

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ARKTİK SİYASETİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

VEDİA ULAK

EYLÜL 2024

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ YÜKSEK LİSANS TEZİ

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ARKTİK SİYASETİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

VEDİA ULAK

EYLÜL 2024

ÖZET

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ARKTİK SİYASETİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

ULAK, Vedia

Siyaset Bilimi Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Gökhan AKŞEMSETTİNOĞLU

Eylül 2024, 162 sayfa

21. yüzyılın en büyük ekolojik ve güvenlik sorunlarından biri olan iklim değişikliği, Kuzey Kutup Bölgesi'nde önemli dönüşümlere yol açmakta ve bu durum, uluslararası ilişkiler ve jeopolitik dinamikler üzerinde derin etkiler yaratmaktadır. Özellikle, Soğuk Savaş sonrası dönemde Arktik Bölgesi'nde ABD, Rusya, Çin ve AB gibi küresel güçler arasında başlayan stratejik mücadele, devletlerarası ilişkilerde güç dengelerini ve diplomatik girişimleri yeniden şekillendirmektedir.

Buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi ve ekosistemlerin değişmesi, Arktik Bölgesi'nde biyolojik çeşitliliği tehdit etmekte ve yerli halkların geleneksel yaşam biçimlerini derinden etkilemektedir. Eriyen buzulların yeni deniz yolları açması ve bölgedeki doğal kaynakların daha erişilebilir hale gelmesi, devletlerarasında yeni ekonomik fırsatlar yaratırken, aynı zamanda ulusal güvenlik ve stratejik çıkarlar açısından rekabeti artırmaktadır.

Arktik Bölgesi'nin sürdürülebilir ve barışçıl geleceği için yol gösterici olmayı amaçlayan bu çalışmanın bulguları, Arktik Bölgesi'nin sadece bir çevresel değişim alanı değil, aynı zamanda jeopolitik önem taşıyan stratejik bir bölge olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, Arktik Bölgesi'nin sürdürülebilirliği ve uluslararası barışın korunması için etkili politikalar ve iş birliği stratejilerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda, uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi, sürdürülebilir kalkınma politikalarının uygulanması ve yerli toplulukların hayat şartlarının iyileştirilmesi önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İklim değışikliği, Arktik Bölgesi, Arktik Beşlisi, Çevresel değışim

ABSTRACT

THE ROLE OF CLIMATE CHANGE IN SHAPING ARCTIC POLITICAL STRATEGIES

ULAK, Vedia

M.A. in Political Science

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Gökhan AKŞEMSETTİNOĞLU

September 2024, 162 pages

As one of the 21st century's biggest ecological and security challenges, climate change is leading to significant transformations in the Arctic, which has profound effects on international relations and geopolitical dynamics. In particular, the strategic struggle between global powers such as the USA, Russia, China and the EU in the Arctic region in the post-Cold War period is reshaping the balance of power and diplomatic initiatives in inter-state relations.

Melting glaciers, rising sea levels and changing ecosystems are threatening biodiversity in the Arctic and deeply affecting the traditional lifestyles of indigenous peoples. Melting glaciers are opening up new sea routes and making natural resources in the region more accessible, creating new economic opportunities between states, but also increasing competition for national security and strategic interests.

The findings of this study, which aims to provide guidance for a sustainable and peaceful future for the Arctic region, reveal that the Arctic is not only an area of environmental change, but also a strategic region of geopolitical importance. Therefore, it is important to develop effective policies and cooperation strategies for the sustainability of the Arctic region and the preservation of international peace. In this context, it is important to strengthen international cooperation, implement sustainable development policies and improve the living conditions of indigenous communities.

Keywords: Climate change, Arctic Region, Arctic Five, Environmental Change

TEŞEKKÜR

Tez hazırlık sürecime değerli zamanı, emeği ve bilgileri ile daima destek olan, her adımda bana yol gösteren ve katkı sağlayan, öğrencisi olmanın gururunu hep taşıyacağım saygıdeğer hocalarım Doç. Dr. Gökhan AKŞEMSETTİNOĞLU'na, Prof. Dr. Fatma Didem EKİNCİ'ye ve Prof. Dr. İtir İMER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Merhume Annem Nurten Ulak'a

İÇİNDEKİLER

TEZDE İNTİHAL OLMADIĞINA DAİR BEYAN SAYFASI	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	
ARKTİK BÖLGESİ'Nİ ANLAMAK.....	9
1.1 ARKTİK BÖLGESİ'NE GENEL BAKIŞ.....	9
1.1.1 Coğrafi Özellikler	9
1.1.2 Arktik Bölgesi Ana Aktörleri ve Uluslararası İlişkiler.....	10
1.1.3 Arktik Bölgesi'ne Tarihsel Bir Bakış ve Siyasi Dönüşümler.....	16
BÖLÜM II	
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ARKTİK EKOSİSTEMİ ÜZERİNDE ETKİLERİ.....	24
2.1 İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ARKTİK BÖLGESİ'NE ETKİLERİ VE SONUÇLARI.....	24
2.2 ARKTİK BÖLGESİ'NİN DEĞİŞEN ÖNEMİ: TARİHSEL PERSPEKTİF VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİ	26
2.3 İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ARKTİK BÖLGESİ ÜZERİNDEKİ SOSYAL, EKONOMİK VE SİYASİ ETKİLERİ	34
2.3.1 İklim Değişikliği ve Sosyal Etkiler: Yerli Halklar	34
2.3.2 Arktik Bölgesi'nde Ekonomik ve Siyasi Etkiler	39
2.3.3 Arktik Bölgesi'nde Güvenlik Endişeleri: Çevresel, Askeri ve Sosyo- Ekonomik Dinamikler.....	42

BÖLÜM III

ARKTİK SİYASETİNDE ETKİLİ OLAN ULUSLARARASI

AKTÖRLER..... 47

3.1 ARKTİK BEŞLİSİ 47

3.1.1 Arktik Beşlisi'nin Kuruluşu, Bölgede Etkileri ve Politikaları 47

3.1.2 Arktik Beşlisi'nin Bölgesel Politikaları 54

3.1.2.1 Rusya..... 54

3.1.2.2 ABD (Amerika Birleşik Devletleri) 70

3.1.2.3 Kanada..... 79

3.1.2.4 Norveç 83

3.1.2.5 Danimarka Krallığı: Danimarka, Grönland ve Faroe Adaları 91

3.2 BÖLGEDE ETKİLİ KÜRESEL GÜÇLER..... 95

3.2.1 Çin..... 95

3.2.2 Avrupa Birliği.....110

3.2.2.1 Arktik Bölgesi'nde İklim Değişikliğinin Etkileri: AB
Politikalarının Şekillenmesi114

3.2.3 Çevre örgütlerinin Arktik Siyaseti Üzerinde Etkiler116

3.2.4 Araştırma Kurumlarının Arktik Siyaseti Üzerinde Etkileri.....119

3.2.5 Yerli Grupların Arktik Siyaseti ile İlişkisi..... 120

BÖLÜM IV

KRİZLER VE FIRSATLAR..... 122

4.1 ARKTİK BÖLGESİ'NİN ARTAN STRATEJİK ÖNEMİ 122

SONUÇ..... 132

KAYNAKÇA 137

ÖZGEÇMİŞ..... 150

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Arktik Bölgesi.....	10
Şekil 2: Hava Durumu ve İklim Ölçekleri	25
Şekil 3: Arktik Bölgesi Deniz Buzu	29

GİRİŞ

Soğuk sular ve buzlu bir ekosistemden oluşan Kuzey Kutup Bölgesi, uzun yıllardır kâşiflerin, politika yapıcıların ve bilim insanlarının odak noktası olmuştur. Çevresel dinamiklerin sınırlarının ve insan varlığının yeniden tanımlandığı Kuzey Kutup Bölgesi, küreselleşme, iklim değişikliği ve jeopolitik değişimin bir araya gelmesiyle tanımlanan bir değişim potası haline gelmiştir. Kuzey Kutbu, binlerce yıllık kırılgan ve sert iklime uyum sağlamış ekosistemlerden, buz, okyanus ve tundralardan oluşan geniş alanları kapsamakta ve yerli kültürleri barındırmaktadır. İklim değişikliği sonucunda ortaya çıkan etkiler Kuzey Kutup Bölgesi'nde bulunan devletlerin, bölge ile ilişkisi bulunan devlet ve devlet dışı aktörlerin bölgeyle ilgili politikaları ve tutumlarında geniş kapsamlı dönüşümlere neden olmaktadır.

İklim değişikliği, Kuzey Kutup Bölgesi'nde devletlerin iç ve dış politikalarını etkilemekte, çevresel değişiklikleri gün yüzüne çıkarmakta ve uluslararası aktörler arasındaki rekabeti yeniden şekillendirmektedir. Artan sıcaklık ve kutupların erimesi hem bölgenin stratejik önemini hem de aktörler arasındaki çıkarları ve rekabeti artmıştır. Kuzey Kutbu, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde ekonomik çıkarlar ve ulusal güvenlik stratejileri açısından kritik bir bölge haline gelmiştir. Bu açıdan ele alındığında, iklim değişikliğinin yol açtığı çevresel değişimler, devletlerin politikalarında yeni enerji kaynakları, doğal kaynaklar, deniz yolları gibi dinamiklerin yer almasına yol açmıştır. Bu noktada devletlerin politikalarını yakından izlemek bölgedeki genel durumu anlamak, çevresel etkilerini değerlendirmek, gelecekteki stratejik politikaların neler olacağını öngörmek açısından önemlidir.

Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliğinin giderek artan etkisi, uluslararası ilişkilerde ve bölgesel politikalarda önemli değişimlere yol açmaktadır. Başka bir deyişle, iklim değişikliği Arktik Bölgesi'nin jeopolitik yapısını kökten sarsmakta, bölgedeki devletlerin ve paydaşların stratejik çıkarlarını yeniden değerlendirmelerine neden olmaktadır. Bu değişimler, Arktik Bölgesi'nin ekonomik, çevresel ve güvenlik boyutlarını derinden etkileyerek, bölgedeki politikaların ve uluslararası iş birliğinin geleceğini şekillendirmektedir. Bu nedenle, iklim değişikliği, Arktik Bölgesi'ndeki politikaları ve uluslararası ilişkileri derinlemesine etkileyerek gelecekteki politika

oluşturma ve uluslararası iş birliği üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Kivimaa, vd., 2024). Bu bağlamda, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği sorunlarına yönelik etkili çözümlerin bulunması ve uygulanması, bölgenin sürdürülebilirliği ve uluslararası barışın korunması açısından kritik öneme sahiptir.

Bu çalışmanın amacı, iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi'ndeki etkilerini derinlemesine inceleyerek, bu değişimlerin bölgedeki politikalar, uluslararası ilişkiler ve jeopolitik dinamikler üzerindeki etkilerini anlamaktır. Çalışma, bu bağlamda, Arktik Bölgesi'nin gelecekteki politik ve ekonomik durumu hakkında kapsamlı bir anlayış geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu çalışmada, ekonomi, siyaset bilimi, çevre bilimi, antropoloji ve uluslararası ilişkiler gibi farklı disiplinlerden gelen bilgileri bir araya getiren çok disiplinli bir yöntem kullanılmıştır. Buna göre, çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılarak, Arktik Bölgesi'nin karmaşıklığını ve çok yönlülüğünü anlamak amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden belge/veri analizi kullanılmış, BM ve AB gibi hükümetler arası örgütlerin resmi verilerinden yararlanılmıştır. Bu veriler, bölgedeki politikaların nasıl şekillendiği ve uygulandığı konusunda geniş bir anlayışa ulaşabilmek amacıyla literatürdeki kaynaklardan sağlanan bilgilerle desteklenmiştir.

Çalışmada, Arktik Bölgesi ülkelerin ve devlet dışı aktörlerin rolleri detaylı bir şekilde incelenmiş bu aktörlerin Arktik Bölgesi'ndeki politikaları nasıl etkilediği ve bölgedeki politikaları nasıl şekillendirdiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Toplanan verilerin analizi, Arktik Bölgesi politikalarına ait kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Bu bağlamda, çalışmada, yönetişim yapıları, iklim değişikliği, yerli topluluklar ve jeopolitik dinamikler gibi değişkenler arasındaki etkileşimler vurgulanarak, Arktik Bölgesi'nin çok yönlü yapısının incelenmesi hedeflenmiştir. Çalışmada, birbiriyle ilişkili temalar incelenerek bölgede yaşanan karmaşıklığın aydınlatılması ve bölge paydaşlarının sürdürülebilir ve işbirlikçi sonuçlara ulaşma yollarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu yaklaşım ile Arktik Bölgesi'nin politikalarını ve uluslararası ilişkilerini daha iyi anlamak ve gelecekteki politika yapımı ve iş birliği için daha etkili stratejiler geliştirmek hedeflenmektedir.

Bu çalışma, uluslararası ilişkiler teorilerinden bölgeselcilik teorisi perspektiflerini yansıtmaktadır. Bölgeselcilik, Avrupa merkezli olarak gelişen bir teorik geçmişe sahiptir ve Batı Avrupa'daki bölgesel entegrasyon süreçleri, özellikle Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (ECSC) ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (EEC) gibi örgütler üzerinden incelenmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde federalizm

ve fonksiyonalist yaklaşımlar popüler hale gelmiş ve bu süreçler ulus-devlete ve milliyetçiliğe karşı duyulan güvensizlikle şekillenmiştir. Bu bağlamda, Avrupa bölgesel entegrasyonunun bu yeni paradigmalarının tarihsel koşullar göz önüne alınarak incelenmesi gerekmektedir. Bölgeselcilik teorisinin gelişimindeki bu tartışmalar ve entelektüel etkileşimler, sadece teorik gelişmelere değil, aynı zamanda farklı bölgesel projelere de etki etmiştir.

Bölgeselciliği hem nesnel hem de öznel olarak ele almak mümkündür. Nesnel bölgeler, fiziksel, sosyal ya da işlevsel özellikler açısından farklılık göstermektedir. Örneğin, belirli bir coğrafi yapı veya kaynakların varlığıyla karakterize edilen bir fiziksel bölge, doğal olarak var olan bir bölgedir. Bunun yanı sıra, sosyal pratikler veya geleneklerle sınırlandırılmış bölgeler de bulunmaktadır; bu tür bölgeler doğal olarak var olmasa da orada yaşayanların davranışları sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bir bölge, içinde yaşayan insanlar olmasa bile var olabilirken, yaşayan bir bölge ise ancak nüfusuyla varlık kazanmaktadır. Ayrıca, ekonomik ticaret veya güvenlik gibi belirli işlevler veya hedefler doğrultusunda oluşturulmuş insan yapımı bölgeler de bulunmaktadır. Bölgeler, farklı coğrafi ölçeklerde var olabilir; bazıları, Avrupa Birliği gibi devletler üstü birimlerken, bazıları eyalet altı düzeyde olabilmektedir (Henderson 2009: 111).

Bölgeselcilik çalışmaları, siyaset bilimciler için kurumlar, iktidar veya bireysel davranışlar gibi temel kavramlar arasındaki ilişkileri daha iyi anlamamıza olanak tanımaktadır (Harrison 2006: 28). İşlevselci yaklaşımlar, bölgelerin kökenlerini ve rollerini inceleyerek, nasıl ve neden yaratıldıklarını ve devletler arasındaki siyasi ilişkileri nasıl etkilediklerini araştırmaktadır (Fawcett 2004: 432). Kurumsal yaklaşımlar ise kurumsal sınırların yasama organları veya bireylerin davranış normlarını değiştirip değiştirmediği sorusunu gündeme getirmektedir. Bölgeleri, siyasi topluluklar olarak incelemek ve bir bölgenin kendine özgü bir siyasi kültüre sahip olup olmadığını belirlemek mümkündür (Deas ve Lord 2006).

Bölgeselcilik, üç farklı şekilde tanımlanabilmektedir. Birincisi, bölgeselcilik, bölgeler arasında önemli farklılıklar olduğunda var olan bir olgudur. İkinci tanımda, bir bölge, bireyler için önemli bir siyasi topluluk olduğunda veya daha geniş bir politik ya da ekonomik bağlamda öne çıktığında bölgeselcilik vardır. Üçüncü tanımda ise, bölgeselcilik, bölgelere daha fazla yetki veya otorite devredilmesi için verilen siyasi bir mücadele olarak da karşımıza çıkmaktadır (Umbach ve Berger 2006: 441-443).

Bölgeselcilik teorisinin tarihsel bağlamı içinde ele alındığında, iki büyük dalga halinde ortaya çıktığını görmek mümkündür. İlk dalga, İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan 1980'lerin sonuna kadar süren bir dönemi kapsamakta, bu dönemde iki ana yaklaşım öne çıkmaktadır: Birincisi, Batı Avrupa'daki bölgesel entegrasyonun teorik açıklamalarını bulma gereksinimi; ikincisi ise uluslararası anarşi durumu, yani devletler düzeyinde merkezi bir otoritenin olmamasından kaynaklanan güvenlik açmazını çözme arayışlarıdır. Bu dönemde, ulus devletin egemenliğini ve gücünü sınırlamak ve milliyetçiliği aşmak üzerine yoğunlaşan teorik tartışmalar, bölgeselcilik teorisinin ilk formunu oluşturmuştur. Bu dönemde, supranasyonalist (ulus-üstü, *supranationalist*) ve hükümetler arası (*intergovernmentalist*) yaklaşımlar arasındaki tartışmalar hakimdir. Supranasyonalist yaklaşımlar, ulus-devletlerin egemenliğini sınırlayan ve onların üzerinde yer alan kurumlar ve karar alma mekanizmaları oluşturmayı savunurken, intergovernmentalist yaklaşımlar ulus-devletin egemenliğini ve uluslararası iş birliği içindeki merkezi rolünü vurgulamaktadır. İkinci dalga ise, yeni bölgeselcilik olarak adlandırılan ve Avrupa çalışmaları ile uluslararası ilişkiler arasındaki disiplinler arası tartışmalarla şekillenmiştir. Bu ikinci dalgada, hem teorik hem de ampirik gelişmeler açısından daha geniş bir bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır. Avrupa merkezli entegrasyon teorileri, supranasyonalizm ve intergovernmentalizm arasındaki dualizmi aşmak ve daha kapsamlı bir bölgeselcilik anlayışı geliştirmek gerektiğini göstermektedir (Wunderlich 2007: 7-8).

Bölgeselcilik, uluslararası ilişkiler disiplininde hem kavramsal hem de uygulamalı bir alan olarak öne çıkmaktadır (Buranelli ve Tskhay 2019). Kavramsal olarak bölgeselcilik, belirli bir coğrafi bölgede yer alan ülkelerin ortak ekonomik, siyasi, güvenlik veya kültürel hedefler doğrultusunda iş birliği yapmalarını amaçlayan süreçleri tanımlamaktadır (Mehmetcik ve Haksess 2022: 4). Bu süreçler, bölgesel örgütlerin kurulmasını ve bu örgütler aracılığıyla bölgesel entegrasyon ve dayanışmanın sağlanmasını içermektedir. Bölgeselcilik uygulamaları ise devletler arasında kamu mallarının paylaşımı, ekonomik organizasyonların kurulması ve siyasi katılımın artırılması gibi hedeflerle şekillenmektedir. 1990'lı yıllardan itibaren küreselleşen ticaret ve yatırım akışları, bölgesel ekonomik yönetim çabalarını artırmış, bölgeselcilik küresel yönetim sisteminin çok katmanlı bir unsuru haline gelmiştir (Mehmetcik ve Haksess 2022: 4).

Bölgeselcilik çoğunlukla bölgesel örgütlerle ilişkilendirilmektedir. AB, ASEAN, ECOWAS, NAFTA, Mercosur gibi örgütler, bölgeselcilik projelerinin somut

örneklerindendir. Bu örgütler, ekonomik iş birliğini artırmayı, ortak güvenlik politikaları geliştirmeyi ve bölgesel düzeyde siyasi istikrar sağlamayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, bölgesel ticaret anlaşmaları¹, modern bölgeselcilik uygulamalarının önemli bir unsurunu oluşturmaktadır (Börzel ve Risse 2016: 3-6). Bölgeselcilik teorik açıdan ise, bir bölge oluşturma amacı güden fikirler, değerler ve politikaların bütünü olarak tanımlanmaktadır. Zamanla Avrupa merkezli yaklaşımlardan uzaklaşarak, post-kolonyal, post-hegemonik ve post-neo-liberal kavramlarla zenginleştirilmiştir. Bu süreçte bölgeselcilik teorisi hem Batılı hem de Batı dışı bölgelerden gelen etkilerle yeniden şekillenmektedir (Cusack 2018).

Bölgeselcilik çalışmaları, küreselleşen Uluslararası İlişkiler alanında önemli bir örnek teşkil etmektedir. Özellikle Küresel Güney, Batılı tipolojilerden farklı, kendine has sosyal, siyasi, ekonomik ve güvenlik meseleleriyle dikkat çekmektedir. Batı-dışı bölgeselcilik çalışmalarında, sınırları koruma kaygıları daha fazla ön planda yer almakta, bu bölgesel sistemler düşük seviyede resmiyet ve hafif bürokrasi ile karakterize edilmekte ve çoğu zaman bağlayıcı olmayan sonuçlar doğurmaktadır (Mehmetcik 2019: 78). Ayrıca, bu bağlamda dış bölgesel ve yapısal etkiler de daha fazla vurgulanmaktadır. Batı dışı bölgeselcilik, ticareti serbestleştirme veya demokrasiyi teşvik etme odaklı olmaktan çok, bölgesel iş birliği ve güvenlik hedefleri doğrultusunda şekillenmektedir. Bu sebeple, Batı-dışı bölgeler söz konusu olduğunda, bölgeselcilik teorisi, Avrupa merkezli entegrasyon teorilerinin ötesine geçmekte ve daha uygun yaklaşımlar geliştirmektedir (Söderbaum 2015).

Bu çalışmada, geniş ve zenginleştirilmiş bölgeselcilik teorisi, Arktik bölgesinde iklim değişikliğinin etkilerini anlamada önemli bir teorik çerçeve sağlayacaktır. Arktik bölgesi, geleneksel ulus-devlet egemenliği ve uluslararası anarşi kavramlarını yeniden düşünmeyi gerektiren karmaşık bir jeopolitik yapıya sahiptir. Bölgelerin hem nesnel hem de öznel doğasının anlaşılması, bu bölgedeki aktörlerin bölgeselcilik üzerinden nasıl bir araya geldiğini ve uluslararası arenada nasıl bir etkileşimde bulunduğunu anlamak için gereklidir. Özellikle devletler üstü ve eyalet altı bölgesel yapıların nasıl işlediği ve bu yapıların, güvenlik ve çevresel sorunlar gibi

¹ Bölgesel ticaret anlaşmaları (Regional Trading Agreements, RTA's) belirli bir coğrafi bölge içinde yer alan iki veya daha fazla ülke arasında ticareti teşvik etmek, ticaretin serbestleştirilmesini sağlamak ve ticari bariyerleri azaltmak amacıyla yapılan düzenlemelerdir. RTAs genellikle gümrük vergilerinin azaltılması, ticaret kotalarının kaldırılması ve ticaretin kolaylaştırılması gibi konuları içermektedir. Modern RTAs'lar, sadece malların ticareti değil, aynı zamanda hizmetler, fikri mülkiyet, yatırım ve çevre gibi daha geniş alanları da kapsayabilmektedir.

uluslararası meselelerde nasıl bir rol oynadığını anlamak, Arktik siyasetini anlamak adına önemli bir bakış açısı sağlayacaktır.

Bölgeselcilik teorisi, Arktik Konseyi gibi bölgesel örgütlerin iklim değişikliği karşısında nasıl iş birliği yaptığını, devletlerarası etkileşimlerin nasıl şekillendiğini ve küresel aktörlerin bölgesel düzeyde nasıl bir rol oynadığını analiz etmeye olanak sağlamaktadır. Ayrıca, supranasyonalist ve intergovernmentalist yaklaşımlar çerçevesinde Arktik bölgesindeki iş birliği süreçlerinin nasıl geliştiğini anlamak da bu bağlamda önemli olacaktır. Bu şekilde, bölgeselcilik teorisi, Arktik'teki çevresel tehditlerin jeopolitik sonuçlarını ve bu bölgedeki uluslararası düzeni anlamada temel bir teorik çerçeve sunmaktadır. Bölgeselcilik, Arktik Konseyi gibi bölgesel örgütlerin, iklim değişikliği bağlamında bölgesel iş birliği süreçlerini nasıl yönettiğini analiz etmektedir. Arktik bölgesinde, enerji kaynaklarının ve ticaret yollarının jeopolitik önemi artmış, bu da bölgeselcilik kavramının ekonomik boyutunu daha belirgin hale getirmiştir. Ayrıca, Arktik bölgesinde devletlerin ve küresel aktörlerin çevresel tehditlere karşı geliştirdiği stratejiler, bölgeselcilik perspektifi ile incelenmiştir. Bölgeselcilik, Arktik bölgesindeki iklim değişikliğinin jeopolitik sonuçlarını ve bu bölgedeki devletlerarası iş birliğini anlamak açısından geniş bir çerçeve oluşturmak adına kullanılmıştır. Bu çerçeve, Arktik'teki jeopolitik dinamikleri, çevresel tehditleri ve küresel aktörlerin bölgesel iş birliğine nasıl dahil olduğunu daha geniş bir perspektiften analiz etmeye olanak tanımaktadır.

Bu çalışma, Arktik Bölgesini, yalnızca bir coğrafi alan olarak değil, aynı zamanda küresel düzeydeki siyasi, ekonomik, çevresel ve sosyal dinamiklerin kesişim noktası olarak ele almaktadır. Arktik, sadece buzulların erimesi ve ekosistemlerin dönüşümü gibi doğal olaylarla sınırlı değildir; aynı zamanda uluslararası ilişkilerin karmaşıklığı, devletlerarası rekabetin artışı ve yerli toplulukların haklarının korunması gibi pek çok sosyal ve politik boyutu içermektedir. Bu nedenle, Arktik Bölgesi, jeopolitik bağlamda giderek daha fazla önem kazanmış ve uluslararası aktörler için stratejik bir ilgi odağı haline gelmiştir. Dolayısıyla, bu çalışma, Arktik Bölgesi'nin bu karmaşık ve çok yönlü doğasını anlamak ve analiz etmek için geniş bir yaklaşım benimsemiş, sadece siyasi veya ekolojik bir bakış açısından ziyade, her iki boyutu da içeren kapsamlı bir değerlendirme sunmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda, çalışma, Arktik Bölgesi'nin jeopolitik önemini ve iklim değişikliğinin bu bölgedeki etkilerini anlamak için bir çerçeve sunmuş ve gelecekteki politika yapımı ve uluslararası iş birliği üzerindeki potansiyel etkilerini değerlendirmiştir. Arktik'teki değişimlerin ve bu

değişimlerin küresel düzeydeki etkilerinin giderek artması, bu bölgenin sadece yerel değil, aynı zamanda küresel düzeyde de stratejik bir önem taşıdığını göstermektedir.

Bu tezin ilk bölümünde, Arktik Bölgesi'nin uluslararası ilişkiler içinde artan önemi hakkında kısa bir açıklama sunulmuştur. Bu bölümde önce Arktik Bölgesi'nin jeopolitik açıdan giderek daha fazla önem kazanmasının nedenleri üzerinde durulmuş, sonra iklim değişikliği kavramı açıklanmış ve iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi üzerindeki genel etkileri ele alınmıştır. Bu bölümde, Arktik Bölgesi'nin jeopolitik yapısı, coğrafi sınırları, ana paydaşları ve yönetim yapıları hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde ayrıca, Arktik Bölgesi'ne ait politikaların tarihsel gelişimi ve mevcut durumu detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bölüm, Arktik Bölgesi'nin politik, ekonomik ve çevresel dinamiklerini anlamak için temel bir çerçeve sunmuştur. Bu çerçeve içinde, Arktik Bölgesi'ndeki jeopolitik değişimlerin, çeşitli devletler ve uluslararası örgütler arasındaki ilişkileri nasıl şekillendirdiği ve bu ilişkilerin hangi sonuçlara yol açabileceği üzerinde analiz yapılmıştır.

İkinci bölümde, iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi üzerindeki özel etkileri analiz edilmiştir. Dolayısıyla, bu bölümde eriyen buzulların, yükselen deniz seviyelerinin ve değişen ekosistemlerin önemi vurgulanmıştır. Bu bölümde ayrıca, iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi üzerindeki sosyo-ekonomik sonuçları, kaynak sömürüsü, deniz ticaret yolları ve yerli toplulukların durumu açıklanmıştır. Bu bağlamda, bu bölümde iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi'ndeki politikaları ve uluslararası ilişkileri nasıl şekillendirdiği hakkında geniş bir çerçeve sunulmuştur. Buna göre, güvenlik endişeleri, toprak anlaşmazlıkları, askeri varlık ve uluslararası iş birliği gibi konular bu bölümde ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, önce Arktik Bölgesi'nde etkili olan temel küresel güçlerin (ABD, Rusya, Çin ve Avrupa Birliği) rolü ve etkisi incelenmiştir. Bu bölümde, Arktik Bölgesi'ndeki politikaların ve ilişkilerin şekillenmesindeki ana faktörler temel güçlerin bölgedeki etkileri göz önüne alınarak, ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca, bölgesel ittifaklar ve diplomatik girişimler gözden geçirilmiş, devlet dışı aktörlerin (çevre örgütleri, araştırma kuruluşları, yerli gruplar) rolü araştırılmıştır. Böylece, Arktik Bölgesi'ndeki jeopolitik dinamiklerin karmaşıklığını anlamak için bir çerçeve sunulmuştur. Yine bu bölümde, Avrupa Birliği'nin Arktik politikası ele alınmış ve bu politikanın amaçları, stratejileri ve girişimleri açıklanmıştır. Buna göre, bu bölümde Avrupa Birliği'nin Arktik Bölgesi'ndeki çeşitli aktörlerle ilişkileri incelenmiş; Grönland, Kuzey Avrupa ülkeleri ve yerli topluluklar gibi önemli

paydaşlarla olan bağlantıları ele alınmıştır. Ayrıca, Avrupa Birliği'nin Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ile mücadele ve uyum çabaları değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nin Arktik politikasının etkinliği ve Arktik Bölgesi'ndeki çıkarlarını nasıl dengelediği üzerine bir analiz sunulmuştur. Bu bölümde son olarak Grönland'ın stratejik önemi üzerine bir durum çalışması sunulmuştur. Bu bölümde, Grönland'ın Danimarka ve Avrupa Birliği ile ilişkilerinin tarihsel arka planı ele alınmış, Grönland'ın ekonomik potansiyeli üzerine bir analiz yapılmış, doğal kaynaklar, enerji rezervleri ve stratejik konumu gibi faktörler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Grönland ile Avrupa Birliği arasındaki iş birliği de bu bölümde ele alınmış; ekonomik kalkınma, kaynak yönetimi ve siyasi özerklik gibi konular üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, Grönland'ın Arktik Bölgesi'ndeki stratejik önemi ve Avrupa Birliği ile olan ilişkilerinin önemi üzerine daha geniş kapsamlı bir değerlendirme sunulmuştur.

Dördüncü bölümde, iklim değişikliğinin Arktik politikaları ve uluslararası ilişkiler üzerindeki etkilerini yansıtan derinlemesine bir değerlendirme sunulmuştur. Bu bağlamda, bu bölümde Arktik Bölgesi'nin gelecekteki politik ve jeopolitik dinamiklerini şekillendiren faktörler üzerine bir analiz yapılmıştır. Buna göre, iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi'ndeki politika yapımı ve uluslararası iş birliği üzerindeki potansiyel etkileri üzerine düşünceler ve öngörüler sunulmuştur. Son olarak, bu tezden çıkan bulgulara dayanarak, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği sorunlarıyla başa çıkmak için gelecekte yapılacak araştırmalar ve politika eylemleri için bazı öneriler ortaya koyulmuştur. Bu öneriler ile Arktik politikalarının ve uluslararası ilişkilerin geleceğini şekillendirebilecek stratejik adımlar ve politika önlemleri hakkında fikir verilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, Arktik Bölgesi'nin sürdürülebilirlik ve uluslararası iş birliği açısından önemi üzerine derin bir bakış açısı geliştirmek amaçlanmaktadır.

BÖLÜM I

ARKTİK BÖLGESİNİ ANLAMAK

1.1 ARKTİK BÖLGESİ'NE GENEL BAKIŞ

1.1.1 Coğrafi Özellikler

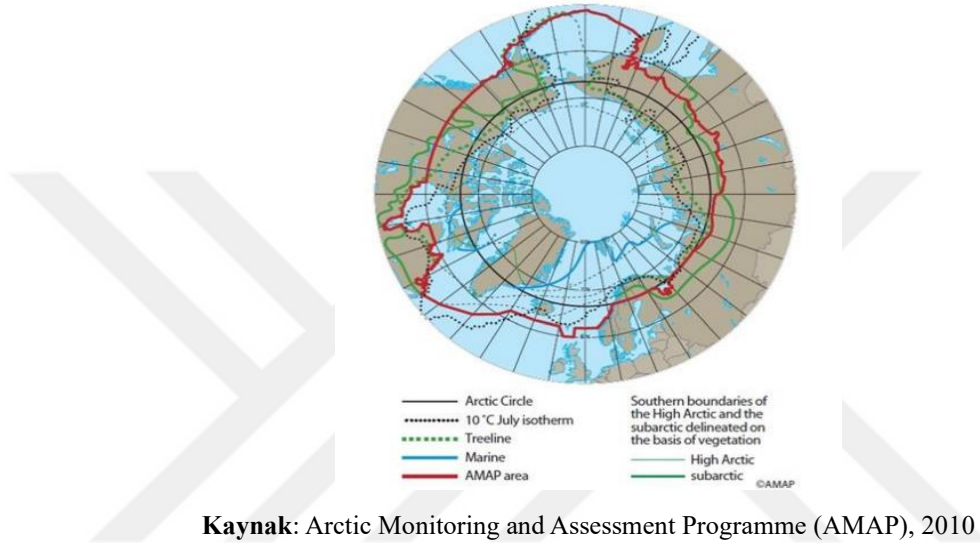
Arktik Bölgesi Dünyanın en kuzey noktasında yer almaktadır. Bölge; Arktik Okyanusunu, birçok adayı ve Kanada, Rusya, Grönland, Finlandiya, Norveç, İsveç, ABD'yi (Alaska), İzlanda'yı kapsamaktadır. Kuzey Kutbu coğrafyasında aşırı soğuklar gözlemlenir ve özellikle kış sıcaklıkları donma noktasının altında kalmaktadır. Arktik Bölgesi'nin üçte biri karalar, geri kalan kısmının çoğunluğu buzullarla kaplı olan okyanustan oluşmaktadır (Kavas 2019: 28). Arktik Bölgesi'nin büyük kısmı bu bağlamda 14 milyon kilometre ile dünyanın en küçük okyanusu, Arktik Okyanusu, tarafından çevrelenmiştir.

Arktik Bölgesi coğrafi sınırları içerisinde önemli büyük denizler yer almaktadır. Kuzey Buz Denizi, Barents Denizi, Beaufort Denizi bu bölgede bulunan büyük denizler olarak sıralanabilir. Kuzey Buz Denizi, Rusya'nın kuzey kıyıları, Grönland ve Kanada'nın Arktik adalarının ortasında yer almaktadır. Deniz yolları ve enerji kaynakları açısından önemli bir jeopolitik konuma sahiptir. Barents Denizi İsveç, Norveç, Finlandiya ve Rusya'nın kuzey kıyıları arasında kalmaktadır. Arktik Bölgesi, zengin deniz yaşamına sahip olmasının yanı sıra potansiyel enerji kaynaklarına da sahiptir. Beaufort Denizi Kuzey Amerika'nın kuzeybatı kıyıları boyunca uzanmakta olup deniz yaşamı ve kara parçaları arasında olan etkileşimden dolayı önemlidir.

Arktik Bölgesi içerisinde yer alan bu denizler bölgenin iklim ve ekosistemlerini etkilemektedir. Bunun yanı sıra deniz yolları ve potansiyel enerji kaynakları açısından büyük stratejik öneme sahiptir. Enerji kaynaklarına artan talep, gaz ve petrol piyasasının küresel düzeyde sert rekabet koşullarına sebebiyet vermesi, hidrokarbon üreticilerinin Arktik Bölgesi'ne ilgi duymasını artırmıştır. Kuzey Kutbu hidrokarbon rezervlerinin çoğunun (%84) Arktik Okyanusunun kıyı şeridinde yoğunlaştığı,

dünyadaki en büyük kullanılmamış hidrokarbon potansiyeline sahip bölgedir (Harsem vd. 2011). Kuzey Kutbu'nda hidrokarbon rezervlerinin araştırılması on yıldan uzun bir zaman önce başlamıştır (Dmitrieva ve Romasheva 2020). 2008 yılında ABD Jeolojik Araştırma Kurumu'nun yayımladığı raporda, Arktik Bölgesi'nde dünya üzerinde keşfedilmemiş petrol rezervlerinin yaklaşık %13'ü (90 milyar varil petrol) ve yaklaşık %30 doğalgaz rezervlerinin (1,669 trilyon fit küp) bulunduğu tahmin edilmektedir (USGS, 2008).

Şekil 1: Arktik Bölgesi

Kaynak: Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), 2010

Politik açıdan somut bir sınırı olmamasına rağmen, Arktik'in sınırları, kullanım amacı ve çalışma gruplarının faaliyet alanlarına bağlı olarak değişebilmektedir. Ancak genel olarak, Arktik Bölgesi, 60. kuzey paralelinin kuzeyinde kalan alanları içeren bir bölge olarak kabul edilmektedir. Bu bölge, yaklaşık 30 milyon kilometrekarelik bir alanı kaplamakta ve bu alanın yaklaşık 14 milyon kilometrekarelik kısmı karaları oluştururken, yaklaşık 16 milyon kilometrekarelik kısmı yarı kapalı bir okyanus olan Arktik Okyanusu'nu kapsamaktadır. Mevsimsel koşullara bağlı olarak yaklaşık dört milyon kilometrekarelik bir alan buzullarla kaplıdır. Bu bölgenin toplam nüfusu yaklaşık dört milyon civarındadır ve dünya nüfusunun %6'sını oluşturmaktadır (Limon 2021: 303).

1.1.2 Arktik Bölgesi Ana Aktörleri ve Uluslararası İlişkiler

Arktik Bölgesi, çeşitli siyasi aktörler arasındaki iş birliği ve rekabetin karmaşık etkileşimleriyle belirlenen bir jeopolitik ilgi odağı haline gelmiştir. Bu çalışmada Arktik Bölgesi'nde etkili olan aktörleri bölge devletleri ve bölgede etkili olan büyük

güçler ile yerli halklar, Uluslararası Hükümetler arası Kuruluşlar (*Intergovernmental Organizations, IGOs*) ve sivil toplum kuruluşları (STK), uluslararası şirketleri (Non-governmental Organisations, NGO's) de içeren devlet dışı aktörler olarak ikiye ayrılmıştır.

Arktik Bölgesi Kanada, Danimarka (Grönland ve Faroe Adaları da Danimarka'ya dahil), Finlandiya, İzlanda, Norveç, Rusya, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere sekiz ülkeye ev sahipliği yapmaktadır (Sharyi 2023: 776). Bu devletler, bölgenin politikaları ve yönetim mekanizmaları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve her birinin kendi stratejik çıkarları, öncelikleri bulunmaktadır. Bu devletler, iklim değişikliği gibi önemli coğrafi sorunları ortak olarak deneyimlerken, deniz sınırları, kaynak çıkarımı ve kullanımı ile toprak paylaşımı gibi konularda gerilimler yaşayabilmektedirler.

Bölgede en etkili olan uluslararası güçler Rusya, Çin ve Amerika Birleşik Devletleri'dir. Bu güçler bölge siyasetinde etkili olabilmek için jeopolitik ve ekonomik alanlarda üstünlük sağlamayı amaçlamaktadırlar. En uzun Arktik kıyısına sahip olan Rusya, askeri güçlenme, kaynak kullanımı ve altyapı geliştirme yoluyla stratejik çıkarlarını korumayı amaçlamaktadır (Paul ve Swistek 2022). Benzer şekilde, Arktik'ten coğrafi olarak uzak olan Amerika Birleşik Devletleri, bölgedeki varlığını enerji kaynakları ve deniz taşımacılığı rotalarındaki ekonomik çıkarları çerçevesinde geliştirmektedir. Bu büyük güçler arasındaki stratejik rekabet, Arktik jeopolitiğine karmaşıklık katmakta ve bölgesel dinamikleri ve ittifakları şekillendirmektedir. Çin ise Arktik Bölgesi'ndeki stratejik çıkarlarını güçlendirme amacıyla askeri güçlenme, kaynak kullanımı ve altyapı geliştirme gibi yöntemlerle aktif bir şekilde hareket etmektedir (Sørensen 2019). Arktik Bölgesi'ne coğrafi olarak uzak olmasına rağmen, Çin, enerji kaynakları ve deniz taşımacılığı rotalarındaki ekonomik çıkarlarına dayalı olarak bölgede güçlü bir varlık sürdürmektedir. Bu büyük güçler arasındaki stratejik rekabet, Arktik jeopolitiğine karmaşıklık katmaktadır.

Devlet dışı aktörler olarak öncelikle yerli halklardan bahsetmek gerekmektedir. Arktik Bölgesi'nde yaşayan yerli halklar, özellikle Kuzey Amerika ve Kuzey Avrupa'da, bölgedeki yönetim ve politika oluşturma süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, İnuitler (Kanada ve Grönland), Saami (İsveç, Norveç ve Finlandiya), ve Aleutlar (Alaska) gibi topluluklar, kendi toprakları ve kaynakları üzerindeki haklarını savunmak için çeşitli forumlarda temsil edilmektedir (Østerud ve Hønneland 2020: 28). Yüzyıllardır Arktik'te yaşayan İnuit, Saami ve Aleut gibi yerli

topluluklar, kültürel zenginlik ve çeşitliliğe katkıda bulunarak bölgenin parçası olmuşlardır. Bu yerli halklar, Arktik yönetiminde kritik bir rol oynamaktadırlar. Bölge siyasetine karşı politikalarını belirlerken toprakları, kaynakları ve kültürel mirası korumak konularına odaklanmaktadır. Politika oluşturma süreçlerine aktif olarak katılarak, yerli topluluklar karar alma süreçlerine yerli bakış açılarının dahil edilmesinin önemini vurgulamaktadırlar. Böylece bu topluluklar Arktik ekosistemi ve topluluklarının sürdürülebilirliğini ve refahını sağlamaktadırlar.

Çalışmanın ikinci bölümünde bölgede etkili olan bir diğer devlet dışı aktör olarak uluslararası kuruluşlar incelenecektir. Arktik Konseyi, Arktik devletleri ve yerli halklar arasında iş birliği için ana uluslararası hükümetler arası forum olarak hizmet etmekte, bölgede diyalog ve iş birliğini sağlamaktadır. Arktik Bölgesi'ndeki bazı ana aktörler arasında Arktik kıyısında yer alan ve Arktik Konseyi üyesi olan ülkeler bulunmaktadır. Bu ülkeler, Arktik Bölgesi'ndeki politikaların belirlenmesinde etkili roller oynamaktadırlar (Østerud ve Hønneland 2020: 35). Arktik Konseyi, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel, ekonomik ve sosyal konuları ele alan ana uluslararası forumdur. Üye ülkeler, yerli halkların temsilcileriyle birlikte konseyi oluşturmaktadır. Arktik Konseyi, politika oluşturma, çevre koruma, sürdürülebilir kalkınma ve bilimsel araştırmaları teşvik etme gibi konularda çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca, Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) gibi uluslararası kuruluşlar, denizcilik güvenliği, çevre koruması ve sürdürülebilir kalkınma ile ilgili zorlukları ele alarak Arktik yönetimine katkıda bulunmaktadır (Østerud ve Hønneland 2020: 35).

Bölgede etkili olan en önemli uluslararası kuruluşlardan bir tanesi olarak Avrupa Birliği karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Birliği (AB), Arktik Bölgesi'nde çeşitli alanlarda etkin bir şekilde faaliyet göstermektedir. AB, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliği desteklemek amacıyla çeşitli politika ve programlar geliştirmektedir. AB'nin Arktik politikaları, çevresel koruma, iklim değişikliği ve deniz güvenliği gibi alanlarda iş birliğini teşvik etmeyi ve Arktik Bölgesi'ndeki sürdürülebilir kalkınmayı desteklemeyi amaçlamaktadır.

AB, Arktik Bölgesi'ndeki diğer aktörlerle iş birliği yapmak için çeşitli mekanizmalara sahiptir. Bunlar arasında, Arktik Konseyi gibi bölgesel forumlarla yapılan iş birliği ve çeşitli Arktik ülkeleri ile yapılan ikili ilişkiler bulunmaktadır. AB ayrıca, Arktik Araştırma ve İnovasyon Ortaklık Programı gibi özel projeler ve finansmanlar aracılığıyla Arktik bilim ve araştırma alanındaki çabaları

desteklemektedir. AB'nin Arktik politikalarının temel bileşenlerinden biri, Arktik'teki yerli halkların haklarını ve çıkarlarını korumak ve desteklemektir. AB, Arktik Bölgesi'nde yaşayan yerli topluluklarla iş birliği yaparak, onların katılımını sağlamak ve karar alma süreçlerine dahil etmek için çeşitli projeler ve programlar yürütmektedir. Genel olarak, AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki etkisi, çeşitli politika alanlarında yapılan iş birliği ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine odaklanan projeler aracılığıyla şekillenmektedir. AB'nin Arktik politikaları, bölgedeki çeşitli paydaşlarla iş birliği yaparak, Arktik'in geleceğine yönelik sürdürülebilir ve kapsayıcı bir yaklaşımı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde Avrupa Birliği'nin bölgedeki rolü daha ayrıntılı olarak tartışılacaktır.

Bölgede etkili bir diğer devlet dışı aktör olarak sivil toplum kuruluşlarından bahsetmek gerekmektedir. Çevre gruplarından araştırma kuruluşları ve savunma örgütlerine kadar uzanarak Arktik siyasetine aktif olarak katılan STK'lar, çevre koruması, yerli hakları ve sürdürülebilir kalkınma konularında savunuculuk yapmaktadırlar. İlgili STK'lar, iklim değişikliği, kirlilik ve habitat bozulması gibi acil sorunları ele almak için hükümetlerle ve yerli topluluklarla iş birliği yapmaktadırlar. STK'lar tarafından geliştirilen temel düzeydeki çabaları, hükümet girişimlerini tamamlamakta ve Arktik konuları hakkında kamuoyu tartışmalarını şekillendirmekte, farkındalığı artırmakta ve politika eylemi için destek sağlamaktadır. STK'lara ek olarak uluslararası şirketlerin de bölgede etkili olduklarını söylemek mümkündür. Arktik Bölgesi'ndeki doğal kaynaklara erişim ve ticari fırsatlar, uluslararası enerji şirketleri, gemi işletmecileri ve diğer kuruluşlar için çekici hale gelmektedir. Bu şirketler, Arktik Bölgesi'ndeki enerji üretimi, denizcilik ve madencilik gibi sektörlerde faaliyet gösterirken, aynı zamanda bölgedeki çevresel etkileri ve sürdürülebilirlik endişelerini de ele almaları gerekmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünde küresel güçlerin bölge siyaseti üzerinde etkileri ve iklim değişikliğinin bu güçlerin bölge politikalarını nasıl etkilediği üzerinde ayrıntılı olarak durulacaktır.

Arktik Bölgesi çevre, iklim, ekonomik ve politik süreçlerin etkileşimiyle gelişim göstermektedir (Keil ve Knecht 2017). Küresel ısınma ile artan enerji ve ticaret potansiyeli, başta Arktik Bölgesi'ne komşu devletler olmak üzere birçok küresel aktörün bölgeye ilgi duymasına neden olmuştur (Young 2012). Bölgenin her geçen gün kaynak erişimi noktasında daha elverişli hale gelmesi bölge ülkelerinin her geçen gün siyasi ve askeri etkinliklerini arttırmasına yol açmaktadır. (Şimşek 2020). Bu anlamda bölge ülkelerinin son yıllarda Arktik ile ilgili politikalarında da artış

yaşanmaya başlamıştır. Yaşanan bu durum bölgede uluslararası çıkar çatışmalarına ve anlaşmazlıklara yol açmıştır. Bölge günümüzde buzullarla kaplı olmasından ötürü aktörler arası yaşanan gerginlikler hukuksal bir zeminde çözülmeye çalışılmaktadır. Önümüzdeki yıllarda artan ısınmayla beraber daha çok eriyen buzullar oluşabilecek egemenlik mücadelelerinin sıcak çatışmalara dönüşmesi riskini tetiklemektedir. Bu noktada uluslararası ilişkilerin önemi arttığı için zaman içerisinde Arktik Bölgesi'nde yaşanan değişimlerden yola çıkarak bölgedeki uluslararası ilişkilerden bahsedilecektir.

Arktik Bölgesi karmaşık ve dinamik bir kurumsal yapıya sahiptir. Bölgenin yönetişimi çevrenin korunması, jeopolitik istikrarın sürdürülebilirliği, uluslararası yasal çerçevenin değerlendirilmesini içeren çok yönlü bir konu haline gelmiştir. Kuzey Kutbu'na ait mevcut kurumsal ve yasal çerçeve uluslararası aktörler tarafından tartışmalara yol açmış, bazı aktörler mevcut sistemin yeterli olduğunu savunurken bazıları yasal çerçevenin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Prip 2022). Dolayısıyla bölgede yaşanan gelişmeler uluslararası ilişkiler dinamiklerini de etkilemektedir. İkili ilişkiler, çok taraflı anlaşmalar, politika alanlarının kontrol edebilmesi için bölgenin egemenliğinin bölgesel kurumlara devredilmesi de dahil olmak üzere birçok etkileşim ile Arktik Bölgesi yönetişimi sağlanmaktadır (Lim 2020). Açıklık, şeffaflık, uygulanabilirlik gibi temel hukuksal terimlerin bölgede eksikliğinden ötürü iş sektörü ve Arktik paydaşları yumuşak hukuk araçlarını oluşturmuşlardır. Bu sayede iş normları oluşturabilmek ve sürdürülebilir kalkınma yaratabilmenin kolaylaştırılması hedeflenmiştir. Dünya Ekonomik Formu (WEF) Arktik Yatırım Protokolü ve Arktik Ekonomik Konseyi (AEC) Etik Kuralları Arktik Bölgesine ait yumuşak hukuk araçlarındandır. Norveç Eski Dışişleri Bakanı Jonas Gahr Store, bu araçları Kuzey Kutbunda geniş çapta paylaşılan normların geliştirilmesinin bir başlangıcı olduğunu ifade etmiştir (Gahr Store 2015).

Kuzey Kutbu'nun kırılğan yapısı uluslararası aktörleri iş birliğine yönlendirmiştir (Byers 2019). 1997 yılında "*Ottawa Deklarasyonu (Declaration on the Establishment of the Arctic Council)*" ile kurulan Arktik Konseyi bu iş birliğinin en büyük göstergelerinden bir tanesidir. Konsey birçok üst düzey aktörü Arktik Bölgesi meselelerini ele almak için bir araya getirmiştir. Kanada, Rusya, İsveç, Finlandiya, Danimarka, Norveç, Amerika Birleşik Devletleri ve İzlanda Ottawa Deklarasyonu'nda yer alan üye devletlerdir (Heininen, L., Everett, K., Padrtova, B., & Reissell, A. (2020). Bunun yanı sıra Arktik Konseyi'nde altı adet daimî katılımcı Arktik Bölgesi yerli halklarını temsil etmek üzere yer almaktadır. Daimî katılımcılar Konseyin aldığı

kararlar ve müzakerelerle ilgili tam istişare hakkına sahiptir. Arktik Konseyi'nin temel amacı Arktik Bölgesi'ne ait ortak zorluk ve fırsatları uluslararası düzeyde iş birliği ile değerlendirmektir (Barry, T., Daviðsdóttir, B., Einarsson, N., & Young, O. R. (2020). Konsey, Kuzey Kutbu'ndaki çevre güvenliği, sürdürülebilir kalkınma, bilimsel iş birliği, arama ve kurtarma, kültürel koruma gibi alanlarda etkin bir rol üstlenmektedir. Arktik Konseyi bir forum niteliğinde olup kendisine ait bir bütçesi yoktur ve proje yapım süreçlerinde Arktik Konseyi üye devletlerinden destek almaktadır. Konseyin 2021-2030 yılları arası Stratejik Planı, Kuzey Kutbu'nda yer alan herkes için canlı, müreffeh, sürdürülebilir bir yuva yaratmak ve refaha saygı duyan barış, iş birliği istikrarlı bir bölge olması yönündeki çalışmalara rehberlik etmektir. Kuzey Kutbu ile ilgili konularda iş birliği rolü üstlenmesinden ötürü Arktik Konseyi Kuzey Kutbu ve çevresinin korunması açısından elzem bir kuruluştur.

Eriyen buzullarla beraber denizlerde yeni seyrüsefer rotalarının ortaya çıkması gibi deniz hukukunu ilgilendiren meseleleri gündeme gelmiştir. Bu sebepten ötürü Arktik Bölgesi'nin Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) tarafından da incelenmesi önem arz etmektedir. 16 Kasım 1994 tarihinde yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) uluslararası anlaşmazlıkların çözümü için atılmış en önemli gelişmelerden bir tanesidir (Beckman, R. (2013). BMDHS, Arktik Okyanusu da dahil olmak üzere dünya üzerinde bulunan okyanusların kullanımına ilişkin kapsayıcı bir uluslararası anlaşmadır. Devletlerin kaynak yönetimi, deniz sınırları ve seyrüsefer de dahil olmak üzere deniz kullanımına ilişkin hak ve sorumlulukları BMDHS ile belirlenmiştir. Deniz sınırlarının belirlenmesi, münhasır ekonomik bölgelerin oluşturulması ve kıta sahanlıklarının kapsamının belirlenmesinde BMDHS önemli bir yere sahiptir. BMDHS ile Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi'nin (DHM) kurulmasının yanı sıra Uluslararası Deniz Yatağı Kurumu (UDYK) da oluşturulmuştur. UDYK ile dünya denizlerindeki tabanlarında yer alan mineral kaynakların yönetimi ve düzenlenmesinin sağlanması hedeflenmiştir.

Yerli ve yabancı yatırımcıları bölgeye çeken ekonomik fırsatlar, Arktik Bölgesi'nin hassas ekosisteminde sürdürülebilir olması için benzersiz yasal süreçlerin sisteme dahil edilmesi gerekmektedir (Koivurova, 2017). İdare hukuku, çevre hukuku, uluslararası hukuk gibi farklı hukuk dallarının birbirleriyle ilişkili bir şekilde Arktik Bölgesi'nde uygulanması bölgenin kalkınması açısından önem arz etmektedir (Abanina, vd., 2021). Bununla birlikte bölgenin alt yapı ve enerji yatırımları sermaye

yoğun ve ülkelerin sınır ötesinde olmasından ötürü bölge, bütüncül bir düzenleyici süreçten yoksundur.

1.1.3 Arktik Bölgesi'ne Tarihsel Bir Bakış ve Siyasi Dönüşümler

Arktik Bölgesi'ni incelerken önemli olaylar ve bu olayların Arktik siyasetinin değişimi üzerindeki etkileri üzerinde durmak, bölgeyi daha kapsamlı olarak incelemek adına önem taşımaktadır. Bu bağlamda Arktik Bölgesi'nde yaşanan önemli tarihi olaylar 1553 yılında Kuzey Deniz Yolu'nun keşfedilmesi, 19. Yüzyıl'da yapılan Arktik Keşif Seferleri (Arktik Keşif Seferleri, 19. yüzyıl boyunca Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri tarafından düzenlenen keşif ve araştırma seferleri için kullanılan bir kavramdır. Bu seferler, Arktik Bölgesi'nin coğrafyasını, denizciliğini ve kaynaklarını keşfetmek amacıyla yapılmıştır), 1903-1906 yılları arasında Kuzey Kutbu'nun ilk kez geçilmesi, Soğuk Savaş döneminin bölge üzerindeki etkileri, 1982 yılında imzalanan BMDHS Sözleşmesi, 1997 yılında imzalanan Ottawa Anlaşması ve küresel ısınma ve iklim değişikliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde bahsi geçen önemli tarihi olaylar ve bu olayların Arktik siyaseti üzerinde etkileri anlaşılmaya çalışılacaktır.

Kuzey Deniz Yolu'nun keşfi, 16. yüzyılın başlarında Rus denizciler İvan Fyodorov ve Mikhail Gerasimov tarafından gerçekleştirilmiştir. Rus denizciler, 1553 yılında, Sibiry'a'nın kuzey kıyılarını keşfetmek ve Doğu Asya ile Avrupa arasında bir deniz yolunun varlığını doğrulamak amacıyla yola çıkmışlardır. Fyodorov ve Gerasimov, Büyük Kuzey Sibiry Adaları ve Taimyr Yarımadası'nın kuzeyinden geçerek, Arktik Okyanusu'nu keşfetmiş ve Sibiry'a'nın kuzey kıyılarını kartografik olarak belgelemişlerdir. Bu keşif, daha sonra Kuzey Deniz Yolu olarak bilinen su yolunun varlığını doğrulamıştır. Bu, Asya ile Avrupa arasında kuzey rotasının mümkün olduğunu gösteren önemli bir keşiftir. Bu keşif, Arktik Bölgesi'nin stratejik önemini artırmış ve ticaret rotalarının keşfedilmesine olan ilgiyi artırmıştır. Ancak, bu keşifle birlikte, Kuzey Deniz Yolu'nun pratik kullanımı için birçok zorlukla karşılaşmıştır. Buzulların varlığı, deniz yollarının uzun süre kapalı olmasına neden olmuş ve seferlerin güvenliğini tehlikeye atmıştır. Ayrıca, bölgedeki soğuk iklim ve sert doğa koşulları da seferler için ciddi engeller oluşturmuştur. Kuzey Deniz Yolu'nun ticari kullanımı, teknolojik ilerlemelerin yanı sıra çevresel ve jeopolitik faktörlerin etkisiyle uzun yıllar boyunca sınırlı kalmıştır.

Arktik Keşif Seferleri arasında, özellikle John Franklin, Roald Amundsen, Robert Peary ve diğer kaşifler, bölgenin sırlarını çözmek için yaptıkları yolculuklardan

bahsetmek bölgenin keşfinin anlaşılması için önemlidir. İngiliz kâşif John Franklin'in 19. yüzyılın başlarında gerçekleştirdiği Arktik keşif seferleri, bölgenin kuzeybatı geçidini bulmayı amaçlamıştır. Ancak, bu seferler de başarısızlıkla sonuçlanmış ve Franklin ile ekibinin hayatını kaybetmesiyle ünlü olmuştur. Bu trajik olay, Arktik'in sert ve acımasız koşullarını gözler önüne sermiş ve bölgenin keşfi için ne kadar zorlu koşullara sahip olduğunu göstermiştir. Tam anlamıyla başarıya ulaşamayan seferlerin yanı sıra başarılı sayılan seferler de yapılmıştır. Norveçli kâşif Roald Amundsen, 1903-1906 yılları arasında gerçekleştirdiği seferde, Kuzey Kutbu'nun ilk başarılı geçişini gerçekleştirmiştir. Kuzey Kutbu'nun ilk kez geçilmesi, 1903-1906 yılları arasında Norveçli kâşif Roald Amundsen tarafından gerçekleştirilmiştir. Amundsen'in seferi, 1903 yılında Norveç'ten başlamış ve küçük bir ekiple birlikte Kuzey Kutbu'na doğru ilerlemiştir. Sefer boyunca, Amundsen ve ekibi, zorlu buzul koşulları, donma tehlikesi ve yiyecek sıkıntısı gibi bir dizi zorlukla karşılaşmıştır. Ancak, kararlılık ve ustalıklı, Amundsen, Kuzey Kutbu'nun etrafında dolaşarak Arktik Okyanusu'nun kuzey rotasını tamamlamıştır. Bu başarı, Arktik denizciliğinin ve keşif faaliyetlerinin önemini vurgulamış ve bölgenin jeopolitik ve ekonomik önemini artırmıştır. Amundsen'in seferi, Arktik'teki denizcilik potansiyelini göstermiş ve bölgenin ticari açıdan daha erişilebilir olduğunu kanıtlamıştır. Amundsen'in başarılı seferi, Arktik'teki keşif faaliyetlerine ve denizcilik tarihine önemli bir katkı yapmıştır. Bu, bölgedeki potansiyel keşifler ve ticaret rotaları hakkında yeni fikirlerin doğmasına yol açmış ve Arktik'in uluslararası arena içindeki rolünü daha da güçlendirmiştir. Ayrıca, bu geçiş, Arktik Bölgesi'nin coğrafi sınırlarını ve doğal kaynaklarını daha iyi anlamamıza yardımcı olmuş ve uluslararası ilgiyi bölgeye çekmiştir. Tüm bu keşif seferleri, Arktik Bölgesi'nin doğal kaynaklarını, coğrafi özelliklerini ve denizcilik potansiyelini daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Ancak, aynı zamanda, bu seferlerde yaşanan zorluklar ve trajediler de bölgenin ne kadar zorlu bir ortam olduğunu ve keşif için ne kadar büyük bir çaba gerektirdiğini göstermiştir.

Soğuk Savaş döneminin Arktik Bölgesi'ndeki etkisi, uluslararası ilişkilerin en belirgin ve hassas noktalarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Soğuk Savaş boyunca, ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki rekabet, Arktik'in stratejik önemini artırmıştır. Buzlarla kaplı bu bölge, her iki süper gücün de askeri ve istihbarat operasyonlarını gerçekleştirdiği bir alandı. Her iki taraf da stratejik avantaj elde etmek ve düşmanlarını kontrol altında tutmak amacıyla Arktik Bölgesine büyük yatırımlar yapmıştır (Huebert 2019, 1). Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle birlikte, Arktik Bölgesi'ndeki siyasi

dinamiklerde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi, askeri gerilimi azaltmış ve bölgeyi daha fazla iş birliği potansiyeline sahip bir alana dönüştürmüştür. Bu dönemde, Arktik Konsey gibi uluslararası platformlar, bölgesel iş birliğini teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. Ancak, Arktik Bölgesi'ndeki kaynakların keşfi ve denizcilik faaliyetlerindeki artış gibi yeni dinamikler, bölgedeki siyasi ve ekonomik dengeleri değiştirmiştir.

Bazı akademik çalışmalara göre ise Soğuk Savaş bitmiş olsa da Arktik Bölgesi'nde, ABD, Rusya ve artık Çin'in de katılımıyla Soğuk Savaş dönemine benzer bir rekabetin yeniden ortaya çıktığı görülmektedir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Arktik'te iş birliği ve barış dönemi umulmasına rağmen, temel güvenlik gereksinimleri aslında hiç değişmemiştir. ABD ve Rusya, nükleer caydırıcılık stratejilerini sürdürmüş ve Arktik Bölgesi'nde önemli askeri varlıklarını konumlandırmışlardır. Soğuk Savaş sonrası kuvvet azalmalarına rağmen, temel güvenlik politikalarında bir değişiklik olmamıştır (Huebert 2019). Özellikle Putin döneminde Rusya'nın askeri olarak yeniden güçlenmesi ve belirgin bir şekilde saldırgan davranışlar sergilemesi, gerilimleri artırmıştır. Bu, Rusya'nın Arktik'te askeri varlıkları kullanarak güç projeksiyonu yapmasıyla da kendini göstermiştir. ABD'nin tepkisi ise bölgedeki askeri faaliyetlerini artırması olmuştur, bu da yeni bir güvenlik krizine yol açmıştır. Çin'in Arktik'e katılımı ise bölgedeki güvenlik durumunu daha da karmaşık hale getirmektedir. Şu anda Rusya ve Çin arasında bazı işbirlikleri olsa da, Çin deniz kuvvetlerinin, özellikle de denizaltılarının bölgede faaliyet göstermesi, karmaşıklığı ve potansiyel çatışmaları artırmaktadır.

Genel olarak, Arktik Bölgesi, jeopolitik önemi ve büyük güçler arasındaki tarihsel rekabet nedeniyle her zaman kritik bir stratejik konumda kalmaktadır. Temel çıkarlar değişmediği veya teknolojik bir gelişme yaşanmadığı sürece, Arktik, eski Soğuk Savaş dinamiklerinin yeniden canlanmasıyla rekabetin odağı olmaya devam edecektir (Huebert 2019). Sovyetler Birliği'nin dağılması, 1991 yılında gerçekleşmiş ve dünya tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Bu olay, birçok açıdan derin etkiler yaratmıştır ve uluslararası ilişkilerin, jeopolitik dengelerin yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılması, Soğuk Savaş döneminin sonunu işaret etmiş ve ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki ideolojik rekabetin sona ermesine yol açmıştır. Bu durum, küresel düzeyde barış ve güvenliğin artmasına katkıda bulunmuş ve uluslararası iş birliğinin önünü açmıştır. Ayrıca, Sovyetler Birliği'nin dağılması, etnik ve siyasi açıdan birçok yeni devletin ortaya

ıkmasına yol açmıştır. Özellikle, Rusya Federasyonu'nun tek bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkması, bölgedeki siyasi ve ekonomik dengeleri yeniden şekillendirmiştir. Diğeri eski Sovyet cumhuriyetleri de kendi bağımsızlıklarını ilan etmiş ve yeni uluslararası ilişkiler ağı oluşturmuşlardır. Sovyetler Birliğı'nin dağılması aynı zamanda birçok ekonomik ve sosyal sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Birçok eski Sovyet cumhuriyeti, ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmış, politik istikrarsızlık yaşamış ve toplumsal huzursuzluklarla mücadele etmiştir. Bu durum, bölgedeki istikrarı ve kalkınmayı etkilemiş ve uluslararası toplumun dikkatini bölgeye çekmiştir. Sovyetler Birliğı'nin dağılması, uluslararası ilişkilerde ve jeopolitik dengelerde büyük değışikliklere yol açmıştır. Sovyetler Birliğı sonrası yeni bağımsız devletlerin ortaya çıkması, bölgedeki siyasi ve ekonomik dinamiklerin yeniden şekillenmesine neden olmuş ve uluslararası toplumun bölgeye olan ilgisini artırmıştır. Örneğinin, bu dönemde Rusya Federasyonu ve diğeri Sovyet cumhuriyetleri bağımsız devletler haline gelmesi Arktik kıyıları boyunca yer alan ve Sovyet döneminde kontrol edilen bölgelerde sınırların yeniden çizilmesine ve egemenlik taleplerinin artmasına neden olmuştur. Bu olay, 20. yüzyılın sonunda ve 21. yüzyılın başlarında dünya siyasetinin temelini etkilemiş ve birçok açıdan yeni bir dönemin başlangıcını işaret etmiştir.

Doğal kaynakların kullanımı da bu bağlamda önemli bir konudur. Bağımsız devletlerin kaynaklara erişim ve kullanım konusundaki politikaları, bölgenin ekonomik potansiyelini şekillendirmiştir. Özellikle petrol, doğalgaz, madenler ve balıkçılık gibi kaynaklar, yeni bağımsız devletlerin ekonomik çıkarları için merkezi hale gelmiş, bu durum bölgedeki kaynakların yönetimi, çevresel etkileri ve uluslararası pazarlara erişimi şekillendirmektedir. Çevresel etkiler açısından, Sovyet döneminde yaşanan çevresel sorunlar ve kirlilik, çözüm için koordinasyon eksikliğı ve belirsizliklere neden olmuştur. Özellikle Sovyet döneminde yaşanan çevresel kirlilik ve doğal kaynakların aşırı kullanımı gibi sorunlar, çözüm için yeni bir koordinasyon ve iş birliğı ortamı gerektirmiştir. Ayrıca, iklim değışikliğı gibi küresel çevresel faktörler de bölgedeki ekosistemler üzerinde artan bir baskı oluşurmaktadır.

Askeri faaliyetlerin yeniden yapılanması, bölgedeki askeri dengeyi değıştirmiş ve uluslararası güvenlik dinamiklerini etkilemiştir. Özellikle Rusya'nın devraldığı askeri üslerin yeniden yapılandırılması, bölgedeki askeri dengeyi etkilemektedir. Ayrıca, Arktik Bölgesi'ndeki stratejik önem, uluslararası güvenlik dinamiklerinde de değışikliklere neden olmuştur. Bölgenin zengin enerji kaynakları, erişilebilir hale

gelen deniz taşımacılığı yolları ve artan askeri stratejik değeri, çeşitli ülkeler arasında rekabeti artırmaktadır. Özellikle Arktik'teki enerji kaynaklarına erişim ve kontrol, uluslararası güç dengelerini etkileyebilirken, deniz taşımacılığı yollarının açılması, ticaret ve ulaşım rotalarında önemli değişikliklere neden olmuştur. Bununla birlikte, askeri stratejilerin yeniden değerlendirilmesi ve bölgedeki askeri varlıkların hareketliliğinin artması, Arktik'in askerî açıdan da daha kritik hale gelmesine yol açmıştır. Bu faktörler, Arktik Bölgesi'nin uluslararası güvenlik dinamiklerindeki rolünü ve çeşitli ülkeler arasındaki ilişkileri şekillendirmiştir (Axworthy 2012). Bu dönemde, uluslararası iş birliği ve anlaşmalar, Arktik Bölgesi'ndeki ortak çıkarların ve sorunların çözümü için önemli bir platform sağlamıştır; deniz yollarının kullanımı, doğal kaynakların yönetimi ve çevresel koruma gibi konularda uluslararası iş birliğinin artması, bölgedeki istikrarı ve sürdürülebilirliği desteklemiştir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının Arktik Bölgesi üzerindeki etkisini özetlemek gerekirse, bu olayın Arktik Bölgesi'nde siyasi, ekonomik ve çevresel dinamiklerde önemli değişikliklere sebep olduğunu belirtmek gerekmektedir. Siyasi arenada sınırların yeniden çizilmesi ve egemenlik konularındaki anlaşmazlıklar, bölgedeki jeopolitik dengeyi etkilemiştir. Doğal kaynakların kullanımı, özellikle petrol, doğalgaz ve balıkçılık gibi kaynaklar açısından yeni bağımsız devletlerin ekonomik çıkarlarını merkeze alarak bölgenin ekonomik potansiyelini şekillendirmiştir. Askeri faaliyetlerin yeniden yapılanması, bölgedeki askeri dengeyi etkilerken Arktik'in stratejik önemi, uluslararası güvenlik dinamiklerinde de değişikliklere neden olmuştur. Çevresel etkilerde ise Sovyet döneminde yaşanan sorunlar, çözüm için yeni koordinasyon ve iş birliği gerektirirken iklim değişikliği gibi küresel faktörler de bölgedeki ekosistemler üzerinde artan baskı oluşturmuştur. Son olarak, uluslararası iş birliği ve anlaşmalar, deniz yollarının kullanımı, doğal kaynakların yönetimi ve çevresel koruma gibi konularda bölgedeki istikrarı ve sürdürülebilirliği desteklemek adına önemli bir rol oynamıştır. (Axworthy 2012). Sovyetler Birliği'nin dağılması, Arktik Bölgesi'nde uluslararası iş birliğinin artması açısından en önemli gelişmelerden bir tanesidir. 1997 yılında imzalanan Ottawa Anlaşması sonucunda Arktik Konseyi'nin kurulması, doğrudan bu jeopolitik gelişmenin bir sonucudur.

1990'ların başlarından itibaren anti-personel mayınlar ve onların sivil nüfusa yönelik oluşturduğu tehlike uluslararası gündemde artan bir endişe kaynağı olmuştur. Bu tehlikelerin farkına varılması, bir dizi diplomatik toplantı ve çaba sonucunda Ottawa Anlaşması'nın imzalanmasına yol açmıştır. Ottawa Anlaşması, 1997 yılında

Kanada'nın başkenti Ottawa'da imzalanmış ve anti-personel mayınların üretimi, kullanımı, depolanması ve transferini yasaklayan bir uluslararası anlaşmadır. Anlaşma uluslararası toplumda sivil nüfusun korunması ve insan haklarının savunulması açısından önemli bir adımı temsil etmektedir (Exner-Pirot 2020: 312).

Ottawa Anlaşması'nın etkilerinin oldukça fazla olduğunu belirtmek gerekmektedir. İlk olarak, anlaşmanın imzalanması ve kabul edilmesiyle birlikte anti-personel mayınların² üretimi, depolanması, transferi ve kullanımı yasaklanmıştır. Bu, anti-personel mayınların dünya genelinde kullanımının azalmasına ve sonunda tamamen sona erdirilmesine yol açmıştır. Ayrıca, anlaşma, anti-personel mayınların temizlenmesi ve imha edilmesi için uluslararası toplumu harekete geçirmiştir. Ottawa Anlaşması, anti-personel mayınların kullanımının reddedilmesini ve uluslararası toplumun bu tür silahların kullanımını kınamasını sağlamıştır. Bu, anti-personel mayınların kullanımıyla ilgili uluslararası hukukun ve normların gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Ottawa Anlaşması'nın imzalanmasının ardından Arktik Bölgesi'ndeki durum, mayınların kullanımı konusunda doğrudan etkilenmemiş olsa da genel olarak Arktik siyaseti ve bölgedeki uluslararası ilişkiler ve jeopolitik dinamikler üzerinde bazı dolaylı etkilere sahip olmuştur. Ottawa Anlaşması'nın Arktik Bölgesi'ndeki etkileri, uluslararası iş birliğini destekleme açısından önemlidir. Anlaşma, anti-personel mayınlarının üretimi, stoklanması, transferi ve kullanımını yasaklayarak uluslararası toplumun güvenliğini artırmayı amaçlamaktadır. Bu yasak, bölgedeki ülkeler arasında ortak bir çıkar ve hedefe oluşturmakta ve bu da Arktik Bölgesi'ndeki uluslararası iş birliğini güçlendirmektedir. Ortak bir amaç etrafında bir araya gelmek ve çevresel koruma gibi konularda iş birliği, Arktik Bölgesi'ndeki ülkeler arasında güveni ve iş birliğini arttırmakta, böylece bölgedeki istikrarı ve sürdürülebilirliği desteklemektedir. (Coates ve Broderstad 2020: 18)

Ottawa Anlaşması'nın bölge üzerindeki en önemli etkisi ise sonucunda Arktik Konseyi'nin kurulmuş olmasıdır. Arktik Konseyi, Arktik Bölgesi'nin yönetimi ve iş

² Anti-personel mayınlar, insanlara karşı tasarlanmış patlayıcı cihazlardır ve genellikle askeri veya sivil alanlarda kullanılırlar. Bu mayınlar, genellikle ayak veya bacaklara ciddi zararlar verebilecek şekilde tasarlanmıştır ve genellikle patlayıcı, metal parçacıklar veya çelik bilyeler gibi parçalayıcı elemanlar içerirler. Anti-personel mayınlar, insanların geçişini engellemek, yavaşlatmak veya zarar vermek için kullanılır ve genellikle bir tetikleyici (örneğin basınç, manyetik veya uzaktan kumandalı) tarafından aktive edilirler. Bu tür mayınlar, savaş alanlarında, sınır bölgelerinde veya terör saldırılarında kullanılabilir ve sivil insanlar için ciddi tehlikeler oluşturabilirler. Uluslararası insani hukuk kapsamında, anti-personel mayınların kullanımı bazı durumlarda yasaklanmış veya kısıtlanmıştır.

birliğini artırmayı amaçlayan önemli bir uluslararası platformdur. Bu kuruluş, Arktik'teki ülkeler arasında çeşitli konularda iş birliğini teşvik etmek, çevresel korumayı güçlendirmek, sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek ve yerli halkların katılımını sağlamak gibi hedeflerle faaliyet göstermektedir. Arktik Konseyi'nin kurulmasıyla birlikte, bölgedeki ülkeler arasındaki diyalog ve iş birliği artmıştır. Özellikle, çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma gibi konularda ortak politika ve projelerin geliştirilmesiyle Arktik'in geleceği üzerinde olumlu etkiler yaratılmıştır. Ayrıca, Arktik Konseyi'nin kurulmasıyla birlikte bölgedeki ülkeler arasındaki güven artmış, çatışma riskleri azalmış ve bölgenin barışçıl bir şekilde yönetilmesi için bir platform sağlanmıştır. Bu nedenle, Ottawa sonucunda kurulan Arktik Konseyi, bölgenin yönetimi ve uluslararası ilişkilerinde önemli bir dönüm noktası olmuştur (Koivurova and Heinämäki 2006).

Sanayi Devrimi'nden önce Arktik Bölgesi, büyük ölçüde keşfedilmemiş ve bilinmeyen bir alan olarak kalmıştır (Hacquebord, 2012). Bu dönemde Arktik Bölgesi, büyük ölçüde el değmemiş ve doğal haldeydi. Bölgenin ekosistemleri, insan etkisinden neredeyse tamamen bağımsızdı. Buzullar, deniz buzu, tundra ve tayga gibi habitatlar, burada yaşayan hayvan türlerine ev sahipliği yapıyordu. Kutup ayıları, morslar, foklar, balinalar ve çeşitli kuş türleri, Arktik Bölgesi'nin karakteristik faunası arasında yer alıyordu. Bu dönem boyunca, Arktik hakkında bilinenler, çoğunlukla yerli halkların bilgileri ve birkaç Avrupalı kâşifin sınırlı keşifleri ile sınırlı kalmıştır. Arktik Bölgesi'nin yerli halkları arasında İnuitler, Samiler ve Çukçiler gibi çeşitli gruplar bulunmaktadır (Dubreuil 2011). Bu halklar, zor çevre koşullarına uyum sağlamış ve hayatta kalmak için karmaşık sosyal ve ekonomik sistemler geliştirmişlerdir. Avcılık, balıkçılık ve toplayıcılıkla geçinen bu topluluklar, hayvan kürkleri, kemikleri ve derileri gibi doğal kaynakları kullanarak barınak, giysi ve aletler yapmışlardır. Başka bir deyişle Sanayi Devrimi öncesine zorlu iklim koşullarının etkili olduğu bölgede, yerli halklar bölgenin zor yaşam koşullarına uyum sağlamışken, Avrupalı kâşifler yeni ticaret yolları arayışı ve keşif tutkusu ile bu bölgeye ilgi göstermişlerdir. Ancak, Sanayi Devrimi ile birlikte teknolojinin ilerlemesi ve artan kaynak talepleri, Arktik Bölgesi'nin daha fazla keşfedilmesine ve kullanıma açılmasına neden olmuştur.

Sanayi çağı olarak adlandırılan dönem, 18. yüzyılın sonlarından başlayıp 19. yüzyıl boyunca devam eden ve sanayi devrimlerinin getirdiği yeniliklerle karakterize edilen bir zaman dilimini kapsamaktadır ve bu dönemin etkileri dünyanın tamamında olduğu gibi Arktik Bölgesi'nde de oldukça fazla olmuştur. Sanayi Çağı'nda Arktik

Bölgesi, teknolojik ilerlemeler ve artan ekonomik çıkarlar nedeniyle daha fazla keşfedilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde yapılan çalışmalar ve faaliyetler, Arktik Bölgesi'nin coğrafyası, doğal kaynakları ve iklimi hakkında önemli bilgiler elde edilmesini sağlamıştır. Ancak, bu gelişmeler yerli halklar üzerinde de büyük etkiler yaratmış ve bölgenin ekosistemi üzerinde önemli değişikliklere neden olmuştur.

Başka bir deyişle Sanayi Çağı'nın ortaya çıkmasıyla birlikte insanoğlu her zamankinden daha çok enerjiye ihtiyaç duymaya başlamıştır. 18. Yüzyılın ardından fosil yakıtlar gibi doğal kaynakların kullanımı oldukça artmıştır. Küresel enerji talepleri genellikle fosil yakıtların kullanıldığı üretim, ulaşım ve dağıtım modelleriyle karşılanmaktadır. Bu durum sera gazı oranında ciddi artışa neden olmuş ve küresel ısınma gibi tüm dünyayı etkileyen problemleri doğurmuştur (Bayraç 2009). Bu durum teknolojiye hızlı ilerlemeler getirse de dünya ekosistemlerinde bozulmalar ve küresel ısınma gibi sonuçları dünya gündemine getirmiştir. Başka bir deyişle, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için hızla artan sanayileşme süreci, sera gazı emisyonlarını artırmış, küresel iklim sistemine zarar vermiş, kutup buzullarının erimesine ve deniz su seviyelerinin artmasına sebep olmuştur (Özçağ 2004). Bu nedenle bu noktada çalışmamızın asıl odak noktası olan iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi'nde yarattığı etkilerden bahsedilecektir.

BÖLÜM II

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ARKTİK EKOSİSTEMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.1 İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ARKTİK BÖLGESİ'NE ETKİLERİ VE SONUÇLARI

Küresel ısınma, insan faaliyetleri sebebiyle Dünya'nın ortalama yüzey sıcaklığında uzun vadeli artış gözlemlenmesidir. Başta sera gazları etkisiyle atmosferde meydana gelen değişimler dünya, ekosistemler ve toplumlar üzerinde geniş etkiler yaratmaktadır. Bugün bilimsel düzeyde yapılan pek çok araştırma küresel iklim sisteminin değiştiğini kanıtlamaktadır (Bridgman ve Oliver 2014). Dünya atmosferinin bileşimini ve sera gazlarının ısıyı hapsetmesindeki rolü anlamak, küresel ısınmayı ele almak açısından çok önemlidir. Ozon tabakasının incilmesi atmosferik kompozisyonda en belirgin olarak öne çıkan değişikliklerden bir tanesidir. Yükselen deniz seviyeleri, aşırı hava olayları, okyanusların asitlenmesi, ekosistem bozulması ve gıda güvenliği gibi tehlikeler küresel ısınmanın etkisiyle ortaya çıkması muhtemeldir. Son yıllarda küresel ısınma gibi çevresel değişiklikler toplumların güvenliğinde temel zorluklar yaratmaktadır (Mishra vd. 2021). Su kaynaklarının ve biyolojik çeşitliliğin yok olması gibi birçok tehdit temel zorlukların içerisinde yer almaktadır. Bu kriz ve tehditler günümüzde devletler arası ilişkilerde doğrudan bir etki yaratmasa da uzun vadede dolaylı olarak bölgelerin siyasi yapılarında etkili olacaktır.

18. yüzyılın sonlarında gerçekleşen Sanayi Devrimi ile insanlık önemli bir dönüm noktası yaşamıştır. Hızlı sanayileşme ve teknolojik ilerlemeler bu devrim ile ivme kazanmıştır. Sanayi Devrimi ekonomik büyümeler ve daha iyi yaşam standartlarını getirmiş olsa da küresel ısınmaya katkısı oldukça fazla olmuştur. Sanayi Devrimi ve küresel ısınma arasındaki temel bağlantılardan en önemlileri arazi kullanımlarında meydana gelen değişiklikler (ormanların sanayi bölgelerine veya yeni tarım arazilerine dönüştürülmesi sonucu ormansızlaşma), sanayide artan enerji talebi, fosil yakıt tüketiminde meydana gelen artışlar, teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya

çıkan emisyonlar, nüfus artış oranının artmasıyla enerji tüketimindeki artışlar şeklinde sıralanabilmektedir.

Gezeganimiz üzerinde en karmaşık yapılardan biri olarak adlandırılabilen yapılarından birisi iklim sistemidir. Bu sistem, kara yüzeyi, okyanus ve diğer su kütleleri, kar ve buzullar, güneşten gelen enerji, atmosfer ve bunların birbirleriyle olan etkileşimi ile oluşur. İklim sistemi içerisinde beş ana bileşen yer almaktadır. Bu bileşenler Hidrosfer (su küre), Litosfer (taş küre), Atmosfer (hava küre), Kriyosfer (buz küre), Biyosfer (yaşam küre) olarak karşımıza çıkmaktadır. İklim sisteminde yaşanan değişikliğin anlaşılabilmesi için, iklim değişikliği, hava durumu ve iklim değişkenliği tanımlamalarına hâkim olmak gerekir. İklim değişikliği, insan kaynaklı (ormanların yok edilmesi, sera gazı etkisi vb.) olabileceği gibi doğal etmenlerden de (güneş üzerindeki değişimler, volkanik aktiviteler) kaynaklı olabilir. Bir bölge veya dünya üzerindeki uzun vadeli değişimler iklimsel değişikliği ifade etmektedir. İklim değişikliği genellikle küresel ısınma, ekstrem hava olayları, iklim bölgelerinin değişimini ifade eder. Örneğin artan karbondioksit gazı atmosfer üzerindeki sıcaklığı etkileyerek küresel iklim değişikliğine yol açmaktadır. Hava durumu ise okyanus akıntıları, atmosferde gerçekleşen basınç farklılıkları ve diğer faktörlerin bir araya gelmesiyle meydana gelmektedir.

Şekil 2: Hava Durumu ve İklim Ölçekleri (Kaynak, Çevre ve İklim Derneği, REC, 2023)

Kaynak: https://rec.org.tr/wp-content/uploads/2023/11/AdanZye_iklimdegisikligi_Rehber.pdf

İklim Değişikliği hem bilim dünyasında hem de çevre bilinci açısından büyük risk teşkil etmektedir. Küresel ısınma, iklim sistemi üzerinde yaşanan değişikliklerin bir sonucudur. Arktik Bölgesi bu değişiklikler tarafından en hızlı etkilenen

coğrafyalardan bir tanesidir. Bu bölümde Arktik Bölgesi konumu ve önemi değerlendirilip, küresel ısınmanın bölge üzerine etkisi ele alınacaktır.

Küresel ısınma sadece iklim değişimi, su krizi, sera gazları salınımlarının değişmesine yol açmakla kalmayıp aynı zamanda bu olgunun jeopolitik açıdan etkilerini de gün yüzüne çıkarmaktadır. Küresel iklim değişikliğinin bir sonucu olarak Arktik Bölgesi jeopolitik açıdan büyük oranda değişim göstermiştir (Hossain 2022). Modern tarihte hidrokarbon yatakları gibi doğal kaynaklar ilk kez erişilebilir duruma gelmiştir. Dolayısıyla bu değişiklikler ile Arktik Bölgesi'nin 21. yy.'da jeopolitik ve jeoekonomik anlamda önemini hızla arttırmaktadır. Sanayi Devrimiyle birlikte başlayan bu değişim, Arktik Bölgesi'ni coğrafi, kültürel, ekonomik, siyasi alanlar başta olmak üzere bütün alanlarda etkilemiştir. Bu nedenle bu noktada Arktik Bölgesi üzerinde bu derecede büyük etki yaratmış olan iklim değişikliğini ayrıntılandırmak, çalışmanın devamında daha anlaşılır bir anlatım sağlanması açısından önem taşımaktadır.

2.2 ARKTİK BÖLGESİ'NİN DEĞİŞEN ÖNEMİ: TARİHSEL PERSPEKTİF VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİ

İklim değişikliğinin doğa, türler, ekosistemler ve insanlar üzerindeki etkilerini daha yakından izleyebilmek için bölgesel ölçeklerde değerlendirilmesi gerekmektedir. Yaklaşık 14 milyon km²'lik alanda yer alan Arktik Okyanusu, okyanuslar arasında en küçük ve en sığ olandır. Daha düşük enlemlerle kıyaslandığında Arktik Bölgesi iklim değişikliğinden daha fazla etkilenmektedir. Deniz buzunun her geçen gün erimesi, Arktik Bölgesi'nin habitatını değiştirmektedir. Bu durum birçok neslin tükeneceğinin göstergesidir (Deb ve Bailey 2023).

Arktik siyaseti üzerinde etkili olan olaylar arasında küresel ısınmanın önemli bir rolü vardır. Tam olarak ne zaman başladığı bilinmeyen iklim değişikliği tam anlamıyla tarihi olay kategorisine dahil olmasa da Arktik Bölgesi üzerinde en etkili olan olaylardan bir tanesi olarak bahsedilmeyi gerektirmektedir. Son yüzyılda küresel ısınma, Arktik Bölgesi'nde önemli değişikliklere neden olmuştur. Buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi, permafrostun³ çözülmesi ve deniz buzunun azalması

³ *Permafrost*, genellikle kutup bölgelerinde bulunan, yıl boyunca donmuş durumdaki toprağa verilen isimdir. Kelime, "kalıcı don" anlamına gelen "*permanent frost*" kelimelerinin birleşiminden türetilmiştir. *Permafrost*, yüzeyin altındaki toprağın bir kısmının veya tamamının sürekli olarak donmuş durumda olduğu yerlerde, genellikle yıl boyunca düşük sıcaklıkların hâkim olduğu yüksek enlemlerde ve yüksek rakımlı bölgelerde bulunmaktadır. Sıcaklık, *permafrostun* oluşumunu

gibi etkiler, Arktik Bölgesi'nin jeopolitik dinamiklerini derinden etkilemiştir. Bu değişiklikler, bölgedeki doğal kaynaklara, özellikle enerji kaynaklarına, daha kolay erişimi mümkün kılmıştır. Ayrıca, Arktik deniz yollarının açılması, küresel ulaşım rotalarında da değişikliklere yol açmıştır. Bölgedeki bu değişiklikler, Arktik siyasetini, bölgedeki ülkelerin stratejik hedeflerini ve uluslararası ilişkileri etkilemiştir. Özellikle, Arktik Bölgesi'ndeki doğal kaynakların kullanımı ve deniz yollarının güvenliği gibi konularda artan rekabet ve iş birliği dinamiklerini tetiklemiştir. Bu nedenle, küresel ısınmanın Arktik siyaseti üzerindeki etkisi giderek artan bir şekilde önem kazanmaktadır. Günümüzde, Arktik Bölgesi, iklim değişikliği, kaynakların keşfi ve artan denizcilik faaliyetleri gibi yeni dinamiklerle karşı karşıyadır. Bu değişimler, Arktik siyasetini yeniden şekillendirirken, uluslararası toplumun bölgedeki iş birliğini güçlendirmesi ve çevresel korumayı öncelikli hale getirmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

Tarihsel süreç boyunca Arktik Bölgesi'nin önemi ve uluslararası rolü, küresel ısınmanın etkisiyle önemli ölçüde değişmiştir. Başlangıçta, bölge keşfedilmemiş ve uzak olarak kabul edilirken, Kuzey Deniz Yolu'nun keşfi ve Arktik keşif seferleriyle birlikte stratejik bir öneme sahip olduğu anlaşılmıştır. Soğuk Savaş döneminde, ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki rekabet Arktik'i askeri bir sahne haline getirirken, UNCLOS Sözleşmesi ile uluslararası iş birliği teşvik edilmiştir. Ancak, küresel ısınma sonucu Arktik Bölgesi'ndeki buzulların erimesi, deniz yollarının açılması ve enerji kaynaklarının daha erişilebilir hale gelmesiyle birlikte bölgenin stratejik ve ekonomik önemi artmıştır. Bu durum, Arktik'te jeopolitik dengelerin yeniden şekillenmesine ve uluslararası ilişkilerde yeni dinamiklerin oluşmasına yol açmıştır. Bugün Arktik, enerji kaynakları, deniz yolları, çevresel koruma ve iklim değişikliği gibi konularda uluslararası ilgi odağı haline gelmiştir.

Kuzey Kutup Bölgesinde küresel ısınmanın etkisi dünyanın diğer bölgelerine nazaran iki kat daha fazla hissedilmektedir. 1896 yılında Svante Arrhenius, atmosferde bulunan karbondioksit yoğunluğunun değişmesi gezegenin yüzey sıcaklığını değiştirebileceğini ve özellikle bu değişimin kutup bölgelerinde olabileceğini öne sürmüştür. Arktik amplifikasyon olarak adlandırılan bu değişim Arktik Bölgesi'ndeki

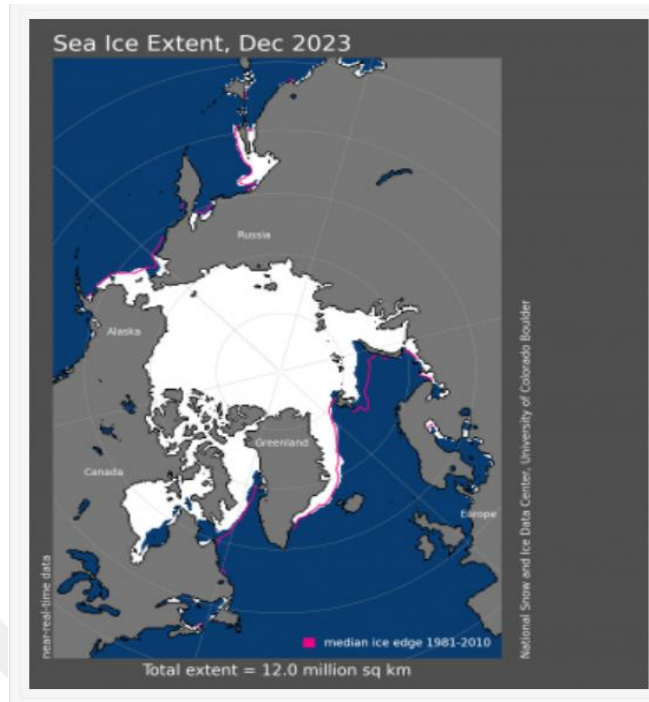
belirleyen ana faktördür. Toprağın donma noktasının altında kalması ve yıl boyunca donmuş kalması, *permafrostun* oluşumunu sağlamaktadır. İklim değişikliği gibi dış etkenler, *permafrostun* istikrarını etkileyebilir ve çözülmesine neden olabilir. Bu durum, altyapıya zarar verme, toprak erozyonu ve sera gazı salınımı gibi çeşitli sonuçlar doğurabilir.

sıcaklık dalgalanmasının dünyanın diğer yönlerine kıyasla daha fazla Arktik çevresini etkilediğini ifade eder (Chylek vd. 2022).

Eriyen buzul tabakası yeni gemi ticaret yollarının oluşmasına yol açmaya başlamıştır. Gelişmekte olan teknoloji navigasyon sistemlerini icat etmiş ve bu sayede yeni rotaların oluşması kolaylaşmıştır (Karabulut 2021: 264). Gelişen ve değişen jeopolitik dinamikler, Kuzey Kutup Bölgesi dışındaki aktörlerin de bölgeye olan ilgisiyle uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Kanada, Danimarka gibi büyük küresel güçler, Arktik Bölgesi'nin politika gelişim süreçlerine dahil olmuşlardır (Kluth vd. 2017). Bu girişimler Arktik Bölgesi'nin uluslararası ilişkilerde kurumsallaşmasına ve resmiyet kazanmasına katkıda bulunmuştur.

Isınmanın etkisiyle eriyen hem deniz hem de kara buz tabakaları deniz seviyesini yükseltmektedir. Bu durum Arktik Bölgesi'nde yer alan fok balıkları, kutup ayıları gibi buza bağımlı ekosistemlerin yok olma potansiyelini ortaya çıkarmaktadır. Permafrostun artan sıcaklıkların etkisiyle çözülmesi, depolanan metan ve karbon gazlarını ortaya çıkarmaktadır. Ortaya çıkan bu gazlardaki artış küresel ısınmanın hızını arttırmaktadır. Karbondioksit (CO₂) gazının okyanuslar tarafından emilimi yapılmaktadır. Bu durumun sonucu olarak okyanus asitlenmesi yaşanmakta ve Arktik Bölgesi bunun için savunmasız kalmaktadır. Ortaya çıkan bu durumla birlikte denizde yaşamını sürdüren yumuşakçalar ve bazı plakton türleri dahil olmak üzere deniz yaşamı üzerinde olumsuz etki yaratması muhtemeldir (The National Snow and Ice Data Center 2023). Aralık ayı uydu verilerine göre, Arktik deniz buzu genişliği 12 milyon kilometrekaredir. Bu değer bölgenin son 45 yıldaki en düşük dokuzuncu değeri olarak elde edilmiştir (Bilgetekin vd. 2023).

Şekil 3: Arktik Bölgesi Deniz Buzu

Kaynak: National Snow and Ice Data Center (NSIDC), 2024

Arktik Bölgesi deniz buzunun erimesi bölgenin fiziksel özelliklerini değiştirmekle kalmamış aynı zamanda bölgenin jeopolitik ve ekonomik anlamda önemini artırmıştır (Sakib 2022). Bu durumun yol açtığı en temel noktada ise buzulların erimesi ile ortaya çıkan kazançlı yeni nakliye yollarıdır. Yaşanan iklim değişikliği, Kanada'ya ait Arktik takımadalarından geçen Kuzeybatı Geçidi'nin önemi bu yönde artırmıştır. Tarihsel olarak geçilmesi muhtemel olmayan geçit yaşanan iklim değişikliği ile uluslararası aktörlerin ilgi odağı haline gelmiştir. Bu bölgenin eriyen buzlarla kullanılabilir hale gelmesi Atlantik ve Pasifik Okyanusları arasında daha kısa ve yeni bir rota olarak kullanılabilir hale gelmektedir. Uluslararası iş yapan ve denizcilikle ilgilenen firmalar maliyetleri azaltma durumu söz konusu olduğu için bu bölge ile yakından ilgilenmeye başlamıştır.

Başka bir deyişle, iklim değişikliği, Arktik Bölgesi'nde geniş kapsamlı ve ciddi etkilere neden olmaktadır. Bu etkiler, bölgedeki doğal sistemler, toplumlar ve ekonomiler üzerinde derin ve çeşitli sonuçlara yol açmaktadır. İklim değişikliği, Arktik'teki buzulların erimesini hızlandırmaktadır. Bu, deniz seviyelerinin yükselmesine ve kıyı bölgelerinde erozyona neden olabilmektedir. Ayrıca, buzulların erimesi, bölgedeki denizcilik rotalarının ve doğal yaşamın değişmesine ve ekosistemlere zarar vermesine yol açabilir. İklim değişikliğinin Arktik Bölgesi

üzerindeki ana etkileri buzulların erimesine bağılı olarak deniz seviyesinin yükselmesi, deniz buzunun azalması, toprak kaynakları ve biyoçeşitliliğin değışmesi olarak kategorize edilebilmektedir.

Kuzeybatı Geçidi ile yeni ticaret yollarının ortaya çıkmasının yanı sıra jeopolitik olarak da gündeme gelmektedir. Kanada'nın da içerisinde bulunduğı geçide komşu olan devletler burada egemenlik haklarına sahip olmak istemektedir. Bu bölgede denizcilik faaliyetleri ve seyrüsefer hakları gibi konularda hukuki düzenlemelerin yapılması zorunlu hale gelmektedir. Arktik Konseyi, bölgede yaşanan gelişmeler hakkında iş birliğı ve değışen bölge koşulları konularında oldukça önemli bir görev üstlenmektedir. Gemicilik ve yeni ticaret yollarının ötesinde Kuzey Kutbu'nda değışen iklim koşullarıyla beraber doğal kaynakların çıkarımı kolaylaşmıştır (Quillérou vd. 2020). Eriyen buzul tabakasıyla beraber daha önce çıkarılması zor olan petrol, doğalgaz ve mineral kaynaklarına erişim kolaylaşmıştır. Gerçekleşen bu durum uluslararası aktörlerin ilgi odağı haline gelmiştir.

Kuzey Kutbu'nda artmakta olan kaynak çıkarma ihtimali; yerli halk, çevre ve ekonomik alanlarda tartışmalar yaratmaktadır. Bölgede önemli oranda hidrokarbon ve mineral yatakları olsa da çıkarılmasından kaynaklanabilecek birçok zorluk vardır. Arktik Bölgesi ekosistemleri diğere ekosistemlerden oldukça farklıdır. Bu yüzden kaynak çıkarımında dikkatli ve sorumlu bir yönetim belirlenmesi çevre açısından oldukça önemlidir (Overland vd. 2021). Petrol ve doğalgaz çıkarımında gerçekleşebilecek sızıntılar deniz yaşamı için oldukça kaygı verici bir durum teşkil etmektedir. Kuzey Kutup Bölgesi'nin diğere bölgelere uzaklığı ve alt yapı eksikliği böylesi bir durumda çözüm üretme olasılığını oldukça düşürmektedir. Dünyada artan enerji taleplerini karşılayabilmek ve bu enerji talebini karşılariken doğayı koruyabilmek sektördeki en iyi uygulamaların yürürlüğe girmesini zorunlu hale getirmektedir. Aksi halde Kuzey Kutup Bölgesi'ndeki habitatın tahribatı biyolojik bir tehdit oluşturmakta ve süregelen iklim değışikliği problemleri ile mücadele etmekte olan türlerin kırılganlığının da artma ihtimali de yükselecektir.

İklim değışikliğıinin ve özellikle Arktik Bölgesi'ndeki buzulların erimesinin bir sonucu olarak öncelikli olarak deniz seviyelerinin yükselmesi konusundan bahsedilecektir. Bu yükselme, küresel düzeyde kıyı bölgelerinde ve adalarda önemli etkilere yol açmaktadır. Buzulların erimesiyle artan su hacmi, deniz seviyelerinin yükselmesine neden olmaktadır. Bunun sonucunda Arktik buzullarındaki erimenin artması, küresel ölçekte deniz seviyelerindeki artışı hızlandırmaktadır. Özellikle

Grönland ve Antarktika gibi buz tabakalarının büyük kısmı, eriyen buzlarla birlikte tatlı suyu denizlere akıtarak deniz seviyelerini artırmaktadır. Deniz seviyelerinin yükselmesi, kıyı bölgelerinde erozyon riskini de arttırmaktadır. Artan su seviyesi, dalgaların ve gelgitlerin kıyıları aşındırmasına ve kıyı hatlarının geri çekilmesine neden olabilir. Bu durum, kıyıdaki altyapıyı, plajları, turistik tesisleri ve hatta yerleşim alanlarını tehdit etmektedir. Su seviyelerindeki artış, tuzlu suyun içme suyu kaynaklarına karışmasına ve tatlı su kaynaklarının tuzlanmasına yol açabilir. Bu durum, kıyı bölgelerindeki yerel ekonomileri ve tarımı olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, yerel topluluklar için içme suyu teminini zorlaştırabilir. Deniz seviyelerinin yükselmesi ayrıca tuzlu su baskınlarına ve sellerin sıklaşmasına yol açabilir. Özellikle alçak rakımlı ada ve kıyı bölgelerinde yaşayan topluluklar, bu tür olaylardan daha fazla etkilenebilir. Altyapıya ve evlere zarar veren bu tür olaylar, maddi kayıplara ve hatta can kayıplarına neden olabilir. Son olarak, deniz seviyelerindeki artış, göç hareketlerini tetikleyebilir. Erozyon ve tuzlu su baskınlarıyla başa çıkmak için bazı topluluklar daha güvenli bölgelere taşınabilir veya göç etmek zorunda kalabilirler. Bu da sosyal ve ekonomik zorluklara neden olabilir ve yerel toplulukların kültürel dokusunu etkileyebilir. Bu nedenlerden dolayı, deniz seviyelerinin yükselmesi, iklim değişikliği ile mücadelede ve kıyı bölgelerinin ve adaların sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır.

İklim değişikliğinin Arktik Bölgesi'ndeki bir diğer önemli etki olarak deniz buzunun azalması konusundan bahsetmek gerekmektedir. Bu azalma, bir dizi etkiyle kendini göstermektedir. Öncelikle deniz buzunun azalması, Arktik denizlerinde daha uzun süreler boyunca açık kalan deniz yollarının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Kuzey Denizi Rotası ve Kuzeybatı Geçişi gibi rotalar, ticaret gemileri için daha kısa ve ekonomik seçenekler sunmaktadır. Yani bölgeye ulaşmak ve ticaret yolları konularında karşımıza çıkan engeller, deniz buzlarının azalması ile büyük ölçüde ortadan kalkmaktadır. Ancak bu durum, artan deniz trafiği ve çevresel riskleri de beraberinde getirme potansiyeline sahiptir.

Ayrıca, deniz buzunun azalması bölgede karada ve denizde yaşayan hayvan popülasyonunu ve biyolojik çeşitlilik olumsuz etkilemektedir. Bu türler, avlanma ve yaşam alanlarını koruma açısından deniz buzundan önemli ölçüde faydalanmaktadırlar. Deniz memelileri ve deniz kuşları gibi türler, yaşam alanlarının azalmasıyla karşı karşıya kalabilir ve bu da beslenme, üreme ve göç gibi hayati aktivitelerini etkileyebilmektedir. Örneğin deniz buzunun azalması kutup ayısı gibi

deniz tabanlı memeli türleri için yaşam alanlarının kaybına neden olmaktadır. Denizde ise plankton gibi temel besin kaynakları, değişen çevresel koşullara uyum sağlamak zorunda kalabilmekte, bu da deniz ekosistemlerinde dengesizliklere yol açabilmektedir. Bunun yanı sıra, deniz buzunun azalması aynı zamanda deniz suyu sıcaklıklarını ve akıntılarını etkileyerek denizlerdeki Termohalin Döngü'yü değiştirmektedir.⁴ Bu, büyük deniz akıntılarının stabilitesini ve hızını etkileyerek dünya iklim sisteminde belirsizliklere neden olabilmektedir. Bu nedenlerle, deniz buzunun azalması Arktik ekosistemleri üzerinde geniş kapsamlı etkilere sahiptir. Bu değişikliklerin izlenmesi, anlaşılması ve uyum sağlanması için bilimsel araştırmaların ve koruma çabalarının devam etmesi büyük önem taşımaktadır.

Toprak kaynakları Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliğinin bir diğer önemli sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. İklim değişikliği, özellikle permafrost olarak bilinen donmuş toprakların çözülmesine yol açabilmektedir. Permafrostun çözülmesi, altyapıya zarar verebilmekte ve binaların, yolların ve diğer altyapıların hasar görmesine neden olabilmektedir (Hjort vd. 2022). Bununla birlikte, permafrostun çözülmesi atmosfere daha fazla sera gazı salınımına neden olabilmektedir. Organik madde çözüldüğünde metan ve karbon dioksit gibi gazlar atmosfere salınabilmektedir, bu da iklim değişikliğini daha da hızlandırabilmektedir. Ayrıca, iklim değişikliği toprak erozyonunu artırabilmektedir. Artan yağış miktarı ve sıcaklık değişiklikleri, toprak erozyonunu artırabilmekte, bitki örtüsünü yok edebilmekte ve toprak verimliliğini azaltabilmektedir.

Bir diğer önemli konu ise biyoçeşitlilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Biyoçeşitlilik, Arktik Bölgesi'nin benzersiz ekosistemlerinin ve türlerinin korunmasında büyük öneme sahiptir. Ancak iklim değişikliği, bu biyoçeşitliliği tehdit edebilmektedir. İklim değişikliği Arktik Bölgesi'ndeki yaşam alanlarını ve habitatları değiştirebilmekte veya yok edebilmektedir. Bu durum, özellikle kutup ayısı gibi sembolik türler olmak üzere birçok tür için ciddi bir tehdit oluşturabilmektedir. Ayrıca, iklim değişikliği, Arktik denizlerindeki biyolojik çeşitliliği de etkileyebilmektedir. Deniz buzunun azalması ve su sıcaklıklarındaki değişiklikler, deniz yaşamı üzerinde, özellikle balıklar ve deniz memelileri için, ciddi etkilere yol açabilmektedir. Bu

⁴ Termohalin Döngü, Sirkülasyon (*Thermohaline Circulation*), Rüzgarlar, okyanus yüzeyinin üst 100 metresindeki okyanus akıntılarını yönlendirirken, okyanus akıntıları da yüzeyin binlerce metre altında oluşan akıntıları yönlendirmektedir. Bu derin okyanus akıntıları, sıcaklık (termo) ve tuzluluk (halin) değişkenleri arasındaki yoğunluk farkı ile oluşmaktadır. Bu işlem termohalin dolaşımı olarak bilinmektedir.

nedenle, iklim değışikliği, bazı bitki ve hayvan türlerinin daha uygun iklim koşullarını aramak için kuzeye doğru hareket etmesine veya yaşam alanlarını terk etmesine neden olabilmektedir. Bu da yerel ekosistemlerin dengesini bozabilmektedir. Sonuç olarak, toprak kaynakları ve biyoçeşitlilik, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değışikliğinin karmaşık ve çeşitli etkilerinden sadece birkaçı olabilmektedir. Bu etkiler, hem doğal sistemler üzerinde derin etkilere sahip olabilmekte hem de toplumlar ve ekonomiler üzerinde önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle, iklim değışikliğiyle mücadele ve Arktik ekosistemlerinin korunması, küresel öncelikler arasında yer almaktadır. Başka bir deyişle, Arktik Bölgesini büyük ölçüde etkileyen iklim değışikliği, küresel iklim sistemi üzerinde de büyük etkilere sahiptir. Bu etkilerin küresel ölçekteki sonuçları oldukça karmaşıktır. En önemli ve etkili sonuçları ise doğal denge ve atmosfer ile bağlantılıdır.

Ayrıca Arktik Bölgesi'ndeki değışiklikler, atmosferik dolaşım sistemlerini de etkileyebilmektedir. Buzulların erimesi ve deniz suyu sıcaklıklarının artması, atmosferdeki basınç sistemlerini ve rüzgâr kalıplarını değıştirebilir. Bu değışiklikler, kutup jet akıntılarını ve diğer atmosferik dolaşım sistemlerini etkileyerek, dünya genelinde hava koşullarını ve iklim modellerini değıştirebilir (Previdi vd. 2021). Özellikle Arktik Bölgesi'ndeki sıcaklık artışı, kutup jet akıntılarının davranışlarını etkileyebilir ve bu da kutupla ekvator arasındaki hava akımlarında değışikliklere yol açabilmektedir. Arktik Bölgesi'ndeki iklim değışiklikleri, dünya genelinde hava koşullarını ve iklim modellerini etkileyebilir. Örneğin, Arktik Bölgesi'ndeki sıcaklık artışı, daha sıcak havanın kutup bölgelerinden daha fazla buharlaşmasına ve atmosfere daha fazla su buharı eklenmesine yol açabilir. Bu da kutup bölgelerinden daha sıcak ve nemli hava kütesinin diğer bölgelere taşınmasına ve iklim sistemlerinin karmaşık etkileşimlerine neden olabilmektedir.

Bu etkilerin birleşimi, Arktik Bölgesi'ndeki ekosistemlerin ve toplulukların dayanıklılığını test ederken, bölgedeki jeopolitik ve ekonomik dinamikleri de şekillendirmektedir. İklim değışikliğinin bölge üzerinde yarattığı fiziksel etkiler bölgede siyasi ve ekonomik ilişkileri de doğrudan etkilemektedir. Arktik Bölgesi bulunduğu konum ve iklim değışikliği sonucunda değışen koşulları ile her gün uluslararası önemini arttırmaktadır. Çevresel sorunların çözümü, yeni ticari yolların değerlendirilmesi gibi konular başta olmak üzere, iklim değışikliğinin Arktik Bölgesi üzerindeki etkileri, küresel düzeyde ciddi önem taşımakta ve uluslararası iş birliği ile çözümler gerektirmektedir. Bu nedenle, bir sonraki bölümde iklim değışikliğinin

etkilerinin Arktik Bölgesini toplumsal, ekonomik, siyasi ve uluslararası anlamda nasıl etkilediği incelenecektir.

2.3 İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ARKTİK BÖLGESİ ÜZERİNDEKİ SOSYAL, EKONOMİK VE SİYASİ ETKİLERİ

Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği, bölgenin doğal sistemleri, toplumları ve uluslararası ilişkileri üzerinde çok yönlü ve derin etkilere sahiptir. Buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi, ekosistem değişiklikleri ve ekonomik dengelerde yaşanan değişiklikler, Arktik Bölgesi'nin hem yerel hem de küresel düzeyde önemli bir bölge olduğunu ve bu önemin her geçen gün arttığını göstermektedir. Yerel ve küresel düzeyde bu denli önemli bir bölge olan Arktik siyasetinin güncel dinamiklerini anlamak için önceki bölümde bahsedilen iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi üzerinde yarattığı etkiler ile bağlantılı olarak, bu etkilerin Arktik bölgesel siyaseti üzerindeki etkilerini incelemek ve bu durumun küresel düzeydeki yansımalarını anlamak gerekmektedir. Bu nedenle bir sonraki bölümde iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi'nde yarattığı toplumsal, ekonomik, siyasi ve uluslararası değişim incelenecektir. Öncelikli olarak iklim değişikliğinin sonuçlarından etkilenen yerli toplulukların deneyimlediği zorluklar ve fırsatlardan bahsedilecek, sonrasında uluslararası bir çerçeve çizmek adına bu etkilerin küresel yansımaları incelenecektir.

2.3.1 İklim Değişikliği ve Sosyal Etkiler: Yerli Halklar

Arktik yerli halkları arasında, Finlandiya, İsveç, Norveç ve Kuzeybatı Rusya'nın çevresinde Saami; Rusya'da Nenets, Khanty, Evenk ve Chukchi; Alaska'da Aleut, Yupik ve İnuit (İñupiat); Kanada'da İnuit (İnuvialuit); ve Grönland'da İnuit (Kalaallit) gibi gruplar bulunmaktadır (Hanaček vd. 2022). İzlanda dışında yukarıda adı geçen ülkelerin tamamında, resmi istatistikler genellikle yerli halkları ayrı bir şekilde tanımamakla birlikte, farklılıklar görülebilir. Yerli halkların sayısı, yerlilik tanımından kaynaklanan kesinlik sorunları nedeniyle doğru bir şekilde belirlenememektedir.⁵ Bu gruplar kendilerini yerli olarak tanımlar, kendi sosyal,

⁵ Arctic Centre University of Lapland, Arctic Indigenous Peoples, [https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Arctic-Indigenous-Peoples#:~:text=Arctic%20indigenous%20peoples%20include%20for,Inuit%20\(Kalaallit\)%20in%20Greenland](https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Arctic-Indigenous-Peoples#:~:text=Arctic%20indigenous%20peoples%20include%20for,Inuit%20(Kalaallit)%20in%20Greenland). Erişim Tarihi: 05.06.2024.

ekonomik, kültürel ve siyasi kurumlarının bazılarını korumuşlardır ve toprakları ve çevreleriyle özel ilişkilerini sürdürmüşlerdir (ILO 1989: madde 1).

Yerel topluluklar üzerindeki sosyo-ekonomik etkiler, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliğinin doğrudan sonuçlarından bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda sosyal etkiler gıda güvenliği, sağlık etkileri ve geleneksel bilgi ve becerilerin korunması konularında önemini artırırken, ekonomik etkiler gelir kaynaklarına ve genel refah üzerinde etkili olan sosyo-ekonomik etkiler ve yeraltı kaynakları konuları olarak kategorize edilebilmektedir. Siyasi etkiler ise toprak ve mülkiyet hakları, göç ve yer değişikliği politikaları ve uluslararası ilişkiler alanları içerisinde incelenebilmektedir.

Öncelikle iklim değişikliğinin yerli halkların sosyal hayatı üzerindeki etkilerinden bahsetmek gerekirse, deniz seviyelerinin yükselmesi ve kıyı erozyonu, Arktik Bölgesi'ndeki yerli topluluklar için ciddi bir tehdit oluşturduğunu söylemek mümkün olacaktır. Yükselen deniz seviyeleri, kıyı şeridindeki yerleşimleri ve altyapıyı tehdit ederken, kıyı erozyonu da toprak kaybına ve mülkiyet kaybına yol açabilmektedir. Bu durum, yerel toplulukların yer değiştirmesine ve göç etmesine neden olabilir, bu da kültürel bağlardan kopmalarına ve sosyal yapıların bozulmasına yol açabilmektedir. Öte yandan, artan sıcaklık ve buzulların erimesi gibi etkiler, yerel toplulukların geçim kaynaklarını ve gıda güvenliklerini tehdit etmektedir. Yüzyıllardır avcılık, balıkçılık ve hayvancılık gibi faaliyetlerle geçinen bu topluluklar, değişen iklim koşulları nedeniyle bu geleneksel pratiklerini sürdürmede zorluklarla karşılaşmaktadırlar (Stepien vd. 2013). İklim değişikliği ve çevresel bozulma, ayrıca sağlık sorunlarına da yol açmaktadır. Artan sıcaklık, bölgede vektör taşıyan hastalıkların yayılmasını kolaylaştırabilir. Ayrıca, beslenme sorunları da artabilir; çünkü iklim değişikliği tarım ve avlanma faaliyetlerini etkileyebilir ve geleneksel gıda kaynaklarını azaltabilir. Bu durum, yerli toplulukların sağlık sistemlerini ve beslenme düzenlerini yeniden düşünmelerini gerektirebilir. Toplumlar, bu sağlık tehditleriyle başa çıkmak için kaynaklarını yeniden yönlendirme ve sağlık hizmetlerine daha fazla yatırım yapma zorunluluğuyla karşı karşıyadırlar (Ford vd. 2010).

Geleneksel bilgi ve becerilerin korunması ve aktarılması, toplumların sürdürülebilirliği için kritik öneme sahiptir. Ancak, iklim değişikliği nedeniyle doğal kaynaklar ve yaşam alanları değiştikçe, toplumlar bu bilgi ve becerileri koruma ve uyarlamada zorluklarla karşılaşabilirler. Bu değişen koşullar, yerli toplulukların günlük yaşamlarını, sosyal yapılarını ve ekonomik refahlarını etkilemektedir. Bu

noktada bölgede yaşanan ekonomik değişimlerden bahsetmek gerekmektedir (Young 1995).

Artan sıcaklık, Arktik Bölgesi'ndeki yerli halkların geleneksel avcılık ve tarım faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bölgede yaşayan yerli topluluklar, genellikle avcılık, balıkçılık ve avlanma gibi doğal kaynaklara dayalı geleneksel geçim kaynaklarıyla yaşamlarını sürdürmektedirler. Ancak, küresel ısınma ve iklim değişikliği sonucunda, bu topluluklar için hayati önem taşıyan habitatlar, avlanma mevsimleri ve avlanma alanları değişmektedir (Stepien vd. 2013). Geleneksel avlanma ve balıkçılık alanlarındaki değişiklikler, yerel toplulukların gıda güvencesini ciddi şekilde tehlikeye atmaktadır.

Bununla birlikte, artan sıcaklık ve iklim değişikliği aynı zamanda yeraltı kaynaklarına da etki etmektedir. Özellikle enerji ve madencilik gibi endüstriler, permafrostun çözülmesi sonucunda bölgedeki yeni kaynaklara erişme fırsatları görmektedirler. Ancak, bu faaliyetlerin yaygınlaşması ve doğal kaynakların kullanımı, yerel toplulukların geleneksel yaşam alanlarına ve doğal kaynaklarına zarar verebilmektedir. Bu durum, yerli halkların toprak ve kaynaklar üzerindeki haklarını koruma mücadelesini daha da karmaşık hale getirmektedir. Buzulların erimesi ve deniz seviyelerinin yükselmesi, bölgedeki fiziksel peyzajı dönüştürürken, yerel topluluklar üzerinde de doğrudan etkilere sahiptir. Bu etkiler, yerel ekonomileri, geleneksel yaşam tarzlarını ve kültürel kimlikleri derinden etkileyebilir. Ayrıca, ekosistemlerdeki değişiklikler, yerel fauna ve flora üzerindeki baskıları artırabilir ve biyoçeşitliliği tehdit edebilir. Tüm bu etkiler, bölgedeki toplumsal ve ekonomik güvenliği önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenlerden dolayı, Arktik Bölgesi'ndeki yerli topluluklar, iklim değişikliğinin sosyo-ekonomik etkilerinden doğrudan etkilenmektedir (Larsen vd. 2020). Bu etkilerle başa çıkmak için, yerel topluluklar ve uluslararası toplum arasında iş birliği ve uyumlu çözümler geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, yerel bilgi ve deneyimlerin dikkate alınması ve yerel toplulukların katılımı, etkili iklim uyum stratejilerinin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Bölgede yaşayan yerli halkların deneyimlediği değişimler, ekonomik ve sosyal etkilerden bağımsız olarak düşünülememektedir. Yerli halkların yaşadığı siyasi değişim konusunu toprak ve mülkiyet hakları, yerel yönetimlerde yaşanan değişimler, göç ve uluslararası ilişkiler alanlarında incelenecektir.

Öncelikle toprak ve mülkiyet hakları konusunda yaşanan değişimden bahsetmek gerekirse, artan sıcaklık ve buzulların erimesi gibi iklim değişikliği etkileri,

Arktik Bölgesi'ndeki yerli halkların toprak ve mülkiyet haklarını doğrudan etkilemektedir. Bu etkiler, yerli toplulukların yaşadığı toprakların sınırlarını ve mülklerini değiştirebilir. Özellikle deniz seviyesinin yükselmesi, kıyı bölgelerindeki yerleşimleri ve altyapıyı tehdit ederek toprakların sınırlarını değiştirebilir. Bu durum, toprak ve mülkiyet hakları konusunda siyasi mücadelelere yol açabilir. Yerli halklar, topraklarını ve mülklerini korumak için siyasi arenada aktif olarak mücadele edebilirler. Bu mücadeleler, yerli toplulukların haklarını korumak için politik girişimleri tetikleyebilir ve yerli halkların temsil gücünün artırılması için çabalara sevk edebilir (Stepien vd. 2013: 84). Ayrıca, toprak ve mülkiyet hakları konusundaki siyasi mücadeleler, yerli halkların hukuki ve siyasi temsiliyetlerini güçlendirmeye yönelik politik reformlara da neden olabilir. Bu reformlar, yerli halkların topraklarına ve mülklerine yönelik haklarını güvence altına almak ve korumak için yeni yasal ve kurumsal çerçeveler oluşturabilir. Dolayısıyla, toprak ve mülkiyet haklarına ilişkin siyasi mücadeleler, Arktik Bölgesi'ndeki yerli halkların yaşam kalitesini ve kültürel bütünlüğünü korumak için önemli bir rol oynayabilir.

Yerel yönetimler konusu ile ilgili olarak, bazı Arktik bölgelerinde, yerli halklar kendi kendini yöneten özerk bölgelere sahip olmaktadır. Bu özerk bölgeler, yerli halkların kendi topraklarını ve kaynaklarını yönetme yetkisine sahip olduğu yerel yönetimlerdir. İklim değişikliği ve çevresel faktörlerle birlikte, bu bölgelerdeki doğal kaynakların kullanımı ve çevre koruma konuları daha da önemli hale gelmektedir (Kuokkanen 2020).. Özellikle, Arktik Bölgesi'ndeki doğal kaynakların kullanımı, ekonomik kalkınma ve toplumsal refah için hayati önem taşımaktadır. Ancak, bu kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi, iklim değişikliğiyle birlikte ortaya çıkan çevresel tehditlerle mücadele etmek için kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin otonomisi ve yetkileri, doğal kaynakların kullanımı ve çevre koruma politikalarının belirlenmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Arktik Bölgesi'ndeki yerli halkların yerel yönetimler üzerindeki otonomisi ve yetkileri, iklim değişikliğiyle birlikte ortaya çıkan çevresel ve sosyal zorluklarla etkin bir şekilde başa çıkabilmeleri için hayati öneme sahiptir. Yerli halkların siyasi temsil gücünün artması ve yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine daha fazla katılımı, sürdürülebilir bir geleceğin inşası için kritik bir adım olabilir.

İklim değişikliğinin Arktik Bölgesi'nde yerli halkları etkileyen bir diğer önemli siyasi yansıma olarak göç konusunun ele alınması önemli bir husustur. Artan deniz seviyesi ve kıyı erozyonu gibi iklim değişikliği etkileri, Arktik Bölgesi'ndeki yerli

toplulukların yer değiştirmesine ve g etmesine neden olabilir (Hossain 2022). Bu durum, yerli halkların g ve yer değişikliği politikaları üzerinde daha fazla etkiye sahip olmalarını ve bu slerde siyasi karar alma slerine daha fazla katılımlarını gerektirebilir. Özellikle, yerli toplulukların yaşadığı kıyı belerindeki deniz seviyesinin yselmesi ve kıyı erozyonu, yerleşimleri tehdit edebilir ve toprak kaybına neden olabilir. Bu durumda, yerli halklar kendi topluluklarını gvenli ve srdrlebilir yerlere taşıma ihtiyaı duyabilirler. Bu g ve yer değişikliği slerinde, yerli toplulukların siyasi temsil g ve katılımı önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, ulusal ve uluslararası dzeyde g ve yer değişikliği politikalarının belirlenmesi slerinde de yerli toplulukların temsil edilmesi ve seslerinin duyulması önemlidir. Yerli halkların siyasi temsil gnn artmasıyla birlikte, bu politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında daha fazla dikkate alınabilirler. Bu da daha adaletli ve kapsayıcı politikaların oluşturulması ve uygulanması için önemli bir adım olabilir.⁶

Yerli halklar, Arktik Bgesi'ndeki kaynakların kullanımı ve korunması konusunda kendi çıkarlarını korumak ve temsil etmek için uluslararası platformlarda daha fazla varlık gsterme ihtiyaı hissedebilirler. Bu, yerli halkların uluslararası diplomasi alanında daha etkin bir rol oynamalarını gerektirebilir. Yerli topluluklar, uluslararası arenada siyasi baskı yaparak, kendi haklarını ve çıkarlarını savunabilirler ve bu şekilde Arktik Bgesi'ndeki geleceklerini etkileyebilirler. Arktik Bgesi'nin stratejik önemi ve iklim değişikliğinin etkileri, uluslararası ilişkilerde önemli bir konu oluşturmaktadır. Yerli halkların uluslararası diplomasi ve siyasette daha fazla etkinlik gstermeleri, Arktik Bgesi'ndeki çıkarların korunması ve srdrlebilir bir geleceğin inşası açısından kritik bir rol oynayabilir.

Yerli halkların bu değişen ortama uyum sağlamaları için bazı çalışmaların yrtlmesi b için bk önem taşımaktadır (Vogel ve Bullock 2021). Arktik Bgesi'ndeki yerli halkların değişen çevreye uyum sağlamaları için önemli çalışmalar yrtlmelidir. Yerli halkların siyasi temsil gnn artmasıyla birlikte, yerel ynetimlerin karar alma slerine daha fazla katılım sağlanabilir. Bu durum, yerel toplulukların ihtiyaçlarına ve çıkarlarına daha uygun politikaların oluşturulmasına ve

⁶ Arctic Centre University of Lapland, Arctic Indigenous Peoples, [https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Arctic-Indigenous-Peoples#:~:text=Arctic%20indigenous%20peoples%20include%20for,Inuit%20\(Kalaallit\)%20in%20Greenland](https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Arctic-Indigenous-Peoples#:~:text=Arctic%20indigenous%20peoples%20include%20for,Inuit%20(Kalaallit)%20in%20Greenland). Erişim Tarihi: 05.06.2024.

uygulanmasına olanak tanımaktadır. Aynı zamanda, bu süreç, yerli halkların kültürel ve sosyal kimliklerini korumalarını ve sürdürmelerini destekleyebilir.

Topluluk düzeyindeki adaptasyon önlemleri, geniş bir yönetim bağlamında ele alınmalı ve adaptasyon planlamasıyla bütünleştirilmesi önemlidir. Hükümet programları, uyum kapasitesinin geliştirilmesi ve yerli av kültürlerinin korunması için önemlidir. Adaptasyon planlaması, toplulukların tehditlerden korunmasını ve iklim ve ekonomik değişikliklerle ilişkili fırsatların değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Adaptasyon yönetimi, mevcut siyasi ve idari yapılarla yakından ilişkilidir ve genellikle ekonomik, sosyal, kültürel ve sağlık konularına odaklanan politika seçeneklerini içerir. Yerel katılımın önemi vurgulanmaktadır; bu nedenle, adaptasyon stratejileri, yerli halkların gereksinimlerini ve haklarını göz önünde bulundurmalıdır. Adaptasyon eylemlerinin başarılı olması için sürekli bilgi üretimi ve değerlendirmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, adaptasyon planlaması ve uygulaması esnek, katılımcı ve sürekli bir süreç olmalıdır. Bu yaklaşım, yerli halkların değişen çevresel koşullara uyum sağlamalarını destekleyerek, bölgedeki sürdürülebilirliği artırabilir. (Lukovich ve McBean 2009).

Küresel ısınmanın Arktik Bölgesi'nde yaşayan yerli halklar üzerindeki etkileri, bölgede bulunan ve bölgede etkili olan devletler açısından yaşanan değişimlere benzerdir. Bu nedenle, yerli halklar üzerindeki etkiden sonra hem bölgedeki hem de bölgedeki ülkeler ile diplomatik ilişkileri bulunan ülkeleri küresel olarak etkileyen olarak ekonomik ve siyasi etkiden bahsetmek gerekmektedir.

2.3.2 Arktik Bölgesi'nde Ekonomik ve Siyasi Etkiler

Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik etkiler, genellikle enerji, madencilik, balıkçılık ve turizm gibi endüstrileri kapsamaktadır. Bu endüstriler, bölgedeki doğal kaynakların zenginliği ve stratejik konumu nedeniyle büyük öneme sahiptir. Ancak, iklim değişikliği ve çevresel bozulma, bu endüstriler üzerinde çeşitli etkilere neden olabilmektedir.

Öncelikle, buzulların erimesi ve deniz yollarının açılması, Arktik Bölgesi'nde enerji kaynaklarına ve nakliye rotalarına erişimi kolaylaştırabilmektedir. Özellikle petrol ve doğalgaz endüstrileri için yeni alanlar açılabilir ve kuzey deniz yolları, uluslararası ticaretin ve nakliyenin daha verimli ve ekonomik olmasını sağlayabilmektedir. Ancak, bu gelişmeler çevresel riskleri artırabilmektedir. Deniz kirliliği, gemi kazaları ve ekosistem bozulmaları gibi sorunlar, bölgenin ekonomik ve

ekolojik dengesini tehdit edebilmektedir. Ayrıca, iklim değışikliğı ve çevresel bozulma, tarım, ormancılık ve diğler endüstriler üzerinde de olumsuz etkilere sahip olabilmektedir. Artan sıcaklık, kuraklık ve toprak erozyonu gibi faktörler, tarım verimliliğini ve ormancılık faaliyetlerini azaltabilmekte, bu da gıda güvenliğini ve ekonomik kalkınmayı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca, artan sıcaklık, buzulların erimesi ve deniz seviyesinin yükselmesi gibi etkiler, turizm endüstrisini de etkileyebilmekte, doğal güzelliklerin ve ekosistemlerin zarar görmesi, turizm gelirlerinde düşüşe neden olabilmektedir.

Bu riskler nedeniyle, Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik etkileri yönetmek ve azaltmak amacıyla çeşitli önlemler alınmalıdır (Borgerson 2008). Bunlar arasında sürdürülebilir enerji kaynaklarına yatırım yapma, çevresel koruma önlemlerini güçlendirme, tarım ve ormancılık için uyum stratejileri geliştirme ve turizmi sürdürülebilir hale getirme gibi adımlar bulunmaktadır. Ayrıca, ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliği ve koordinasyon önemlidir, çünkü iklim değışikliğı tek bir ülkenin çabaları yerine uluslararası bir iş birliği gerektiren küresel bir sorundur.

Arktik Bölgesi'ndeki iklim değışikliğı, bölge siyaseti ve diplomasisini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu değışiklikler, stratejik kaynaklara erişim ve deniz yolu taşımacılığı gibi konularda artan rekabeti tetiklemiştir. Buzulların erimesiyle birlikte, enerji kaynakları ve diğler doğal kaynaklara erişim kolaylaşmıştır. Bu durum, Arktik Bölgesi'ndeki devletler arasında kaynakların kontrolü ve kullanımı konusunda artan bir rekabeti beraberinde getirmektedir. Özellikle petrol, doğal gaz ve mineraller gibi stratejik kaynaklar, bölge ülkeleri arasında çatışmalara neden olabilir. Buzulların erimesi, Kuzey Deniz Yolu ve Kuzeybatı Geçidi gibi deniz yollarının açılmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, uluslararası ticaret rotalarını değıştirebilir ve bölgedeki gemi trafiğinde artışa yol açabilir. Buna bağılı olarak, deniz yolu taşımacılığı konusunda bölge ülkeleri arasında iş birliği ve rekabet artabilir. Bölgedeki jeopolitik dinamiklerdeki değışim, sınırların yeniden belirlenmesine ve egemenlik iddialarının artmasına yol açabilir. Özellikle, bölgedeki enerji kaynaklarına ve deniz yolu rotalarına olan ilgi, sınırların ve egemenlik haklarının belirlenmesi konusunda anlaşmazlıklara neden olabilir.

Siyasi ve diplomatik açıdan bakıldığında, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değışikliğı, ulusal ve uluslararası düzeyde rekabeti artırabilecek bir potansiyele sahiptir. Bölgedeki enerji kaynaklarına, deniz yolu taşımacılığına ve balıkçılığa olan ilgi, devletler arasında stratejik rekabeti artırabilmektedir. Bu durum, sınırların

yeniden belirlenmesine, egemenlik iddialarının artmasına ve siyasi gerilimlere yol açabilir. Ancak aynı zamanda, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği, uluslararası iş birliğinin artan önemini de gözler önüne sermektedir (Jarvenpaa ve Ries 2011). Uluslararası iş birliği, Arktik Bölgesi'ndeki ortak çevresel ve ekonomik zorluklarla başa çıkmak için kritik öneme sahiptir. Bölgedeki devletler arası diyalogun ve iş birliğinin güçlendirilmesi, iklim değişikliğinin etkileriyle başa çıkmak ve bölgesel istikrarı sağlamak için hayati önem taşımaktadır. Arktik Konseyi gibi uluslararası platformlar, bölgedeki çeşitli paydaşlar arasında iş birliğini teşvik eder ve ortak çözümler bulunmasına olanak tanımaktadır. Ekonomik kalkınma ve sürdürülebilirlik, Arktik Bölgesi'ndeki küresel ısınmanın sosyo-ekonomik sonuçlarıyla sıkı bir şekilde ilişkilidir (Crépin vd. 2017). Bu bağlamda, küresel ısınmanın etkileri, bölgenin ekonomik kalkınması ve uzun vadeli sürdürülebilirliği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Küresel ısınma, Arktik Bölgesi'nde enerji kaynaklarına, madenlere ve deniz ürünlerine erişimde artışı beraberinde getirir. Artan sıcaklık, buzulların erimesine ve deniz yollarının açılmasına neden olarak enerji kaynaklarına ve minerallere ulaşımı kolaylaştırır. Bu durum, bölgedeki ekonomik faaliyetleri artırabilir ve yerel ekonomiler için yeni fırsatlar yaratabilir. Özellikle, enerji ve madencilik endüstrileri, bölgedeki büyüme potansiyelini artırabilir ve istihdamı teşvik edebilir. Ancak, bu ekonomik fırsatlar aynı zamanda çevresel etkilere ve sosyo-ekonomik risklere de yol açabilir. Doğal kaynakların aşırı kullanımı ve endüstriyel faaliyetler, çevresel bozulmaya, su ve hava kirliliğine ve biyolojik çeşitlilik kaybına neden olabilir. Bu durum, yerel toplulukların sağlık sorunlarıyla karşılaşmasına ve geleneksel geçim kaynaklarının zarar görmesine yol açabilir. Ayrıca, ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliği de önemli bir konudur. Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir olması, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kaynakların kullanılmasını ve çevresel dengenin korunmasını gerektirir. Bu bağlamda, bölgedeki ekonomik kalkınma politikaları ve yatırımları, çevresel ve sosyal faktörleri dikkate alınmalıdır. Sürdürülebilirlik ilkelerine dayalı planlama ve uygulama, Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik büyümenin uzun vadeli sağlam temellere dayanmasını sağlayabilir.

Özetlemek gerekirse, Arktik Bölgesi'ndeki küresel ısınmanın etkileri yerli toplulukların yaşadıkları değişim, doğal kaynakların kullanımı, deniz ticaret rotaları gibi faktörlerin karmaşık etkileşimini içermektedir. Doğal kaynakların artan kullanımı,

ekonomik fırsatlar sunarken çevresel etkilere ve yerel toplulukların geleneksel yaşam tarzlarına zarar verebilmektedir. Bu doğrultuda öncelikle küresel ısınmanın yerli topluluklar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu etkiler ile uyumlu olarak Arktik Bölgesi ile etkileşim içerisinde bulunan devletler açısından oluşan değişiklikler ise bölgede daha çok ekonomik etki yaratmıştır. Deniz ticaret rotalarının açılması, ticaretin artmasına olanak tanırken çevresel riskleri ve yerel ekonomiler üzerindeki etkileri beraberinde getirebilir. Yerli topluluklar, artan sıcaklık ve iklim değişikliği nedeniyle geleneksel geçim kaynaklarını kaybederken, yerleşim yerlerinin zarar görmesiyle de karşı karşıya kalabilir. Bu bağlamda, bölgedeki ekonomik kalkınma çabalarının sürdürülebilirlik ilkelerine dayalı olması ve yerel toplulukların ihtiyaçlarını dikkate alması önemlidir. Uluslararası iş birliği ve çevresel koruma önlemleri, Arktik Bölgesi'ndeki sosyo-ekonomik dengenin korunmasına katkıda bulunabilir.

2.3.3 Arktik Bölgesi'nde Güvenlik Endişeleri: Çevresel, Askeri ve Sosyo-Ekonomik Dinamikler

Arktik Bölgesi, giderek artan iklim değişikliği ve çeşitli doğal kaynakların keşfiyle birlikte, çevresel, askeri, sosyo-ekonomik, enerji ve ticaret gibi farklı alanlarda güvenlik endişelerini beraberinde getirmektedir (Jokela 2015). Bu endişeler, bölgedeki ekosistemlerin ve yerel toplulukların sürdürülebilirliğini tehdit ederken, jeopolitik gerilimleri artırarak uluslararası güvenlik dinamiklerini etkileyebilir. Bu nedenle, Arktik'in güvenlik endişeleriyle ilgili analizi, bölgenin karşı karşıya olduğu karmaşık ve çok yönlü zorlukları anlamak için kritik öneme sahiptir. Bu çalışmada, çevresel, askeri, sosyo-ekonomik, enerji ve ticaret alanlarında Arktik'teki güvenlik endişelerinin detaylı bir analizini sunarak, bölgedeki güvenlik dinamiklerinin anlaşılmasına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi ve ekosistemlerde meydana gelen değişiklikler, bölgedeki doğal dengeyi ciddi şekilde etkilemektedir. Bu durum, Arktik'in benzersiz doğal yaşamını ve biyoçeşitliliğini tehdit ederek ekosistemlerde dengesizliklere yol açmaktadır. Ayrıca, yerli toplulukların geleneksel yaşam tarzlarını ve kültürel bağlarını da tehlikeye atmaktadır (Kraska 2011). Diğer yandan, Arktik'in zengin doğal kaynaklarına yönelik artan talep, çevresel güvenlik endişelerini daha da artırmaktadır. Enerji kaynakları, maden yatakları ve balık stokları gibi kaynakların aşırı kullanımı, çevresel bozulmaya ve habitatların tahrip edilmesine

yol açmaktadır. Bu durum, Arktik ekosistemlerinin sürdürülebilirliği ve yerel toplumların refahı için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ve doğal kaynakların aşırı kullanımı, çevresel güvenlik açısından endişe verici bir artışa işaret etmektedir (Guifang vd. 2016). Bu durum, bölgedeki ekosistemlerin ve biyoçeşitliliğin korunması, yerel toplumların sürdürülebilirliği ve bölgesel istikrarın sağlanması için uluslararası düzeyde eylem gerektirmektedir. Arktik Bölgesi, artan jeopolitik gerilimler nedeniyle askeri güvenlik endişeleriyle karşı karşıyadır. Buzulların erimesi, doğal kaynaklara ve deniz ticaret rotalarına erişimin artması gibi faktörler, bölgedeki askeri varlığın artmasına yol açmakta ve stratejik öneme sahip bölgelerde rekabeti tetiklemektedir. Bu durum, Arktik'in stratejik önemini vurgulayarak bölgedeki askeri varlığın artışına işaret etmektedir. Ayrıca, enerji kaynaklarına erişim ve deniz ticareti rotalarının güvenliği gibi konular, bölgedeki askeri güçler arasında rekabeti artırmaktadır (Zysk 2011: 86).

Arktik'teki askeri güvenlik endişeleri, bölgedeki ülkeler arasındaki ilişkileri etkileyebilmekte ve uluslararası topluluğun genel güvenliğini de etkileyebilmektedir. Bu durum, bölgedeki askeri varlığın artmasıyla birlikte uluslararası güvenlik dinamiklerinde değişikliklere neden olabilmektedir. Özellikle, stratejik öneme sahip bölgelerde askeri varlığın artması, bölgedeki tansiyonun artmasına ve çatışma riskinin yükselmesine katkıda bulunmaktadır. Arktik Bölgesi'ndeki jeopolitik gerilimler, askeri güvenlik endişelerini artırmaktadır. Bu durum, bölgedeki askeri varlığın artışına ve uluslararası güvenlik dinamiklerinde değişikliklere işaret etmektedir. Bu nedenle, bölgedeki tüm paydaşların diyaloga açık olması ve çatışma riskini azaltmak için çaba sarf etmesi önemlidir.

Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği, sosyo-ekonomik güvenlik endişelerini artırmaktadır. Bu durum, yerli toplumların geçim kaynaklarının tehlikeye girmesi, ekonomik dengesizlikler ve yer değiştirme zorunluluğu gibi faktörlerin etkisiyle sosyal huzursuzluğa ve istikrarsızlığa yol açabilir. Özellikle, yerel halkın geleneksel avcılık, balıkçılık ve tarım gibi geçim kaynaklarının iklim değişikliği nedeniyle azalması veya kaybolması, yerli toplumların ekonomik güvencesizlik içinde olmasına ve sosyal yapıların çözülmesine neden olabilir. Bu durum, bölgedeki toplumsal yapının bozulmasına ve sosyal çatışmaların artmasına zemin hazırlayabilir. Ayrıca, iklim değişikliğinin neden olduğu ekonomik belirsizlikler, yerli toplumların yaşam standartlarını düşürebilir ve sosyal refahlarını olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle,

Arktik Bölgesi'ndeki sosyo-ekonomik güvenliğin sağlanması için iklim değışikliğıyle mücadele eden ve yerel toplulukların refahını koruyan stratejilerin benimsenmesi kritik öneme sahiptir.

Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının keşfi ve çıkarılması, küresel enerji güvenliği açısından önemli bir faktördür. Bu bölgedeki petrol, doğalgaz ve diğer enerji kaynakları, dünya enerji piyasalarının dengesini etkileyebilir ve enerji arzı üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Özellikle, Arktik'teki enerji rezervlerinin çıkarılması, birçok ülkenin enerji ihtiyacını karşılamak için yeni bir kaynak sağlayabilir ve enerji arzının çeşitlendirilmesine katkıda bulunabilir. Ancak, Arktik'teki enerji kaynaklarının çıkarılması çeşitli zorlukları da beraberinde getirir. Buzulların erimesiyle birlikte deniz yollarının açılması, enerji şirketlerinin ve ülkelerin bölgedeki faaliyetlerini artırmasını kolaylaştırırken, aynı zamanda çevresel riskleri de artırabilir. Petrol ve gaz sondajı, denizcilik kazaları, petrol sızıntıları ve deniz kirliliğı gibi endişeler, Arktik denizlerinin hassas ekosistemlerini tehdit edebilir ve bölgedeki doğal yaşamı olumsuz etkileyebilir.

Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının çıkarılması ayrıca jeopolitik gerilimleri de artırabilir. Bölgedeki enerji kaynaklarına erişim ve kontrol, çeşitli ülkeler arasında rekabeti körükleyebilir ve uluslararası ilişkilerde gerilimlere yol açabilir. Özellikle, Arktik'teki enerji zenginliğine yönelik talep, bölge ülkelerinin egemenlik iddiaları ve çıkar çatışmalarını artırabilir. Bu nedenle, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi ve çıkarılması büyük önem taşır. Çevresel etkilerin en aza indirilmesi, deniz güvenliğinin sağlanması ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi gibi önlemler, bölgedeki enerji faaliyetlerinin dengeli bir şekilde yürütülmesini sağlayabilir. Ayrıca, bölgedeki enerji kaynaklarının adil ve şeffaf bir şekilde paylaşılması, jeopolitik gerilimleri azaltabilir ve uluslararası barış ve istikrarı destekleyebilir. Bu şekilde, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının çıkarılması, küresel enerji güvenliği açısından bir fırsat oluşturabilir, ancak doğru politika ve stratejilerle yönetilmelidir.

Arktik Bölgesi'ndeki deniz ticaret rotalarının açılması, ticaret ve ulaşım güvenliği endişelerini artırır. Özellikle, buzulların erimesiyle birlikte Kuzey Deniz Yolu ve Kuzeybatı Geçişi gibi stratejik öneme sahip rotaların açılması, uluslararası ticaret ve ulaşım rotalarında önemli değışikliklere neden olabilir. Bu durum, çeşitli güvenlik risklerini beraberinde getirir. Artan gemi trafiğı, denizcilik kazaları riskini artırabilir. Arktik denizlerindeki zorlu hava koşulları, dar boğazlar ve değışken buz örtüsü, gemi trafiğı için potansiyel tehlikeler oluşturur. Denizcilik kazaları, petrol

sızıntıları ve diğer çevresel felaketler, bölgedeki denizcilik güvenliğini tehlikeye atabilir ve Arktik denizlerindeki hassas ekosistemleri etkileyebilir (Tamnes 2011: 49). Ayrıca, bu durum uluslararası ticaret ve ulaşım rotalarındaki değişikliklere neden olarak ekonomik istikrarsızlıklara yol açabilir. Geleneksel olarak kullanılan rotalardan farklı olan Arktik rotalarının açılması, nakliye maliyetlerinde azalmaya ve ulaşım sürelerinde kısalma yaşanmasına neden olabilir. Bu durum, bazı ülkeler için ticari avantajlar sağlarken, diğer ülkelerin ekonomik çıkarlarını olumsuz etkileyebilir ve ticaret dengesizliklerine neden olabilir (Tamnes 2011: 51).

Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği, çeşitli güvenlik endişelerini tetiklemektedir. Bu endişeler, bölgedeki ekonomik, çevresel ve jeopolitik dinamiklerle birlikte dikkate alınmalıdır. Çevresel güvenlik açısından, iklim değişikliği buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi ve ekosistemlerde meydana gelen değişiklikler gibi faktörlerle birlikte Arktik'in doğal dengesini tehdit etmektedir. Askeri güvenlik açısından, jeopolitik gerilimlerin artması, doğal kaynaklara ve deniz ticaret rotalarına erişimin artmasıyla birlikte bölgedeki askeri varlığın artmasına ve stratejik rekabetin tetiklenmesine neden olmaktadır. Sosyo-ekonomik güvenlik bakımından, iklim değişikliğinin etkileri yerli toplulukların geçim kaynaklarının tehlikeye girmesi, ekonomik dengesizlikler ve sosyal huzursuzluk gibi endişelere yol açmaktadır. Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının keşfi ve çıkarılması ise küresel enerji güvenliğini etkileyebilir ve jeopolitik gerilimleri artırabilir. Ticaret ve ulaşım güvenliği endişeleri, deniz ticaret rotalarının açılmasıyla birlikte artan gemi trafiği, denizcilik kazaları riski ve ekonomik istikrarsızlık gibi faktörlerle ortaya çıkmaktadır. Bu güvenlik endişeleri, Arktik Bölgesi'ndeki karmaşık ve çok yönlü güvenlik dinamiklerini yansıtmaktadır. Bu endişelerin etkili bir şekilde ele alınması, bölgedeki istikrarı ve sürdürülebilirliği sağlamak için çeşitli ulusal ve uluslararası aktörler arasında iş birliğini gerektirmektedir.

Küresel ve ekonomik olarak yaşanan değişimlerden bahsettikten sonra Arktik ülkelerinin siyasi ve ekonomik açıdan nasıl etkilendiğine değinmek gerekmektedir. Bir sonraki bölümde bu çalışmanın ana noktası olarak bölgeyle iletişim halinde olan ülkeler ve uluslararası aktörlerin politikalarının iklim değişikliği sonucunda nasıl etkilendiği incelenecektir. Bu inceleme Arktik Beşlisi (Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Danimarka (Grönland ve Faroe Adaları), Kanada, Norveç ve Rusya Federasyonu (Rusya) ile Finlandiya, İsveç ve İzlanda'nın kuzey alanları) ve bölgede

etkili olan küresel güçler olarak Çin ile Avrupa Birliği'nin bölgedeki politikaları incelenerek yapılacaktır.

BÖLÜM III

ARKTİK SİYASETİNDE ETKİLİ OLAN ULUSLARARASI AKTÖRLER

3.1 ARKTİK BEŞLİSİ

3.1.1 Arktik Beşlisi'nin Kuruluşu, Bölgede Etkileri ve Politikaları

Arktik Beşlisi, 1997 yılında Ottawa'da imzalanan Ottawa Bildirisi, “Arktik Beşlisi Anlaşması” ile kurulmuştur. Arktik Okyanusu'na kıyısı olan ve “Arktik Beşlisi (A5 Devletleri)” olarak da bilinen Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Danimarka (Grönland ve Faroe Adaları), Kanada, Norveç ve Rusya Federasyonu (Rusya) ile Finlandiya, İsveç ve İzlanda'nın kuzey alanlarından oluşmaktadır (Heininen 2015: 41).

Arktik Konseyi'nin tarihi kökenleri, 1980'lerin sonları ve 1990'ların başlarına kadar uzanmaktadır, bu dönemde küresel çapta çevresel duyarlılık ve bilinci artmıştır. Bu zaman dilimi aynı zamanda Arktik Devletleri arasında çevresel konulara yönelik ortak bir anlayışın belirginleştiği bir dönemdir. Sovyetler Birliği'nin lideri Mihail Gorbaçov'un 1987'deki tarihi "Murmansk Konuşması" ve sonrasında Finlandiya ve Kanada tarafından başlatılan girişimler, Arktik Konseyi'nin oluşumunda dönüm noktaları olmuştur. Gorbaçov'un Arktik Devletleri arasında "gerçek bir barış bölgesi ve verimli bir iş birliği" çağrısı, bölgesel bir örgüt olan Arktik Konseyi'nin hızla gelişmesine olanak sağlamıştır. Gorbaçov'un konuşmasında vurgulanan dünyanın kuzeyinde "tüm dünyanın çıkarlarının ortaklığı ve birbiriyle ilişkisi"ne duyulan ihtiyaç, Arktik'in "ciddi bir askersizleşme bölgesi" olması gerektiği ve Arktik'in bir "barış bölgesi" olması gerektiği gibi noktalar önemlidir (Gorbaçov 1987: 38-44). Ayrıca, Arktik kaynakları ve çevre koruma alanlarında iş birliğinin geliştirilmesi, bölgenin bilimsel keşfinin yapılması ve Arktik'te nükleer silahsızlanma ve güven inşası çabalarının önemi vurgulanmıştır.

Bu doğrultuda, Finlandiya ve Kanada tarafından diğer Arktik Devletleri nezdinde çevresel sorunlar hakkında bir dizi girişim başlatılmıştır (Heininen 2004: 212). 1989'da Rovaniemi (Finlandiya)'de kutup toplantısı düzenlenmiş ve 1991'de üç yerli halk organizasyonu ile Arktik Devletleri'nin bakanlarının katıldığı hükümetler arası Arktik konferansı gerçekleştirilmiştir (Halinen 2016: 28). Bu konferansta, Arktik

Çevre Koruma Stratejisi (Arctic Environmental Protection Strategy - AEPS) kabul edilmiştir. AEPS, insan sağlığına, çevreye yönelik potansiyel tehditlere ve bu tehditlerin çözümüne yönelik bir çevre sözleşmesidir ve Arktik Bölgesi'ndeki çevresel endişelerin ele alınmasına odaklanmaktadır (Limon 2021: 309).

Arktik Konseyi'nin kuruluşundan itibaren, Arktik'teki çevresel tehditlerin yanı sıra insani boyut ve sürdürülebilir kalkınma gibi konular da AEPS'nin kapsama alanına dahil edilmiştir. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak AEPS, 1997'de "Ottawa Bildirisi" ile "Arktik Konseyi"ne dönüştürülmüştür.⁷ Başlangıçta mütevazı beklentilerle kurulan Arktik Konseyi, günümüzde Arktik Bölgesi'nde iş birliği için vazgeçilmez bir forum haline gelmiş, Arktik'in dünya siyasetindeki önemi arttıkça, Arktik Konseyi'nin öneminin de arttığı gözlemlenmiştir. Arktik Konseyi'nin zaman içerisindeki gelişimini ve değişimini incelemek, konseyin günümüzde artan etki alanını anlamak açısından bize yardımcı olacaktır.

Ottawa Bildirisi, Arktik Konseyi'nin temel ilkelerini ve işleyişini belirlemektedir. Bildirinin birinci maddesi, Arktik Konseyi'nin yüksek seviyeli bir forum olarak kurulduğunu ve Arktik Devletleri arasında iş birliği, yerli halkların katılımı, sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması gibi konularda koordinasyon sağlamayı amaçladığını vurgulamaktadır. İkinci maddede, Arktik Konseyi'ne üye olan devletler ve daimî katılımcılar belirtilmiştir. Üçüncü maddede, bölge dışı devletlerin, hükümetler ve parlamentolar arası organizasyonların gözlemci statüsünde Arktik Konseyi'ne katılabileceği ifade edilmiştir. Dördüncü maddede, Arktik Konseyi'nin iki yılda bir toplanması gerektiği belirtilmiştir. Diğer maddelerde ise sekreteryaya ve başkanlığa dair düzenlemeler, karar alma süreçleri ve finansman gibi konular ele alınmıştır. Bu çerçevede, Arktik Konseyi'nin çalışmaları, Arktik Bölgesi'nin çeşitli paydaşları arasında iş birliğini ve koordinasyonu sağlamaya odaklanmıştır.⁸

Arktik Konseyi'nin kuruluşundan günümüze kadar olan süreç incelendiğinde, ilk on yılın (1996-2006) yapısal sağlamlığın oluşturulmasıyla geçtiği görülmektedir. Ancak bu dönemde, Arktik Devletleri arasında Konsey'in kapsamı konusunda görüş

⁷ Arktik Konseyi'nin kurulmasından önce, Arktik Çevre Koruma Stratejisi (AEPS) kapsamında İkinci Bakanlar Konferansı 16 Eylül 1993 tarihinde Nuuk'ta (Grönland), Üçüncü Bakanlar Konferansı 20-21 Mart 1996 tarihinde Inuvik'te (Kanada) ve Dördüncü Bakanlar Konferansı 12-13 Haziran 1997 tarihinde Alta'da (Norveç) gerçekleştirilmiştir. Dördüncü toplantı, Ottawa Bildirisi'nden sonra gerçekleşmiş olsa da Arktik Konseyi'nin bir toplantısı değildir. Bkz. Limon 2021, 302.

⁸ Bkz. Arctic Council, Declaration on The Establishment..., 1; Arctic Council, "Arctic Council: A Backgrounder", 1, https://oaarchive.Arctic-council.org/bitstream/handle/11374/2076/2017-09-25_Arctic_Council_Backgrounder_PRINT_VERSION_NO_LINKS.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (20.03.2024).

ayrılıkları yaşanmıştır. Kanada geniş bir Konsey savunurken, ABD daha kısıtlı bir yapının tercih edilmesini desteklemiştir. Kurulan Konsey, kurucu bir antlaşma olmadan bir bildiriyle oluşturulmuştur (Halinen 2016: 29).

İkinci on yıl ve sonrasında (2007-2016), Arktik dışı devletlerin ve organizasyonların ilgisi artmıştır. Bu dönemde Arktik'e olan küresel ilgi, Arktik Konseyi'ne olan ilgiyi ve gözlemci üyelik başvurularını artırmıştır. Gözlemci üyelik konusunda henüz anlaşma sağlanamamıştır (Halinen 2016: 29-30). Arktik Konseyi'nin gelişimini ve zaman içerisindeki değişimini net bir şekilde yansıtan en önemli alan ise konseyin faaliyetleri, amaçları ve uzun vadeli hedefleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bu noktada konseyin hedeflerini incelemek gerekmektedir.

Arktik Konseyi, çevresel gündemden bilimsel araştırmaya kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. Ayrıca 2011, 2013 ve 2017 yıllarında kabul edilen üç önemli anlaşma ile Arktik'te arama kurtarma, deniz petrol kirliliği ve bilimsel iş birliği gibi konularda yasal çerçeve oluşturulmuştur (Halinen 2016: 30). Bu yasal bağlayıcılığa rağmen, Arktik Konseyi hala bir forum niteliği taşımakta ve karar verici değil, kararların şekillendirildiği bir yapı olarak kalmaktadır. Ancak geldiği noktada, Arktik Konseyi bölgedeki gelişmelere etkin bir şekilde yanıt verebilmektedir. Arktik Konseyi, paylaşılan ve iş birliği yapılan bir Arktik'in oluşturulmasına yönelik önemli bir inisiyatif olarak karşımıza çıkmaktadır.

Konsey, antlaşma temelli bir uluslararası örgüt değil, barışçıl ve işbirlikçi doğasıyla uyum içinde çalışan bir uluslararası forum olarak tanımlanmaktadır. Konsey, sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruması ile ilgili konulara odaklanmaktadır. Geleneksel olarak, Konsey, başkanlık koltuğunu elinde bulunduran ülkenin dışişleri bakanı tarafından yönetilmektedir. Günlük işlerini, sekiz Üst Düzey Arktik Yetkilisi (SAO) ve altı Daimi Katılımcı (DK) temsilcisi yürütmekte; bu temsilciler, çeşitli çalışma grupları, uzman grupları ve görev güçlerinden gelen girdilerle iş birliği yapmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, Arktik Konseyi'nin dönem dönem başkanlığını iki kez üstlenmiştir: 1998-2000 ve 2015-2017. Başkanlık dönemlerinde, ABD iklim değişikliği, çevre koruması ve Arktik Bölgesi'nde sürdürülebilir kalkınma gibi konulara odaklanmıştır.

2013 yılında, Arktik Konseyi'nin Kiruna, İsveç'te gerçekleşen 9. Bakanlar Toplantısı sırasında, sekiz Arktik Devleti Arktik'te Denizsel Petrol Kirliliği Hazırlıklı ve Müdahale Anlaşması'nı imzalamıştır. Bu, Arktik Konseyi himayesinde müzakere

edilen ikinci hukuki bağlayıcılığa sahip anlaşmadır. Anlaşma, bölgedeki deniz çevresini korumak için Arktik ülkeleri arasında petrol kirliliği müdahalesinde iş birliği, koordinasyon ve karşılıklı yardımı güçlendirmektedir. Anlaşma, bir petrol sızıntısı öncesi güçlü ortaklıklar kurarak Arktik ülkelerinin hızlı ve işbirlikçi bir şekilde müdahale etmelerine olanak tanımakta, böylelikle hayatları tehlikeye atmadan ve hassas ekosistemlere zarar vermeden hızla yanıt verebilirler. 2011 yılında, Arktik Konseyi'nin Grönland'ın Nuuk şehrinde (Danimarka) gerçekleşen 8. Bakanlar Toplantısı sırasında, sekiz Arktik Devleti “Arktik’de Havacılık ve Denizcilik Arama ve Kurtarma İş Birliği Anlaşması (*Agreement on Cooperation on Aeronautical and Maritime Search and Rescue in the Arctic (Arctic SAR Agreement)*)” imzalamıştır. Arktik Konseyi'nin yükümlülükleri, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) çerçevesinde kabul edilen "Uluslararası Denizcilik Arama ve Kurtarma Sözleşmesi" (*International Convention on Maritime Search and Rescue - SAR Convention*) ile 1979'da ve 1944 yılında kabul edilen “Chicago Sözleşmesi” kapsamında belirlenmiştir. Bu anlaşma, Arktik Konseyi himayesinde müzakere edilen ilk hukuki bağlayıcılığa sahip anlaşma olarak tarihe geçmiştir. Anlaşma, Arktik Devletleri arasında yaklaşık 13 milyon metrekarelik bir alanı kapsayan uluslararası deniz ve havacılık arama kurtarma kapsama ve yanıtını koordine etmektedir (Limon 2021: 318).

2017 yılında, Arktik Konseyi'nin Fairbanks, Alaska'da gerçekleşen 10. Bakanlar Toplantısı sırasında, sekiz Arktik Devleti Arktik Bilimsel İşbirliğini Geliştirme Anlaşması'nı imzalamıştır. Bu anlaşma, Arktik Konseyi himayesinde müzakere edilen üçüncü hukuki bağlayıcılığa sahip anlaşma olarak tarihe geçmiştir. Anlaşma, her bir devletin tanımladığı Arktik bölgelere, kişilerin, ekipmanın ve malzemelerin giriş ve çıkışı dahil olmak üzere bilim insanlarının erişimini (araştırma altyapı ve tesislerine erişim; ve araştırma alanlarına erişim) kolaylaştırmaktadır. Anlaşma ayrıca, Arktik konuları üzerinde çalışan bilim insanlarının eğitimini teşvik etmeyi de amaçlamaktadır. Anlaşma kapsamında Amerika Birleşik Devletleri'nin coğrafi alanı, 1984 tarihli Arktik Araştırma ve Politika Kanunu tarafından tanımlandığı üzere, Arktik Dairesi'nin kuzeyindeki ve Porcupine, Yukon ve Kuskokwim Nehirleri tarafından oluşturulan sınırın kuzey ve batısındaki toprakları; Aleutian zinciri; ve Arktik Okyanusu ve Beaufort, Bering ve Chukchi Denizleri'ndeki bitişik deniz

alanlarını içerir. Bu anlaşmanın Amerika Birleşik Devletleri için temas noktası, Amerika Birleşik Devletleri Arktik Araştırma Komisyonu'dur.⁹

Arktik Beşlisi, Arktik Bölgesi'ndeki stratejik, çevresel ve ekonomik meseleleri ele almak, iş birliği yapmak ve çözümler üretmek amacıyla bir araya gelmişlerdir. Başlangıçta, Arktik Beşlisi daha çok çevresel koruma, bilimsel araştırmalar ve yerli halkların hakları gibi konulara odaklanmıştır. Ancak zaman içinde, enerji kaynaklarına erişim, deniz taşımacılığı rotalarının yönetimi ve askeri varlık gibi konular da önem kazanmıştır (Petursson 2011: 77). Kuruluşu, üyeleri, genel amaçlarından bahsettiğimiz Arktik Beşlisi, kaçınılmaz ve doğrudan iklim değişikliğinden etkilenmiştir. İklim değişikliğinin Arktik Beşlisi'nin odak noktaları üzerinde olan etkisini anlamak için, konseyin ilk yıllarında odaklandığı konulardan bahsetmek ve sonrasında ilkim değişikliği etkileri ile konseyin gündemine dahil olan ve öne çıkan konulardan bahsetmek gerekmektedir.

Arktik Beşlisi'nin kuruluşunda ve ilk yıllarında öne çıkan bazı ana konular çevresel koruma, yerli halkların hakları ve bilimsel araştırmalar gibi konulardır. İlk olarak çevresel koruma konusuna değinmek gerekmektedir. Arktik Bölgesi, dünya üzerindeki en hassas ekosistemlerden birine sahiptir ve bu ekosistem, hem bölge halkı için hem de küresel ekosistem için büyük bir öneme sahiptir. Arktik'teki çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma, Arktik Beşlisi'nin temel önceliklerinden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra bir önceki bölümde ayrıntılı olarak bahsedildiği üzere, Arktik Bölgesi'nde yaşayan yerli halklar bölgede sahip oldukları önem nedeniyle, Arktik Beşlisi için de önemli olarak görülmüşlerdir. Arktik Bölgesi'nde yaşayan yerli halklar, bölgenin doğal kaynaklarına ve çevresine olan bağlılıklarıyla bilinmektedirler. Arktik Bölgesi, aşırı iklim koşullarına sahip olmasıyla bilinir ve tarihsel süreç boyunca kuzey-güney/doğu-batı veya tam tersi insan hareketlerine sahne olmuş ve olmaya devam etmektedir. Bu bölge, binlerce yıl önce yerli halkların yaşamaya başladığı bir yerdir. Özellikle avcılık ve balıkçılıkla uğraşan Inuit (Eskimo) yerlileri, Arktik'in ilk yerli halkları olarak kabul edilmektedir. Arktik Bölgesi'ndeki yerli halklar, doğal kaynaklara ve çevreye olan bağlılıklarıyla tanınmaktadırlar (McCannon 2005:109-111)

Arktik Beşlisi'nin kuruluşunda, yerli halkların haklarının korunması ve onların katılımının sağlanması önemli bir konu olmuştur. Bu yerli topluluklar arasında ticaret

⁹ Amerika Birleşik Devletleri Arktik Araştırma Komisyonu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. info@arctic.gov Erişim Tarihi: 03.10.2024.

ve ekonomik bütünleşme oldukça gelişmiş ve aralarındaki ilişkiler, bölgenin keşfedilmesinden çok önce başlamıştır. Bu durum, Arktik'in sadece çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma açısından değil, aynı zamanda yerli halkların kültürel ve ekonomik haklarının korunması açısından da önemli bir alan olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Arktik Beşlisi'nin kuruluşunda, yerli halkların haklarının korunması ve onların katılımının sağlanması önemli bir konu olmuştur (Heininen 2015: 36). Ayrıca Arktik Bölgesi, iklim değişikliğinin etkilerini anlamak ve çözüm önerileri geliştirmek için önemli bir laboratuvar konumundadır. Arktik Beşlisi üyeleri, bilimsel araştırmaları desteklemiş ve bölgedeki değişimleri izlemek için ortak çabalar yürütmüşlerdir. Ancak, zamanla Arktik Beşlisi'nin gündemine enerji kaynaklarına erişim, deniz taşımacılığı rotalarının yönetimi ve askeri varlık gibi konular da eklenmiş ve bölgede iklim değişikliğinin öneminin arttığı gözlemlenmiştir. Özellikle küresel ısınmanın etkisiyle Arktik Bölgesi'ndeki enerji ve ulaşım potansiyeli artarken, buna bağlı olarak güvenlik ve askeri stratejiler de önem kazanmıştır. Bu konular, Arktik Beşlisi'nin faaliyet alanını genişletmiş ve üye ülkeler arasındaki iş birliğini farklı alanlara yaymıştır. Bu bağlamda, Arktik Beşlisi'nin evrimi, bölgedeki dinamiklere uyum sağlaması ve çeşitli çıkarları dengelemesi açısından önemlidir. Arktik Bölgesi'ndeki küresel ısınmanın etkisiyle, Arktik Beşlisi'nin gündemi ve öncelikleri önemli ölçüde değişmiştir. İşte bu değişimlerden en önemlileri çevresel değişikliklerin hızlanması, deniz taşımacılığı potansiyelinin artması, enerji kaynaklarına erişimde yaşanan artış, askeri stratejilerin yeniden değerlendirilmesi ve yerli halkların rolünün güçlenmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Artan deniz buzu erimesiyle birlikte, Arktik Bölgesi'nde deniz taşımacılığı potansiyelinin de arttığını görmekteyiz. Arktik Okyanusu ve yakın denizler, tarih boyunca denizciler tarafından kullanılmış ve bu kullanım, yerli denizcilik faaliyetlerinden küresel deniz ticaretine kadar geniş bir yelpazede gerçekleşmiştir (Arctic Marine Shipping Assessment 2009 Report: 36-49). Arktik Bölgesi'ndeki deniz buzunun erimesi, yeni deniz yollarının açılmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, Arktik Bölgesi'nde deniz taşımacılığı potansiyelinin artmasına neden olmaktadır. Geleneksel olarak kullanılan deniz rotalarına alternatif olarak, kuzey deniz yolu gibi daha kısa ve ekonomik olarak avantajlı yeni deniz yolları ortaya çıkmaktadır. Bu durum, arktik beşlisi'nin gündeminde deniz taşımacılığı rotalarının yönetimi ve bu rotalarda güvenliği sağlama gibi konuların daha fazla önem kazanmasına yol açmıştır. zira yeni deniz yollarının açılmasıyla birlikte, bu bölgelerde deniz taşımacılığı

faaliyetlerinde artış yaşanmaktadır. Bu da çevresel risklerin artması, denizcilik kazaları ve çevresel kirlilik gibi sorunların ortaya çıkma potansiyelini beraberinde getirmektedir (Humpert ve Raspotnik 2012). Arktik Beşlisi üyesi ülkeler, bu yeni deniz taşımacılığı rotalarının yönetimini ve güvenliğini sağlamak için iş birliği yapmaktadır. Bu çerçevede, denizcilik güvenliği standartlarının belirlenmesi, acil durum müdahale planlarının oluşturulması, denizcilik faaliyetlerinin izlenmesi ve denizcilik kazaları durumunda müdahale kapasitesinin artırılması gibi adımlar atılmaktadır. Ancak, bu süreçte çevresel hassasiyetin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Deniz taşımacılığı faaliyetlerinin artmasıyla birlikte, gemi atıkları, petrol sızıntıları ve denizde gürültü kirliliği gibi çevresel etkilerin artması olasıdır. Bu nedenle, Arktik Beşlisi üyesi ülkelerin, deniz taşımacılığı faaliyetlerinin çevresel etkilerini en aza indirme ve sürdürülebilir denizcilik uygulamalarını teşvik etme konularına da odaklanması önemlidir. Bu sayede, Arktik Bölgesi'ndeki deniz taşımacılığının potansiyel faydaları, çevresel risklerle denge içinde yönetilebilir.

Ayrıca enerji kaynaklarına erişimdeki artıştan da bahsetmek gerekmektedir. Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarına erişimdeki artış, küresel ısınma ile birlikte giderek daha çekici hale gelmektedir. Bu durum, Arktik Beşlisi'nin enerji kaynaklarına erişim politikalarını ve bu kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanımını ele almasını zorunlu kılmaktadır. Bu kaynaklar arasında petrol, doğal gaz ve madenler bulunmaktadır ve bu kaynakların çıkarılmasıyla ilgili artan faaliyetler, bölgedeki çevresel, ekonomik ve siyasi dinamikleri etkilemektedir. Arktik Beşlisi'nin bu durumu dikkate alarak uygun politika ve yönetim önlemleri alması, bölgedeki enerji kaynaklarının sürdürülebilir ve dengeli bir şekilde kullanılmasını sağlayabilir (Johnston 2012). Artan jeopolitik ve ekonomik önemle birlikte, bu bölgedeki kaynakların ve ulaşım rotalarının stratejik önemi giderek artarken, Arktik Beşlisi gibi uluslararası platformlar, bölgedeki askeri varlığın sürdürülebilirliği ve güvenliği için yeni politika ve iş birliği önlemleri üzerinde çalışmaktadır. Bu bağlamda, Arktik Bölgesi'ndeki askeri varlık ve güvenlik stratejileri, çeşitli faktörleri dikkate alarak yeniden şekillendirilmelidir. Özellikle, bölgedeki artan enerji kaynaklarına erişim, deniz taşımacılığı potansiyelinin artması ve iklim değişikliğinin etkileri, askeri varlığın ve güvenliğin nasıl yönetileceği konusunda yeni sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Arktik Beşlisi, bölgedeki askeri varlığın sürdürülebilirliği ve güvenliği için çeşitli politika ve iş birliği önlemleri geliştirmekte ve uygulamaktadır. Bu önlemler,

bölgedeki askeri varlığın etkin bir şekilde yönetilmesini sağlamak, çatışma potansiyelini azaltmak ve bölgedeki barış ve istikrarı desteklemek amacını taşımaktadır. Bununla birlikte, Arktik Bölgesi'ndeki askeri varlığın sürdürülebilirliği ve güvenliği konusundaki tartışmalar devam etmekte ve daha geniş bir uluslararası iş birliği gerekmektedir. Son olarak küresel ısınma ile birlikte, yerli halkların Arktik Bölgesi'ndeki yaşam ve kaynaklar üzerindeki etkisinin daha da arttığı gözlemlenmektedir. Bu durum, yerli halkların Arktik ekosistemi üzerindeki geleneksel bilgi, deneyim ve yaşam tarzlarının önemini vurgulamaktadır. Arktik Beşlisi, bu yerli toplulukların haklarını koruma ve katılımlarını güçlendirme konusundaki çabalarını artırmıştır. Yerli halklar, binlerce yıldır Arktik Bölgesi'nde yaşamış ve çevreleriyle uyumlu bir şekilde var olmuşlardır. Geleneksel olarak avcılık, balıkçılık, ve avcılık gibi faaliyetlerle geçimlerini sağlayan bu topluluklar, Arktik ekosisteminin korunması ve sürdürülebilirliği konusunda benzersiz bir bilgi birikimine sahiptirler. Ancak, küresel ısınma ve modernizasyon gibi faktörler, yerli halkların yaşam tarzlarını ve kültürel değerlerini tehdit etmektedir. Arktik Beşlisi, bu durumu dikkate alarak, yerli halkların Arktik Bölgesi'ndeki haklarını korumak ve katılımlarını güçlendirmek için çeşitli politika ve programlar geliştirmektedir. Bu çabalar, yerli toplulukların karar alma süreçlerine daha fazla katılımını teşvik etmek, kültürel miraslarını korumak, ve yaşam alanlarının sürdürülebilirliğini sağlamak amacını taşımaktadır. Bununla birlikte, bu çabaların etkinliği ve uygulanabilirliği konusunda sürekli bir değerlendirme ve iyileştirme süreci gerekmektedir. Yerli halkların Arktik Bölgesi'ndeki rollerinin güçlendirilmesi, bölgenin uzun vadeli sürdürülebilirliği ve çevresel koruma çabaları için hayati bir öneme sahiptir (McCannon 2005).

3.1.2 Arktik Beşlisi'nin Bölgesel Politikaları

3.1.2.1 Rusya

Arktik Okyanusu boyunca uzanan 24,140 kilometrelik uzun kıyı şeridi, Rusya'nın toplam kıyı şeridinin %53'ünü kapsamaktadır (The Arctic Institute 2020). Bu veriler ışığında Arktik Okyanusuna komşu olan devletler arasında en uzun kıyı şeridine sahip devlet Rusya'dır. Rusya kıyı şeridi Barents Denizi, Kara Deniz, Doğu Sibirya Denizi ve Laptev Denizini kapsamaktadır (Solov'yev vd. 2017). Yaşanan iklim değişikliğiyle Rusya bu denizlere daha kolay erişim sağlayıp, dünya okyanusları ile doğrudan bir bağlantı kurma avantajını elde etmektedir. Bu durum Atlantik ve Pasifik Okyanuslarına ulaşım için stratejik bir önem taşıdığından Rusya'nın bu bölge üzerine

yoğunlaşmasını sağlamıştır (Yılmaz ve Çiftçi 2013: 11). Arktik Denizde kıyı şeridi uzunluğunun fazla olması, yaşanan iklim değişikliği ile Rusya'nın bu bölgedeki fırsatları daha etkili bir şekilde kullanacağını da bir göstergesidir.

Bu bölüm, Rusya'nın Arktik politikalarının incelendiği ve bölgedeki stratejik konumunun öneminin vurgulandığı bir derlemedir. Arktik Okyanusu boyunca uzanan uzun kıyı şeridi, enerji kaynaklarına erişim ve deniz yollarının açılması gibi coğrafi avantajları ile Rusya'nın bu bölge üzerindeki politikalarını etkileyen anahtar faktörlerden en önemlileri olarak görülmektedir. Bu bağlamda, bu bölümde Arktik Bölgesi'ndeki stratejik konumun önemi ve Rusya'nın bu bölgedeki politikalarının çeşitli yönleri ele alınacaktır. Özellikle Rusya'nın, kıyı şeridi uzunluğundan kaynaklanan coğrafi avantajlar, enerji kaynaklarına erişim, deniz yollarının açılması ve iklim değişikliği gibi başlıklar üzerinde durulacaktır. Rusya'nın Arktik politikalarının karmaşıklığı ve dengeleme çabaları, bu bölümde detaylı bir şekilde incelenecek ve analiz edilecektir. Bu bağlamda, Rusya'nın Arktik politikalarının ulusal ve uluslararası boyuttaki önemi tartışılacak ve gelecekteki olası gelişmeler üzerinde durulacaktır.

Coğrafi yakınlık ve Arktik Bölgesi'nin ekonomik potansiyeli Rusya'nın bölgeye ilgisini artırmıştır. Rusya, Arktik Bölgesi'nin sunmuş olduğu petrol, doğal gaz, balıkçılık, hidrokarbon ve mineral gibi geniş çaplı doğal kaynaklardan yararlanmak arzusundadır. Kuzey Deniz Rotası, Rusya'nın Kuzey Kutbu kıyıları boyunca uzanmaktadır. Bu durum Avrupa ve Asya arasında bir ticaret yolu olarak stratejik önem taşımaktadır (Mehdiyeva 2022). Başka bir deyişle Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki kıyı şeridi, zengin enerji kaynaklarına erişim sağlar. Bu bölgedeki enerji potansiyeli, özellikle petrol ve doğalgaz açısından oldukça önemlidir. Arktik Bölgesi, dünya genelindeki enerji arzının önemli bir bölümünü oluşturan tahmini büyük petrol ve doğalgaz rezervlerine ev sahipliği yapmaktadır. Rusya'nın Arktik kıyıları, bu zengin kaynakların büyük bir kısmını barındırmakta ve bu da Rusya'nın enerji ihracatında büyük bir rol oynamaktadır. 2008 yılında USGS tarafından yapılan bir çalışmada Arktik Bölgesi'nde keşfedilmemiş petrol kaynaklarının ortalama %70'inden fazlası, Arktik Alaska, Doğu Barents Havzaları, Amerasia Havzası, Doğu Grönland Rift Havzaları, Batı Grönland- Doğu Kanada bölgelerinde bulunduğu tahmin edilmektedir. Batı Sibirya Havzası, Arktik Alaska ve Doğu Barents Havzalarında keşfedilmemiş doğalgazın %70'inin bulunduğu tahmin edilmektedir (Egorov vd. 2021). Öte yandan yaklaşık %84 oranında keşfedilmemiş petrol ve doğalgaz yataklarının açık denizlerde

olduğu öngörülmektedir. Ayrıca Kuzey Kutbunun ortalama keşfedilememiş 44 milyar varil doğal gaz sıvısı, 1699 trilyon fit küp doğal gaz, petrol ve gaz kaynaklarının yaklaşık 90 milyar varil petrol olduğu tahmin edilmektedir (Bird vd. 2008).

Petrol ve doğalgaz, Rusya'nın ekonomisinin belkemiğini oluşturmakta ve ülkenin enerji ihracatında önde gelen konumunu korumasına yardımcı oluşturmaktadır. Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarına erişim, Rusya'nın enerji endüstrisini genişletme ve çeşitlendirme potansiyelini artırmakta, bu da Rusya'nın ekonomik büyümesini ve uluslararası enerji piyasasındaki etkisini güçlendirmektedir. Ancak, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının çıkarılması ve kullanılması, çevresel riskleri ve etkilerini göz ardı edilemez bir şekilde beraberinde getirmektedir. Özellikle petrol ve doğalgaz çıkarma faaliyetleri, deniz çevresine ve yerel ekosistemlere zarar verebilme tehlikesi taşımaktadır. Deniz tabanında yapılan sondajlar, denizaltı petrol sızıntılarına ve deniz yaşamına zarar verebilme riskine sahiptir. Bu tür sızıntılar, su altı ekosistemlerinin bozulmasına ve deniz yaşamının zarar görmesine neden olabilmektedir. Ayrıca, petrol ve doğalgaz boru hatları, deniz altı habitatlarının tahrip edilmesine ve deniz yaşamının göç yollarının engellenmesine yol açarak doğaya zarar verebilmektedir.

Bununla birlikte, Arktik Bölgesi'ndeki enerji endüstrisinin büyümesiyle birlikte, sera gazı emisyonlarının artması da endişe verici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Petrol ve doğalgaz çıkarma operasyonları sırasında açığa çıkan metan ve karbondioksit gibi sera gazları, atmosferdeki sera etkisini artırabilmekte ve iklim değişikliğini hızlandırabilmektedir. Ayrıca, bu sera gazı emisyonları, Arktik Bölgesi'ndeki buzulların daha da hızlı bir şekilde erimesine ve deniz seviyelerinin yükselmesine katkıda bulunabilir, bölgedeki ekosistemleri ve yerel toplulukları tehdit edebilir. Bu nedenle, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının çıkarılması ve kullanılması, çevresel riskleri ve etkileri önlemek ve minimize etmek için dikkatli bir şekilde yönetilmesi önem kazanmaktadır. Rusya gibi Arktik ülkeleri, enerji endüstrisi faaliyetlerini denetlemek, çevresel koruma önlemlerini uygulamak ve sürdürülebilir enerji politikalarını teşvik etmek gibi adımlar atmakta ve bu konuda dikkatli davranmaktadır. Bununla birlikte, uluslararası iş birliği ve çevresel standartların sıkı bir şekilde uygulanması da Arktik Bölgesi'nin geleceği için kritik öneme sahiptir. Bu zorluklar nedeniyle Rusya'nın Arktik politikaları, enerji kaynaklarına erişim, çevresel koruma ve sürdürülebilirlik gibi faktörler arasında denge kurmayı amaçlamakta olduğunu söylemek mümkündür. Bu çerçevede, Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki enerji

kaynaklarının çıkarılması ve kullanılmasıyla ilgili çeşitli yasal ve düzenleyici adımlar atılmaktadır (Andreassen 2016: 81-83). Ancak, bu politikalar, enerji üretimi ve çevresel koruma arasında denge kurmayı hedefleyerek, bölgenin ekolojik dengesini korumayı da amaçlamaktadır.

Arktik deniz yollarının açılması ve ticaretin artması, Rusya'nın askeri stratejilerini şekillendirmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu deniz yolları, stratejik bir öneme sahiptir çünkü Atlantik ve Pasifik Okyanuslarını birbirine bağlar ve böylece Rusya'nın askeri varlığını güçlendirmesi için bir platform sağlar. Rusya, bu deniz yollarını kontrol altında tutarak bölgedeki askeri varlığını artırır ve jeopolitik etkisini genişletmektedir. Bununla birlikte, diğer Arktik ülkeleri ve uluslararası aktörler arasında potansiyel çatışma noktaları da yaratır. Ayrıca, Arktik Bölgesi'ndeki enerji ve doğal kaynaklara erişimi de etkilemektedir. Stratejik deniz yolları, enerji kaynaklarının ve diğer doğal kaynakların taşınmasını kolaylaştırmaktadır. Bu durum, Rusya'nın Arktik'teki enerji endüstrisini ve doğal kaynakları geliştirmesini desteklemekte ve ülkenin ekonomik çıkarlarını güçlendirmektedir. Özellikle, petrol ve doğalgaz gibi enerji kaynaklarının taşınması, Rusya'nın enerji ihracatında büyük bir rol oynar ve uluslararası ticarete katkı sağlamaktadır. Ancak, bu stratejik deniz yollarının kontrolü, uluslararası ilişkilerde de gerilimlere neden olabilir. Diğer Arktik ülkeleri ve uluslararası topluluk, bu deniz yollarının kullanımı ve güvenliği konusunda Rusya ile anlaşmazlıklar yaşayabilir. Bu nedenle, Rusya'nın bu stratejik deniz yollarını kontrol altında tutması, uluslararası diplomatik ilişkilerde karmaşık ve hassas bir denge kurmayı gerektirir. Tüm bu faktörler, Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki uzun kıyı şeridi ve stratejik deniz yollarının kontrolü konusundaki politikalarının önemini vurgulamaktadır. Bu politikalar, ülkenin askeri, ekonomik ve jeopolitik çıkarlarını dengelemeye çalışırken, uluslararası ilişkilerde değişkenlik ve dengesizliklerle başa çıkmayı gerektirir.

İklim değişikliği, Rusya'nın geniş coğrafyasında farklı bölgelerde farklı etkilere yol açmaktadır. Özellikle Arktik Bölgesi'nde, buzulların erimesi ve deniz buzlarının azalması gibi etkiler gözlemlenmektedir. Bu durum, deniz seviyelerinin yükselmesine ve kıyı bölgelerindeki erozyonun artmasına neden olmaktadır. Ayrıca, Arktik'teki bu değişimler, bölgedeki hayvan ve bitki türleri üzerinde ciddi sonuçlar doğurabilir ve yerli halkların geleneksel yaşam tarzlarını etkileyebilir. Diğer yandan, Sibiry'a gibi iç bölgelerde ise sıcaklık artışı ve yağış rejimindeki değişiklikler belirgin hale gelmiştir. Bunun sonucunda, orman yangınları gibi doğal afetlerin sıklığı artmakta

ve tarım sektörü üzerinde olumsuz etkiler görülmektedir. Kuraklık, sel ve aşırı sıcaklar gibi hava olayları, tarım ürünlerinin verimliliğini azaltmakta ve gıda güvenliği sorunlarına yol açmaktadır.

Rusya'nın çevresel koruma politikaları, bu iklim değişikliğinin etkileriyle başa çıkmayı amaçlamaktadır. Özellikle, ekosistemlerin korunması, doğal yaşam alanlarının restore edilmesi ve biyoçeşitliliğin desteklenmesi gibi konular üzerinde durulmaktadır. Bu politikaların etkin bir şekilde uygulanması, ülkenin iklim değişikliğinden kaynaklanan zorluklarla mücadelede önemli bir rol oynamaktadır (Rumer, Sokolsky ve Stronski 2021: 6). Rusya'nın çevre koruma politikaları, iklim değişikliği ile mücadelede ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımında önemli bir rol oynamaktadır. Bu politikaların en başta gelenleri ormancılık ve doğal alanların korunması, sera gazı emisyonlarının azaltılması, Arktik Bölgesi'nde doğal yaşam alanlarının korunması, çevresel bilinçlendirme amaçlarıyla oluşturulan politikalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlk olarak Rusya'nın ormancılık ve doğal alanların korunması konusundaki yaklaşımından bahsedilecektir. Rusya, geniş orman alanlarına sahip olması nedeniyle ormansızlaşma ile mücadele etmek için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Orman yangınlarını önleme, kaçak ağaç kesimini engelleme ve milli parklar ile koruma alanları oluşturma gibi önlemler bu politikaların bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer önemli çevresel politika sera gazı emisyonlarının azaltılması konusuna odaklanmaktadır. Rusya, sera gazı emisyonlarını azaltarak iklim değişikliğiyle mücadele etmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, enerji sektöründe ve endüstriyel tesislerde verimliliği artırmak, yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapmak ve karbon emisyonlarını azaltmak için çeşitli politikalar ve teşvikler uygulanmaktadır. En önemli politikalardan bazıları ise Arktik Bölgesi'ndeki doğal yaşam alanlarını korumaya yöneliktir. Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki doğal yaşam alanlarını korumak ve deniz ekosistemlerini sürdürülebilir şekilde yönetmek için çeşitli politikalar izlemektedir. Bu politikalar, deniz ve kara ekosistemlerinin korunması, balıkçılığın sürdürülebilir hale getirilmesi ve yerli halkların yaşam tarzlarının desteklenmesini amaçlamaktadır. Bu politikalara ek olarak Rusya, çevresel bilincin artırılması ve toplumun çevresel konularda daha aktif bir rol alması için çeşitli eğitim ve bilinçlendirme programları yürütmektedir. Ayrıca, yerel halkların ve toplulukların çevresel koruma politikalarının tasarımı ve uygulanmasına katılımını teşvik etmek amacıyla çeşitli mekanizmalar geliştirmektedir. Bu politikalar, Rusya'nın

iklim değişikliğiyle m¼cadelede ve doğal kaynakların korunmasında önemli adımlar atmış olduğunu göstermektedir. Bu noktada Rusya'nın bahsi geçen çevresel politikalarından bazılarına örnek vermek gerekmektedir. 2008'de, Rusya Devlet Başkanı Medvedev, ¼lkenin GSYİH'sinin enerji yoğunluğunu 2020'ye kadar 2007'ye kıyasla %40 azaltma taahh¼d¼nde bulunmuştur. Bu doğrultuda 2009 Enerji Verimliliği Mevzuatı imzalanmış ve bu mevzuata ek olarak Enerji Verimliliği Federal Kanunu'nu çıkar mıştır (Sharmina 2013: 375). Her ne kadar bu politikalar, enerjinin kullanıldığı t¼m sekt¼rleri ve faaliyetleri kapsamayı amaçlasa da politikanın amaçlandığı kapsamda uygulanabilmesi pek çok akademisyen tarafından zor g¼r¼nmektedir (Roketsky 2011).

Bir diğer örnek olarak taşıtlar ve ulaşım yakıtları için Avrupa emisyon standartları konusunda alınan kararlar verilebilmektedir. Rusya, 2000'lerin ortasında egzoz emisyonlarını d¼zenlemek için aşamalı olarak sıkılaşan Avrupa standartlarını benimsemeyi taahh¼t etmiştir. Ancak, birçok benzin istasyonu bağımsız çalıştığı için bu politikanın tam olarak uygulanmasının da zor olduğunun altı çizilmelidir (Sharmina 2013: 376). Ancak bu zorluklar çevresel politikaların Rusya siyaseti ve b¼lgesel politikalarının b¼y¼k bir parçası olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Rusya'nın Arktik politikaları coğrafi konumu çevresinde şekillenmiş, iklim değişikliği ile ticari ihtimaller ve birlikte çevresel konuların önemi artmıştır. Rusya için Arktik B¼lgesi her zaman önemli olmuş ve bu b¼lgede uyguladığı politikalar Rusya'nın iç ve uluslararası siyasetinde yaşadığı farklı tarihsel s¼relerden de etkilenmiştir. Bu noktada Rusya'nın Arktik B¼lgesi'ndeki politikalarının tarihi olarak değişimi ve gelişimini incelemek gerekmektedir.

Rusya'nın Arktik B¼lgesi'ndeki etkisi, tarihsel ve k¼lt¼rel bağlamda derin k¼klere sahiptir. Bu açıdan bakıldığında Rusya'nın Arktik politikalarını SSCB d¼nemi, Soğuk Savaş sonrası d¼nem ve g¼n¼m¼zde benimsenen politikalar olarak ayırmak yerinde olacaktır. Arktik B¼lgesi'nde k¼resel ısınmanın etkileri özellikle 20. y¼zyılın sonlarına doğru ve 21. y¼zyılın başlarında, buzulların erimesinin hızlanmasıyla ilişkilendirilmektedir. Bu sebeple, Rusya'nın Soğuk Savaş sonrası ve g¼n¼m¼z politikalarının k¼resel ısınmanın etkilerini arttırdığı bir d¼nemde olduğunu belirtmek gerekmektedir. SSCB d¼neminde Rusya'nın Arktik politikaları, stratejik, askeri ve ekonomik açılardan karmaşık bir yapıya sahipti. Sovyetler Birliği, Arktik B¼lgesi'ni stratejik bir öneme sahip olarak g¼rm¼ř ve bu stratejik önemi askeri ¼slerin kurulması, deniz yollarının kontrol¼ ve enerji kaynaklarına erişim gibi fakt¼rlere dayandırmıştır.

Bu çerçevede, SSCB döneminde Rusya'nın Arktik politikaları, ülkenin güvenliğini sağlamak ve stratejik çıkarlarını korumak amacıyla şekillendirilmiştir. Askerî açıdan, Sovyetler Birliği, Arktik Bölgesi'nde geniş kapsamlı askeri faaliyetler yürütmüş ve bölgede askeri üsler kurmuştur. Bu askeri varlığın amacı, stratejik deniz yollarını kontrol altında tutmak ve potansiyel rakiplere karşı askeri bir güç gösterisi yapmaktır. Ayrıca, Arktik'te askeri araştırmalar ve denemeler gerçekleştirilmiş, Sovyetler Birliği'nin askeri kapasitesini artırmak için bölgenin stratejik avantajlarından yararlanılmıştır. Ekonomik açıdan ise, SSCB döneminde Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik faaliyetler genellikle sınırlı kalmıştır. Enerji ve maden kaynaklarına yönelik arama ve çıkarma faaliyetleri yapılmış olsa da bu faaliyetlerin çoğu askeri amaçlarla ilişkilendirilmiş ve ekonomik getiriler ikinci planda kalmıştır. Bununla birlikte, SSCB'nin Arktik politikaları, bölgedeki ekonomik potansiyeli değerlendirmek için bazı adımlar atmış ve Arktik'in stratejik önemini ekonomik açıdan da görmüştür. Genel olarak, SSCB döneminde Rusya'nın Arktik politikaları, stratejik güvenlik, askeri kapasite ve ekonomik fırsatlar gibi çeşitli faktörleri içerdiğini görmek mümkün olacaktır. Bu politikalar, Sovyetler Birliği'nin Arktik Bölgesi'ndeki egemenliğini sağlamak ve stratejik çıkarlarını korumak için şekillendirilmiştir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, Arktik Bölgesi'ndeki politikalar da önemli değişimlere uğramıştır. Özellikle Rusya'nın Arktik politikaları, Soğuk Savaş sonrasında yeni koşullara uyum sağlamak ve uluslararası ilişkilerdeki değişen dinamiklere cevap vermek zorunda kalmıştır. Bu dönemde Rusya, Arktik Bölgesi'nde daha işbirlikçi bir yaklaşım benimsemiştir. Artık Arktik, uluslararası iş birliği ve diyalog için bir platform olarak görülmekte ve çeşitli ülkelerle iş birliği yapılarak bölgenin sürdürülebilirliği ve çevresel koruması üzerinde odaklanılmaktadır. Öncelikle, Soğuk Savaş dönemindeki askeri gerginlik ve rekabetin yerini daha yapıcı ve iş birlikçi ilişkiler almıştır. Rusya, Arktik Konseyi gibi uluslararası platformlarda diğer Arktik ülkeleriyle bir araya gelerek çeşitli konularda iş birliği yapmıştır (Sergunin 2021). Bu iş birliği, deniz güvenliği, bilimsel araştırma, çevresel koruma ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi gibi konuları kapsamaktadır. Arktik Konseyi, bölgesel sorunların çözümü için bir platform olarak işlev görmek ve üye ülkeler arasında güven artırıcı önlemlerin alınmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki diğer ülkelerle ikili anlaşmalar yaparak iş birliğini güçlendirmiştir. Bu anlaşmalar, deniz güvenliği, arama kurtarma operasyonları, bilimsel araştırmalar ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi konularda

ortak çıkarları desteklemektedir. Örneğin, deniz güvenliği anlaşmaları, bölgedeki gemi trafiğinin güvenliğini ve deniz kazalarına müdahaleyi içerebilir. Arama kurtarma operasyonlarına ilişkin anlaşmalar, bölgedeki acil durumlara yanıt verme yeteneklerini artırmayı amaçlamaktadır. Bilimsel araştırma anlaşmaları ise, Arktik'in çevresel değişimleri ve ekosistemleri üzerine ortak çalışmaları teşvik etmektedir. Bu tür anlaşmalar, Arktik Bölgesi'ndeki iş birliğinin somut bir ifadesidir ve bölgedeki tüm paydaşların çıkarlarını korumaya yönelik bir taahhüttür. Rusya'nın bu daha işbirlikçi yaklaşımı, bölgedeki çatışma potansiyelini azaltmış ve Arktik'in barışçıl bir şekilde yönetilmesine katkıda bulunmuştur. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde, bölgedeki askeri gerginlikler yerini diplomatik diyaloga bırakmıştır. Rusya, diğer Arktik ülkeleriyle iş birliği yaparak bölgenin sürdürülebilirliğini ve çevresel korumasını desteklemektedir. Bu, Arktik'in barışçıl bir şekilde yönetilmesini sağlamak adına önemli bir adımdır ve bölgedeki tüm aktörlerin ortak çıkarlarını korumaya yönelik bir taahhüttür. Soğuk Savaş sonrasında Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik potansiyeli değerlendirme konusunda daha aktif bir rol oynamıştır. Bu dönemde, enerji ve maden kaynaklarına yönelik arama ve çıkarma faaliyetleri önemli ölçüde artmıştır. Özellikle petrol, doğalgaz ve mineraller gibi enerji kaynaklarına olan talebin artmasıyla birlikte, Arktik'in ekonomik açıdan değerlendirilmesi hız kazanmıştır. Rusya, bölgedeki enerji ve maden kaynaklarının keşfi ve geliştirilmesi için yeni projeler başlatmış ve yatırımlar yapmıştır.

Enerji kaynaklarına olan artan talep, Arktik'in petrol ve doğalgaz rezervlerine olan ilgiyi artırmıştır. Rusya, özellikle Arktik sularının altında bulunan enerji kaynaklarını keşfetmek ve çıkarmak için yoğun araştırma ve geliştirme faaliyetlerine girişmiştir. Bu çabalar, bölgedeki enerji kaynaklarının potansiyelini daha iyi anlamak ve kullanmak için yapılan araştırmaları içermektedir. Ayrıca, yeni teknolojilerin kullanımı ve çevresel sürdürülebilirlik ilkelerinin benimsenmesi, Arktik'teki enerji kaynaklarının çıkarılması sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Maden kaynakları açısından da Arktik Bölgesi'nin zengin potansiyeli göz önüne alınmış ve bu kaynaklara yönelik araştırma ve değerlendirme faaliyetleri artmıştır. Özellikle, demir cevheri, nikel, lityum ve diğer mineraller gibi maden kaynaklarına olan talep, bölgedeki maden potansiyelini daha da ön plana çıkarmıştır. Rusya, Arktik'in maden kaynaklarını keşfetmek ve çıkarmak için yeni projeler başlatmış ve bu alanda yatırımlar yapmıştır. Bu ekonomik fırsatlar ve yatırımlar, Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik kalkınmayı teşvik etme ve bölgeye yatırım çekme çabalarının bir parçasıdır. Ancak, bu

faaliyetlerin çevresel etkileri ve ekosistemlere olan olası zararları da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, Rusya'nın Arktik'teki ekonomik faaliyetlerini sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumlu bir şekilde yürütmesi ve çevresel koruma önlemlerini benimsemesi önemlidir. Bu, bölgenin uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamak ve doğal çevreyi korumak için kritik bir adımdır.

Soğuk Savaş sonrasında uluslararası hukukun ve diplomasinin Arktik politikalarında daha belirleyici bir rol oynaması söz konusu olmuştur (Liu 2020). Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki hak ve çıkarlarını uluslararası hukuk çerçevesinde savunurken, aynı zamanda diğer Arktik ülkeleriyle deniz sınırlarının belirlenmesi gibi konularda müzakerelere girmiştir. Bu dönemde, Arktik Bölgesi'nin uluslararası hukuk ve diplomatik prensiplere uygun olarak yönetilmesi ön plana çıkmıştır. Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki deniz sınırlarının belirlenmesi ve uluslararası sularda seyrüseferin güvenliğinin sağlanması gibi konularda diğer Arktik ülkeleriyle müzakereler yürütmüştür. Bu müzakereler, uluslararası hukukun ve deniz hukukunun çerçevesinde gerçekleşmiş ve bölgedeki potansiyel çatışmaların önlenmesine katkıda bulunmuştur. Bu çerçevede, Arktik Konseyi gibi uluslararası forumlar ve anlaşmalar, bölgedeki iş birliğini güçlendirmek ve çeşitli konularda ortak çıkarların korunmasını sağlamak için önemli bir platform sağlamaktadır.

Soğuk Savaş sonrasında Rusya'nın Arktik politikaları, daha işbirlikçi, ekonomik odaklı, çevreci ve uluslararası normlara uygun bir yöne evrilmiştir. Bu dönüşüm, Arktik Bölgesi'nin stratejik öneminin yanı sıra çevresel ve ekonomik dinamiklerin de etkisiyle gerçekleşmiştir. Rusya, Arktik Bölgesi'nde diğer ülkelerle iş birliğini artırarak çeşitli alanlarda ortak çıkarları desteklemeye odaklanmıştır. Ekonomik açıdan, bölgedeki enerji ve doğal kaynaklara erişim, Rusya'nın Arktik politikalarının önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Çevreci yaklaşımıyla, Rusya, Arktik'in korunması ve sürdürülebilirliğine yönelik çabaları desteklemekte ve uluslararası toplumla iş birliği yapmaktadır. Sonuç olarak, Arktik Bölgesi artık daha fazla iş birliği ve diyalogun merkezi haline gelmiş ve çeşitli ülkeler arasında barışçıl bir iş birliği ortamı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu, bölgenin gelecekteki istikrarı ve sürdürülebilirliği için önemli bir adımdır.

Günümüzde, Rusya'nın Arktik politikaları, 2023 Rus Dış Politika Konsepti (*Russian Foreign Policy Concept*) etrafında şekillenmektedir. Bu belge, Rusya'nın dış politika hedeflerini ve önceliklerini belirlemekte ve Arktik Bölgesi bu politikaların önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Rusya'nın güncel Arktik politikaları, daha önce

belirtildiği gibi işbirlikçi, ekonomik odaklı ve çevreci bir yaklaşımı yansıtmaktadır. 2023 Rus Dış Politika Konsepti, Arktik Bölgesi'nin stratejik önemini vurgulayarak bölgedeki iş birliğini ve istikrarı teşvik etmektedir. Rusya, Arktik'teki diğer ülkelerle iş birliğini artırarak bölgedeki ekonomik fırsatları ve doğal kaynakları yönetmeye odaklanmaktadır. Aynı zamanda, çevresel koruma ve iklim değişikliğiyle mücadele de Rusya'nın Arktik politikalarının merkezinde yer almaktadır. Rusya, Arktik'in ekolojik dengesini korumak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için uluslararası toplumla iş birliği yapmaktadır. Bu belgede belirtilen politikalar, Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki güncel politikalarının temelini oluştururken, aynı zamanda uluslararası normlara ve hukuka uygun bir yaklaşımı da yansıtmaktadır. Rusya, Arktik'teki askeri varlığını savunma amaçlı olarak sürdürürken, bölgedeki barışçıl iş birliğini ve istikrarı desteklemeye yönelik politikalar izlemektedir (Laruelle 2020).

Arktik Bölgesine yönelik artan vurgu, Rusya'nın dış politika stratejisinde belirgin bir değişikliği işaret etmektedir. Özellikle, 2023 Dış Politika Konsepti'nin Arktik'i Rusya için öncelikli bir bölgesel dış politika hedefi olarak belirlemesi, geçmiş yıllarda Arktik'in sadece Batı'nın politika alanına ait olduğu düşüncesini kökten değiştirmektedir. Bu yeni yaklaşımın temelinde, Rusya'nın Arktik politikasının öncelikli olarak kendi Arktik Bölgesi'nin kalkınmasına odaklanması ve uluslararası iş birliğini bu hedefle uyumlu hale getirmesi yatmaktadır. Bu yaklaşım, Rusya'nın dış politikasının sadece uluslararası arenadaki konumuyla değil, aynı zamanda iç kalkınma hedefleriyle de uyumlu olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, Rusya'nın Arktik politikasının sadece bölgesel güç dengelerine odaklanan bir yaklaşımdan ziyade, aynı zamanda iç kalkınma ve ulusal çıkarlarla da bütünleşmiş bir strateji olarak ele alındığını göstermektedir. Bu bağlamda, Rusya'nın Arktik politikasındaki bu değişim, sadece bölgenin jeopolitik öneminin bir sonucu değil, aynı zamanda Rusya'nın iç kalkınma ve dış politika hedeflerinin bir yansıması olarak da değerlendirilmelidir. (Lipunov ve Devyatkin 2023).

Rusya'nın Arktik politikasının devam eden önceliklerinden biri, bölgede barış ve istikrarın korunmasıdır. Bu politika çerçevesinde, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması, ulusal güvenliğe yönelik tehditlerin azaltılması ve sosyo-ekonomik kalkınma için elverişli koşulların sağlanması gibi çabaların devam ettiği gözlemlenmektedir. Bu unsurların hepsi, Arktik Bölgesi'nde uzun vadeli barış ve istikrarın sağlanması için kritik öneme sahiptir. Çevresel sürdürülebilirlik, Rusya'nın Arktik politikasının temel bir önceliğidir. Arktik ekosisteminin korunması, bölgenin

benzersiz doğal güzelliklerinin ve biyolojik çeşitliliğinin muhafaza edilmesi için kritik öneme sahiptir. Bu  er evede, Rusya çeşitli  evre koruma projeleri yürütmekte ve Arktik ekosistemine zarar verebilecek faaliyetleri denetlemektedir. Aynı zamanda, iklim değişikliği ile mücadele çabaları da Arktik Bölgesi'nde çevresel sürdürülebilirliği sağlamak için önemlidir (Heininen, Sergunin ve Yarovoy 2014:5).

Ulusal güvenliğe yönelik tehditlerin azaltılması da Rusya'nın Arktik politikasında öncelikli bir hedeftir. Bölgedeki jeopolitik ve stratejik önem, ulusal güvenlik açısından önemli riskler de içermektedir. Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki askeri varlığını güçlendirerek ve deniz güvenliğini sağlayarak ulusal güvenliğini güvence altına almaktadır. Ayrıca, uluslararası i  birliği ve diyalog yoluyla bölgedeki gerilimi azaltmaya ve çatışma riskini en aza indirmeye çalışmaktadır. Sosyo-ekonomik kalkınma için elverişli koşulların sağlanması da Rusya'nın Arktik politikasının önemli bir unsuru olarak öne çıkmaktadır. Bölgenin kaynak potansiyeli, ekonomik fırsatlar sunarken, yerli halkların yaşam standartlarını iyileştirmek ve bölgedeki toplumsal refahı artırmak için de kullanılabilir. Rusya, Arktik Bölgesi'nde altyapıyı geliştirerek, eğitim ve sağlık hizmetlerini iyileştirerek ve ekonomik fırsatları teşvik ederek sosyo-ekonomik kalkınmayı desteklemektedir. (Heininen, Sergunin ve Yarovoy 2014:15)

Rusya'nın Arktik politikasındaki devam eden öncelikler, bölgede barış ve istikrarın korunması için kritik öneme sahiptir. Çevresel sürdürülebilirlik, ulusal güvenlik ve sosyo-ekonomik kalkınma gibi çabalar, Arktik Bölgesi'nde uzun vadeli istikrarın sağlanmasına yönelik Rusya'nın taahhüdünü yansıtmaktadır. Bu  er evede, Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki tüm paydaşlarla iş birliği yaparak ve uluslararası normlar ve kurallara bağlı kalarak bölgedeki barış ve istikrarı güçlendirmeye devam etmektedir. Rusya'nın Arktik politikasında yerli halkların korunması, tarihsel, kültürel ve insani bir öneme sahiptir. Bu politika, yerli halkların varlığını ve kültürel kimliklerini korumayı, geleneksel yaşam biçimlerini desteklemeyi ve onların topluluklarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu  er evede, Rusya'nın Arktik politikasında yer alan yerli halk koruma çabaları, sadece onların geçmişten günümüze taşıdıkları mirası korumakla kalmamakta, aynı zamanda gelecek nesiller için de sürdürülebilir bir yaşam ortamı sağlamayı hedeflemektedir (Lipunov ve Devyatkin 2023).

Bu politika, ilk kez Rusya'nın Arktik'indeki yerli halkların ata topraklarının ve geleneksel yaşam biçimlerinin korunmasını öncelikleri arasında gördüğünü

göstermiştir. Bu, Rusya'nın yerli halkların yaşam alanlarını ve topraklarını koruma taahhüdünü yansıtan önemli bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu politikanın temel amacı, yerli halkların toprakları üzerindeki haklarını tanımak ve onların bu topraklarda sürdürülebilir bir şekilde yaşamalarını sağlamaktır (McCannon 2005: 109-111). Rusya'nın Arktik politikasındaki yerli halkı koruma çabaları, yasal düzenlemeler, politika belgeleri ve programlar aracılığıyla desteklenmektedir. Bu çerçevede, Rusya'nın Arktik Bölgesi'nde yerli halkların topraklarını ve doğal kaynakları kullanma haklarını tanıyan ve koruyan yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Ayrıca, Rus hükümeti, yerli halkların kültürel miraslarını korumak ve geliştirmek için çeşitli destek programları ve projeler de uygulamaktadır. Rusya'nın Arktik politikasındaki yerli halkı koruma çabaları aynı zamanda yerli halkların katılımını ve temsiliyetinin de önemsenen konular arasında bulunduğunu göstermektedir. Bu çerçevede, Rus hükümeti, yerli halkların kendi topluluklarını ve yaşam biçimlerini etkileyen kararlarda söz sahibi olmalarını sağlayacak mekanizmaları güçlendirmektedir. Bu, yerli halkların kendi kaderlerini belirleme hakkını güvence altına alırken, onların toplumlarına ve kültürlerine olan bağlılığını da güçlendirir (Lipunov ve Devyatkin 2023). Tüm bu bilgiler ışığında, Rusya'nın Arktik politikasındaki yerli halkların korunması, politikanın merkezinde yer alan ve büyük önem taşıyan bir ilkedir. Bu politika, yerli halkların varlığını ve kültürel kimliklerini korumayı amaçlarken onların toplumlarına güçlü bir şekilde bağlı kalmasını sağlamaktadır. Başka bir deyişle, Rusya'nın Arktik politikası, yerli halkların haklarını koruyarak ve onların yaşam biçimlerini destekleyerek bölgedeki sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için önemli bir araç olarak hizmet etmektedir.

Arktik Bölgesi'nin stratejik önemine işaret eden bir diğer önemli nokta, Kuzey Deniz Yolu'nun (Northern Sea Route, NSR) giderek artan önemi ve Rusya'nın bu ulaşım hattını ulusal bir arter olarak geliştirme çabalarıdır. Kuzey Deniz Yolu (Northern Sea Route veya NSR), Rusya'nın kuzey sahilleri boyunca uzanan bir deniz yoludur. Bu yol, Atlantik Okyanusu ile Pasifik Okyanusu arasında kuzeyde kalan kısa bir rotayı temsil eder. NSR, genellikle Sibirya ve Rusya'nın kuzeyindeki adaları takip eden bir güzergahı izler. Bu yol, Kuzey Buz Denizi ve Arktik Okyanusu'nda yer alan bir dizi su yolunu birleştirerek, Atlantik ve Pasifik okyanusları arasındaki ticaret rotasını kısaltır.

Kuzey Deniz Yolu, iklim değişikliğiyle birlikte Arktik denizlerindeki buzların erimesiyle daha fazla kullanılabilir hale gelmiştir. Buz erimesi, NSR'nin daha uzun

süreler boyunca yılın bazı dönemlerinde açık kalmasını sağlamış ve böylece gemi trafiğinin artmasına olanak tanımıştır. Bu durum, ticari gemilerin Kuzey Deniz Yolu'nu geçerek Asya ile Avrupa arasında daha hızlı ve ekonomik bir şekilde taşımacılık yapmalarını sağlar. Kuzey Deniz Yolu'nun stratejik önemi giderek artmaktadır, çünkü bu yolun kullanılabilir hale gelmesi, ticaret rotalarını değiştirebilir ve böylece coğrafi ve ekonomik dinamikleri etkileyebilir. Bu nedenle, NSR, uluslararası ticaretin ve Arktik Bölgesi'nin jeopolitik öneminin artmasıyla birlikte daha fazla dikkat çekmektedir. Kuzey Deniz Yolu, Rusya'nın kuzey sahillerini takip eden bir rotayı kullanarak Atlantik ile Pasifik arasında daha kısa ve ekonomik bir ulaşım yolunu temsil etmektedir. Özellikle iklim değişikliğiyle birlikte buzlar eridiğinde ve NSR daha fazla açık hale geldiğinde, bu yol ticaret gemileri için çekici bir alternatif haline gelmektedir. NSR'nin geliştirilmesi, Rusya'nın Arktik Bölgesi'nin ekonomik potansiyelinden yararlanma ve bölgenin jeopolitik önemini artırma stratejisinin bir parçasıdır (Heininen, Sergunin ve Yarovoy 2014: 66-77).

Rusya'nın Kuzey Deniz Yolu'na yönelik bu odaklanması, sadece ekonomik faydaları değil, aynı zamanda Arktik sularının güvenliğini ve yönetimini sağlama gerekliliğini de vurgulamaktadır. NSR, uluslararası denizcilik yollarının bir parçası olup, uluslararası gemilerin geçişine açıktır. Ancak, Rusya, Arktik iç deniz sularını düzenleyen tarihsel olarak kabul edilen uluslararası hukuki rejimi koruma konusunda hassasiyet göstermektedir. Böylelikle, Rusya'nın NSR'yi geliştirme çabaları, uluslararası denizcilik kurallarına ve mevcut uluslararası anlaşmalara uyumlu bir şekilde gerçekleşmektedir (Kapoor 2021: 17). Rusya'nın NSR'nin geliştirilmesine ilişkin bu politikası, Arktik Bölgesi'ndeki stratejik çıkarlarını güçlendirmek ve bölgenin jeopolitik dengesini şekillendirmek amacıyla benimsenmiştir. Ancak, bu çabalar sadece Rusya'nın ulusal çıkarlarına hizmet etmekle kalmayıp, aynı zamanda Arktik Bölgesi'ndeki denizcilik faaliyetlerinin sürdürülebilirliği ve güvenliği açısından da önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Rusya'nın NSR'yi ulusal bir ulaşım arteri olarak geliştirme çabaları, bölgenin gelecekteki kalkınmasını ve istikrarını güvence altına almak için önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir (Heininen vd. 2014: 66-77).

Rusya, Arktik politikasında bazı çok taraflı formatları resmi stratejiden çıkarmasına rağmen, Arktik Konsey gibi kurulmuş bölgesel mekanizmalar içinde yapıcı uluslararası iş birliğine bağlı kalmayı sürdürmektedir. Bu durum, Rusya'nın

Arktik politikasının evrilen doğasını yansıtırken, aynı zamanda bölgesel iş birliğinin önemine olan bağlılığını da vurgular.

Arktik Konseyi, Arktik Bölgesi'ndeki sekiz Arktik ülkesinin ve Arktik yerli halklarının katılımıyla oluşturulan bir forumdur. Bu konsey, Arktik Bölgesi'ndeki çeşitli konularda iş birliğini teşvik etmek, çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma gibi ortak çıkarları desteklemek ve bölgedeki barış ve istikrarı güçlendirmek amacıyla faaliyet göstermektedir. Rusya, Arktik Konsey'e önemli bir katkı yapmaktadır ve konseyin faaliyetlerine aktif olarak katılmaktadır (Lipunov ve Devyatkin 2023). Rusya'nın Arktik politikasındaki bu tutum, bölgedeki çok taraflı iş birliğinin önemini vurgulamaktadır. Arktik Konseyi gibi kurulmuş mekanizmalar, Arktik Bölgesi'ndeki ortak çıkarları ele almak ve uluslararası düzeyde iş birliği yapmak için önemli platformlar sunmaktadır. Rusya, bu platformlarda diğer Arktik aktörleriyle iş birliği yaparak bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını ve çevresel korunmasını desteklemektedir. Bu bağlamda, Rusya'nın Arktik politikasındaki bu tutum, bölgedeki çıkarların çeşitliliğine ve karmaşıklığına uygun bir yaklaşımı yansıtır. Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki diğer ülkelerle ikili ilişkilerde olduğu gibi çok taraflı platformlarda da iş birliği yaparak bölgenin geleceğini şekillendirmeye ve bölgedeki barış ve istikrarı güçlendirmeye yönelik taahhüdünü sürdürmektedir. Bu tutum, Rusya'nın Arktik politikasının evrilen doğası ve bölgesel iş birliğine olan bağlılığının bir yansımasıdır (Lipunov ve Devyatkin 2023).

Uluslararası hukuka bağlılık, Rusya'nın Arktik politikasının önemli bir yönünü oluşturmakta ve bu politika çerçevesinde Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne (*United Nations Convention on the Law of the Sea-UNCLOS*)¹⁰ özel bir vurgu yapılmaktadır. Rusya, Arktik Okyanusu'ndaki devletler arası ilişkilerin düzenlenmesi için *UNCLOS*'un yeterli olduğunu ve bu sözleşmenin Arktik Bölgesi'ndeki faaliyetleri düzenleyen temel bir belge olduğunu kabul etmektedir. *UNCLOS*, deniz hukuku alanında uluslararası kabul görmüş bir belgedir ve denizlerdeki hak ve yükümlülükleri düzenler. Arktik Okyanusu'nda, kıta sahanlığı ve deniz tabanının sınırları gibi önemli konuları ele almakta ve devletler arasında

¹⁰ UNCLOS, 1982'de Montego Bay, Jamaika'da son toplantısında kabul edilmiş ve 1994'te yürürlüğe girmiştir. Dünya deniz hukukunun temelini oluşturur ve Arktik dahil olmak üzere dünya denizlerinde uygulanmaktadır. Tüm Arktik devletleri, ABD hariç, UNCLOS'un tarafıdır. İlulissat Bildirisi'ne göre, beş kıyı devleti, UNCLOS altında tanımlanan çerçevenin, Arktik Okyanusu'nun kendileri ve diğer kullanıcılar tarafından sorumlu bir şekilde yönetilmesi için sağlam bir temel sağladığını kabul etmektedir. ABD, UNCLOS'un bir sözleşme tarafı olmamasına rağmen, bölgede hükümlerini takip etmeyi taahhüt etmiştir.

denizlerin kullanımı ve korunması konusunda ortak bir çerçeve sağlamaktadır. Rusya, *UNCLOS*'un Arktik Bölgesi'ndeki denizlerin yönetimi ve kullanımıyla ilgili çıkarları ve hakları korumak için yeterli olduğunu savunmaktadır (Lipunov ve Devyatkin 2023).

Rusya'nın *UNCLOS*'a olan bağlılığı, Arktik Bölgesi'ndeki devletler arası ilişkilerin istikrarını ve güvenliğini güvence altına almayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede, Rusya, Arktik Okyanusu'nda diğer devletlerle iş birliği yaparken, uluslararası hukukun temel prensiplerine saygı göstermeyi ve anlaşmazlıkları barışçıl yollarla çözmeyi taahhüt etmektedir. Bu, Arktik Bölgesi'ndeki tansiyonun azaltılması ve bölgedeki iş birliğinin teşvik edilmesi açısından önemli bir adımdır. Rusya'nın Arktik politikasındaki uluslararası hukuka bağlılık, bölgedeki istikrarın ve güvenliğin sağlanmasına yönelik bir taahhüttür. *UNCLOS*'un Arktik Bölgesi'ndeki denizlerin düzenlenmesi ve kullanımıyla ilgili temel bir çerçeve sağladığına olan inanç, Rusya'nın Arktik politikasının temel prensiplerinden birini oluşturur ve bölgedeki diğer aktörlerle iş birliği yaparken uluslararası hukuka saygı duyulmasını teşvik etmektedir. Rusya, Arktik Bölgesi'nin militarizasyonuna ve uluslararası etkileşimlerin siyasallaştırılmasına karşı net bir duruş sergilemektedir. Rusya'nın temel amacı, Arktik'teki egemen haklarını sınırlamayı amaçlayan düşmanca politikaları nötralize etmektir. Bu bağlamda, Rusya, bölgede askeri varlığını artırarak değil, barışçıl ve işbirlikçi bir yaklaşımla Arktik'teki güvenliğini güvence altına almayı tercih etmektedir.

Arktik Bölgesi'nin militarizasyonuna karşı Rusya'nın tutumu, bölgedeki askeri gerilimin artmasını önlemeye ve bölgenin barış ve istikrarını korumaya yöneliktir. Rusya, Arktik'te askeri faaliyetlerin artmasının bölgedeki diğer ülkelerle olan ilişkileri gerilime sokabileceğini ve bölgesel istikrarı tehdit edebileceğini kabul etmektedir. Bu nedenle, Rusya, askeri varlığını sınırlı tutarak ve diğer Arktik aktörleriyle iş birliği yaparak bölgenin askeri olmayan güvenlik boyutlarını güçlendirmeye odaklanmaktadır (Lipunov ve Devyatkin 2023). Aynı şekilde, Rusya, uluslararası etkileşimlerin siyasallaştırılmasına da karşı çıkmaktadır. Bölgedeki çıkarların ve kaynakların paylaşımı gibi konuların siyasi bir çatışma aracı olarak kullanılmasını reddeder. Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki ilişkilerin yapıcı ve işbirlikçi bir şekilde sürdürülmesi gerektiğini savunur ve bölgedeki tüm aktörlerle diyalogu teşvik eder. Rusya'nın Arktik politikasındaki bu tutum, bölgenin askeri olmayan güvenlik boyutlarını güçlendirmeye, bölgedeki askeri gerilimi azaltmaya ve uluslararası iş birliğini teşvik etmeye yöneliktir. Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki egemenliğini ve

çıkarlarını korurken, bölgedeki tüm aktörlerle barışçıl ve karşılıklı fayda sağlayan ilişkileri teşvik etmeye devam etmektedir (Lipunov ve Devyatkin 2023).

Rusya'nın Arktik politikasındaki değişiklikler, genel olarak milli çıkarların önceliklendirilmesi, çok taraflı iş birliğinden uzaklaşma ve kendi kendine yeterlilik odaklı sektörlerde yoğunlaşma eğilimini yansıtmaktadır. Bu değişiklikler, hem jeopolitik dinamiklerin etkisi altında şekillenmiş, hem de Rusya'nın Batılı devletlerden gelen dış baskılara tepkisiyle şekillenmiştir. Öncelikle, milli çıkarların önceliklendirilmesi, Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki stratejik önemini ve kaynaklarını koruma ve geliştirme arzusunu yansıtır. Rusya, Arktik Bölgesi'nin zengin enerji kaynaklarına, gemi taşımacılığı potansiyeline ve stratejik konumuna büyük önem vermektedir. Bu nedenle, Arktik politikasındaki değişiklikler, Rusya'nın kendi çıkarlarını ve egemenliğini koruma çabalarıyla uyumludur. Çok taraflı iş birliğinden uzaklaşma eğilimi, Rusya'nın Arktik politikasındaki belirgin bir dönüşü temsil etmektedir. Özellikle, bazı çok taraflı platformlardan çekilme veya katılımını azaltma, Rusya'nın milli çıkarlarını öne çıkarma ve dış politikasını daha bağımsız bir şekilde yürütme arzusunu yansıtabilir. Bu, Rusya'nın Arktik politikasını daha özerk ve etkin bir şekilde şekillendirme çabalarının bir parçası olabilir. Gemi inşası ve enerji tedariki gibi ana sektörlerde kendi kendine yeterlilik üzerine odaklanma eğilimi, Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik ve stratejik bağımsızlığını güçlendirmeye yönelik bir stratejik tercihi yansıtır. Rusya, Arktik'teki kritik endüstrilerde kendi kapasitesini artırarak dış bağımlılığı azaltmayı ve milli ekonomiyi güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu değişiklikler, Arktik Bölgesi'ndeki jeopolitik rekabetin artmasıyla ve Rusya'nın Batılı devletlerden gelen dış baskılara tepki olarak ortaya çıkmış olabilir. Rusya, Arktik politikasını bu değişen koşullara uyumlu hale getirerek, bölgedeki çıkarlarını etkili bir şekilde koruma ve ilerletme stratejisini benimsemiştir. Rusya, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ni (the United Nations Framework Convention on Climate Change) 13 Haziran 1992'de imzalamış ve ardından 28 Aralık 1994'te onaylamıştır. Rusya, sera gazlarının (GHG) emisyonlarını 1990 seviyelerinin ortalama %5,2 altına indirmeyi zorunlu kılan Kyoto Protokolü'nü ise 11 Mart 1999'da imzalamıştır.¹¹

¹¹ https://www.lehman.edu/faculty/rwhittaker/Day02-Research/Russia_%20Environmental%20Issues.pdf

3.1.2.2 ABD (Amerika Birleşik Devletleri)

ABD'nin Arktik Beşlisi içindeki önemi, Arktik Bölgesi'nin jeopolitik, stratejik ve ekonomik dinamiklerini şekillendirmesiyle ilgilidir. Arktik Beşlisi, Arktik Konseyi üyesi beş ülkeyi (ABD, Kanada, Danimarka, Norveç ve Rusya) kapsayan bir gruptur ve Arktik politikalarının belirlenmesinde önemli bir rol oynar. ABD'nin bu beşli içindeki rolünü anlatmak için jeopolitik konumu incelenecek, çevre ve iklim değişiklikleri ve enerji kaynakları konusundaki yaklaşımı ve uluslararası yaklaşımları konularına odaklanılarak incelenecektir.

İlk olarak jeopolitik ve stratejik konum konusuna değinmek gerekirse, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Arktik Beşlisi üyesi olarak, bölgedeki stratejik konumunu sürekli olarak güçlendirmeye çalışmaktadır. Arktik Bölgesi, ABD'nin ulusal güvenliği, deniz güvenliği ve enerji kaynaklarına erişimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Arktik, dünya üzerinde büyük güçlerin çıkarlarının kesiştiği bir bölge olarak dikkat çekmektedir. Rusya'nın askeri varlığını artırması, Çin'in ekonomik ve bilimsel yatırımları, bu bölgede rekabeti daha da kızıştırmaktadır. ABD, bu rekabet ortamında, Arktik'teki askeri varlığını ve altyapısını güçlendirerek, hem kuzey sınırlarını güvence altına almak hem de potansiyel tehditlere karşı hazırlıklı olmak istemektedir. Bunun yanı sıra, ABD'nin Arktik politikaları, bölgedeki deniz yollarının güvenliğini sağlamak ve stratejik deniz geçişlerini kontrol etmek amacıyla da şekillenir. Bu stratejiler, ABD'nin küresel askeri ve ekonomik gücünü pekiştirmek için kritik öneme sahiptir.

İkinci olarak, çevre ve iklim değişikliği konusuna değinmek gerekirse, ABD, Arktik Bölgesi'nde çevre koruma ve iklim değişikliği konularında liderlik rolü üstlenmektedir. Bölgedeki buzulların erimesi ve diğer çevresel değişiklikler, küresel iklim değişikliği üzerinde derin etkiler yaratmaktadır. Arktik'teki çevresel dönüşümler, deniz seviyelerinin yükselmesi, küresel hava döngülerinin değişmesi ve ekosistemlerin bozulması gibi ciddi sonuçlar doğurabilir (Conley ve Rohloff 2020). Bu bağlamda, ABD'nin Arktik politikaları, iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilirlik sağlama amacıyla şekillenmektedir. ABD, bilimsel araştırmalar ve iklim modelleri geliştirerek, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel değişimlerin etkilerini anlamaya ve bu etkileri hafifletmeye yönelik stratejiler oluşturmaktadır. Ayrıca, uluslararası iş birlikleri ve anlaşmalar yoluyla, bölgedeki çevresel tehditlere karşı ortak mücadeleye katkı sağlamaktadır. Arktik Bölgesi'nde sürdürülebilir kalkınma ve çevresel koruma önlemleri, ABD'nin uzun vadeli stratejik çıkarlarını da desteklemektedir. Ayrıca, enerji kaynakları ve denizcilik konusuna değinmek gerekirse, Arktik Bölgesi'ndeki

enerji kaynaklarına ve deniz yollarına erişim, ABD'nin ekonomik çıkarları açısından büyük bir önem taşır. Bölgedeki petrol, doğal gaz ve mineral rezervleri, ABD'nin enerji güvenliğini artırabilir ve enerji bağımsızlığını destekleyebilir. Küresel ısınmanın etkisiyle Arktik buzullarının erimesi, bu kaynaklara erişimi kolaylaştırırken, aynı zamanda yeni deniz ticaret yollarının açılmasına da olanak tanır. Bu yeni deniz yolları, ticaret rotalarını kısaltarak uluslararası ticareti daha hızlı ve ekonomik hale getirebilir (Conley ve Rohloff 2020). ABD, bu fırsatları değerlendirerek, enerji kaynaklarına erişimini artırmak ve denizcilik güvenliğini sağlamak amacıyla Arktik politikalarını şekillendirmektedir. Enerji şirketleriyle yapılan iş birlikleri ve yatırımlar, ABD'nin bölgedeki ekonomik çıkarlarını pekiştirmektedir. Ayrıca, deniz yollarının güvenliği, küresel ticaretin kesintisiz ve güvenli bir şekilde devam etmesi için kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, ABD, Arktik Bölgesi'nde deniz güvenliği için gerekli tedbirleri alarak, stratejik ve ekonomik çıkarlarını korumaktadır (Kraska ve Baker 2014). Son olarak, uluslararası iş birliği ve diplomasi konusuna değinmek gerekirse, ABD, Arktik Beşlisi çerçevesinde uluslararası iş birliği ve diplomasiyi teşvik etmektedir. Arktik Bölgesi, sadece stratejik ve ekonomik açıdan değil, aynı zamanda uluslararası iş birliği ve diplomasi açısından da büyük bir öneme sahiptir. Arktik Konseyi gibi platformlar, üye ülkeler arasında iş birliğini güçlendirmek ve ortak çıkarları ilerletmek için önemli rol oynamaktadır (Brigham 2019).

ABD, Arktik Konseyi'nde aktif bir şekilde yer alarak, bölgedeki diğer ülkelerle iş birliği yapmakta ve çeşitli konularda diplomasi yürütmektedir. Bu iş birliği, çevresel koruma, bilimsel araştırmalar, deniz güvenliği ve ekonomik kalkınma gibi geniş bir yelpazede gerçekleşir. ABD, müttefik ülkelerle yaptığı ortak tatbikatlar, bilimsel araştırma projeleri ve diplomatik girişimlerle Arktik Bölgesi'ndeki varlığını pekiştirir. Ayrıca, uluslararası anlaşmalar ve iş birlikleri yoluyla, bölgedeki barış ve istikrarı koruma çabalarına katkı sağlamaktadır. ABD'nin Arktik politikaları, uluslararası iş birliği ve diplomasiyi teşvik ederek, bölgedeki stratejik çıkarlarını koruma ve artırma amacını taşımaktadır (Caron ve Scheiber 2008). ABD'nin Arktik politikalarının, iklim değişikliği, enerji kaynaklarına erişim, denizcilik güvenliği ve bölgesel iş birliği gibi faktörlerden etkilendiğini söylemek mümkündür. Küresel ısınma, Arktik Bölgesi'nde buzulların erimesine ve deniz yollarının açılmasına yol açarak bölgedeki jeopolitik ve ekonomik dinamikleri önemli ölçüde etkilemektedir. ABD'nin Arktik politikalarının zaman içerisinde yaşadığı değişim ve farklı dönemlerde farklı önceliklere sahip olması da bu etkilerde bağımsız değildir. ABD'nin Arktik politikalarını farklı dönemlerde

incelemek için Soğuk Savaş döneminde yaşanan stratejik gerilim sonucunda gelişen askeri politikalar odaklı dönem, 1980'lerin sonlarında odak noktası haline gelen çevresel konuların önemini arttırdığı dönem ve günümüzde enerji kaynakları politikaları ve uluslararası iş birliği ile rekabetin arttığı dönem olarak incelenecektir.

İlk olarak, Soğuk Savaş dönemi Arktik politikalarına değinmek gerekirse, bu dönem genellikle stratejik öneme sahip askeri odaklı politikalarla şekillenmiştir. Soğuk Savaş boyunca, ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki güç mücadelesi, Arktik Bölgesi'ne özel bir önem atfedilmesine neden olmuştur. Buzul kaplı bölgeler, iki süper güç arasındaki stratejik rekabetin önemli bir parçası haline gelmiştir. ABD, Sovyetler Birliği'nin olası bir nükleer saldırısını önceden tespit edebilmek ve kendi stratejik saldırılarını planlamak amacıyla Arktik Bölgesi'nde denizaltı faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Bu dönemde, Arktik Bölgesi, nükleer denizaltıların gizli operasyonları ve askeri üslerin stratejik yerleşimi açısından kritik bir rol oynamaktaydı. ABD'nin bölgedeki askeri varlığı, Sovyetler Birliği'nin kuzeydeki etkisini dengelemeyi amaçlayan önemli bir unsur olarak öne çıkmıştır (Conley ve Rohloff 2020).

İkinci olarak, 1980'lerin sonlarından itibaren çevre ve koruma odaklı döneme değinmek gerekirse, bu dönemde Arktik politikalarında çevre koruma endişeleri giderek daha büyük bir rol oynamaya başlamıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, askeri gerilimler yerini çevresel ve bilimsel iş birliklerine bırakmıştır. ABD, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel tehditlere karşı hareket etmek amacıyla çeşitli uluslararası anlaşmalara katılmıştır ve çevre koruma politikalarını güçlendirmeye başlamıştır. Özellikle 1987'de Kanada ile imzalanan Arktik Çevre Koruma Stratejisi ve 1996 yılında kurulan Arktik Konseyi, bu alandaki iş birliklerinin önemli adımları olarak öne çıkmaktadır. ABD, bu süreçte, bölgedeki ekosistemlerin korunması ve sürdürülebilir kalkınma politikalarının uygulanması için yoğun çaba sarf etmiştir. Bilimsel araştırmalar ve çevresel izleme programları, Arktik'in doğal kaynaklarının korunması ve çevresel hassasiyetlerin artırılması açısından büyük önem taşımıştır. Ayrıca, son yıllarda enerji kaynaklarına erişim ve ticaret odaklı döneme değinmek gerekirse, küresel ısınmanın etkisiyle Arktik'teki buzulların erimesi, bölgedeki enerji kaynaklarına erişimi kolaylaştırmıştır. Bu durum, ABD'nin Arktik politikalarında enerji kaynaklarına odaklanmasına neden olmuştur. Arktik Bölgesi, zengin petrol, doğal gaz ve mineral rezervleriyle dikkat çekmektedir. ABD, bu kaynakları geliştirmek ve enerji güvenliğini artırmak amacıyla bölgedeki faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır.

Enerji kaynaklarının keşfi ve işletilmesi, ABD'nin uzun vadeli enerji stratejilerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Ayrıca, eriyen buzulların yeni deniz yolları açması, ticaret rotalarını kısaltarak uluslararası ticareti daha hızlı ve ekonomik hale getirmektedir. ABD, bu yeni deniz yollarını kullanarak ticaretini artırmayı ve ekonomik çıkarlarını pekiştirmeyi hedeflemektedir. Enerji şirketleriyle yapılan iş birlikleri ve yatırımlar, ABD'nin bölgedeki ekonomik çıkarlarını desteklemektedir.

Uluslararası iş birliği ve rekabet odaklı döneme değinmek gerekirse, son yıllarda Arktik Bölgesi'ndeki jeopolitik rekabetin artması, ABD'nin bölgedeki stratejik konumunu yeniden değerlendirmesine neden olmuştur. Rusya'nın bölgedeki askeri varlığını artırması ve Çin'in Arktik politikalarını güçlendirmesi, ABD'nin Arktik Bölgesi'ndeki stratejik çıkarlarını koruma ve artırma gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, ABD, Arktik Konseyi gibi uluslararası platformlarda iş birliğini teşvik etmeye çalışırken, aynı zamanda bölgedeki rekabeti yönetmek için stratejik adımlar atmaktadır. ABD, müttefik ülkelerle yaptığı ortak tatbikatlar ve diplomatik girişimlerle Arktik Bölgesi'ndeki varlığını pekiştirmektedir. Ayrıca, uluslararası anlaşmalar ve iş birlikleri yoluyla, bölgedeki barış ve istikrarı koruma çabalarına katkı sağlamaktadır. ABD'nin Arktik politikaları, uluslararası iş birliği ve diplomasiyi teşvik ederek, bölgedeki stratejik çıkarlarını koruma ve artırma amacını taşımaktadır. Bu süreçte, ABD, Arktik'teki doğal kaynakların yönetimi, deniz güvenliği ve çevresel koruma konularında da aktif bir rol oynamaktadır (Kraska 2016). Yani, ABD'nin Arktik Bölgesi'ndeki politikaları, bölgenin jeopolitik, stratejik ve ekonomik dinamiklerine dayanarak şekillenmekte ve bu politikalar, Arktik Beşlisi içindeki önemini arttırmaktadır. Soğuk Savaş döneminde askeri odaklı stratejilerle başlayan ABD'nin Arktik politikaları, Sovyetler Birliği'ne karşı alınan önlemlerle şekillenmiştir. Daha sonra, 1980'lerin sonlarından itibaren çevre ve koruma odaklı politikalar ön plana çıkmış, ABD uluslararası anlaşmalar ve bilimsel araştırmalar yoluyla çevresel tehditlere karşı mücadele etmiştir. Son yıllarda ise enerji kaynaklarına erişim ve deniz ticaret yollarının önemi artmış, bu durum ABD'nin ekonomik çıkarlarını pekiştirmek amacıyla Arktik Bölgesi'ndeki varlığını artırmasına neden olmuştur. Aynı zamanda, uluslararası iş birliği ve rekabetin arttığı bu dönemde, ABD Arktik Konseyi gibi platformlarda diplomasi ve iş birliği çalışmalarını sürdürerek bölgedeki stratejik çıkarlarını korumayı ve artırmayı hedeflemektedir. Bu bütüncül yaklaşım, ABD'nin Arktik Bölgesi'ndeki ulusal güvenlik, deniz güvenliği, enerji kaynaklarına erişim ve çevresel sürdürülebilirlik gibi uzun vadeli stratejik çıkarlarını desteklemektedir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin Arktik politikalarında önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlerin nedenlerini ve etkilerini daha iyi anlayabilmek için, Soğuk Savaş'ın bitişinden 2000'li yıllara kadar geçen süreçte ABD'nin Arktik politikalarını incelemek gerekmektedir. Ardından, bu politikaların günümüzdeki durumu ve gelişimi açıklanarak, tarihi bir süreklilik içerisinde ABD'nin Arktik politikalarının evrimi detaylandırılacaktır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve iklim değişikliğinin artan etkileriyle birlikte, bölgeye karşı artan ilgiden ve bölgede gelişen uluslararası iş birliklerinden bahsetmiştik. Bu bağlamda, ABD'nin de bölgeye karşı olan ilgisi artırmış ve diğer Arktik devletlerle birlikte ABD'de Arktik siyasetine daha fazla katılmaya başlamıştır. Bölgesel iş birliği için ilk çok taraflı anlaşma, sekiz Arktik devleti tarafından kabul edilen 1991 tarihli Arktik Çevre Koruma Stratejisi (*Arctic Environmental Protection Strategy- AEPS*)¹² olarak ilk adımlarını atmıştır. Bu deklarasyon, Soğuk Savaş sonrası dönemin ilk önemli başarılarından biri olarak görülmüş ve Arktik devletlerinin bölgeye karşı işbirlikçi yaklaşımının başlangıç noktası olarak kabul edilmiştir (Brigham 1994: 176).

1991 yılında AEKS ile başlayan bölgesel iş birliğini, 1996'da sekiz Arktik devleti Arktik Konseyi'nin kuruluşunu öngören Ottawa Bildirisi takip etmiştir. Ulusal düzeyde ise Soğuk Savaş sonrası dönemin ilk ABD Arktik Politikası beyanı, 1994 yılında, Clinton yönetimi döneminde, “Başkanlık Kararı Direktifi”¹³ olarak karşımıza çıkmaktadır. Direktif, Arktik ülkeler arasında iş birliğinin gelişmesini vurgulayarak AEKS'e atıfta bulunmakta ve ABD'nin bölgesel iş birliğini teşvik etmekte önemli bir rolü olduğunu vurgulamaktadır. Ancak direktif, Soğuk Savaş geriliminin azalmasına rağmen, ABD'nin bölgedeki güvenlik ve savunma çıkarları bulunduğunu da vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, ABD, Arktik Konsey gibi uluslararası platformlarda aktif rol almış ve bölgedeki çatışmaların barışçıl çözümlerine destek vermiştir (Altunkaya 2019: 187).

Genel olarak, 1990'larda uluslararası iş birliği bölgesi haline gelen Arktik Bölgesi'nde, ABD'nin Arktik Politikalarının da bu işbirlikçi kurumları güçlendirmek ve ABD için bölgesel bir liderlik rolü geliştirmek konularına odaklandığını söylemek mümkün olacaktır. Başka bir deyişle bölge hem uluslararası politika gündemi hem de ABD dış politikası için 1990'larda askeri güvenlik açısından güvenli hale getirilmiş, ana odak noktası, artan bölgesel iş birliği ile çevresel ve insani güvenlik ihtiyaçları

¹² 1991, Arctic Environmental Protection Strategy (AEPS)

¹³ No. 26; PSD/NSC-26

haline gelmiştir. Ancak, 1994 direktifinde belirtildiği gibi, Soğuk Savaş geriliminin azalmasına rağmen, ABD bölgeyi ulusal güvenlik ve savunması için kritik bir bölge olarak görmeye devam etmiştir.

ABD'nin güvenlik konusundaki vurguları özellikle Rusya'nın bölgede attığı adımlara göre şekillenmiştir. 2001'de Rusya, Arktik Okyanusu'ndaki mevcut 200 deniz mili bölgesinin ötesine kıta sahanlığının genişletilmesi için Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne resmi bir başvuru yapmıştır. Rusya'nın yaptığı başvuruya göre talep ettiği alan, 1,2 milyon kilometrekareyi kapsamaktadır. Günümüzde Lomonosov Sırtı anlaşmazlığı (*Lomonosov Ridge dispute*) olarak bilinen bu iddialı talep, diğer Arktik Devletlerin ulusal çıkarları konusunda endişelenmelerine neden olmuştur. 2002'de BM Komisyonunun Rusya'dan ek bilimsel kanıt sunmasını istemesine rağmen, anlaşmazlık çözümsüz kalmıştır (Cohen 2011: 20).

Özellikle, bölgedeki artan jeopolitik ve ekonomik öneme paralel olarak, ABD'nin Arktik politikasının yeniden gözden geçirilmesi gereği ortaya çıkmış, 2009'da Bush yönetimi Arktik politikasını güncellemiş ve bölgedeki ulusal güvenlik çıkarlarını vurgulamıştır. NSDP-66/HSDP-25 adı verilen bir direktifle, ABD'nin Arktik Bölgesi'ndeki genişlemiş ulusal güvenlik çıkarları ilan edilmiştir. Bu direktifin ana amacı, Arktik Bölgesi'ndeki stratejik çıkarları tanımlamak ve ABD'nin bu çıkarları koruma ve ilerletme stratejilerini belirlemektir. Bu çıkarlar arasında, bölgedeki enerji kaynaklarına erişim, deniz yollarının güvenliği, çevresel koruma ve askeri hazırlık gibi konular yer almaktaydı (Stolberg 2008). Bu direktif, ABD'nin Arktik Bölgesi'ndeki stratejik önemini ve bu bölgedeki çıkarlarını güvence altına alma konusundaki kararlılığını açıkça ortaya koymuştur. Ayrıca, Arktik Bölgesi'ndeki değişen koşulların dikkate alınmasıyla, ABD'nin bölgedeki ulusal güvenliğini sağlama konusundaki kararlılığı da gözler önüne serilmiştir (Huebert 2009: 2). Başka bir deyişle, Bush yönetiminin, ABD'nin Arktik Bölgesi'ndeki ulusal güvenlik çıkarlarını belirleyerek ve güçlü bir politika çerçevesi oluşturmayı, bölgedeki stratejik konumunu güçlendirmeyi ve çıkarlarını korumayı amaçladığını söylemek mümkündür. Bu, Arktik Bölgesi'ndeki artan jeopolitik rekabet ve kaynak yarışı bağlamında önemli bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır (Keil 2014:170).

Obama yönetimi döneminde, Arktik politikası daha da geliştirildiği ve bölgeye daha fazla dikkat gösterildiğini söylemek mümkün olacaktır. 2010 yılında, Obama yönetimi Arktik politikasını yeniden gözden geçirmiş ve ulusal güvenlik stratejisi belirlemeye odaklanmıştır. Bu yeniden değerlendirme, Arktik Bölgesi'ndeki değişen

koşullar ve ABD'nin bölgedeki çıkarlarını daha etkin bir şekilde koruma ihtiyacı göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Belirlenen stratejiye göre ABD, Arktik Bölgesi'nde ulusal güvenlik, çevrenin korunması, doğal kaynakların sorumlu bir şekilde yönetilmesi ve yerli toplulukların haklarının dikkate alınması gibi konularda kararlıdır. Bununla birlikte, bilimsel araştırmaların desteklenmesi ve bölgedeki uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi de önemli hedefler arasındadır. Bu stratejide Arktik politikalarının kapsayıcı ve işbirlikçi bir yaklaşımla ele alındığı görülmektedir (US National Security Strategy 2010: 50).

2013'te "Arktik Bölgesi için Ulusal Strateji" (*National Strategy for the Arctic Region, NSDP-25/HSDP-66*) adlı bir başka direktif yayımlanmış ve bölgedeki yeni stratejik öncelikler belirlenmiştir. Bu strateji belgesi, ABD'nin Arktik Bölgesi'ndeki çıkarlarını daha geniş bir çerçevede ele almış ve bölgedeki değişen dinamiklere uyum sağlamak için yeni stratejik yaklaşımlar geliştirmiştir. Bu belgeye göre ABD'nin Arktik Bölgesi'ndeki öncelikleri, ulusal ve yurt içi güvenlik çıkarlarını ilerletmek, sorumlu Arktik Bölgesi çevresel ve sosyal koruma çabalarını sürdürmek, bölgesel ve uluslararası iş birliğini teşvik etmek olarak belirlenmiştir (White House 2013). Önceki belgelere kıyasla, bu strateji, belirtilen hedeflere ilişkin çok daha ayrıntılı bilgiler ve yol haritaları içermektedir.

Resmi strateji belgelerinin ilan edilmesinin yanı sıra, bölgesel toplantılara katılımın da bu dönemde artış gösterdiği görülmektedir. 2010 yılında eski ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Quebec'te düzenlenen Arktik Okyanusu toplantısına katılmıştır. Bu ziyaret ile bakanlık düzeyinde ilk kez Arktik Bölgesi'nde yapılan bir toplantıya katılım gerçekleştirilmiştir. Ardından, Clinton 2011 yılında Grönland'da düzenlenen Arktik Konseyi toplantısına katılarak bu forumda yer alan ilk Dışişleri Bakanı olmuştur. Obama Yönetimi'nin artan ilgi ve katılımı, Konsey'in işleyişinde birçok iyileştirmeye ve 2010 ile 2017 yılları arasında bölgenin çevresel korumasına ilişkin birçok antlaşmanın imzalanmasının önünü açmıştır (Huebert 2014: 4). Obama yönetiminin Arktik Bölgesi'nde çevresel koruma, bilimsel araştırmaların desteklenmesi ve bölgesel iş birliğinin teşvik edilmesi gibi konulara odaklanarak, hassas ekosistemi korumak ve sürdürülebilir kalkınma için önemli adımlar attığını söylemek mümkün olacaktır. Bu çabalar, Arktik Konseyi gibi uluslararası platformlarda aktif bir rol oynayarak, bölgedeki çatışmaların barışçıl çözümlerini desteklemeye ve bölgesel iş birliğini güçlendirmeye geliştirilmiş politikaları içermektedir. Bu dönemde atılan adımlar, ABD'nin Arktik politikasını daha kapsamlı

ve işbirlikçi bir şekilde ele almasını sağlamıştır. Obama yönetiminin, Arktik Bölgesine daha fazla dikkat göstererek, çıkarlarını korumak ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için kapsamlı bir strateji oluşturduğu görülmektedir.

Trump yönetimi, önceki yönetimden farklı bir yaklaşım sergileyerek çevre dostu ve çok taraflı politikaları terk etme eğilimindeydi. Özellikle 2017'de Paris Anlaşması'ndan çekilme kararı, uluslararası iklim değişikliği mücadelesindeki azalan taahhütleri ve iş birliği çabalarını gösteriyordu. Bu adım, iklim değişikliğiyle mücadelede küresel liderliği azaltırken, ABD'nin kendi çıkarlarını öne çıkarma eğilimini yansıtıyordu. Ayrıca, Trump yönetimi, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarına erişimi artırmak için petrol sondajını desteklemek için kıyıların açılmasını öngören bir yönetmelik imzaladı. Bu politika değişiklikleri, çevresel korumayı ikinci plana atarak Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik fırsatları önceliklendirme amacını taşıyordu¹⁴.

İklim değişikliğinin etkisi ise giderek daha belirgin hale gelmiş, Buzulların erimesi ve deniz yollarının açılması, Arktik Bölgesi'nde ekonomik potansiyeli attırmış ve yeni ticaret rotalarının açılmasına olanak sağlamıştır. Ancak, bu ekonomik fırsatlar, çevresel dengenin bozulması ve güvenlik endişelerinin artmasına da neden olmaktadır. Arktik ekosisteminin dengesinin bozulması, bölgenin ekolojik hassasiyetini artırırken, artan gemi trafiği ve doğal kaynak çatışmaları güvenlik endişelerini artırmıştır. Bu nedenle, iklim değişikliği Arktik Bölgesini ekonomik, çevresel ve güvenlik açısından daha fazla ön plana çıkardı, ancak aynı zamanda yeni zorluklar ve riskler de ortaya çıkarmıştır.¹⁵ Arktik Devletlerin politika öncelikleri farklı olsa da hepsinin toprak egemenliği, ulusal güvenlik ve savunma, değerli enerji kaynaklarının geliştirilmesi, deniz ticaret yolları ve çevresel koruma konularında endişeleri bulunmaktadır. Bu bağlamda, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), 2000'lerden bu yana Bush ve Obama yönetimleri sırasında Arktik Politikasını gözden geçirmiş ve çeşitli strateji belgeleri geliştirmiştir. Ancak, ABD'nin Arktik Politikası, tutarlı hedeflere sahip olmaması ve diğer Arktik kıyı devletlerine kıyasla nispeten zayıf bir konumda bulunması nedeniyle politika çevreleri tarafından sıkça eleştirilmektedir (Altunkaya 2019: 184). ABD'nin Arktik politikaları, bölgenin stratejik, çevresel ve ekonomik önemini dikkate alarak şekillenmiştir. 2022'de açıklanan Ulusal Strateji ve 2015'te Barack Obama tarafından imzalanan Yürütme Kararı, ABD'nin Arktik politikalarının ana hatlarını

¹⁴ <https://www.nytimes.com/2020/08/17/climate/alaska-oil-drilling-anwr.html>

¹⁵ "Alaska's Arctic Policy: Recommendations for the U.S. Arctic Executive Steering Committee" (2015)

belirlenmektedir. Bu politikaların ana unsurları şunlardır çevre, güvenlik, ekonomi ve uluslararası iş birliği konularına odaklanmakta ve bu politikalar, ABD'nin Arktik Bölgesi'ndeki rolünü ve çıkarlarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır.¹⁶

Çevresel Koruma ve İklim Değişikliği konusunda, ABD Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ve çevresel tehditlerle mücadeleyle öncelikli hale getirmiştir. Ulusal Strateji ve Yürütme Kararı, Arktik'teki iklim değişikliğinin etkilerini azaltmayı, yerel toplulukları iklim etkilerine karşı güçlendirmeyi ve çevresel koruma önlemlerini artırmayı amaçlamaktadır. Güvenlik ve Ulusal Savunma açısından, ABD'nin Arktik politikaları bölgedeki güvenlik tehditlerini ele almayı ve ulusal savunma kapasitesini artırmayı içermektedir. Strateji ve Yürütme Kararı, ABD'nin Arktik'teki savunma ve güvenlik çıkarlarını korumak için diğer Arktik ülkeleri ve müttefiklerle iş birliği yapmayı vurgulamaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomik İş birliği alanında, ABD Arktik Bölgesi'nde sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeyi ve ekonomik iş birliğini artırmayı hedeflemektedir. Bu politikalar, altyapı yatırımları, ekonomik büyüme destekleri ve yerel toplulukların ekonomik refahını artırmayı içermektedir.

Uluslararası İş birliği ve Diplomasi bağlamında, ABD Arktik politikalarında uluslararası iş birliğini ve diplomasiyi önemsemektedir. Arktik Beşlisi, Arktik Konseyi gibi platformlar aracılığıyla diğer Arktik ülkeleriyle iş birliği yapmayı ve ortak çıkarları ilerletmeyi hedeflemektedir. Bu politikaların uygulanması, ABD'nin Arktik Bölgesi'ndeki çıkarlarını korumak, çevresel sürdürülebilirliği sağlamak ve bölgedeki diğer paydaşlarla iş birliğini artırmak için yapılan çabaları yansıtmaktadır. Ayrıca, ABD'nin Arktik politikaları, yerel topluluklarla iş birliği yapmayı ve onların ihtiyaçlarını dikkate almayı da önemsemektedir. ABD'nin Arktik politikaları, Soğuk Savaş sonrası dönemden günümüze kadar önemli bir evrim geçirmiştir. Bu politikalar, başlangıçta stratejik güvenlik ve askeri odaklı bir perspektiften şekillenirken, daha sonra çevresel koruma, iklim değişikliği, ekonomi ve uluslararası iş birliği gibi çok yönlü bir yaklaşıma dönüşmüştür. Özellikle çevresel endişelerin artmasıyla birlikte, Arktik politikalarında çevresel korumanın ve sürdürülebilir kalkınmanın önemi vurgulanmıştır. Trump yönetimi döneminde ise politika değişiklikleri yaşanmış, çevresel koruma yerine ekonomik fırsatlar öncelikli hale gelmiştir. Ancak, günümüzde

¹⁶ The United States' National Strategy for the Arctic Region, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/10/07/fact-sheet-the-united-states-national-strategy-for-the-arctic-region/>

ABD'nin Arktik politikaları, çevresel koruma, güvenlik, ekonomi ve uluslararası iş birliği gibi alanlarda dengeli bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

3.1.2.3 Kanada

Kanada, Arktik Beşlisi olarak bilinen, Arktik Bölgesi'ndeki beş ülkenin oluşturduğu bir grup içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Arktik Beşlisi üyeleri; Kanada, Danimarka (Grönland adası üzerinden), Norveç, Rusya ve ABD'dir. Kanada, Arktik Beşlisi'nin kurucu üyelerinden biridir ve Arktik Bölgesi'nde büyük bir kıyı şeridine sahip olan ülkedir. Kanada'nın Arktik Beşlisi içindeki konumu, coğrafi olarak büyük bir kısmı Arktik Bölgesi'nde yer aldığı için stratejik bir öneme sahiptir. Ülkenin kuzey bölgeleri, Arktik Okyanusu'na ve Kuzey Kutbu'na yakındır ve bu bölgelerdeki kaynaklar, çevresel endişeler ve deniz taşımacılığı gibi konularda önemli rol oynamaktadır.

Kanada'nın Arktik politikaları, bölgenin ekolojik, ekonomik ve stratejik önemini göz önünde bulundurarak şekillenmektedir (Larsen ve Petrov 2020). Ülke, Arktik Bölgesi'ndeki doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılmasını teşvik ederken, aynı zamanda çevresel koruma çabalarını da desteklemektedir. Ayrıca, Kanada, Arktik konusunda diğer Arktik Beşlisi üyeleriyle iş birliği yapmakta ve bölgedeki sorunları çözmek için uluslararası platformlarda aktif rol oynamaktadır. Bu nedenle, Kanada'nın Arktik Beşlisi içindeki konumu, bölgedeki politika ve çıkarların belirlenmesinde önemli bir faktördür. Kanada'nın Arktik politikaları, bölgenin stratejik, ekolojik ve ekonomik önemini dikkate alarak çeşitli alanlarda şekillenmektedir. Kanada'nın Arktik politikalarının odaklandığı alanlar çevresel konular, doğal kaynakların yönetimi, yerli halkların hakları, uluslararası iş birliği ve bilimsel araştırmalar konuları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kanada, Arktik ekosisteminin korunması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması için önemli adımlar atmaktadır. Bu çabaların odak noktası, iklim değişikliği gibi büyük tehditlerin yanı sıra, buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi ve ekosistemdeki değişiklikler gibi doğal ve insan kaynaklı faktörlerin neden olduğu etkilerdir. Öncelikle, Kanada, Arktik Bölgesi'ndeki ekosistemleri ve biyoçeşitliliği korumak için ulusal parklar ve koruma alanları oluşturmuştur (Lalonde ve Solntsev 2022). Bu alanlar, endemik türlerin yaşam alanlarını koruyarak ekosistemi desteklemektedir. Ayrıca, yaban hayatı koruma projeleri ve doğal yaşamın izlenmesi gibi çeşitli programlar yürütülmektedir. Kanada ayrıca, iklim değişikliğinin etkilerini

azaltmaya yönelik politikalar geliştirmiştir. Bu politikalar, sera gazı emisyonlarının azaltılmasını teşvik eden ve alternatif enerji kaynaklarının kullanımını teşvik eden önlemleri içermektedir. Ayrıca, deniz ve kara alanlarının korunması için sürdürülebilir yönetim planları oluşturulmuştur. Bununla birlikte, Kanada yerli topluluklarla iş birliği yaparak ekosistem koruma projelerini yürütmektedir. Yerli bilgi ve deneyimlerin kullanımı, Arktik ekosisteminin korunması ve sürdürülebilirliği için hayati öneme sahiptir. Bu nedenle, Kanada'nın çevre koruma politikaları ve stratejileri, yerli toplulukların katılımını ve liderliğini teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, yerel bilgiyi, kültürel mirası ve çevresel değerleri koruyarak Arktik ekosistemlerinin uzun vadeli sağlığını ve dayanıklılığını artırmayı hedeflemektedir.

Arktik Bölgesi'nde bulunan doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde yönetilmesi konusu Kanada'nın başlıca odak noktalarından bir diğeridir. Özellikle petrol, gaz, madenler ve balıkçılık gibi kaynakların kullanımı ve korunması konularında çeşitli politikalar belirlenmektedir. Bu politikalar, doğal kaynakların etkili bir şekilde kullanılmasını sağlarken aynı zamanda çevresel etkilerin en aza indirilmesini amaçlamaktadır. Kanada'nın bu alandaki çabalarından biri, enerji sektöründe sürdürülebilirlik ve çevresel koruma standartlarını yükseltmektir. Örneğin, petrol ve gaz endüstrisi için çevresel düzenlemeler ve izleme mekanizmaları oluşturulmuş, doğal yaşamın korunması ve deniz çevresinin temizlenmesi için önlemler alınmıştır. Bu sayede, enerji kaynaklarının çıkarılması sürecinde çevresel etkilerin kontrol altına alınması hedeflenmektedir. Ayrıca, maden faaliyetleri ve balıkçılık gibi diğer doğal kaynak kullanımı alanlarında da benzer yaklaşımlar benimsenmektedir. Kanada, sürdürülebilir balıkçılık uygulamalarını teşvik ederek deniz ekosistemlerini korumaya yönelik adımlar atmaktadır (Daly vd., 2021). Aynı şekilde, madencilik faaliyetlerinde çevresel etkilerin izlenmesi ve azaltılması için çeşitli düzenlemeler ve standartlar belirlenmektedir.

Bu çabalara ek olarak, Kanada, yerli topluluklarla iş birliği yaparak doğal kaynak yönetimi konusunda adımlar atmaktadır. Yerli bilgi ve deneyimlerin doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda değerli olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle, Kanada'nın doğal kaynak yönetimi politikaları, yerli toplulukların katılımını ve liderliğini teşvik ederek daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yaklaşım benimsemektedir. Yerli halkların kendi toprakları üzerindeki hakları ve öz yönetimleri, Kanada'nın anayasal ve yasal düzenlemeleriyle güvence altına alınmıştır.

Bu çerçevede, yerli halkların politika ve projelerde etkin katılımı sağlanarak karar alma süreçlerine doğrudan dahil olmaları teşvik edilmektedir.

Örneğin, Kanada'nın Kuzeydoğu Bölgesi'nde bulunan Nunavut, Kızılderili ve İnuit halklarının temsilcileri tarafından yönetilen özerk bir bölgedir. Nunavut'un yönetimi, yerli halkların kültürel ve sosyo-ekonomik ihtiyaçlarını dikkate alarak şekillendirilmiştir. Bölgenin yönetiminde yerli halkların aktif katılımı ve liderliği, bölgedeki kalkınma ve koruma çabalarının başarılı olmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, Kanada'nın Arktik politikaları ve projeleri geliştirilirken yerli halklarla sürekli istişareler yapılmaktadır. Yerli topluluklar, doğal kaynakların kullanımı, çevre koruma, eğitim, sağlık ve ekonomik kalkınma gibi konularda politika yapımcılarla bir araya gelerek görüşlerini paylaşmaktadır. Bu istişareler, Kanada'nın Arktik politikalarının daha kapsayıcı ve sürdürülebilir olmasını sağlar. Kanada'nın bu yaklaşımı, yerli halkların kültürel haklarını ve özerkliklerini korurken aynı zamanda Arktik Bölgesi'nin çevresel ve sosyo-ekonomik açıdan sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine katkı sağlar. Yerli halkların katılımı, Arktik politikalarının etkili bir şekilde uygulanmasında ve bölgedeki toplumsal denge ve adaletin sağlanmasında önemli bir role sahiptir. Ayrıca Kanada, Arktik Bölgesi'ndeki iş birliğini teşvik etmek için çeşitli uluslararası platformlarda etkin bir rol oynamaktadır. Özellikle, Arktik Konseyi gibi uluslararası organizasyonlar aracılığıyla diğer Arktik ülkeleriyle yakın iş birliği içinde hareket etmektedir. Bu konsey, Arktik Bölgesi'ndeki çeşitli konuları ele almak ve çözümler üretmek için önemli bir forum sağlamaktadır (Heininen vd. 2020). Örneğin, Kanada, Arktik Konseyi çatısı altında diğer ülkelerle bir araya gelerek iklim değişikliği, deniz güvenliği, denizcilik ve çevresel koruma gibi bölgesel konuları tartışır ve çözümler arar. Bu konsey, Arktik Bölgesi'ndeki çıkarların korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın teşviki için önemli bir platform sağlamaktadır.

Öte yandan, Kanada'nın Arktik politikaları, NATO gibi uluslararası güvenlik ve savunma organizasyonlarıyla da iş birliğini içerebilir. Bu iş birliği, bölgenin güvenliğini ve istikrarını sağlamak amacıyla askeri ve sivil alanda yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. Kanada'nın uluslararası iş birliği çabaları, Arktik Bölgesi'nin geleceği için önemli bir dayanak oluşturur. Diğer Arktik aktörleriyle iş birliği yaparak, bölgenin çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine katkı sağlar ve uluslararası ilişkilerin güçlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Kanada, Arktik Bölgesi'nde bilimsel araştırmaları teşvik ederek ve destekleyerek, bölgenin çevresel, ekonomik ve sosyal dinamiklerini anlamak için önemli adımlar atmaktadır.

Bu araştırmalar, iklim değişikliği, deniz taşımacılığı, ekosistemlerin dinamiği, yerli halkların yaşam tarzları ve çeşitli doğal kaynakların sũrdũrũlebilir yœnetimi gibi çeşitli konuları kapsamaktadır. œrneęin, Kanada'nın Arktik Araştırmaları Programı (*Canadian High Arctic Research Station- CHARAS*), Arktik Bœlgesi'ndeki bilimsel araştırmaları koordine etmekte ve desteklemektedir. CHARAS, iklim değişikliğinin Arktik ekosistemler ũzerindeki etkilerini inceleyen bir dizi araştırma projesini finanse eder. Bu projeler, buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yũkselmesi, tundra habitatlarının değişimi ve deniz yaşamının dengesizlikleri gibi konuları ele almaktadır. Ayrıca, Kanada'nın Arktik Araştırma İstasyonları (*Arctic Research Stations*), bilim insanlarına Arktik Bœlgesi'nde saha çalışmaları yapma ve veri toplama imkânı sağlamaktadır. Bu istasyonlar, bilimsel araştırmalara altyapı ve lojistik destek sağlayarak, bœlgedeki çeşitli ekosistemlerin ve yaşam formlarının anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Kanada'nın Arktik Bœlgesi'nde yũrũtũlen bilimsel araştırmalar, politika yapıcılarına bilimsel verilere dayalı kararlar alma ve Arktik politikalarını oluştırma konusunda yardımcı olmaktadır. Bu araştırmaların sonuçları, Arktik ekosistemlerin ve toplumların gelecekteki kalkınma ve koruma stratejilerinin belirlenmesinde œnemli bir rol oynamaktadır.

Kanada'nın Arktik politikaları, çeşitli alanlarda odaklanarak bœlgenin stratejik, ekolojik ve ekonomik œnemini gœz œnũnde bulundurarak şekillenmektedir. Ŭlke, Arktik Beşlisi içinde œnemli bir konuma sahip olup, bu durum coğrafi bũy¼kl¼ęũ ve Arktik Bœlgesi'ndeki bũy¼k kıyı şeridiyle stratejik bir œneme işaret etmektedir. Arktik politikaları çerçevesinde, Kanada, evresel koruma, doğal kaynakların yœnetimi, yerli halkların hakları, uluslararası iş birliği ve bilimsel araştırmalar gibi alanlarda œnemli adımlar atmaktadır. Bu politikaların temelinde, Arktik ekosisteminin korunması, çevresel sũrdũrũlebilirlięin sağlanması ve bœlgedeki toplulukların refahının artırılması yatmaktadır. Kanada'nın Arktik politikaları, bœlgenin geleceğini şekillendirme ve sũrdũrũlebilir kalkınma hedeflerine ulaşma çabalarında kilit bir rol oynamaktadır. Bu politikaların başarılı bir şekilde uygulanması, Arktik Bœlgesi'nin uzun vadeli sağlığını ve dayanıklılığını gũvence altına alarak hem Kanada'nın hem de diğer Arktik aktœrlerinin çıkarlarına hizmet etmesi muhtemeldir.

3.1.2.4 Norveç

Norveç, Arktik Beşlisi olarak bilinen Arktik Konsey'in üyesidir ve bu konseyin önemli bir üyesi olarak Arktik politikalarında etkili bir rol oynamaktadır. Norveç'in Arktik Bölgesi'ndeki coğrafi konumu, doğal kaynakları, denizcilik faaliyetleri, çevre koruma politikaları ve bilimsel araştırmaları, ülkeyi Arktik siyasetinde etkin ve önemli ülke konumuna getirmektedir. Bu faktörler bir araya geldiğinde, Norveç'in Arktik Konseyi gibi platformlarda ve uluslararası düzeyde Arktik Bölgesi'nin geleceğini şekillendirmede önemli bir aktör haline getirdiği görülmektedir.

Norveç'in coğrafi konumu, Kuzey Kutbu'nun yakınında yer alan geniş bir Arktik kıyı şeridinde sahip olmasıyla dikkat çekmektedir. Ülke, kuzeyde Grönland Denizi ve Barents Denizi'ne kıyısı olan uzun bir sahil şeridinde sahiptir. Bu kıyılar, Norveç'i Arktik Okyanusu'nun etkisi altındaki stratejik bir konuma yerleştirmekte ve ülkeyi Arktik meselelerinde etkin bir aktör haline getirmektedir. Norveç'in kuzeyinde bulunan Arktik kıyıları, birçok açıdan stratejik bir öneme sahiptir. Bu bölgeler, deniz yolu ticareti için önemli bir geçit noktası olan Kuzey Deniz Rotası'nın bir parçasını oluşturmaktadır. Ayrıca, kıyılar boyunca yer alan limanlar ve tesisler, deniz taşımacılığı ve enerji sektörü için önemli bir rol oynamaktadır. Norveç'in Arktik kıyıları ayrıca denizcilik, balıkçılık ve turizm gibi sektörler için de büyük potansiyel sunabilmektedir. Bu bölgelerde bulunan doğal kaynaklar ve ekosistemler, sürdürülebilir bir şekilde yönetildiğinde ekonomik ve çevresel faydalar sağlayabilmektedir (Kristoffersen ve Steinberg 2018: 136–148).

Norveç'in bölgede ve Arktik konseyinde önemli ve etkin bir aktör olmasını sağladığını belirttiğimiz faktörlerin hepsi aslında coğrafi konumu ile doğrudan bağlantılı etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Norveç'in coğrafi konumu sonucunda sahip olduğu doğal kaynaklar, denizcilik imkanları ve iklim değişikliği sonucunda bölgede artan çevresel koruma ve bilimsel araştırmalardan bahsetmek gerekmektedir. Öncelikle Norveç'in Arktik Bölgesi'nde bulunan doğal kaynakların, ülkenin ekonomik ve jeopolitik önemini büyük ölçüde etkilediğini söylemek mümkündür. Özellikle petrol ve doğalgaz rezervleri, Norveç'in Arktik politikalarında belirleyici bir rol oynamıştır. Bu kaynakların keşfi ve çıkarılması, Norveç'in ekonomik büyümesine ve refahına önemli katkılarda bulunmuştur. Tarihsel olarak, Norveç'in petrol ve doğalgaz endüstrisi 1960'larda ve 1970'lerde büyük bir ivme kazanmıştır. 1969 yılında Ekofisk petrol sahasının keşfi, Norveç'in Kuzey Denizi'ndeki petrol ve doğalgaz potansiyelini ortaya çıkarmış ve ülkeyi Avrupa'nın

önde gelen petrol ve doğalgaz üreticilerinden biri yapmıştır. Bu keşif, Norveç ekonomisini dönüştürmüş ve ülkeyi enerji ihracatçısı konumuna getirmiştir.

Norveç, Arktik Bölgesi'ndeki petrol ve doğalgaz rezervlerini sürdürülebilir ve çevre dostu bir şekilde kullanmayı hedefleyen çeşitli politikalar geliştirmiştir. Örneğin, ülke, petrol ve doğalgaz endüstrisinde çevre koruma standartlarını yükseltmek ve denizdeki çevresel etkileri azaltmak için çeşitli yasal düzenlemeler ve teknolojik yenilikler uygulamıştır. Ayrıca, Norveç, fosil yakıtlardan temiz enerji kaynaklarına geçişi teşvik etmek için yenilenebilir enerji politikaları geliştirmiştir. Norveç'in petrol ve doğalgaz endüstrisi, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının yönetimi konusunda uluslararası iş birliğine ve diyaloga önemli bir şekilde katkı sağlamaktadır. Norveç, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının sürdürülebilir ve çevre dostu bir şekilde yönetilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu nedenle, ülke, Arktik Konsey ve benzeri uluslararası forumlarda, petrol ve doğalgaz endüstrisinin çevresel etkileri ve sürdürülebilir yönetimi konularında diğer Arktik ülkeleriyle iş birliği yapmaktadır. Özellikle, Norveç'in Arktik politikaları, enerji kaynaklarının keşfi, çıkarılması, taşınması ve ticareti gibi konularda çevre dostu uygulamaları teşvik etmektedir. Ülke, denizdeki petrol ve doğalgaz sondaj faaliyetlerinde çevre koruma standartlarını yükseltmek ve deniz kirliliğini azaltmak için çeşitli yasal düzenlemeler ve teknolojik yenilikler uygulamaktadır (Lahn ve Rowe 2015: 125-145). Örneğin, Norveç, denizdeki petrol ve doğalgaz sondajı faaliyetlerinde çevre dostu yaklaşımları benimsemektedir. Denizcilik güvenliği ve çevre koruma standartlarını yüksek tutarak deniz kirliliğini en aza indirmeyi hedeflemektedir. Petrol ve doğalgaz platformlarının çevresel etkileri izlenmekte ve raporlanmaktadır. Denizaltı keşif ve sondaj teknolojilerinde yenilikçi çözümler geliştirerek denizel yaşamı korumayı ve çevresel etkileri azaltmayı hedeflemektedir. Sondaj ekipmanları ve platformlar, çevre dostu malzemeler ve tasarımlarla donatılmaktadır.

Denizcilik güvenliği ve çevre koruma önlemlerine ek olarak, Norveç, Arktik sularında gemi trafiğini denetlerken çevre koruma ve denizcilik güvenliğine büyük önem vermektedir. Gemilerin güvenli ve çevre dostu bir şekilde seyretmelerini sağlamak için denizcilik kurallarını sıkı bir şekilde uygular. Ayrıca, gemi atıklarının ve kirleticilerin denize bırakılmasını önlemek için denetimler düzenlenmektedir. Norveç, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının taşınması için sürdürülebilir taşımacılık politikalarını teşvik etmektedir. Örneğin, Norveç gemi taşımacılığında LNG gibi daha temiz yakıtların kullanımını teşvik ederek karbon salınımını azaltmayı hedefleyen bir

bakış açısı benimsemiştir. Ayrıca, taşıma rotalarının planlanması ve gemi seyrüseferinin düzenlenmesi ile denizel yaşamın korunması amaçlanmaktadır. Son olarak, Norveç, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının çevresel etkileri konusunda toplumu bilinçlendirmek için çeşitli eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürütmektedir. Seminerler, eğitim programları ve bilgilendirme kampanyaları düzenleyerek yerel halkı, endüstri temsilcilerini ve diğer paydaşları çevre konuları hakkında bilgilendirmek ve farkındalık oluşturmak hedeflenmektedir. Bu sayede, toplumun çevre konularına duyarlılığının artması ve çevre dostu uygulamalara destek verilmesi sağlanmaktadır. Arktik Konseyi, Norveç'in Arktik politikalarını şekillendirmek ve Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının yönetimine ilişkin uluslararası iş birliğini teşvik etmek için önemli bir platformdur. Norveç, bu platformda diğer Arktik ülkeleriyle birlikte çalışarak, enerji sektöründeki çevresel etkileri azaltmaya ve sürdürülebilirlik ilkelerini güçlendirmeye yönelik çeşitli politika önerilerini desteklemektedir.

Ayrıca Norveç, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi için bilimsel araştırmalara ve veri paylaşımına büyük önem vermektedir. Ülke, Arktik ekosistemlerin ve denizel yaşamın korunması için bilimsel projelere ve uluslararası araştırma programlarına önemli miktarda kaynak sağlamaktadır. Örneğin, Norveç, Arktik Okyanusu'nda deniz suyu sıcaklığı, buz tabakası kalınlığı, deniz biyolojisi ve denizel yaşam gibi çeşitli parametreleri inceleyen bilimsel araştırma gemileri ve istasyonlarına yatırım yapmıştır. Ayrıca, Norveç hükümeti ve araştırma kuruluşları, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ve çevresel etkileri izlemek, anlamak ve öngörmek için uzun vadeli araştırma projelerini desteklemektedir. Bu araştırmalar, Norveç'in Arktik politikalarının temelini oluşturur ve enerji kaynaklarının sürdürülebilir yönetimine katkıda bulunmaktadır. Öte yandan, Norveç, uluslararası bilimsel iş birliğini teşvik ederek, Arktik Bölgesi'ndeki bilgi ve veri paylaşımını desteklemektedir. Bu, Arktik bilimini geliştirmeye, çevresel değişiklikleri anlamaya ve bölgenin geleceğine yönelik politika ve stratejilerin oluşturulmasına katkı sağlamaktadır (Steinveg 2024). Tüm bu bilgiler ele alındığında, Norveç'in Arktik Bölgesi'ndeki zengin petrol ve doğalgaz kaynakları, ülkenin ekonomik kalkınmasına ve jeopolitik önemine önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak, bu kaynakların sürdürülebilir ve çevre dostu bir şekilde kullanılması için çeşitli politikaların uygulanması önemlidir. Norveç, bu politikaları geliştirirken, Arktik Bölgesi'nin çevresel ve ekonomik geleceğini dengeli bir şekilde ele almayı hedeflemektedir.

Norveç'in bilimsel araştırmaları desteklediği tek alan sürdürülebilir enerji konusunda değildir. Sürdürülebilir enerjinin yanı sıra pek çok alanda bilimsel araştırmalar konusunda öncü rol aldığı görölmektedir. Bu nedenle, Norveç'in bilimsel araştırmalar konusundaki öncü rolünden bahsetmek gerekmektedir. Norveç, Arktik Bölgesi'nde bilimsel araştırmaları teşvik etme ve destekleme konusunda büyük bir öneme sahiptir. Ülke, Arktik ekosistemlerin ve iklim değişikliğinin etkilerinin anlaşılması için çeşitli bilimsel projelere geniş kapsamlı destek sağlar. Bu projeler, deniz biyolojisi, buzulların erimesi, deniz seviyesinin yükselmesi, iklim değişikliğinin flora ve fauna üzerindeki etkileri gibi çeşitli konuları ele alır. Norveç, Arktik Bölgesi'ndeki ekosistemlerin karmaşıklığını ve hassasiyetini anlamak için kapsamlı ve çok disiplinli araştırmaları teşvik eder. Ayrıca, yerli halkların geleneksel bilgi ve yaşam tarzlarının korunmasına ve Arktik ekosistemlerin sürdürülebilirliğine yönelik politikaları desteklemekte ve yerli toplulukların katılımını önemseyen çevre koruma projelerini teşvik etmektedir (Kristoffersen ve Steinberg 2018: 136–148).

Norveç'in bilimsel araştırmalara desteği hem yerel hem de uluslararası düzeydeki araştırmacılara yöneliktir. Ülke, Arktik Bölgesi'ndeki araştırma merkezlerine ve laboratuvarlara yatırım yapar ve bu merkezlerin sürdürülebilir bir şekilde faaliyet göstermesini sağlar. Ayrıca, Norveç, uluslararası araştırma kuruluşları ve üniversitelerle iş birliği yaparak Arktik araştırmalarının kalitesini artırmayı ve bilgi paylaşımını teşvik etmeyi amaçlar. Norveç'in Arktik Bölgesi'ndeki bilimsel araştırmalara verdiği destek, ülkenin Arktik politikalarının temelini oluşturur. Bu araştırmalar, Norveç'in Arktik Bölgesi'ndeki çevresel sürdürülebilirliği ve iklim değişikliği ile mücadele stratejilerini belirlemede önemli bir rol oynar. Ayrıca, elde edilen bilimsel bulgular, Norveç'in ulusal politika yapım sürecine ve uluslararası çevre koruma anlaşmalarına katkıda bulunur. Bu şekilde, Norveç'in bilimsel araştırmalara verdiği destek, Arktik Bölgesi'nin geleceğine yönelik bilinçli ve bilimsel temelli kararların alınmasına yardımcı olmaktadır (Steinveg 2024). Norveç, Arktik Bölgesi'ndeki çevre koruma ve bilimsel araştırmalara önemli katkılarda bulunmuştur. Örneğin, ülke, Arktik Deniz Biyolojisi Arşivi'ni (AMBIO) kurarak bölgedeki denizel biyolojik çeşitlilik üzerine kapsamlı araştırmalar yürütmüştür. Ayrıca, Norveç, Svalbard Adaları'ndaki uluslararası araştırma merkezlerine ve projelere önemli miktarda fon sağlamış ve bilimsel veri toplama ve analizinde liderlik yapmıştır. Norveç, Arktik Bölgesi'nde denizcilik ve ekonomik faaliyetlerde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Norveç'in Arktik kıyıları boyunca enerji sektöründe faaliyet

gösteren şirketler, bölgedeki petrol ve doğalgaz kaynaklarının keşfi ve çıkarılmasında önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca, Norveç'in balıkçılık endüstrisi de Arktik Bölgesi'ndeki suların zengin balık rezervleriyle beslenmektedir ve Norveçli balıkçılar, bölgedeki sürdürülebilir balıkçılık uygulamalarını teşvik etmektedir.

Norveç'te coğrafi konuma bağlı olarak değerlendirilen bütün faktörler aslında deniz ve denizcilik ile de ilişkili faktörlerdir. Bu nedenle bu noktada Norveç'te denizcilik faaliyetlerinden ayrıntılı olarak bahsetmek gerekmektedir. Norveç, Arktik Okyanusu'nun önemli bir bölümünde kıyıya sahip olmasıyla Arktik denizcilik faaliyetlerinde önde gelen bir oyuncu konumundadır. Bu stratejik coğrafi konum, Norveç'i deniz taşımacılığı, balıkçılık ve gemi yapımı gibi alanlarda Arktik Bölgesi'nde aktif bir şekilde faaliyet gösteren bir ülke haline getirmektedir. Özellikle, Norveç'in kuzey kıyıları boyunca uzanan Arktik rotaları, uluslararası deniz ticaretinin önemli bir geçiş yolu olarak hizmet vermektedir. Bu rotalar, Kuzey Deniz Rotası ve Kuzey Atlantik Rotası gibi, gemi trafiğinin yoğun olduğu ve ticaretin canlı olduğu ana arterlerdir (Steinveg 2024).

Deniz taşımacılığı, Norveç ekonomisinin önemli bir bileşenidir ve Arktik Bölgesi'ndeki deniz yolları üzerindeki faaliyetler ülkenin uluslararası ticaretine ve limanlarının gelişimine katkıda bulunmaktadır. Norveç ayrıca, Arktik Bölgesi'ndeki balıkçılık faaliyetleriyle de tanınmaktadır. Bu faaliyetler, Norveç'in kuzey kıyılarında zengin balık stoklarına erişimi ve sürdürülebilir balıkçılık politikaları sayesinde ekonomiye önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca, Norveç'in Arktik denizcilik sektöründe önemli bir rol oynaması, gemi inşası ve deniz taşımacılığı teknolojileri konusunda da ülkeyi bir merkez haline getirmiştir. Norveç ayrıca, denizcilik faaliyetlerinde çevre koruma ve güvenlik standartlarını yükseltmek için çeşitli politikalar ve düzenlemeler uygulamaktadır. Deniz kirliliğini önlemek, denizel yaşamı korumak ve gemi güvenliğini sağlamak için uluslararası standartları sıkı bir şekilde takip etmektedir. Ayrıca, Norveç, Arktik denizcilik faaliyetlerinin sürdürülebilirliği ve çevresel etkilerinin azaltılması için yenilikçi teknolojilerin ve temiz enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, Norveç'in Arktik denizcilik alanındaki liderliğini sürdürmesine ve sürdürülebilir bir gelecek için çaba göstermesine olanak tanımaktadır. Bu noktada çevresel politikalardan bahsetmek gerekmektedir.

Norveç, Arktik Bölgesi'nin çevresel sürdürülebilirliği konusunda büyük bir öneme sahiptir ve iklim değişikliği ile diğer çevresel tehditlere karşı mücadele etmek

için ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli çevre koruma önlemleri almaktadır. Özellikle, Norveç'in Arktik politikaları, çevre koruma ve iklim değişikliği ile ilgili konuları ele alan kapsamlı bir yaklaşım benimsemektedir. Bu yaklaşım, Arktik Bölgesi'ndeki ekosistemlerin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, denizel yaşamın ve habitatların sürdürülebilirliği ve küresel ölçekte iklim değişikliği ile mücadele üzerine odaklanmaktadır (Steinveg 2024). Norveç, Arktik Bölgesi'ndeki çevre koruma çabalarını desteklemek ve güçlendirmek için uluslararası platformlarda liderlik rolü üstlenmektedir. Örneğin, Norveç, Arktik Konsey ve diğer uluslararası kuruluşlar aracılığıyla Arktik Bölgesi'ndeki çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmek ve korumak için çeşitli politika önerilerini ve projeleri desteklemektedir. Bu çabaların bir parçası olarak, Norveç, denizcilik faaliyetlerinin çevresel etkilerini azaltmayı ve deniz kirliliğini önlemeyi amaçlayan uluslararası anlaşmaların ve düzenlemelerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Norveç'in çevre koruma çabaları aynı zamanda Arktik Bölgesi'ndeki yerel toplulukların ve kabilelerin çevresel haklarını ve çıkarlarını koruma amacını da taşımaktadır. Norveç, yerli halkların geleneksel bilgi ve yaşam tarzlarının korunmasına ve Arktik ekosistemlerin sürdürülebilirliğine yönelik politikaları desteklemekte, yerli toplulukların katılımını ve danışmanlığını önemseyen çevre koruma projelerini ve politikalarını teşvik etmektedir. Norveç'in çevre koruma çabaları, Arktik Bölgesi'nin çevresel sürdürülebilirliğini sağlamak ve gelecek nesiller için sağlıklı bir çevre bırakmak amacıyla ulusal ve uluslararası düzeyde geniş kapsamlı bir yaklaşımı yansıtır. Bu çabalar, Arktik ekosistemlerinin ve yerel toplulukların korunması ve iklim değişikliği ile mücadelede önemli bir rol oynamaktadır.

Norveç'in Arktik Beşlisi içindeki yeri ve Arktik Bölgesi'ndeki önemi, ülkenin coğrafi, ekonomik ve çevresel faktörlerle birleşerek bölgedeki liderlik rolünü güçlendirmesini sağlamaktadır. Norveç, Arktik Konsey'in kurucu üyelerinden biridir ve konseyin faaliyetlerine aktif olarak katılmıştır. Örneğin, 2013 yılında Norveç, Arktik Konsey Dönem Başkanlığını üstlenmiş ve bu süre zarfında Arktik politikalarının geliştirilmesine liderlik etmiştir. Norveç, dönem başkanlığı süresince Arktik Konsey'in çevresel sürdürülebilirlik, iklim değişikliği ve denizcilik güvenliği gibi konulardaki çalışmalarını desteklemiş ve bu konularda uluslararası düzeyde önemli adımlar atmıştır. Norveç, Arktik Konsey bünyesinde ve Arktik Bölgesi'ndeki diğer ülkelerle çeşitli iş birliği ve diplomatik girişimlerde bulunmuştur (Rahbek, vd. 2020). Örneğin, Norveç, Rusya ile olan sınır anlaşmazlıklarını çözmek için çeşitli diplomatik müzakereler yürütmüş ve Barents Denizi'ndeki balıkçılık ve denizcilik

faaliyetlerine ilişkin anlaşmalar imzalamıştır. Bu tür diplomatik girişimler, Norveç'in Arktik Bölgesi'ndeki istikrarı ve iş birliğini artırmaya yönelik çabalarını yansıtmaktadır.

Arktik Konseyi'nin yanı sıra Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne (*United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS*) taraf olmuş, Arktik Bölgesi'nde *UNCLOS* hükümlerine uyum sağlamak için çaba göstermiştir. *UNCLOS*, Norveç'e deniz yetki alanlarının sınırlarını belirleme ve kaynakları yönetme konusunda çerçeve sağlamaktadır. Norveç, *UNCLOS*'un belirlediği kurallara ve prensiplere saygı göstererek uluslararası iş birliğini ve denizlerin sürdürülebilir kullanımını teşvik etmektedir. Bu çerçevede, Norveç, *UNCLOS* kapsamında diğer ülkelerle anlaşmazlıkları çözme ve deniz kaynaklarının etkin ve adil bir şekilde yönetilmesini sağlama yolunda çeşitli diplomatik çabalar sarf etmektedir (Wilson Rowe 2020: 2). Norveç, Arktik Bölgesi'ndeki coğrafi konumu, ekonomik faaliyetleri ve çevre koruma politikalarıyla öne çıkan bir ülkedir. Coğrafi konumu, ülkeyi Arktik denizcilik faaliyetlerinde önde gelen bir oyuncu haline getirirken, ekonomik olarak petrol, doğalgaz ve balıkçılık gibi sektörlerde etkin bir rol oynamasını sağlamıştır. Norveç'in Arktik politikaları, çevre koruma, bilimsel araştırmalar ve bölgesel iş birliği gibi alanlarda önemli adımlar atmıştır.

Norveç'in dış politikasında Yüksek Kuzey¹⁷, ülkenin en öncelikli konularından biridir. Bu stratejiler, geleneksel olarak Barents Denizi bölgesindeki diğer devletlerle ilişkilerine, özellikle de Rusya ile olan ilişkilere odaklanmıştır. Soğuk Savaş döneminde, güvenlik çıkarları öncelikliken, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Norveç'in Yüksek Kuzey politikası, Rusya ile kurumsal iş birliğine dayanmıştır. 2000'li yılların ortalarından itibaren, iç ve dış politika arasındaki ayrım giderek azalmış ve daha yakın zamanlarda dairesel boyutun önemi artmıştır. Norveç'in Yüksek Kuzey politikalarında iç, bölgesel ve dairesel düzeyleri dengelemek zorlu bir

¹⁷ Yüksek Kuzey (Norveççe: nordområdene, İngilizce: the High North) terimi genellikle Norveç'in kuzey bölgelerini ve Arktik Bölgesini ifade etmek için kullanılır. Bu terim, genellikle Norveç'in Kuzey Kutbu'nun yakınında bulunan kuzey bölgelerini ve Barents Denizi'ni içeren geniş bir coğrafi alanı kapsar. Özellikle Norveç'in kuzeyindeki bölgeleri, Svalbard adası da dahil olmak üzere, "High North" olarak adlandırılır.

Bu bölge, stratejik öneme sahiptir çünkü enerji kaynakları, deniz yolu ticareti rotaları ve çevresel koruma gibi çeşitli konularla ilişkilidir. Ayrıca, bu bölgelerde jeopolitik ve çevresel değişimler, iklim değişikliği ve deniz buzullarının erimesi gibi konular da önemli rol oynar.

"High North", hem Norveç'in iç politikasında hem de dış politikasında öncelikli bir konudur ve Norveç'in Arktik Bölgesi'ndeki faaliyetlerini, stratejilerini ve politikalarını kapsar. Bu bölgenin stratejik önemi, Norveç'in ve diğer Arktik ülkelerin bu alandaki çıkarlarını ve politikalarını şekillendiren faktörlerden biridir.

görevdir, ancak aynı zamanda uluslararası siyasi duruma bağlı olarak bu politikaların farklı boyutlarını geliştirme fırsatı da sunmaktadır (Hønneland 2017: 1-2).

Norveç'in Arktik meseleleri, ülkenin dış politikasının ayrılmaz bir parçasıdır. Norveç'in Arktik dış politikasının gücü zamanla değişmiş ve profil ve resmi belirlenimi değişiklik göstermiştir. Genel olarak, "Arktik" terimi Norveç'in dış politika söyleminde nadiren kullanılmış, genellikle zaman veya mekân açısından daha uzak bir şeyi ifade etmiştir. "Kuzey" veya "kuzey bölgeleri", Avrupa Arktik Bölgesi'ndeki dış politika alanını tanımlamak için tercih edilen terimler olmuştur. Norveç'in kuzey dış politikası çoğunlukla, Barents Denizi bölgesindeki diğer devletlerle ilişkilerle ilgilidir, özellikle Rusya ile olan ilişkiler önemlidir (Hønneland 2017: 4).

Norveç'in bölgedeki rolü, özellikle Svalbard çevresindeki balıkçılık koruma bölgesi ve Barents Euro-Arctic Region (BEAR) gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Svalbard'daki balıkçılık koruma bölgesi konusunda Norveç'in iddiası, diğer Svalbard Antlaşması imzacılarının bu hareketi kabul etmeyeceklerini belirtmeleri nedeniyle henüz bir Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) kurmaktan kaçınmış olmasına rağmen, bu konuda tartışma devam etmektedir. Norveç'in Yüksek Kuzey politikaları, Soğuk Savaş döneminden bu yana değişim göstermiş ve özellikle son yıllarda Arktik Bölgesi'ndeki çevresel değişiklikler, enerji kaynaklarının keşfi ve artan jeopolitik ilgiyle yeniden şekillenmiştir. Bu politikalar hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde istikrarı ve iş birliğini teşvik etmeye odaklanmaktadır ve Norveç'in Arktik politikalarının ve stratejilerinin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır (Hønneland 2017: 12). Norveç'in Kuzey'deki politikası, özellikle 2006'dan itibaren, dikkate değer değişikliklere tanıklık etmiştir. Gazprom'un Shtokman projesindeki kararı ve artan uluslararası ilgi, Norveç'i kuzey bölgelerine odaklanmaya yönlendirdi. Ülke, 2006'da Kuzey'deki faaliyetleri "ulusal bir öncelik" olarak ilan etti ve çevresel koruma, yerli meseleler ve petrol çıkarma gibi konulara odaklanmıştır (Hønneland 2017: 15).

Son dönemde, Norveç'in Kuzey'deki politikası, büyük güçler arasındaki ilişkiler, Rusya ile iş birliği, ulusal projeler ve çevresel koruma gibi çeşitli katmanları içermektedir. Özellikle, Rusya ile ilişkiler Norveç'in politikasında merkezi bir rol oynamaktadır. Ayrıca, uluslararası arenada Norveç, Arktik Konsey gibi platformlarda da aktif bir rol oynamaktadır (Hønneland 2017: 17). Sonuç olarak, Norveç'in Kuzey'deki rolü, Soğuk Savaş sonrası dönemde önemli değişiklikler geçirmiş ve ülkenin ulusal çıkarlarını şekillendiren birçok faktöre dayanmaktadır. Bu, güvenlik,

ekonomi, çevresel koruma ve uluslararası ilişkiler gibi geniş bir yelpazeyi içermektedir.

3.1.2.5 Danimarka Krallığı: Danimarka, Grönland ve Faroe Adaları

Danimarka'nın Arktik politikası, ülkenin Kuzey Kutbu'ndaki çıkarlarını ve hedeflerini şekillendiren önemli bir belgedir. Bu politika, 2011 yılında yayınlanan ve 2020 yılında güncellenen "Danimarka'nın Arktik Stratejisi" adlı belgeye dayanmaktadır. Stratejinin temel odak noktaları arasında Arktik Bölgesi'ndeki doğal kaynakların ve çevrenin korunması, bölgedeki ekonomik fırsatların değerlendirilmesi ve yerli toplulukların özerkliğinin desteklenmesi yer almaktadır.

Danimarka, Arktik Bölgesi'ndeki önemli çıkarlarına odaklanarak stratejik bir yaklaşım benimsemiştir. Bu çıkarlar arasında Grönland ve Faroe Adaları'nın yönetimi, denizcilik yollarının ve doğal kaynakların kullanımı, çevresel koruma, bilimsel araştırmalar ve yerli toplulukların hakları bulunmaktadır. Danimarka, Arktik Bölgesi'ndeki mevcut ve gelecekteki fırsatları en iyi şekilde değerlendirmeyi ve bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Danimarka'nın Arktik politikası, uluslararası iş birliği ve diyalogun önemini vurgulamaktadır. Ülke, Arktik Konseyi gibi platformlarda diğer Arktik aktörleriyle iş birliği yapmayı ve bölgenin geleceğini şekillendirmek için ortak çözümler bulmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, bilimsel araştırmaları teşvik ederek Arktik bilgisini artırmayı ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı hedeflemektedir. Danimarka'nın Arktik politikası, bölgedeki değişen dinamiklere ve küresel zorluklara uyum sağlamak için esnek bir yaklaşım benimsemektedir. Ülke, bölgedeki gelişmeleri yakından takip ederek politikasını sürekli olarak güncellemekte ve değişen koşullara uyum sağlamaktadır. Bu şekilde, Danimarka Arktik Bölgesi'ndeki çıkarlarını etkin bir şekilde korumayı ve bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Başka bir deyişle, Danimarka'nın Arktik politikası, ülkenin Kuzey Kutbu'ndaki çıkarlarını ve hedeflerini belirleyen önemli bir belge olan "Danimarka'nın Arktik Stratejisi"ne dayanmaktadır. Strateji, Arktik Bölgesi'ndeki doğal kaynakların korunması, ekonomik fırsatların değerlendirilmesi ve yerli toplulukların özerkliğinin desteklenmesi gibi odak noktaları üzerine kurulmuştur. Danimarka, Arktik Bölgesi'ndeki stratejik çıkarlarına odaklanarak uluslararası iş birliği ve diyalogun önemini vurgulamakta, bilimsel araştırmaları teşvik etmekte ve politikasını değişen koşullara uyum sağlayacak şekilde sürekli olarak güncellemektedir. Bu şekilde,

Danimarka Arktik Bölgesi'ndeki çıkarlarını korumayı ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Danimarka'nın Arktik Stratejisi belgesinde öne çıkan önemli noktalar doğal kaynakların korunması, ekonomik fırsatların değerlendirilmesi, yerli toplulukların özerkliğinin desteklenmesi, bilimsel araştırmaların teşviki ile uluslararası iş birliği ve diyalog konuları olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁸

Danimarka'nın Arktik Stratejisi kapsamında önemli bir odak noktası olan doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir yönetimi konusundan bahsetmek gerekmektedir. Bu strateji doğrultusunda, özellikle Grönland gibi Arktik Bölgesi'nin önemli bir parçası olan bölgelerde doğal yaşamın korunması için çeşitli tedbirler alınmıştır. Örneğin, denizcilik faaliyetlerinin kontrol altına alınmasıyla denizel ekosistemlerin korunması hedeflenmektedir. Grönland'daki doğal yaşamı ve denizel biyolojik çeşitliliği korumak amacıyla, gemilerin seyir rotaları ve faaliyet alanlarına sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamalar, denizdeki gürültü kirliliğini azaltmak, denizel habitatları korumak ve deniz yaşamını rahatsız etmeyi en aza indirmek için yapılmıştır.¹⁹ Doğal kaynakların çıkarılması süreçlerinde çevresel etkilerin minimize edilmesi ve ekosistemlere zarar verilmemesi için çeşitli yöntemler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Bu kapsamda, maden işletmeleri ve petrol çıkarma faaliyetleri gibi endüstriyel süreçlerde çevresel etki değerlendirmeleri yapılır ve yerel ekosistemlere olan etkileri dikkate alınır. Böylelikle, doğal kaynakların kullanımıyla ilgili kararlar alınırken çevresel ve ekolojik denge gözetilerek sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı benimsenmektedir. Danimarka'nın Arktik Stratejisi, Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik fırsatları en iyi şekilde değerlendirmeyi ve yeni iş alanları oluşturmayı hedeflemektedir. Bu strateji kapsamında, özellikle Grönland gibi Arktik Bölgesi'ndeki bölgelerde turizm endüstrisinin geliştirilmesi ve doğal kaynakların çıkarılması gibi alanlara yönelik yatırımlar ve girişimler gerçekleştirilmektedir.

Grönland, turizm potansiyeli açısından zengin bir bölgedir ve doğal güzellikleri ile turist çekme potansiyeline sahiptir. Danimarka, Grönland'daki turizm endüstrisinin geliştirilmesi için altyapı projelerine ve tanıtım faaliyetlerine yatırım yapmaktadır. Örneğin, turistik tesislerin ve konaklama imkanlarının geliştirilmesi, turizm destinasyonlarının tanıtılması ve turistlerin bölgeye erişimini kolaylaştıran ulaşım ağlarının güçlendirilmesi gibi adımlar atılmaktadır. Böylelikle, Arktik

¹⁸ Denmark, Greenland and the Faroe Islands: Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011–2020.

¹⁹ Denmark, Greenland and the Faroe Islands: Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011–2020.

Bölgesi'ndeki turizm potansiyeli değerlendirilerek yeni ekonomik fırsatlar yaratılmaktadır. Aynı zamanda, Danimarka'nın Arktik Stratejisi doğrultusunda doğal kaynakların çıkarılması da öncelikli bir konudur. Grönland gibi Arktik Bölgesi'ndeki bölgeler, zengin doğal kaynaklara sahiptir ve bu kaynakların ekonomik olarak değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Danimarka, bu doğal kaynaklardan faydalanarak ekonomik büyümeyi teşvik etmekte ve yeni iş alanları oluşturmaktadır. Örneğin, madencilik ve petrol çıkarma gibi endüstrilerde faaliyet gösteren şirketlere yatırım yapmak ve projelerini desteklemek suretiyle ekonomik fırsatların değerlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu şekilde, Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik potansiyel daha etkin bir şekilde kullanılarak bölgenin kalkınması ve refahının artırılması amaçlanmaktadır.

Danimarka'nın Arktik Stratejisi çerçevesinde yerli toplulukların özerkliğinin desteklenmesi önemli bir odak noktasıdır. Bu strateji doğrultusunda, özellikle Grönland gibi Arktik Bölgesi'ndeki bölgelerde yaşayan yerli toplulukların kültürel ve sosyo-ekonomik özerkliklerini güçlendirmeye yönelik çeşitli adımlar atılmaktadır. Danimarka, Grönland'da yaşayan İnuit topluluğunun kendi kendini yönetme hakkını tanımaktadır. Bu doğrultuda, Grönland Anayasası ve Özerk Yönetim Yasası gibi belgelerle yerli halkın yönetimde daha fazla söz sahibi olması sağlanmıştır. Bu yasalarla birlikte, Grönland Hükümeti'ne yerel idari ve yasama yetkileri verilmiş, böylece yerli topluluğun kendini yönetme kapasitesi güçlendirilmiştir. Bu, yerli toplulukların kendi önceliklerini belirlemesi ve yerel ihtiyaçlara uygun politikalar geliştirmesi için önemli bir adımdır. Ayrıca, yerel yönetimlerin yetkileri genişletilmiş ve yerli toplulukların daha etkin bir şekilde katılımı sağlanmıştır. Örneğin, yerli toplulukların yerel kaynakların yönetimi ve kullanımı konusunda daha fazla söz sahibi olmaları teşvik edilmiştir. Böylelikle, yerli topluluklar kendi kültürel ve sosyo-ekonomik ihtiyaçlarına daha uygun kararlar alabilir ve bu kararları uygulama konusunda daha fazla yetkiye sahip olabilirler. Bu önlemlerle birlikte, Danimarka'nın Arktik Stratejisi, yerli toplulukların özerkliğini desteklemek ve onların kendi kendilerini yönetme kapasitelerini güçlendirmek suretiyle Arktik Bölgesi'ndeki toplumsal ve kültürel çeşitliliğin korunmasına ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Danimarka'nın Arktik Stratejisi kapsamında bilimsel araştırmaların teşviki ve desteklenmesi önemli bir önceliktir. Ülke, Arktik Bölgesi'nde gerçekleştirilen araştırmaların önemini ve bu araştırmaların bölgenin sürdürülebilir kalkınması ve

çevresel korunmasına olan katkısını kabul etmektedir. Bu nedenle, çeşitli önlemler alınarak Arktik bilimsel araştırmalarının teşvik edilmesi ve desteklenmesi amaçlanmaktadır. Özellikle, Danimarka'nın Arktik Stratejisi kapsamında Grönland'da yapılan bilimsel araştırmaların finansmanı sağlanmaktadır. Grönland, iklim değişikliği, deniz biyolojisi, buzul dinamikleri gibi birçok önemli araştırma alanına ev sahipliği yapmaktadır. Danimarka, bu araştırmaların yapılabilmesi için gerekli finansmanı sağlamak ve bilim insanlarının çalışmalarını desteklemektedir. Bu kapsamda, araştırma projeleri için bütçe ayırılması, araştırma ekiplerine destek verilmesi ve araştırma altyapısının geliştirilmesi gibi önlemler alınmaktadır.

Danimarka, Arktik Bölgesi'ndeki çıkarlarını koruma ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleme amacıyla uluslararası iş birliği ve diyalogun önemini vurgulamaktadır. Ülke, Arktik Bölgesi'ndeki sorunların çözümünde tek başına hareket etmek yerine uluslararası arenada diğer Arktik aktörleriyle iş birliği yapmayı tercih etmektedir. Bu çerçevede, çeşitli uluslararası platformlarda diğer Arktik ülkeleri, yerli topluluklar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmaktadır. Örneğin, Danimarka, Arktik Konseyi gibi uluslararası forumlarda diğer Arktik aktörleriyle düzenli olarak toplanmakta ve Arktik Bölgesi'ndeki ortak endişeleri ele alarak iş birliği imkanlarını değerlendirmektedir. Arktik Konseyi, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel koruma, sürdürülebilir kalkınma ve yerli hakları gibi konuları ele almakta ve ortak projelerin yürütülmesine olanak sağlamaktadır. Danimarka, bu gibi platformlarda diğer ülkelerle iş birliği yaparak Arktik politikalarının etkin bir şekilde oluşturulmasına ve uygulanmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, Danimarka, Arktik Bölgesi'ndeki uluslararası iş birliğini sadece devletler arası ilişkilerle sınırlamamakta, aynı zamanda yerli topluluklar ve sivil toplum kuruluşlarıyla da yakın diyaloglar kurmaktadır. Bu yaklaşım, Arktik Bölgesi'ndeki çeşitli aktörlerin görüşlerini dikkate alarak daha kapsayıcı ve sürdürülebilir politikaların oluşturulmasını sağlamaktadır. Danimarka'nın Arktik Stratejisi çerçevesinde yürütülen bu uluslararası iş birliği ve diyalog çalışmaları, bölgenin çeşitli zorluklarla başa çıkabilmesine ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmesine katkı sağlamaktadır.

Özetlemek gerekirse Danimarka'nın Arktik Stratejisi, beş ana noktayı vurgulamaktadır. İlk olarak, doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir yönetimi önceliklidir. Bu, özellikle mineraller, petrol, gaz ve balık stoklarının korunmasını içerir. İkinci olarak, ekonomik fırsatların değerlendirilmesi stratejisinin temelinde, deniz taşımacılığı, turizm, enerji ve doğal kaynakların çıkarılması gibi alanlarda

fırsatları araştırma ve geliştirme yer alır. Üçüncü olarak, yerli toplulukların özerkliğinin desteklenmesi önemlidir, bu da yerli toplulukların kültürel ve sosyo-ekonomik özerkliklerini desteklemeyi içerir. Dördüncü olarak, bilimsel araştırmaların teşviki stratejik bir öneme sahiptir, çünkü bu araştırmalar Arktik Bölgesi'nin dinamiklerini anlamak ve politika kararlarını şekillendirmek için kritik öneme sahiptir. Son olarak, uluslararası iş birliği ve diyalogun önemi vurgulanmaktadır, bu da Arktik Konseyi gibi platformlarda diğer Arktik aktörleriyle iş birliği yapmayı ve ortak çözümler bulmayı içerir.

3.2 BÖLGEDE ETKİLİ KÜRESEL GÜÇLER

3.2.1 Çin

Çin, Arktik Konseyi aracılığıyla bölgesel karar alma süreçlerine doğrudan katılamasa da, Arktik'teki araştırma değerini ve iklim değişikliği üzerindeki önemli etkisini vurgulayarak bölgeye önemli bir ilgi göstermektedir. Çin, "yakın-Arktik devleti" olarak tanımlanmasını önermiş ve Arktik'teki iklim değişikliğinin tarım üretimi, deniz taşımacılığı, ticaret ve sosyal ekonomik gelişme gibi faaliyetler üzerindeki etkilerini vurgulamıştır (Shidan 2017: 43). Yani Çin, Arktik Konseyi'ni yönetim ve iş birliği için önemli bir kurum olarak görmektedir. Gözlemci statüsü geçici bir statüden ziyade kalıcı ve sembolik bir konumdan çok daha fazlası. Bu konumu nedeniyle Arktik Bölgesi üzerinde etkili, Arktik olmayan devletler arasında en önemli devletlerden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Chircop 2011: 13). Çin'i Arktik Bölgesi konusunda ana politikalarını ve bu politikaların odak noktaları ekonomik, diplomatik ve askeri yaklaşımlarını inceleyerek anlaşılabilir. Bölgenin sosyoekonomik yapısı, altyapısal durumu ve çevresel faktörler ekonomik politikalar ile etkileşim içerisinde bulunduğu için ekonomik yaklaşımlar içerisinde incelenecektir.

Kuzey Kutbu'nun stratejik önemi, özellikle doğal kaynaklar, nakliye yolları, turizm ve balıkçılık gibi sektörlerdeki fırsatlar açısından Çin'in dikkatini çekmektedir. Bu fırsatları değerlendirerek, Çin, Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik potansiyeli artırmak ve uluslararası alanda nüfuzunu genişletmek amacıyla stratejik bir çerçeve oluşturmaktadır. Özellikle, Arktik ötesi nakliye rotalarının açılması ve doğal kaynakların çıkarılması gibi gelişmeler, Çin'in bölgedeki ekonomik çıkarlarını desteklemektedir (Chircop 2011: 13).

Ekonomik açıdan, Çin, Kuzey Kutbu'ndaki doğal kaynak çıkarma, nakliye yolları ve balıkçılık gibi sektörlerde önemli fırsatlar görmektedir. Bu fırsatları

değerlendirerek, Kuzey Kutbu ülkeleriyle iş birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu strateji, Çin'in nüfuz alanını genişletme ve dünya ekonomisindeki payını artırma hedefleri doğrultusunda şekillenmektedir. Çin, Arktik Bölgesi'ndeki doğal kaynaklara erişimi güvence altına almak amacıyla petrol, gaz, mineraller ve balıkçılık gibi kaynaklara yönelik projelere yatırım yapmayı planlamaktadır. Çin'in Arktik politikaları ve Kuzey Deniz Yolu'na olan ilgisi, küresel denizcilik rotalarının çeşitlendirilmesi, enerji kaynaklarının aranması ve jeopolitik etkileşimlerin artması bağlamında giderek önem kazanmaktadır. Bu durum, Çin'in denizcilik stratejisindeki değişen vurgular ve küresel ekonomik entegrasyon hedefleriyle yakından ilişkilidir. Çin, Arktik Bölgesi'ndeki faaliyetlerini artırarak küresel liderlik iddiasını güçlendirmekte ve stratejik çıkarlarını güvence altına almayı amaçlamaktadır. Öncelikle, Çin'in Arktik politikalarındaki belirgin bir unsur, enerji kaynaklarına olan artan taleptir. Çin, ekonomik büyümesini desteklemek ve enerji güvenliğini sağlamak için çeşitli kaynaklara olan ihtiyacını karşılamak için Arktik Bölgesi'ndeki petrol, doğalgaz ve diğer doğal kaynakları keşfetme ve geliştirme konusunda büyük çaba harcamaktadır. Bu bağlamda, Kuzey Deniz Yolu'nun açılması ve enerji taşımacılığı için bir geçiş yolu olarak kullanılması, Çin'in Arktik politikalarının merkezinde yer almaktadır. Ayrıca, Çin'in Arktik politikaları, deniz ticaret rotalarını çeşitlendirme ve stratejik bağımlılığı azaltma amacını yansıtmaktadır. Malakka Boğazı'nın darlığı ve güvenlik endişeleri, Çin'i geleneksel deniz ticaret rotalarından vazgeçmeye yönlendirmekte ve Arktik rotaları gibi alternatifler aramaya itmektedir. Kuzey Deniz Yolu, Çin'in Asya-Pasifik bölgesindeki stratejik kısıtlamaları aşmasına ve deniz ticaretini çeşitlendirmesine olanak tanırken, aynı zamanda uluslararası deniz ticaretindeki etkisini artırmasına yardımcı olabilir (Hong 2021: 310-316).

Nakliye sektöründe, Kuzey Kutbu'nu kesen kuzeydoğu ve kuzeybatı geçitlerinin, Çin ile Avrupa arasında kritik ticaret yolları olarak kabul edildiği görülmektedir. Bu geçitler, geleneksel olarak daha uzun ve dolayısıyla maliyetli olan alternatif rotalara kıyasla, doğrudan ve etkili bir şekilde Asya ile Avrupa arasındaki ticareti hızlandırmakta ve maliyetleri azaltmaktadır. Çin, bu gelişmelerin doğurduğu Arktik ötesi nakliye yollarından en iyi şekilde faydalanmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Arktik rotalarının kullanımını artırarak deniz aşırı ticaretin verimliliğini artırmak ve lojistik maliyetleri üzerindeki baskıyı azaltmak hedeflenmektedir (Sakhuja 2014: 809).

Turizm sektöründe, Kuzey Kutup Denizi buzlarının azalmasıyla birlikte Çin, Arktik Bölgesi'nde bulunan İzlanda, Grönland ve Svalbard gibi destinasyonlardaki turizm potansiyelini göz önünde bulundurmaktadır. Bu bölgeler, benzersiz doğal güzellikleri ve eşsiz manzaralarıyla dikkat çekmektedir. Çin, bu turizm potansiyelinden en iyi şekilde faydalanmayı ummaktadır ve bu amaçla planlı yatırımlar ve işbirlikleriyle bu potansiyeli değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede, turizm altyapısının geliştirilmesi, otel ve konaklama tesislerinin artırılması, turistik aktivitelerin çeşitlendirilmesi gibi alanlarda yatırımlar planlanmaktadır. Ayrıca, bölgedeki yerel işletmelerle ortaklıklar kurularak, yerel ekonomilere katkı sağlanması ve turizmin sürdürülebilirliğinin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu çabalar, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki turizm sektöründe etkin bir oyuncu olma yolundaki çabalarını yansıtmaktadır (Hong 2021: 325).

Altyapı alanında, Çin, Kuzey Kutbu'nda kaynak çıkarma ve ticaret hedeflerini desteklemek amacıyla geniş çaplı altyapı projelerine odaklanmaktadır. Bu projeler, bölgedeki ekonomik faaliyetlerin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesine olanak sağlamayı ve bölgenin ulaşım, iletişim ve enerji altyapısını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede, limanlar, deniz taşımacılığını kolaylaştırmak ve ticaret hacmini artırmak için stratejik bir öneme sahiptir. Çin, Kuzey Kutbu'nda limanlar inşa ederek, deniz taşımacılığını destekleyen bir altyapı oluşturmayı hedeflemektedir. Ayrıca, yollar ve demiryolları gibi karada ulaşımı geliştiren altyapı projeleri de Çin'in öncelikleri arasındadır. Bu projeler, bölgedeki kaynaklara ve ticaret rotalarına erişimi kolaylaştırarak ekonomik faaliyetleri desteklemeyi amaçlamaktadır. Havalimanları da, bölgedeki uluslararası ulaşımı artırmak ve Arktik Bölgesine olan erişimi kolaylaştırmak için önemli bir rol oynamaktadır. Çin, Kuzey Kutbu'nda havalimanlarının modernizasyonu ve genişletilmesi gibi projeleri desteklemekte ve bu şekilde bölgenin ulaşım altyapısını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Son olarak, enerji şebekeleri gibi enerji altyapısı projeleri de Çin'in öncelikleri arasındadır. Bu projeler, bölgedeki enerji kaynaklarının çıkarılmasını ve ticaretini desteklemeyi amaçlamakta ve Kuzey Kutbu'nda enerji güvenliğini artırmayı hedeflemektedir (Hong 2020: 147)

Balıkçılık alanında, denizlerin ısınması sonucunda balık stoklarının kuzeye doğru hareket etmesi, Çin'in Arktik Okyanusu'nda sürdürülebilir balıkçılık işbirliklerine girmeyi düşündüğü bir konumda bulunmasına olanak sağlamaktadır. Bu durum, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki balıkçılık potansiyelini değerlendirme ve sürdürülebilir kaynak kullanımı konusunda çalışmalar yapma isteğini artırmaktadır.

Çin, Arktik Okyanusu'ndaki balıkçılık kaynaklarını etkili bir şekilde yönetmek ve korumak için uluslararası iş birliği ve denizcilik yönetişimi mekanizmalarına katılmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, bilimsel araştırmalar ve veri paylaşımı gibi alanlarda diğer Arktik ülkeleriyle iş birliği yapmayı amaçlamaktadır. Sürdürülebilir balıkçılık uygulamalarını teşvik etmek ve deniz kaynaklarının korunmasını sağlamak amacıyla Çin, Arktik Bölgesi'ndeki yerel topluluklarla da iş birliği yapma niyetindedir. Bu işbirlikleri, yerel bilgi ve deneyimleri paylaşarak, yerel balıkçılık endüstrisinin sürdürülebilirliğini desteklemeyi amaçlamaktadır. Son olarak, Çin'in Arktik Bölgesi'nde sürdürülebilir balıkçılık işbirliklerine girmesi, bölgedeki çevresel koruma ve deniz yaşamının korunması çabalarını desteklemektedir. Bu çabalar, Arktik Okyanusu'nun ekosistemini korumak ve gelecek nesillere sağlıklı bir çevre bırakmak adına önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir (Shidan 2017: 44).

Çin'in Arktik politikası, bilimsel araştırmaların ve çevresel faktörlerin öneminin vurgulanmasıyla bütünleşmektedir. Bu nedenle bu noktada bilimsel araştırmalar ve Çin'in Arktik politikaları arasındaki ilişkiden bahsetmek gerekmektedir. Çin'in Arktik politikaları, bilimsel araştırmalar ile sıkı bir şekilde ilişkilidir çünkü bilimsel bilgi, politika oluşturma ve stratejik kararların temelini oluşturmaktadır. Çin, Arktik Bölgesi'ndeki doğal kaynakların keşfi, ekosistem değişikliklerinin analizi ve iklim değişikliğinin etkileri gibi konuları anlamak için geniş kapsamlı bilimsel araştırmalara yatırım yapmaktadır. Bu araştırmalar, bölgedeki ekonomik fırsatları belirlemek ve sürdürülebilir kalkınma stratejileri geliştirmek için önemli bir temel sağlamaktadır (Hong 2021: 313).

Çin, Kuzey Kutbu'nda bilimsel araştırma istasyonları kurarak iklim, çevre ve navigasyonla ilgili gözlem, araştırma ve operasyonel yeteneklerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma istasyonları, özellikle iklim değişikliği çalışmaları, çevresel izleme, kutup navigasyonu, atmosfer araştırmaları, kriyosfer bilimi ve kaynak değerlendirmeleri gibi alanlarda faaliyet göstermektedir (Shidan 2017: 43-48). Çin, uluslararası iş birliği ile Arktik Bölgesi'ndeki bilimsel projelerde yoğun bir iş birliği içinde ve Arktik izleme verilerini paylaşarak gelecekteki önceliklerini belirlemektedir. Bu çabalar, Çin'in bilimsel çalışmayı stratejik ve ekonomik hedeflerine ulaşmak için önemli bir araç olarak gördüğünü ve aynı zamanda Arktik Bölgesi'nin sorumlu yönetimine katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır (Hong 2021: 313). Örneğin, Arktik'teki buzulların erimesi ve deniz buzunun azalması gibi iklim değişiklikleri, bölgedeki ekosistemleri ve doğal kaynakları ciddi şekilde etkilemektedir. Çin, bu

değişikliklerin nedenlerini ve sonuçlarını anlamak için bilimsel araştırmalara odaklanarak, buna bağlı olarak Arktik Bölgesi'ndeki çıkarlarını değerlendirir. Bu araştırmalar, Arktik'teki doğal kaynakların ve ticaret yollarının potansiyelini belirlemeye ve Çin'in bölgedeki ekonomik faaliyetlerini yönlendirmeye yardımcı olmaktadır. Çin'in Arktik politikaları, bilimsel araştırmaların sonuçlarına dayanarak şekillenmektedir. Örneğin, Arktik Bölgesi'ndeki deniz yollarının açılmasıyla ilgili stratejik bir karar alırken, bu kararın bilimsel araştırmaların verileri ve analizleri ile desteklenmesi önemlidir. Aynı şekilde, çevresel koruma önlemleri veya ekonomik yatırımlar gibi politika alanlarında da bilimsel araştırmaların sağladığı bilgi ve öneriler dikkate alınmaktadır. Çin'in Arktik politikaları, bilimsel araştırmalarla sıkı bir şekilde bağlantılıdır ve bölgedeki ekonomik, çevresel ve stratejik konuları anlamak ve ele almak için bilimsel bilgiye dayanır. Bu nedenle, Çin'in Arktik politikalarının etkinliği ve sürdürülebilirliği, bilimsel araştırmaların kalitesi ve kapsamıyla doğrudan ilişkilidir (Goodman ve Freese 2018).

Çin'in Arktik politikalarının analizi, altyapı çalışmaları, sosyoekonomik yapı ve çevresel faktörlerin hepsini içerecek şekilde genişletilebilmektedir. Bu başlıklar altında yapılacak analizler, Çin'in Arktik politikalarının geniş bir perspektiften değerlendirilmesine yardımcı olacaktır. Bu şekilde, altyapı yatırımları, sosyoekonomik etkiler ve çevresel sonuçlar gibi farklı faktörlerin birlikte ele alınması, bölgenin daha kapsamlı değerlendirilmesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda öncelikle Çin'in Arktik Bölgesi'nde yürüttüğü altyapı çalışmalarından bahsetmek gerekmektedir. Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki faaliyetlerini desteklemek üzere yaptığı altyapı yatırımları, bölgenin ekonomik büyümesine, ticaretine ve uluslararası iş birliğine önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu yatırımların arasında limanlar, yollar, demiryolları, havalimanları ve enerji şebekeleri gibi çeşitli altyapı alanlarında yapılan projeler bulunmaktadır (Hong 2021: 313). Özellikle, limanlar Arktik Bölgesi'ndeki ticaretin canlanmasında kilit bir rol oynamaktadır. Çin'in bölgedeki liman yatırımları, deniz ticaretinin geliştirilmesine ve Arktik rotalarının kullanımının artırılmasına olanak sağlamaktadır. Bu durum, Çin'in Asya ile Avrupa arasındaki ticaretin hızlandırılmasına ve maliyetlerin azaltılmasına yönelik stratejik hedeflerine hizmet etmektedir. Yollar ve demiryolları da bölgedeki ekonomik faaliyetleri desteklemekte ve ticaret hacmini artırmaktadır. Bu altyapı projeleri, Arktik rotalarının kullanımını kolaylaştırarak uluslararası ticaretin verimliliğini artırmaktadır. Ayrıca, havalimanları bölgenin

uluslararası erişimini güçlendirmekte ve Arktik Bölgesine olan bağlantıyı artırmaktadır.

Enerji şebekeleri ise, bölgedeki enerji kaynaklarının çıkarılmasını ve ticaretini desteklemekte, aynı zamanda enerji güvenliğini artırmaktadır. Bu projeler, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik etkinliğini desteklemenin yanı sıra, bölgesel ve küresel enerji piyasalarına katkıda bulunmaktadır. Altyapı projelerinin analizi, Çin'in Arktik politikalarının ekonomik boyutunu daha iyi anlamamıza ve bölgenin uluslararası ticaret ve iş birliği platformu olarak nasıl işlev gördüğünü anlamamıza yardımcı olabilir. Bu analiz, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki etkinliğini ve politika önceliklerini daha iyi değerlendirmemize olanak tanımaktadır. Bu alanda örnek vermek gerekirse, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik faaliyetlerini desteklemek ve uluslararası ticareti artırmak amacıyla Norveç'in Kirkenes şehrinde yatırım yapmayı planladığı liman projesinden bahsedilebilir. Bu liman projesi, Arktik rotalarının kullanımını kolaylaştırmak ve Asya ile Avrupa arasındaki ticaretin hızlanmasını sağlamak için stratejik bir konumda yer almaktadır. Proje kapsamında, Kirkenes limanının modernizasyonu ve genişletilmesi planlanmaktadır. Bu modernizasyon, limanın daha büyük gemilere ve daha fazla kargo taşımacılığına olanak tanıyacak şekilde güçlendirilmesini içerir. Ayrıca, limanın altyapısı, Arktik deniz yollarının kullanımını desteklemek üzere iyileştirilecek ve güçlendirilecektir. Çin'in bu liman projesine yatırım yapması, bölgedeki deniz ticaretinin gelişimine önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu proje, Çin'in Arktik rotalarını kullanarak Asya ile Avrupa arasındaki ticareti artırma stratejisinin bir parçasıdır. Ayrıca, Kirkenes limanının modernizasyonu, Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik faaliyetleri destekleyerek bölgenin ekonomik büyümesine katkıda bulunacaktır. Bu tür projeler, bölgedeki ekonomik etkinliği artırmak ve uluslararası ticareti teşvik etmek için önemli bir rol oynamaktadır.

İkinci olarak Çin'in Arktik politikalarının sosyoekonomik boyutundan bahsetmek gerekmektedir. Bu bağlamda incelenebilecek en önemli nokta bölgedeki turizm, balıkçılık ve yerel ekonomiler üzerindeki etkileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu politikaların sosyal ve ekonomik etkilerini değerlendirmek, bölgedeki toplumsal dinamikleri ve ekonomik yapıyı anlamamıza yardımcı olacaktır. Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki turizm yatırımları, bölgedeki yerel ekonomilere önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu yatırımlar, turizm tesislerinin inşası ve turistik aktivitelerin çeşitlendirilmesi yoluyla bölgedeki iş imkanlarını artırmakta ve yerel halkın gelir düzeyini yükseltmektedir. Turizm tesislerinin inşası, yerel ekonomilere doğrudan ve

dolaylı olarak birçok fırsat sunmaktadır. Örneğin, otellerin, restoranların, tur rehberlerinin ve diğer hizmet sağlayıcılarının açılması, bölgedeki istihdamı artırır ve iş fırsatları yaratır. Ayrıca, bu tesislerin işletilmesi için gerekli olan malzemelerin ve hizmetlerin sağlanması da yerel tedarik zincirinin gelişmesine katkı sağlar.

Turistik aktivitelerin çeşitlendirilmesi, bölgedeki turizm potansiyelini artırmakta ve ziyaretçilere daha fazla seçenek sunmaktadır. Doğa yürüyüşleri, balık tutma turları, kuzey ışıkları gözlemi gibi aktiviteler, bölgeye olan ilgiyi artırır ve turistlerin konaklama, yeme içme ve diğer harcamalarını artırmaktadır. Bu da yerel ekonomilere canlılık kazandırmaktadır. Turizm yatırımları aynı zamanda kültürel alışverişi teşvik ederek yerel topluluklar arasındaki sosyal bağları güçlendirmektedir. Turistlerin bölgeye gelmesiyle birlikte, yerel kültür, gelenekler ve yaşam tarzı hakkında bilgi edinme fırsatı ortaya çıkar. Bu da yerel halk ile turistler arasında kültürel etkileşimi ve anlayışı artırmaktadır. Sonuç olarak, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki turizm yatırımları, bölgedeki yerel ekonomilere katkı sağlayarak sosyal kalkınmaya önemli bir destek sağlamaktadır. Bu yatırımların, turizm tesislerinin inşası, turistik aktivitelerin çeşitlendirilmesi ve kültürel alışverişin teşviki gibi alanlarda etkili bir şekilde yönetilmesi, bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına ve yerel toplulukların refahına olumlu katkıda bulunmaktadır (Hong 2021: 325). Bunun yanı sıra, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki balıkçılık işbirlikleri, sürdürülebilir kaynak kullanımını teşvik etmekte ve yerel balıkçılık endüstrisini desteklemektedir. Bu işbirlikleri, Arktik Okyanusu'ndaki balık stoklarının korunması ve yönetilmesine yönelik uluslararası çabaları desteklemekte ve bilimsel araştırmalarla sürdürülebilir balıkçılık uygulamalarını teşvik etmektedir.

Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki balıkçılık işbirlikleri, bir dizi önemli katkı sunmaktadır. Bu katkılardan ilki sürdürülebilir kaynak kullanımı teşviki olarak karşımıza çıkmaktadır. Balıkçılık işbirlikleri, bölgedeki balık stoklarının sürdürülebilir şekilde yönetilmesini sağlamaktadır. Çin, Arktik Bölgesi'ndeki diğer ülkelerle iş birliği yaparak balıkçılık faaliyetlerini düzenlemekte ve aşırı avlanma gibi sorunların önüne geçmektedir. Bu sayede, balıkçılık endüstrisinin uzun vadeli olarak sürdürülebilir olması sağlanmaktadır. İkinci katkı, ekosistemin korunmasıdır. Balıkçılık işbirlikleri, Arktik ekosisteminin korunmasına da katkıda bulunmaktadır. Sürdürülebilir balıkçılık uygulamaları ve koruma önlemleri, deniz habitatlarının ve biyoçeşitliliğin korunmasını desteklemektedir. Bu da ekosistemin dengesini koruyarak gelecek nesillere sağlıklı bir çevre bırakmayı amaçlamaktadır. Bir diğer katkı ise yerel

balıkçılık endüstrisini destekleme konusundadır. Balıkçılık işbirlikleri, yerel balıkçılık endüstrisinin gelişimini teşvik etmekte ve yerel balıkçıların yaşamını ve geçimini güvence altına almaktadır. Ortak projeler ve iş birliği faaliyetleri, yerel balıkçıların teknik kapasitelerini artırır ve pazarlama olanaklarına erişimlerini sağlamaktadır. Son katkı ise uluslararası çabaları destekleme konusundadır. Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki balıkçılık işbirlikleri, uluslararası çabalara destek vermekte ve denizlerin sürdürülebilir yönetimine katkı sağlamaktadır. Bilimsel araştırmaların ve veri paylaşımının teşvik edilmesi, bölgedeki balıkçılık politikalarının ve yönetim stratejilerinin daha etkili bir şekilde oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenlerle, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki balıkçılık işbirlikleri, bölgedeki ekonomik, çevresel ve sosyal açılardan sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmektedir (Hong 2021: 311-313).

Balıkçılık ve yerel halklar ile ilişkili konularıyla bağlantılı olarak Çin'in Arktik politikaları, bölgedeki yerel ekonomilere önemli etkilerde bulunmaktadır. Bu politikalar kapsamında gerçekleştirilen altyapı yatırımları, özellikle limanlar, yollar, demiryolları ve enerji şebekeleri gibi altyapı alanlarında yapılan projeler, yerel ekonomilerin büyümesini desteklemektedir. Bu altyapı yatırımları, bölgedeki ticaret hacminin artmasına olanak sağlayarak, yerel işletmelerin ve ticaretin gelişimine katkı sağlamaktadır. Turizm ve balıkçılık gibi sektörlerde yapılan yatırımlar da yerel ekonomiler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Turizm tesislerinin inşası ve turistik aktivitelerin çeşitlendirilmesi, bölgedeki turizm endüstrisinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu da yerel halkın gelir kaynaklarını çeşitlendirmekte ve turizm sektöründe istihdamı artırmaktadır. Benzer şekilde, balıkçılık endüstrisine yapılan yatırımlar, yerel balıkçıların geçim kaynaklarını güçlendirmekte ve bölgedeki balıkçılık faaliyetlerini desteklemektedir. Çin'in Arktik politikaları, gelir kaynaklarının çeşitlenmesine de katkı sağlar. Geleneksel olarak balıkçılık ve kaynak çıkarma gibi sektörlerle bağımlı olan bölgeler, turizm gibi yeni sektörlerin gelişimiyle birlikte gelir kaynaklarını çeşitlendirme fırsatı bulur. Bu da bölgedeki ekonomik direnci artırır ve dış etkilere karşı daha dayanıklı hale getirmektedir. Çin'in Arktik politikaları, bölgedeki yerel ekonomilere çeşitli yollarla katkı sağlamaktadır. Altyapı yatırımları, turizm ve balıkçılık gibi sektörlerde yapılan yatırımlar, gelir kaynaklarının çeşitlenmesi ve ekonomik çeşitliliğin artırılması gibi unsurlar, bölgedeki ekonomik büyümeyi destekler ve yerel halkın refahını artırmaktadır. Bu politikaların etkisi, bölgenin sürdürülebilir kalkınması ve yerel ekonomilerin güçlenmesi açısından önemlidir.

Çin'in Arktik politikalarının yerel ekonomilere etkisi büyüktür. Yapılan altyapı yatırımları, yerel ekonomilerin büyümesini desteklemekte ve bölgedeki ticaretin canlanmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca, turizm ve balıkçılık gibi sektörlerde yapılan yatırımlar, yerel halkın gelir kaynaklarını çeşitlendirir ve ekonomik çeşitliliği artırmaktadır. Bu şekilde, Çin'in Arktik politikaları, bölgedeki yerel ekonomilerin kalkınmasına ve sürdürülebilir büyümesine katkıda bulunmaktadır (Hong 2021: 313). Sosyoekonomik yapı analizi, Çin'in Arktik politikalarının toplumsal etkilerini ve ekonomik dinamiklerini anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu analiz, bölgedeki sosyal ve ekonomik dengelerin nasıl etkilendiğini değerlendirirken, aynı zamanda politika yapıcılarının bölgedeki sosyal kalkınma ve ekonomik büyüme hedeflerini daha iyi anlamasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Çin'in Arktik politikalarının sosyoekonomik yapı üzerindeki etkilerini değerlendirmek, bölgedeki yerel toplulukların yaşam standartlarını, gelir dağılımını, iş imkanlarını ve diğer sosyal göstergeleri anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu analiz, politika yapıcılarının bölgedeki toplumsal dinamikleri ve ihtiyaçları dikkate alarak politika ve yatırım kararları vermelerine olanak tanımaktadır.

Aynı zamanda, sosyoekonomik yapı analizi, bölgedeki ekonomik büyüme ve kalkınmanın sosyal sonuçlarını da incelemektedir. Örneğin, yapılan altyapı yatırımlarının bölgedeki iş imkanlarını nasıl etkilediği, turizm ve balıkçılık gibi sektörlerde yapılan yatırımların yerel ekonomiler üzerindeki etkisi ve gelir dağılımı gibi konuları değerlendirmektedir. Bu sayede politika yapıcılar, bölgedeki ekonomik büyüme stratejilerini daha etkili bir şekilde belirleyebilirler. Sosyoekonomik yapı analizi aynı zamanda bölgedeki sosyal adalet, eşitlik ve fırsat eşitliği gibi önemli konuları da ele alır. Çin'in Arktik politikalarının bölgedeki farklı toplum kesimlerine nasıl etki ettiğini ve bu politikaların toplumun her kesimine eşit fırsatlar sunup sunmadığını değerlendirir. Bu da politika yapıcılarının daha kapsayıcı ve adil politikalar geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak, sosyoekonomik yapı analizi, Çin'in Arktik politikalarının toplumsal etkilerini ve ekonomik dinamiklerini anlamamıza yardımcı olan önemli bir araçtır. Bu analiz, politika yapıcılarının bölgedeki sosyal kalkınma ve ekonomik büyüme hedeflerini daha iyi anlamalarını ve daha etkili politikalar geliştirmelerini sağlamaktadır.

Çin'in bilimsel araştırmalara verdiği önem, uluslararası iş birliğini artırmaktadır. Bilgi ve deneyim paylaşımı açısından, Çin'in bilimsel araştırmalara yaptığı yatırımlar, uluslararası alanda bilgi alışverişini teşvik etmektedir. Bu, farklı

lkeler arasında ortak hedeflere ulaşmak için daha geniş bir bilgi tabanının kullanılmasını sağlar ve en iyi uygulamaların paylaşılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca, Çin'in teknoloji ve kaynak paylaşımını teşvik etmesi, diğer ülkelerle iř birliğini artırırken, araştırmaların etkinliğini artırır ve maliyetleri dūřrmektedir. Bu, farklı ülkelerin güçlü yönlerini bir araya getirerek daha kapsamlı ve verimli sonuçlar elde edilmesine olanak tanır. Çin'in bilimsel araştırmalara verdiği önem aynı zamanda uluslararası ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Bilimsel araştırmalar, farklı ülkeler arasında güçlü ve sürdürülebilir ilişkilerin kurulmasına yardımcı olmaktadır. Çin'in bilimsel araştırmalara verdiği önem, diğer ülkelerle iř birliğini artırarak diplomatik ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu, uluslararası topluluğun daha geniş bir bağlamda ortak çıkarlarını ve hedeflerini paylaşmasını sağlamaktadır. Son olarak, Çin'in bilimsel araştırmalara verdiği önem, küresel sorunlara ortak çözümler bulma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. evre sorunları, iklim değişikliği, doğal afetler gibi küresel zorluklarla bařa çıkmak için uluslararası iř birliği gereklidir. Çin'in bilimsel araştırmalara verdiği önem, bu tür küresel sorunlara ortak çözümler bulmak için uluslararası iř birliğini güçlendirir. Bu, küresel çapta daha sürdürülebilir ve verimli bir bilgi ve kaynak paylaşımını teşvik etmektedir (Shidan 2017: 58-61).

Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki etkinliği, ekonomik, stratejik ve çevresel faktörlerin dengeli bir şekilde değerlendirilmesine dayanmaktadır. Doğal kaynaklara erişim, nakliye yollarının kullanımı, turizm ve balıkçılık gibi alanlarda yapılan yatırımlar, Çin'in bölgedeki varlığını güçlendirmekte ve uluslararası ilişkilerini genişletmektedir. Ancak, bu politikaların uygulanması sürecinde, çevresel sürdürülebilirlik, yerel toplulukların hakları ve uluslararası iş birliği gibi önemli hususlar da göz önünde bulundurulmalıdır. Çin'in Arktik politikaları, bölgedeki diğer aktörlerle iş birliği yapma ve karşılıklı çıkarları gözetme konusundaki taahhüdünü yansıtılmaktadır. Bu çerçevede, Çin'in Arktik politikaları, bölgenin istikrarını ve refahını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Çin'in Arktik politikaları, bölgenin geleceğini şekillendirecek önemli bir faktör olarak dikkate alınmalıdır. Çin'in bu politikaları, çok taraflı iş birliği, diplomasi ve çevresel sürdürülebilirlik prensipleri çerçevesinde yönlendirilmelidir. Bu şekilde, Arktik Bölgesi'ndeki tüm paydaşların çıkarlarının korunması ve bölgenin barış, istikrar ve refahının sağlanması mümkün olacaktır. Bu noktada Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki diplomatik ilişkilerini ve yaklaşımını incelemek

Çalışmanın odak noktalarını anlamak adına bize yardımcı olacaktır (Jiang ve Zhou 2017: 86).

Çin'in Arktik politikaları, bölgedeki diplomatik etkisinin ve ilişkilerinin gelişimine odaklanmıştır. Özellikle, Çin'in Arktik Konseyi gibi çok taraflı forumlar aracılığıyla Arktik devletler ve yerli halklarla iş birliği yapmayı vurgulaması önemlidir. Örneğın, Çin 2007 yılında Arktik Konseyi'nde gözlemci ülke olmak için ilk başvurusunu yapmış, 2013 yılında gözlemci statüsüyle kabul edilmiş ve o zamandan beri bölgedeki iş birliğine aktif olarak katılmıştır (Koivurova vd. 2017: 154). Bu katılım, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki çevresel koruma, bilimsel araştırma ve sürdürülebilir kalkınma gibi konularda diğer ülkelerle iş birliği yaparak uluslararası toplumda sorumlu bir paydaş olarak konumunu güçlendirmesine olanak tanımıştır.

Çin, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne (*UNCLOS*) ve Svalbard Antlaşması'na taraf olan bir ülkedir. Bu nedenle, *UNCLOS* ve Svalbard Antlaşması hükümleri, Çin'in Arktik'teki faaliyetlerinin hukuki temelini oluşturur. 1994 yılında yürürlüğe giren *UNCLOS*, dünya okyanusları üzerinde devlet faaliyetlerinin yönetimine ilişkin en kapsamlı (Arktik Okyanusu dahil) uluslararası hukuki çerçeve olarak kalmaktadır. Sözleşme, deniz kaynaklarının ve okyanus kullanımlarının tüm yönlerini düzenlemeyi amaçlamaktadır. Arktik Okyanusu için, ABD henüz Sözleşmeyi onaylamamış tek Arktik devletidir. Çin için, Çin bir kıyı devleti olmamasına rağmen, ilgili hükümler Arktik'teki faaliyetlerinin hukuki temelini oluşturur. Svalbard Antlaşması, Çin'in Arktik çıkarlarını korumak için başka bir hukuki temel olarak kabul edilir. Antlaşma, Norveç'in Svalbard takımadaları üzerinde tam ve mutlak egemenliğini kurar ancak askersiz kalması gerektiğini belirtir. Çin, antlaşmayı 1925 yılında onaylamıştır. Antlaşma, 42 tarafına antlaşma alanında balıkçılık, avcılık, madencilik, ticaret ve endüstriyel faaliyetlerde eşit haklar verir (Jiang ve Zhou 2017: 90).

UNCLOS ve Svalbard Antlaşması'nın yanı sıra, Çin, Arktik Konseyi'ne gözlemci devlet olarak kabul edilmiş ve dolayısıyla Arktik Konseyi'nin ilgili hükümlerine uymak zorundadır. Arktik Konseyi, Ottawa Bildirisi ile resmen kurulmuştur. Arktik Konseyi, özellikle sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma konularında Arktik Devletleri arasında iş birliği, koordinasyon ve etkileşimi teşvik etmek için bir araç sağlamak üzere yüksek düzeyde bir hükümetler arası forumdur. Katılımı zorunlu olmayan bir uluslararası kuruluş değil, uluslararası bir forumdur (Koivurova vd. 2017: 153). Çin, Arktik Konseyi'ni en etkili bölgesel hükümet dışı

örgüt olarak görmektedir. Ancak, tam üye devletler sekiz Arktik devletidir. Çin sadece geçici bir gözlemciydi ve birçok kez kalıcı gözlemci devlet olmayı başvurdu. Çin şimdi 12 Arktik olmayan ülke arasında bir gözlemci olarak kabul edildi. Çin artık her Arktik Konseyi toplantısına katılmak için başvurmak zorunda değil, ancak bakanlar seviyesindeki toplantılarda karar alma süreci üzerinde neredeyse hiç etkisi yoktur. Yalnızca Arktik Konseyi üye devletlerinin oy kullanma hakları vardır. (Jiang ve Zhou 2017: 90).

Çin hükümetinin Arktik konularına ilişkin resmi bir politika açıklaması yoktur. Arktik meselelerini, Kutup işleri olarak ortak bir yaklaşımla ele alır ve bu konuları doğrudan Devlet Okyanus İdaresi (SOA) altındaki Çin Arktik ve Antarktik İdaresi'nin (CAA) ofisi yönetir. SOA, idari olarak Toprak ve Kaynaklar Bakanlığı'na bağlıdır. Çin'in kutup faaliyetleri, ulusal kalkınma ve reform komisyonu, maliye bakanlığı, bilim ve teknoloji bakanlığı ve Devlet Konseyi tarafından yönetilen Ulusal Doğa Bilimleri Vakfı gibi birkaç bakanlık ve ajans tarafından finanse edilir (Jiang ve Zhou 2017: 93). Çin Dışişleri Bakanlığı, Çin'in uluslararası Arktik iş birliği konularıyla ilgili öncü kuruluştur. Çin hükümetinden bazı yetkililer, Çin'in Arktik egemenliğini ve haklarını uluslararası hukuka uyarak koruyacağını ifade etmiştir. Ancak, Çin'in Arktik konularında temkinli olduğunu gösteren bir resmi politika açıklaması bulunmamaktadır. Çin hükümetinin yaklaşımı, Arktik'teki hassas konulardan kaçınmaya yöneliktir. Çin'in Arktik'teki hakları sınırlıdır ve mevcut egemenlik iddialarını tartışma veya kendi Arktik iddialarını yapma yasal bir dayanağı yoktur. Çin, diğer Arktik devletlerinin her birinin Münhasır Ekonomik Bölgesi içindeki kaynaklar üzerindeki haklarını desteklemektedir. Ancak, Çin'in Arktik Bölgesi'nde artan varlığı, dünya çapında etkileri olan ve non-Arktik devletler için hem fırsatlar hem de zorluklar sunan eriyen Arktik nedeniyle meşru bir hakkı olduğu düşünülmektedir (Jiang ve Zhou 2017: 94).

Çin, Arktik Konseyi'nde daimi gözlemci statüsüne başvuruda bulunmaya 2006 yılında başlamıştır. Ancak, bazı üyelerin itirazları nedeniyle başvuru reddedilmiştir. Çin, daha sonra başvuruyu yeniden sunmaya çalıştı, ancak yine caydırılmıştır. Arktik Konseyi'nin daimi gözlemcilik başvuruları üzerine kararları ikinci kez erteleme sinin ardından, Çinli Arktik uzmanları daha dikkatli bir tutum benimsemeye başlamıştır. Çinli yetkililer, Çin'in Arktik'e olan ilgisinin yarattığı şüphelerin ve Arktik politikasının hassas doğasının bilincinde olup ve bu nedenle Arktik konularına dikkatli yaklaşmayı tercih etmektedir. Arktik Konseyi, gözlemcilerin rolünü daha ayrıntılı

olarak tanımlayan bir kılavuz benimsemiş ve böylece yeni gözlemcileri kabul etmeyi kolaylaştırmıştır. Sonuç olarak, Çin, yedi yıl süren bir beklemeden sonra Mayıs 2013'te daimi gözlemci olarak nihayet kabul edildi ve aynı zamanda var olan Arktik Konseyi üye devletlerinin egemenliğini ve Arktik sularındaki haklarını kabul etmek zorundadır (Jiang ve Zhou 2017: 95). Uluslararası hukuk ve düzenlemelere göre, Çin'in Arktik'te kendi egemenlik iddialarında bulunmak için hiçbir hukuki temeli ve mevcut egemenlik iddialarını sorgulama hakkı yoktur. Bununla birlikte, Çin'in Arktik'teki sınırlı deniz hakları bulunmaktadır. İlk olarak, Sözleşme'ye göre, Çin'in hakları seyir hakkı, avcılık hakkı, doğal kaynakları kullanım hakkı, denizlerde bilimsel keşif hakkı bulunmaktadır. Seyir hakkına göre Çin, bir kıyı devletinin özel ekonomik bölgesinde ve uluslararası sularda seyrüsefer özgürlüğünden ve karasularında masum geçiş hakkından yararlanabilmektedir. Avcılık hakkına göre, uluslararası sularda avcılık özgürlüğünden yararlanabilmektedir. Doğal kaynakların kullanımı hakkına göre Çin, gelişmekte olan ülkelerin adil katılımını sağlamak amacıyla oluşturulan paralel bir sistem altında uluslararası deniz tabanı kaynaklarını kullanabilme hakkına sahiptir. Denizlerde bilimsel keşif hakkına göre ise Çin, Bölge'de deniz bilimsel araştırma yapabilir, uluslararası sularda bilimsel keşif özgürlüğünden yararlanabilir ve bir devletin onayıyla karasularında, EEZ'de ve kıta sahanlığında deniz bilimsel keşif yapabilir (Jiang ve Zhou 2017: 91-92). İkincisi, Svalbard Antlaşması'na göre, Çin, Svalbard takımadalarında avcılık, madencilik, ticaret ve endüstriyel faaliyetlerde bulunma özgürlüğünden yararlanabilir. Ayrıca, Çin vatandaşları, antlaşmanın tarafı olan tüm devletlerin vatandaşları gibi Svalbard'a erişim ve ikamet hakkına sahiptir. Antlaşma uyarınca, Çin de dahil olmak üzere 10 imzacı, araştırma istasyonları kurmuştur. (Jiang ve Zhou 2017: 92). Üçüncüsü, Arktik Konseyi'nin bir gözlemci devleti olarak, Çin Arktik Konseyi toplantılarına davet edilebilir, Arktik Konseyi'nin çalışmalarını gözlemleyebilir, bir Arktik Devleti veya kalıcı bir katılımcı aracılığıyla projeler önerilebilir ve tartışılan konularla ilgili açıklamalar yapabilir, yazılı açıklamalar sunabilir, ilgili belgeleri sunabilir ve görüşlerini bildirebilir (Jiang ve Zhou 2017: 91-92).

Çin'in Arktik meselelerine katılımı, ülkenin uluslararası alandaki statüsünü güçlendirebilecek önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu katılımın temelinde birkaç önemli neden yatmaktadır. İlk olarak, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği sorunları, Çin'in uluslararası arenadaki imajını şekillendirebilecek kritik bir konudur. Çin, dünyanın en büyük CO2 emisyonlarına sahip bir ülke olarak, iklim değişikliğiyle mücadelede

alacağı önlemlerle uluslararası kamuoyunda önemli bir rol oynar. Arktik Bölgesi, iklim değişikliğinin etkilerini en yoğun şekilde hisseden bölgelerden biridir ve bu nedenle Çin'in Arktik meselelerine aktif katılımı, uluslararası toplum nezdindeki çevreci çabalarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Jiang ve Zhou 2017: 88). İkinci olarak, Arktik'teki çevre koruma ve yönetimi, sadece Arktik ülkeleri arasında değil, aynı zamanda Arktik dışı ülkelerle de iş birliği gerektiren küresel bir meseledir. Arktik Bölgesi'nin çevresel hassasiyeti ve stratejik önemi, tüm ulusların ortak çıkarlarını etkilemektedir. Bu bağlamda, Çin'in Arktik işlerine aktif katılımı, küresel çevre koruma çabalarına verdiği desteği ve sorumlu bir küresel aktör olarak rolünü güçlendirebilir. Ancak, Çin'in Arktik'teki artan rolü, bazı ülkelerde "Çin tehdidi" algısını güçlendirebilir. Çin'in Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsü kazanması ve Arktik Bölgesi'ndeki etkinliklerinin artması, bazı ülkelerde endişe ve kuşku yaratmış olabilir. Bu nedenle, Çin'in uluslararası arenadaki imajını güçlendirmeye yönelik adımlarını dikkatli bir şekilde atmış olması ve uluslararası toplum nezdinde güven ve iş birliği ruhunu pekiştirmesi önemlidir. Sonuç olarak, Çin'in Arktik meselelerine katılımı, uluslararası itibarını güçlendirmek ve küresel liderlik rolünü artırmak için önemli bir fırsat sunmaktadır. Ancak, bu katılımın dengeli ve sorumlu bir şekilde yönetilmesi, uluslararası toplumla olan ilişkilerini güçlendirmek ve küresel çevre koruma çabalarına katkıda bulunmak için kritik öneme sahiptir (Jiang ve Zhou 2017: 89).

Çin'in Arktik politikaları, egemenlik konularında saygı ilkesini vurgulamaktadır. Özellikle, Çin'in Arktik politika belgesi, bölgede hiçbir toprak iddiasının olmadığını ve Kuzey Kutbu devletlerinin kendi toprakları üzerindeki egemenliğine, yargı yetkisine ve haklarına saygı duyduğunu beyan etmektedir. Bu tutum, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki ilişkilerini barışçıl ve işbirlikçi bir şekilde sürdürmek için çaba gösterdiğini göstermektedir (Hong 2021: 310-311). Çin'in Arktik politikaları, bölgesel iş birliği ve çok taraflı katılımın önemini vurgulamaktadır. Örneğin, Çin, Arktik Konseyi'nin çalışmalarına aktif olarak katılarak bölgedeki çeşitli meselelerde diğer ülkelerle birlikte hareket etmektedir. Bu, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki diplomatik etkisinin ve ilişkilerinin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır ve bölgesel istikrarın ve güvenliğin sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

Çin'in Arktik politikaları, yumuşak gücün geliştirilmesine de odaklanmıştır. Özellikle, Çin, Arktik topluluklar arasındaki nüfuzunu artırmak ve olumlu bir imaj oluşturmak için bilim diplomasisi ve altyapı/toplum yardım projeleri gibi araçları

kullanmaktadır. Bu tür projeler, Çin'in bölgedeki diplomatik etkisinin ve ilişkilerinin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır ve Çin'in bölgedeki pozitif bir aktör olarak algılanmasına yardımcı olmaktadır. Çin'in Arktik politikalarında fayda paylaşımı ve iş birliği önemli bir yer tutmaktadır. Çin, Kuzey Kutbu'nun tüm ulusları etkilediğini ve doğal kaynaklarının paylaşılması gerektiğini savunarak, bölgedeki ortak çıkarların önemini vurgulamaktadır. Örneğin, Çin, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarına erişim için diğer ülkelerle iş birliği yaparak faydaları paylaşmaya ve bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Bu da Çin'in bölgedeki diplomatik etkisinin ve ilişkilerinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır. AB ile iş birliği, iklim değişikliği araştırmaları, sürdürülebilir denizcilik, mavi ekonomi ve Avrupa ile Asya'yı Arktik rotalarla birbirine bağlama gibi konulara odaklanıyor. Aslında Çin, Arktik Bölgesi'nde herhangi bir askeri konuşlandırma planı bulunmadığını, bölgede aktif bir varlık sergilemeyi amaçlamadığını vurgulamaktadır. Ancak, bölgenin stratejik önemi nedeniyle Arktik Bölgesi'nde önemli bir askeri varlığının söz konusu olduğunu görmek mümkündür. Özellikle, bölgede gerçekleştirilen askeri tatbikatlar ve deniz gücü gösterileri, Çin'in bölgedeki varlığını vurgulamaktadır. Bu faaliyetler, kuzeyden gelebilecek potansiyel tehditlerin izlenmesi ve deniz iletişim hatlarının güvenliğinin sağlanması açısından Arktik Bölgesi'nin stratejik kontrolünün önemini vurgulamaktadır.

Arktik Bölgesi, önemli askeri değere sahiptir ve son yıllarda Arktik'teki askeri önemin artması, tüm beş kıyı devletinin Arktik'teki askeri yeteneklerini güçlendirmeye yönelik aldığı kararlarda yansımaktadır. Bazı Çinli akademisyenler de Arktik'in önemli askeri değere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, Arktik'in benzersiz fiziksel özellikleri nedeniyle, bu bölge tüm ülkeler, dahil olmak üzere Çin için askeri bilimsel değere sahiptir. Arktik'e yapılan bilimsel keşifler, Çin'in ilgili öncü bilimsel araştırmaları paylaşma fırsatları sağlamaktadır (Jiang ve Zhou 2017: 89). Çin hükümeti şu anda kalkınma ve uluslararası statüyü önceliklendirmektedir. Eriyen Arktik'in olası manzarası, Çin'e yukarıda bahsedilen faktörlerde çeşitli faydalar getirmesi muhtemeldir. Bu bağlamda, Çin'in önemli bir Arktik aktörü olma isteğinin, eriyen Arktik ile ilgili çıkarlardan kaynaklanabileceği düşünülebilir. Ancak, bu bölgedeki toprak dezavantajı ve teknik ve uzmanlık eksikliği gibi çeşitli engeller bulunmaktadır. Bu durumda, uluslararası iş birliği, bu engelleri hafifletmenin tek etkili yoludur.

3.2.2 Avrupa Birliği

AB'nin Arktik Politikaları genel olarak sosyal kalkınma projeleri, kültürel koruma ve destek, yerel ekonomik gelişim, eğitim ve mesleki gelişim konularına odaklanmaktadır (European External Action Service 2019). Sosyal kalkınma projeleri, modern toplumların karşılaştığı sosyal ve ekonomik zorlukları ele almayı amaçlayan önemli girişimlerdir. Özellikle Arktik Bölgesi gibi hassas ve çeşitli toplulukların bulunduğu bölgelerde, sosyal kalkınma projeleri yaşamsal öneme sahiptir. Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları çerçevesinde bu tür projelerin geliştirilmesi, bölgedeki yerli toplulukların sosyal refahını artırmak ve yaşam standartlarını iyileştirmek için kritik bir adımdır. Bu projeler, yerli halkların eğitim, sağlık, barınma ve istihdam gibi temel ihtiyaçlarını karşılamayı hedefler ve böylelikle toplumun genel refahını artırır.

Sosyal kalkınma projeleri bölgedeki yerli toplulukların eğitim olanaklarına erişimini artırmayı amaçlar. Eğitim, bireylerin kişisel ve mesleki gelişimlerini desteklemenin yanı sıra toplumun genel refahını artırmak için temel bir araçtır. Bu kapsamda, Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları altında yerli gençlere burslar ve mesleki eğitim programları sağlanabilir. Böylece, yerli topluluklarının yeteneklerini geliştirerek ekonomik ve sosyal açıdan daha güçlü bir konuma gelmeleri sağlanabilir. Ayrıca, sosyal kalkınma projeleri sağlık hizmetlerine erişimi artırmayı ve sağlıklı yaşam koşullarının sağlanmasını amaçlar. Sağlık, her toplumun en temel hakkı olan bir alan olup, Arktik Bölgesi'nde yaşayan yerli toplulukların bu haktan tam anlamıyla yararlanabilmesi için çeşitli önlemler alınması önemlidir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları altında sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve yerli topluluklara yönelik sağlık programlarının uygulanması gerekmektedir. Bununla birlikte, barınma koşullarının iyileştirilmesi de sosyal kalkınma projelerinin önemli bir parçasıdır. İnsanların sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamaları, toplumun genel refahını artırır ve sosyal dengenin korunmasına katkı sağlamaktadır. Sosyal kalkınma projeleri istihdamı artırmayı ve yerli toplulukların ekonomik bağımsızlığını desteklemeyi amaçlar. İstihdam, bireylerin ekonomik olarak güvence altına alınmasının yanı sıra toplumun genel refahını artıran bir faktördür. Bu nedenle, Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları altında yerli toplulukların ekonomik faaliyetlerini desteklemek ve yerel iş imkanlarını artırmak için çeşitli teşvikler ve programlar geliştirilmelidir. Ayrıca, sürdürülebilir turizm ve yerli el sanatları gibi sektörlerin desteklenmesiyle yerel ekonomilerin çeşitlendirilmesi ve güçlendirilmesi sağlanabilir.

Bu şekilde, sosyal kalkınma projelerinin Arktik Bölgesi'ndeki yerli toplumların yaşam kalitesini artırmak ve sosyal dengenin korunmasına katkı sağlamak için kritik bir rol oynadığı görülmektedir. Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları altında bu tür projelerin hayata geçirilmesi, bölgedeki toplumların uzun vadeli refahını ve sürdürülebilirliğini sağlayabilmektedir. Örneğin Avrupa Birliği tarafından, Arktik Bölgesi'nde yürütülen “Arctic Indigenous Peoples Entrepreneurship and Social Welfare Enhancement (ARISE)” projesi, Arktik Bölgesi'ndeki yerli toplumların girişimcilik yeteneklerini geliştirmeyi ve sosyal refahlarını artırmayı hedefleyen bir proje olarak bahsedilen sosyal kalkınma projelerinden bir tanesidir. Diğer bir örnek ise Kültürel Koruma ve Destek başlığı altında yerli kültürlerin ve geleneklerin korunması ve yaşatılmasına yönelik projeler ele alınabilir. Arktik Bölgesi'ndeki yerli toplumların kültürel miraslarının korunması, sadece geçmişlerini ve kimliklerini güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda toplumların geleceğe olan bağlılığını ve dayanışmasını da artırabilir.

Bu kapsamda, geleneksel bilgi ve pratiklerin yaşatılmasını destekleyen çeşitli programlar geliştirilebilir. Bu programlar, yerli halkların geçmişten gelen bilgilerlerini aktarmalarını ve gelecek nesillere miras bırakmalarını sağlamakta önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, yerel hikayelerin ve efsanelerin derlenmesi, geleneksel el sanatlarının öğretilmesi ve yerel dilin korunması gibi aktiviteler bu tür programların bir parçası olabilmektedir. Ayrıca, kültürel etkinliklerin ve festivallerin desteklenmesi, toplumlar arasında dayanışmayı ve toplum bağlarını güçlendirmede de rol üstlenmektedir. Bu etkinlikler, yerli kültürün ve kimliğin kutlanması için önemli bir fırsat sağlamakta ve toplum üyelerini bir araya getirir. Bunun yanı sıra, kültürel etkinlikler ve festivaller genellikle turist çekici olarak da görülür, bu da yerel ekonomiye katkı sağlar ve yerel girişimciliği teşvik etmektedir. Bu şekilde, kültürel koruma ve destek projeleri Arktik Bölgesi'ndeki yerli toplumların kimliklerini güçlendirmeye ve toplumlar arası dayanışmayı artırmaya yardımcı olabilir. Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları altında bu tür projelerin desteklenmesi, bölgedeki kültürel çeşitliliğin ve zenginliğin korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlayabilir. Bu da bölgedeki sosyal ve kültürel dengenin korunması açısından son derece önemlidir. “*Cultural Heritage and Indigenous Communities in the Arctic (CHICA)*” projesi, Arktik Bölgesi'ndeki kültürel mirasın korunması ve yerli toplumların kültürel kimliklerinin güçlendirilmesi için çeşitli stratejiler geliştiren bir proje olarak bu alanda örnek bir proje olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel Ekonomik

Gelişim başlığı altında Arktik Bölgesi'ndeki yerli toplulukların ekonomik güçlenmesine yönelik projeler incelenebilir. Bu projeler, toplulukların kendi ekonomik kaynaklarına dayalı olarak sürdürülebilir bir ekonomi oluşturmalarını teşvik eder ve böylece toplulukların dışarıya olan bağımlılığını azaltır. Yerel ekonomik gelişimi desteklemek için ilk adım, yerel girişimciliği teşvik etmektir. Bu, yerli bireylerin ve grupların kendi işletmelerini kurmalarını ve yerel ekonomiye katkı sağlamalarını teşvik etmek anlamına gelir. Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları altında, girişimcilik eğitimleri, işletme danışmanlığı ve finansal destek gibi programlar aracılığıyla yerel girişimcilerin desteklenmesi mümkündür. Ayrıca, küçük işletmelere destek sağlamak da yerel ekonomik gelişimin önemli bir parçasıdır. Bu destek, yerel işletmelerin büyüme potansiyelini artırmak ve rekabet güçlerini artırmak için çeşitli şekillerde olabilir. Örneğin, düşük faizli krediler, hibe programları ve işletme iyileştirme hizmetleri gibi kaynaklar sağlanabilir.

Doğal kaynaklara dayalı ekonomik faaliyetlerin güçlendirilmesi de yerel ekonomik gelişimin anahtarıdır. Arktik Bölgesi'ndeki yerli topluluklar genellikle doğal kaynaklara erişim sağlarlar ve bu kaynaklar üzerinden ekonomik faaliyetler yürütürler. Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları çerçevesinde, bu kaynaklara sürdürülebilir ve çevre dostu bir şekilde erişimi ve kullanımı teşvik eden programlar geliştirilebilir. Ayrıca sürdürülebilir turizm ve yerli el sanatları gibi sektörlerin desteklenmesiyle yerel ekonomilerin çeşitlendirilmesi hedeflenebilir. Bu tür faaliyetler, yerli toplulukların kültürel miraslarını ve doğal çevrelerini korurken ekonomik fırsatlar yaratır. Turizm, yerli el sanatları satışı ve kültürel etkinlikler gibi faaliyetler, toplulukların gelir kaynaklarını çeşitlendirebilir ve ekonomik dirençlerini artırabilir. Bu şekilde, yerel ekonomik gelişim projeleri Arktik Bölgesi'ndeki yerli toplulukların ekonomik bağımsızlığını destekleyerek, toplulukların uzun vadeli kalkınmasına katkı sağlayabilir. Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları altında bu tür projelerin desteklenmesi, bölgedeki yerli toplulukların ekonomik güçlenmesine ve sosyal refahlarının artmasına yardımcı olabilir. Örnek olarak Arktik Bölgesi'ndeki yerli toplulukların sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerini teşvik etmeyi ve yerel ekonomilerini güçlendirmeyi amaçlayan “*Arctic Sustainable Economy Development Initiative (ASEDI)*” projesi verilebilmektedir. Eğitim ve Mesleki Gelişim başlığı altında yerli gençlerin eğitim olanaklarına erişimini artırarak ve nitelikli iş gücü yetiştirerek toplulukların ekonomik ve sosyal açıdan güçlenmesine odaklanan projeler

incelenebilir. Bu tür projeler, yerli toplulukların uzun vadeli kalkınmasına katkı sağlamak amacıyla önemli bir rol oynar.

Eğitim olanaklarına erişimi artırmak için burslar sağlanabilir. Bu burslar, maddi olanaklardan yoksun olan yerli gençlere yükseköğrenim veya mesleki eğitim fırsatları sunarak eğitimlerini sürdürmelerine olanak tanımaktadır. Bu şekilde, gençlerin potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmeleri ve nitelikli iş gücü olmaları desteklenir. Ayrıca, mesleki eğitim programları geliştirilerek yerli gençlerin iş gücüne katılımları teşvik edilebilir. Bu programlar, yerel işletmelerle iş birliği içinde düzenlenebilir ve yerel ihtiyaçlara uygun mesleklerde eğitim imkanları sağlayabilir. Böylece, gençlerin istihdam edilebilir beceriler kazanmaları ve topluluklarına katkı sağlamaları desteklenir. İşbirliği projeleri de eğitim ve mesleki gelişimde önemli bir rol oynar. Yerel işletmeler, sivil toplum kuruluşları ve eğitim kurumları arasında yapılan işbirlikleri, yerli gençlerin eğitim ve istihdam fırsatlarına erişimini artırabilir. Bu tür projeler, yerel ekonomiyi desteklerken gençlerin kariyerlerini geliştirmelerine olanak sağlar.

Eğitim ve mesleki gelişim projeleri Arktik Bölgesi'ndeki yerli toplulukların ekonomik ve sosyal açıdan güçlenmesine katkı sağlar. Bu tür projeler, gençlerin gelecekteki başarılarına ve toplumlarına katkılarına odaklanarak, bölgedeki sosyal dengenin korunmasına ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları altında bu tür projelerin desteklenmesi, bölgedeki yerli toplulukların eğitim ve istihdam olanaklarına erişimini artırarak, gelecek nesillerin başarılarına katkı sağlayabilir. Örneğin Arktik Bölgesi'ndeki yerli gençlerin eğitim olanaklarına erişimini artırmayı ve istihdam edilebilir beceriler kazanmalarını sağlamayı amaçlayan “*Arctic Youth Education and Employment Program (AYEEP)*” projesi bu bağlamda değerlendirilebilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Arktik politikası 2008'den bu yana çevre koruma ve sürdürülebilir kalkınma gibi yumuşak güç konularına olan ilgisini artırmıştır (Brańka 2022: 178). Avrupa Birliği'nin Arktik politikası, küresel iklim değişikliğinin etkileri, bölgedeki jeopolitik ve jeoekonomik dinamiklerin değişimi ve uluslararası rekabetin artması gibi faktörlerin etkisi altında sürekli olarak şekillenmektedir. Çalışmada vurgulananlara göre, Arktik Bölgesi giderek daha fazla önem kazanmakta ve Avrupa Birliği için stratejik bir öncelik haline gelmektedir. Avrupa Birliği'nin Arktik politikasının güncellenme ihtiyacı, bölgedeki hızlı değişimlere uyum sağlama gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Özellikle, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve

Çin gibi büyük güçlerin bölgedeki artan faaliyetleri, Arktik'in Avrupa Birliği için daha belirgin bir öncelik haline gelmesini sağlamıştır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği'nin Arktik politikası, bölgenin genel istikrarı ve güvenliği göz önünde bulundurularak yeniden şekillendirilmelidir (Brańka 2022). Arktik politikasının güncellenmesi sürecinde, Avrupa Birliği'nin Arktik'teki çıkarlarını daha etkin bir şekilde temsil etmesi ve bölgedeki değişen dinamiklere daha iyi yanıt verebilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, çevresel sürdürülebilirliğin ve iklim değişikliğiyle mücadelenin önemi vurgulanmalı, aynı zamanda bölgedeki güvenlik endişeleri de dikkate alınmalıdır (Dolata 2020: 27). Avrupa Birliği'nin Arktik politikası, bölgedeki diğer aktörlerle iş birliğini teşvik etmeli ve bölgedeki çıkarlarına uygun bir şekilde temsil edilmelidir. Ayrıca, Arktik politikasının sürdürülebilir kalkınma ve çevresel koruma arasında bir denge kurması önemlidir.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği'nin Arktik politikası, bölgedeki değişen koşullara ve uluslararası dinamiklere uyum sağlayarak güncellenmelidir. Bu güncelleme sürecinde, bölgenin çevresel, ekonomik ve güvenlik boyutları göz önünde bulundurularak etkili bir strateji oluşturulmalıdır. Bu strateji, Avrupa Birliği'nin Arktik Bölgesi'ndeki çıkarlarını korumasını ve bölgedeki istikrarı desteklemesini sağlamalıdır (Brańka 2022: 184).

3.2.2.1 Arktik Bölgesi'nde İklim Değişikliğinin Etkileri: AB Politikalarının Şekillenmesi

İklim değişikliğinin Arktik Bölgesi'ndeki etkileri, Avrupa Birliği'nin Arktik politikalarını önemli ölçüde etkilemektedir. İklim değişikliği, Arktik Bölgesi'nde buzulların erimesine, deniz buzlarının azalmasına ve deniz seviyelerinin yükselmesine neden olmaktadır. Bu durum, bölgedeki ekosistemler üzerinde ciddi sonuçlar doğurmakta ve bölgede yaşayan insan toplulukları için yeni zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle bu bölümde Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları ve iklim değişikliği arasındaki ilişki incelenecek ve, bu ilişkiye somut bir örnek olarak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (*United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC*) kapsamında Avrupa Birliği'nin taahhütlerinden bahsedilecektir.

Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları, iklim değişikliğinin etkilerini azaltma ve bölgenin sürdürülebilirliğini sağlama amacıyla şekillenmektedir. Bu çerçevede, Avrupa Birliği'nin iklim politikaları ile Arktik politikaları arasında güçlü bir bağlantı

bulunmaktadır. AB, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliğine karşı mücadelede liderlik rolü üstlenmekte ve bölgedeki çevresel sürdürülebilirliği desteklemek için çeşitli önlemler almaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları, sera gazı emisyonlarını azaltma, yenilenebilir enerji kaynaklarını teşvik etme ve enerji verimliliğini artırma gibi iklim değişikliğiyle mücadele önlemlerini içerebilir. Aynı zamanda, Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları, bölgedeki bilimsel araştırmaları destekleyerek iklim değişikliği ile ilgili veri toplama ve analiz faaliyetlerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nin Arktik politikaları, iklim değişikliğiyle mücadele ve bölgenin sürdürülebilirliğini sağlama çabalarını desteklemektedir. Bu politikaların etkin bir şekilde uygulanması, Arktik Bölgesi'nin gelecekteki iklim değişikliği ile başa çıkma kabiliyetini artıracak ve bölgedeki çevresel ve sosyo-ekonomik dengenin korunmasına katkıda bulunacaktır.

İklim değişikliği, "insanlık için ortak endişe" olarak ilan edilmiştir. Uluslararası topluluk, iklim değişikliğinin getirebileceği riskleri en aza indirmek için uluslararası yasalar ve düzenlemeler yoluyla birlikte çalışmaktadır. Sera gazı (*GHG*) konsantrasyonlarını tehlikeli antropojenik müdahalelerle mücadele edecek seviyede sabitleme amacıyla ve ortak ama farklı sorumluluklar prensibine dayanarak, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (*UNFCCC*) 1992'de kabul edilmiştir. Sözleşme kapsamında hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler, ortak ama farklı sorumluluklar, ilgili kapasiteler ve sosyal ve ekonomik koşullarına uygun olarak bir dizi genel taahhütte bulunmuşlardır (Jiang ve Zhou 2017: 92). *UNFCCC* kapsamında, tüm sözleşme taraflarının sera gazı kaynaklarından kaynaklanan antropojenik emisyonlar ve sera gazı emilimlerinin ulusal envanterlerini geliştirmesi ve iklim değişikliği etkileri için beklentilere uygun iklim değişikliği azaltma ve adaptasyon stratejileri başlatması gerekmektedir. Ayrıca, iklim değişikliğini ilgili sosyal, ekonomik ve çevresel politikalarında dikkate almalılar; bilimsel, teknik ve eğitim konularında iş birliği yapmalılar; teknoloji transferini, sürdürülebilir yönetimi, eğitimi, kamu farkındalığını ve iklim değişikliği ile ilgili bilgi alışverişini teşvik etmelidirler (Jiang ve Zhou 2017: 93).

AB'nin Arktik siyasetine ilişkin olarak, *UNFCCC* çerçevesindeki taahhütler ve iklim değişikliği ile mücadele çabaları önemli bir rol oynamaktadır. AB, sera gazı emisyonlarını azaltma, adaptasyon stratejileri geliştirme ve iklim değişikliği ile ilgili politikalarını dikkate alma gibi alanlarda ulusal envanterler oluşturmakta ve beklentilere uygun bir şekilde hareket etmektedir. Bu, AB'nin iklim değişikliği

konusundaki ciddiyetini ve taahhüdünü yansıtmaktadır (Kuus 2022: 5). AB'nin Arktik siyasetine olan katkısı, özellikle iklim değişikliği konusunda güvenlik endişelerini vurgulaması ve kutup araştırmaları ile altyapı geliştirme gibi çabalarıyla artmıştır. AB, Arktik'teki çeşitli alanlarda teknik uzmanlığa sahiptir ve bu da balıkçılık yönetimi ve çevre koruma gibi konularda etkili olmasını sağlamaktadır (Kuus 2022: 5). AB'nin Arktik siyasetindeki benzersizliği, üye devletlerin çeşitli çıkarlarını dikkate alması ve karar alma sürecinde farklı bir yaklaşım sergilemesidir. AB strateji belgeleri genellikle üye devletlerin çıkarlarını karşılamak için geneldir ve bu da AB'nin Arktik politikasını şekillendirmede önemli bir faktördür.

Ayrıca, AB'nin "Brüksel etkisi" olarak adlandırılan tek taraflı düzenleyici gücü, küresel piyasaları etkileme yeteneğini vurgulamaktadır. Bu, AB diplomatlarının ticaretin gelişmesi için koşullar oluşturmaya çalışmasıyla sağlanır ve AB'nin düzenleyici gücünü ve çok taraflı angajmanını artırır. Sonuç olarak, AB'nin Arktik siyasetindeki rolü, geleneksel aktörlerin ve coğrafi sınırların ötesinde kutup uzmanlığının genişlemesini vurgular. Bilgi üretimi dinamiklerini anlamak ve ara kesim alanların rolünü kavramak, Arktik yönetiminin evrilen manzarasını anlamak için önemlidir.

3.2.3 Çevre örgütlerinin Arktik Siyaseti Üzerinde Etkiler

Arktik Bölgesi'nde faaliyet gösteren çevre örgütlerinin temel amacı, bölgedeki çevresel koruma, sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliği gibi konulara dikkat çekmek ve çözümler üretmektir. Bu örgütler genellikle bilimsel araştırmalara dayalı politika önerileri geliştirmekte ve bunları kamuoyuna ve politika yapıcılara ileterek etki sağlamaya çalışmaktadır. Arktik Bölgesi'nin eşsiz ekosistemini ve doğal kaynaklarını korumak, iklim değişikliği ile mücadele etmek ve yerli toplulukların haklarını korumak bu örgütlerin odaklandığı alanlardan sadece birkaçıdır.

Doğa koruma, çevresel tahribatın önlenmesi ve ekosistemlerin korunması, çevre örgütlerinin öncelikli hedeflerinden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Arktik Bölgesi'ndeki hassas ekosistemler, küresel ölçekte biyolojik çeşitliliğin önemli bir kaynağını temsil etmekte ve bu nedenle korunmaları önem arz etmektedir. Bu çerçevede, çevre örgütleri genellikle korunan alanların genişletilmesi, deniz yaşamının ve karasal habitatların korunması için çaba göstermektedirler. Temiz enerji kullanımı, iklim değişikliğinin etkilerini azaltmak ve sera gazı emisyonlarını düşürmek adına benimsenen en önemli stratejilerden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Arktik

Bölgesi, iklim değışikliğinin etkilerini en fazla hisseden bölgelerden biridir ve bu nedenle çevre örgütleri, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesi ve fosil yakıt kullanımının azaltılması için faaliyet göstermektedirler (Berkman 2009).

Bu noktada Arktik Bölgesi'nde etkili olan bazı çevresel örgütlerden ve bu örgütlerin başlıca faaliyet alanlarından bahsetmek gerekmektedir. Arktik Bölgesi'ndeki doğal yaşamı korumak ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek amacıyla çalışan önemli bir çevre örgütü olan WWF Kuzey Kutbu Programı (*WWF Arctic Programme*), deniz yaşamı koruma, iklim değışikliği ile mücadele ve yerli toplumların haklarının korunması gibi konulara odaklanmaktadır. Kuzey Kutbu Konseyi (*Arctic Council*), Arktik Bölgesi'ndeki çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma konularında uluslararası iş birliğini teşvik eden bir forumdur. Üye ülkeler ve yerli toplumlar arasında yapılan iş birliğiyle, çevresel koruma politikaları ve projeleri geliştirilmektedir. Greenpeace Kuzey Kutbu Kampanyası (*Greenpeace Arctic Campaign*), Arktik Bölgesi'ndeki çevresel tehditlere dikkat çekmek ve doğal yaşamı korumak için kampanyalar düzenlemektedir. Bu kampanyalar genellikle deniz yaşamını koruma, iklim değışikliği ve endüstriyel faaliyetlerin kontrolü gibi konuları ele almaktadır. Kuzey Kutbu Enstitüsü (*Arctic Institute*), Arktik Bölgesi'ndeki iklim değışikliği, doğal kaynakların yönetimi ve yerli hakları gibi konularda araştırma yapmakta ve politika önerileri geliştirmektedir. Bu öneriler, Arktik politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu örgütler, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma çabalarına liderlik ederken, yerli toplumların haklarını ve çıkarlarını savunarak bölgenin sosyal ve çevresel dengesini korumaya katkı sağlamak ve Arktik siyaseti üzerinde etkili olmaktadır.

Çevre örgütlerinin Arktik politikaları üzerindeki etkisi ve sundukları politika önerileri, bölgenin çevresel ve sosyal dengesinin korunması için önemli bir role sahiptir. Bu örgütler, bilimsel verilere dayanarak hazırladıkları raporlar ve politika önerileriyle politika yapıcılara rehberlik eder ve Arktik Bölgesi'nin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine katkı sağlarlamaktadırlar. Bu nedenle bu noktada Arktik Bölgesi'nde etkili olan çevre örgütlerinin, Arktik siyaseti ile olan ilişkisinden bahsetmek gerekmektedir. Çevre örgütlerinin Arktik Bölgesi'ndeki iklim değışikliği ile mücadelede önemli bir rol oynadıklarını söylemek mümkündür. Çevre örgütleri bilimsel verilere dayanarak, sera gazı emisyonlarının azaltılması ve Arktik'teki buzulların ve deniz buzunun korunması gibi politika önerileri ile Arktik siyasetine dahil olmaktadır. Özellikle, sera gazı emisyonlarının azaltılması için uluslararası iş

birliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarının teşviki gibi cözümleri desteklemektedirler. İkinci olarak çevre örgütleri, Arktik'teki deniz ve kara alanlarının korunması konusunda siyasete dahil olmaktadırlar. Bu alanlar, benzersiz ekosistemlere ve biyoçeşitliliğe ev sahipliği yapmakta ve korunmaları çevre örgütlerinin gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. Çevre örgütlerinin bu alanların korunması için önerdikleri politikalar arasında korunan alanların genişletilmesi, deniz yaşamının ve kara habitatlarının korunması için stratejiler geliştirilmesi ve endüstriyel faaliyetlerin sınırlandırılması gibi konular bulunmaktadır (Berkman 2009).

Arktik politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında bir diğer önemli konu ise yerli toplulukların katılımı önemlidir ve çevre örgütleri bu konuya özel önem vermektedirler. Arktik Bölgesi'nde yaşayan yerli topluluklar, geleneksel yaşam tarzlarını sürdürmek ve doğal kaynaklara erişimlerini korumak için mücadele etmektedirler. Çevre örgütleri, bu toplulukların haklarını savunmak ve katılımlarını teşvik etmek için çeşitli projeler ve kampanyalar yürütür. Politika önerileri arasında, yerli toplulukların karar alma süreçlerine aktif olarak katılımının sağlanması, yerli bilgi ve deneyimlerin dikkate alınması ve yerli haklarının korunması konuları yer almaktadır.

Çevre örgütleri, Arktik Bölgesi'ndeki endüstriyel faaliyetlerin çevresel etkilerinin denetlenmesini ve sürdürülebilir bir kalkınma modelinin benimsenmesini desteklemektedirler. Endüstriyel faaliyetlerin denetlenmesi ve sürdürülebilir bir kalkınma modelinin benimsenmesi de çevre örgütlerinin odaklandığı konular arasındadır. Arktik Bölgesi'ndeki madencilik, petrol ve gaz çıkarma gibi endüstriyel faaliyetler, çevresel tahribata ve yerli toplulukların yaşam tarzlarına ciddi tehditler oluşturabilir. Bu nedenle, çevre örgütleri, bu tür faaliyetlerin çevresel etkilerini azaltmak ve yerel ekonomileri desteklemek için çaba gösterir. Politika önerileri arasında, madencilik, petrol ve gaz çıkarma gibi faaliyetlerin çevresel etkilerinin azaltılması, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının teşvik edilmesi ve yerli toplulukların yaşam tarzlarının korunması bulunmaktadır (Koivurova 2005). Bu politika önerileri, çevre örgütlerinin Arktik politikaları üzerindeki etkisini ve bölgenin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine katkılarını göstermektedir. Çevre örgütleri, bilimsel verilere dayalı olarak hazırladıkları politika önerileriyle politika yapıcılara rehberlik ederek, Arktik Bölgesi'nin çevresel ve sosyal dengesini korumak için önemli bir rol oynarlar. Bu politik katılımın yanı sıra, çevre örgütlerinin amaçlarına ulaşmak

için en sık başvurduğu yöntemlerden bir diğeri ise projeler ve kampanyalar yürütmektir.

Arktik Bölgesi'nde çevre örgütleri, çeşitli projeler ve kampanyalar yoluyla bölgedeki çevresel koruma, sürdürülebilir kalkınma ve yerli hakları savunma çabalarını sürdürmektedir. Bu projeler genellikle yerel topluluklarla iş birliği içinde yürütülür ve bölgedeki doğal yaşamı ve kültürel mirası korumayı hedefler. Örneğin, *Arctic Wildlife Refuge* Savunma Kampanyası, Alaska'nın vahşi doğasını korumak için yoğun bir şekilde çalışmaktadır. Ayrıca, *Alaska Wilderness League*, *Arctic National Wildlife Refuge*'ın korunmasına yönelik uzun vadeli projeler yürütmektedir. Ayrıca, Arktik Bölgesi'ndeki çevre örgütleri, yerli toplulukların katılımını artırmaya yönelik çeşitli projeler yürütmektedir. Bu projeler genellikle yerli toplulukların bilgi ve deneyimlerine dayalı olarak politika yapım süreçlerine katılımını teşvik eder ve yerli haklarının korunmasını destekler. Örneğin, *Alaska Native Tribal Health Consortium*, yerli toplulukların sağlık hizmetlerine erişimini artırmak ve sağlık sonuçlarını iyileştirmek için çeşitli projeler yürütmektedir. Bunun yanı sıra, çevre örgütleri Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ile mücadelede de önemli projeler yürütmektedir. Örneğin, *WWF Arctic Programme*, deniz buzunun erimesi ve deniz seviyelerinin yükselmesi gibi iklim değişikliği etkilerine karşı koruma ve uyum stratejileri geliştirmek için projeler yürütmektedir. Ayrıca, Arctic Climate Impact Assessment gibi büyük ölçekli bilimsel projeler, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliğinin etkilerini anlamak ve politika yapıcılarına bilgi sağlamak için önemli bir role sahiptir.

Tüm bu projeler ve kampanyalar, çevre örgütlerinin Arktik Bölgesi'ndeki çevresel koruma, sürdürülebilir kalkınma ve yerli hakları savunma çabalarını göstermektedir. Çevre örgütleri, yerel topluluklarla iş birliği yaparak bölgedeki doğal yaşamı ve kültürel mirası korumak için çeşitli stratejiler ve projeler geliştirmektedir.

3.2.4 Araştırma Kurumlarının Arktik Siyaseti Üzerinde Etkileri

Araştırma kurumlarının Arktik siyaseti üzerindeki etkisi oldukça büyüktür. Bu kurumlar, çeşitli konularda bilimsel araştırmalar yürüterek, politika yapıcılarına ve topluma değerli bilgiler sunarlar. Özellikle, iklim değişikliği, deniz buzunun erimesi, deniz yaşamının değişimi gibi konular üzerinde yapılan araştırmalar, Arktik politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu araştırmaların sonuçları, politika yapıcılarının kararlarını bilimsel temellere

dayandırmasına yardımcı olmaktadır. Böylece Arktik Bölgesi'nin çevresel dengesini korumak için daha etkili politikaların hayata geçirilmesine katkı sağlamaktadırlar.

Örneğin, *Arctic Climate Impact Assessment* gibi büyük ölçekli araştırma projeleri, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliğinin etkilerini inceleyerek politika yapıcılarına önemli bilgiler sunmaktadır. Bu projeler, deniz buzunun erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi gibi fenomenlerin etkilerini değerlendirir ve bu değişikliklerin Arktik Bölgesi üzerindeki sosyo-ekonomik ve çevresel sonuçlarını analiz etmektedir. Bu bilgiler, Arktik politikalarının iklim değişikliği ile mücadele stratejilerinin belirlenmesinde ve uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Araştırma kurumları aynı zamanda yerli toplulukların bilgi ve deneyimlerine de değer vermektedirler. Yerli halklar, binlerce yıldır Arktik Bölgesi'nde yaşamış ve çevresel değişikliklere uyum sağlamışlardır. Bu nedenle, araştırma kurumları, yerli bilgiyi bilimsel araştırmalarla birleştirerek daha kapsamlı bir anlayış sağlamak ve politika yapıcılarına bu bilgiyi aktararak yerli toplulukların haklarını korumaya çalışmaktadırlar. Örneğin, Arktik Konseyi gibi kuruluşlar, yerli toplulukların Arktik politikalarına katılımını teşvik etmekte ve yerli bilgiyi politika yapım süreçlerine entegre etmeye çalışmaktadırlar. Bu nedenlerden dolayı, araştırma kurumlarının Arktik siyaseti üzerindeki etkisi oldukça büyüktür. Bu kurumlar, bilimsel verilere dayalı olarak politika yapıcılarına rehberlik etmekte ve Arktik Bölgesi'nin sürdürülebilir kalkınması ve çevresel korunmasına katkı sağlamaktadırlar.²⁰

3.2.5 Yerli Grupların Arktik Siyaseti ile İlişkisi

Devlet dışı aktörlerin analizi çerçevesinde yerli grupların rolü oldukça önemlidir. Yerli gruplar, Arktik Bölgesi'ndeki çeşitli konularda sürekli olarak faaliyet göstermektedirler ve Arktik politikaları üzerinde etkili bir rol oynamaktadırlar. Bu gruplar genellikle 1yerli dilleri, kültürleri ve gelenekleri ile özdeşleşen topluluklardan oluşur ve Arktik Bölgesi'nin yerli halklarını temsil ederler. Yerli grupların Arktik politikaları üzerindeki etkisi, politika oluşturma sürecine katılımları ve politika uygulanmasındaki rolleriyle belirlenmektedir.

²⁰ Arktik Bölgesi'nde yapılan bilimsel araştırmalarla ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. İstanbul Teknik Üniversitesi Süleyman Demirel Kültür Merkezi, *Kutup (Arktik ve Antarktik) Bilim Programı Çalıştayı Özet Kitabı*, 12 – 13 Nisan 2017 https://mam.tubitak.gov.tr/sites/images/kare_mam/1._ulusal_kutup_bilimleri_ozet_kitabi.pdf

Arktik Bölgesi'nde yaşayan yerli gruplar, geleneksel yaşam tarzlarını sürdürmek ve çevresel kaynakları korumak için politika yapıcılarla iş birliği yaparlar. Bu gruplar, topluluklarının çıkarlarını savunmak ve yerli haklarını korumak için çeşitli platformlarda faaliyet gösterirler. Özellikle, *Inuit Circumpolar Council (ICC)* gibi yerli gruplar, Arktik politikalarının oluşturulmasında etkin bir rol oynarlar ve yerli toplulukların seslerini politika yapıcılara duyururlar. ICC'nin çabaları, Arktik politikalarının daha kapsayıcı ve yerli haklarına saygılı bir şekilde oluşturulmasına katkı sağlamaktadır.

Yerli gruplar ayrıca, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ile mücadele ve çevresel koruma projelerinde aktif olarak yer alırlar. Kendi topraklarında ve yaşadıkları çevrede meydana gelen değişikliklere duyarlı olan yerli gruplar, çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma projelerinin tasarlanması ve uygulanmasında önemli bir rol oynarlar. Örneğin, yerli gruplar, geleneksel bilgi ve deneyimlerini kullanarak yerel ekosistemleri korumak ve yönetmek için yerel inisiyatifler geliştirmektedirler. Bu bağlamda, yerli grupların Arktik politikaları üzerindeki etkisi sadece politika oluşturma sürecinde değil, aynı zamanda politikaların uygulanması ve projelerin hayata geçirilmesi aşamasında da devam etmektedir. Yerli grupların katılımı ve liderliği, Arktik Bölgesi'nin çevresel ve sosyo-ekonomik açıdan sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine katkı sağlar. Bu nedenle, politika yapıcılarının, yerli grupların perspektifini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak daha etkili politikalar oluşturmaları önemlidir. Yerli grupların aktif katılımı, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel ve sosyo-ekonomik dengeyi korumak için hayati öneme sahiptir.

BÖLÜM IV

KRİZLER VE FIRSATLAR

4.1 ARKTİK BÖLGESİ'NİN ARTAN STRATEJİK ÖNEMİ

Çalışmanın buraya kadar olan bölümlerinde iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi üzerinde yarattığı coğrafi, sosyal, ekonomik ve siyasi etkiler incelenmiş, Arktik Beşlisi, Çin ve Avrupa Birliği gibi bölgede etkili olan aktörlerin bölge hakkındaki politikalarının değişimi açıklanmıştır. Bu bilgilerin hazırladığı temelde geldiğimiz noktada iklim değişikliğinin bölgenin stratejik önemini arttırdığı konular bu bölümde özetlenecek, sonrasında bölgenin geleceği ile ilgili literatürden elde edilen bilgilere yer verilecek ve çalışma ile ilgili genel değerlendirmeler yapılacaktır.

Dünyanın en kuzeyinde bulunan bölge olarak Arktik Bölgesi, bir kısmı dönemsel veya kalıcı olarak donmuş olan Arktik Okyanusu, yan denizler ve farklı devletlerin egemenliği altında bulunan topraklardan oluşmaktadır. ABD, Rusya, Kanada, Danimarka/Grönland ve Norveç ile birlikte Arktik Okyanusu kıyı devletlerinden biridir. Bölgeyle geleneksel bağları ve çıkarları olan Finlandiya, İzlanda ve İsveç de Arktik Konseyi'ne, dahildir. Özellikle son on yıllarda iklim değişikliğinin etkilerinin belirginleşmesi ile birlikte bu sekiz devletin her biri için, bölgedeki toprakların, bu topraklara bağlı okyanus alanının, deniz tabanının ve orada bulunan doğal kaynakların önemi önemli ölçüde artmıştır (Altunkaya 2019: 186).

Yani Arktik Bölgesi, dünya haritasının kuzey kutbuna doğru uzanan stratejik bir alanı temsil eder. Bu bölgenin jeopolitik önemi, coğrafi konumunun yanı sıra içerdiği enerji ve doğal kaynaklar, deniz yolları ve askeri stratejiler gibi faktörlere dayanmaktadır. Ancak, Arktik'in stratejik önemi, iklim değişikliği gibi küresel bir tehdidin etkisi altında giderek daha fazla şekillenmektedir. Başka bir deyişle, Arktik Bölgesi, jeopolitik önemini coğrafi konumundan ve içerdiği kaynaklardan almaktadır. Kuzey Kutbu'na doğru uzanan bu stratejik alan, birçok ülkenin dikkatini çekmektedir. Coğrafi konumu, Arktik'in hem doğal kaynaklar açısından zengin olmasını sağlamış hem de deniz yollarının stratejik önemini artırmıştır. Ancak, Arktik'in stratejik önemi,

iklim değışikliğı gibi küresel bir tehdidin etkisi altında giderek daha fazla şekillenmektedir. Buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi ve çevresel değışiklikler, bölgedeki jeopolitik dinamikleri etkilemektedir. Bununla birlikte, iklim değışikliğı, Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarına erişimi de etkilemektedir. Artan sıcaklıklar, petrol, doğalgaz ve diğer kaynaklara daha kolay erişim sağlayabilirken, aynı zamanda çevresel riskleri de artırabilir. Başka bir deyişle Arktik Bölgesi'nin siyasi, ekonomik ve sosyal önemi, iklim değışikliğinin etkileri nedeniyle artmakta ve bu etkiler bölgedeki fırsatları ve zorlukları ortaya çıkarmaktadır. Deniz buzunun azalması ve buna bağılı olarak bölgenin yeni erişilebilir hale gelmesi, bölgedeki enerji kaynaklarının yoğunluğunun keşfi ile birleştğinde, egemenlik ve sınır konularıyla ilgili ciddi sorular ortaya çıkmıştır. 2000'lerden bu yana özellikle Arktik kıyı devletleri, bazı diğer dikkate değer uluslararası aktörlerle birlikte, Kuzey'in Geleceğı ve bölgenin olası siyasi düzenlemesi hakkında tartışmalara dahil olmuşlardır. Bu nedenle, politika yapıcılar dikkatlerini bölgeye yoğunlaştırmış ve birçok devlet bölgeye ilişkin belirli strateji belgeleri yayınlamıştır (Altunkaya 2019: 184).

Arktik, enerji kaynakları bakımından zengin bir bölgedir. Özellikle petrol, doğalgaz ve madenler açısından büyük potansiyele sahiptir. Bu kaynaklara erişim, enerji ithalatçısı olan ülkeler için stratejik bir konudur ve Arktik'in bu zengin kaynakları, uluslararası ilişkilerde önemli bir faktör haline gelmiştir. Bununla birlikte, Arktik'teki buzulların erimesiyle birlikte, bölgedeki deniz yolları da stratejik bir öneme sahip olmuştur. Kuzey Doğı Geçidi ve Kuzeybatı Geçisi gibi rotalar, deniz ticaretinin daha kısa ve ekonomik açıdan daha verimli hale gelmesini sağlamaktadır. Bu da uluslararası ticaretin artmasına ve bölgedeki jeopolitik dengelerin değışmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, Arktik Bölgesi'nin stratejik önemi, enerji kaynakları ve deniz yolları gibi geleneksel faktörlere ek olarak, iklim değışikliğı gibi daha geniş bir perspektiften ele alınmalıdır. Bölgedeki jeopolitik dengelerin ve politikaların şekillenmesinde, çevresel faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Bu, Arktik'in gelecekteki stratejik önemini anlamak ve bölgedeki çıkarları korumak için önemlidir.

Artan sıcaklıklar ve buzulların erimesi, Arktik Denizi'nde deniz yollarının daha uzun süre açık kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, özellikle Kuzey Doğı Geçidi ve Kuzeybatı Geçisi gibi stratejik deniz yollarının uluslararası ticaret için alternatif rotalar olarak kullanılmasını mümkün kılar. Geleneksel olarak, gemiler Asya ile Avrupa arasında seyahat ederken daha güneyde bulunan rotaları kullanmak

zorundaydılar, ancak artık Arktik Denizi'nde açılan yeni deniz yolları, seyahat sürelerini kısaltmakta ve maliyetleri düşürmektedir.

Özellikle Asya ve Avrupa arasındaki ticaret, bu yeni ticaret rotalarının önemli bir yararlanıcısı olmuştur. Arktik Denizi'nin açılmasıyla birlikte, malların taşınması için daha kısa ve daha ekonomik yolların kullanılabilmesi, ticaretin hızlanmasını ve ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir. Bu, ticaret hacminde artışa ve ekonomik entegrasyonda bir artışa yol açmaktadır, çünkü daha kısa seyahat süreleri ve azalan maliyetler, işletmelerin ve ülkelerin ticari ilişkilerini güçlendirmektedir. Bununla birlikte, stratejik deniz yollarının açılmasıyla birlikte ortaya çıkan ticari fırsatlar, yeni zorluklar ve riskler de beraberinde getirmektedir. Artan deniz trafiği, çevresel riskleri artırabilir ve bölgedeki ekosistemlere zarar verebilir. Ayrıca, deniz kazaları ve kirlilik olayları gibi risklerin yönetimi, bu ticaret yollarının sürdürülebilirliği için kritik öneme sahiptir. Stratejik deniz yollarının açılmasıyla birlikte ticaretin artması, Arktik Bölgesi'nin jeopolitik önemini artırmaktadır. Ancak, bu yeni ticaret rotalarının kullanılmasıyla ilgili çevresel ve güvenlik endişeleri de dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, Arktik'teki ticaretin sürdürülebilirliğini sağlamak için uluslararası iş birliği ve çevresel koruma önlemleri önemlidir.

Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği, buzulların erimesi ve deniz seviyelerinin yükselmesi gibi etkilerle birlikte, enerji ve doğal kaynaklara erişimde önemli değişikliklere yol açmaktadır. Bu değişimler, Arktik'in zengin enerji potansiyeline sahip olduğunu ve bu potansiyelin giderek daha fazla keşfedildiğini göstermektedir. Özellikle petrol, doğalgaz ve mineraller gibi enerji kaynaklarına yönelik arama ve çıkarma faaliyetleri için yeni fırsatlar ortaya çıkmaktadır. Buzulların erimesiyle birlikte, daha önce ulaşılması zor olan enerji kaynaklarına ulaşmak artık daha mümkün hale gelmektedir. Bu durum, Arktik'in enerji zengini potansiyelini daha da ön plana çıkarmaktadır. Özellikle, petrol ve doğalgaz rezervlerinin keşfi ve çıkarılması, bölgenin ekonomik büyümesini desteklemekte ve enerji arz güvenliği açısından stratejik bir önem kazanmaktadır. Bunun yanı sıra, maden kaynaklarına erişimdeki artış da Arktik'in ekonomik çeşitliliğini artırmakta ve bölgenin ticaret potansiyelini genişletmektedir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde devletlerarası güç ilişkileri askeri düzeyden başka bir yöne doğru evrilmiştir. Enerji kaynaklarının keşfi ve kullanma kapasitesi devletlerin politikalarında etkin olmaya başlamıştır. Dolayısıyla devletlerin jeopolitik konumlarının öneminin yanı sıra jeoekonomik de bir güç unsuru olarak

değerlendirilmektedir. Bu durum iklim değişikliği etkileriyle birleştiğinde, Arktik Bölgesi'nde salt jeopolitik önemin yanı sıra jeoekonominin önemi artmıştır (Dal 2020). Arktik Bölgesi'ndeki enerji ve doğal kaynaklara erişimdeki artış, sadece ekonomik fırsatlar sunmakla kalmamakta, aynı zamanda uluslararası ilişkiler ve jeopolitik dinamikler açısından da önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle, bölgedeki enerji kaynaklarının kontrolü ve kullanımı, çeşitli ülkeler arasında rekabeti ve iş birliğini etkileyebilir. Bu nedenle, Arktik'teki enerji kaynaklarına erişim, uluslararası ilişkilerde ve bölgesel istikrarın sağlanmasında önemli bir faktör olarak göze çarpmaktadır. Ancak, enerji kaynaklarına erişimdeki artışın beraberinde çeşitli zorlukları da getirdiğinden daha önce de bahsetmiştik. Özellikle, çevresel etkiler ve ekosistemler üzerindeki olumsuz etkiler göz önünde bulundurulmalıdır. Enerji kaynaklarının çıkarılması ve kullanılması, bölgedeki doğal yaşamı ve yerel toplulukları ciddi şekilde etkileyebilir. Bu nedenle, enerji kaynaklarına erişimle ilgili politikaların sürdürülebilirlik ilkelerine dayanması ve çevresel etkilerin minimize edilmesi önemlidir. Bu, Arktik'in uzun vadeli korunması ve bölgedeki ekosistemlerin sağlıklı kalması için kritik bir adımdır.

Kuzey Kutbunda bulunan madencilik potansiyelinin cazibesi gün geçtikçe artmaktadır. Dolayısıyla madencilik ve doğal kaynak temelli endüstrilerin gelişimi Kuzey Kutbunun ekonomisinin temel itici güçleri arasındadır. Yerli halkın bölgede yaşıyor oluşu, çevresel kaygılar ve doğaya dayalı geçim kaynakları madencilik sektörünün gelişimini zorlaştırmaktadır. Madenciliğin bu bölgede ilerlemesi dünyanın diğer bölgelerindeki madencilik faaliyetlerinden daha fazla doğayı etkileyebilir. Madencilik faaliyetlerinin sosyo-ekolojik açıdan değerlendirilebilmesi için bütüncül bir yaklaşım uygulanmalıdır (Tolvanen vd. 2019).

İklim değişikliği ve buzulların erimesi, Arktik Bölgesi'nde çevresel ve ekolojik risklerin artmasına neden olmaktadır. Bu değişikliklerin başında gelen etkilerden biri, artan deniz trafiğiyle birlikte gelen deniz kirliliği ve çevresel tahribattır. Gemi trafiğindeki artış, petrol sızıntıları, gemi atıkları ve gemi kazaları gibi riskleri artırarak deniz ekosistemlerine zarar verebilir. Bu durum, deniz yaşamını ve deniz kuşlarını olumsuz etkileyebilir ve deniz biyolojik çeşitliliği üzerinde önemli bir tehdit oluşturabilir. Ayrıca, iklim değişikliği Arktik ekosistemlerini ve yerel toplulukları doğrudan etkilemektedir. Buzulların erimesi ve deniz seviyelerinin yükselmesi, sahil şeridindeki yaşam alanlarının kaybına neden olabilmekte ve kıyı bölgelerindeki ekosistemleri değiştirebilmektedir. Bu durum, özellikle kutup ayıları, foklar, balinalar

ve diğer deniz memelileri gibi türler için yaşamsal öneme sahip olan habitatların azalmasıyla sonuçlanabilir. Bu türlerin hayatta kalması ve ekosistemlerin dengesinin korunması için çevresel faktörlerin göz önünde bulundurulması kritiktir. Bu nedenle, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel risklerin azaltılması için sürdürülebilir politikaların benimsenmesi büyük önem taşır. Bu politikalar, enerji kaynaklarının çıkarılması ve taşınması gibi faaliyetlerin çevresel etkilerini minimize etmeyi amaçlamalıdır. Ayrıca, deniz trafiğinin kontrol altında tutulması ve deniz kirliliğinin önlenmesi için uluslararası iş birliği ve çevresel koruma önlemleri hayati öneme sahiptir. Bu şekilde, Arktik ekosistemleri ve yerel topluluklar için daha sürdürülebilir bir gelecek sağlanabilir ve bölgedeki çevresel dengenin korunması desteklenebilir.

Arktik Bölgesi, hassas bir çerçeve içerisinde ekonomik, çevresel ve politik kaygıların birleştiği bir yerdir. Zorlayıcı fiziksel bir çevreye ve potansiyel doğal kaynakları sayesinde Arktik Bölgesi birçok uluslararası aktörün ilgi odağı haline gelmiştir. Halihazırda hassas bir ekosisteme sahip olan Arktik Bölgesi doğal kaynakların çıkarımı ve kullanımı esnasında daha da kırılgan bir yapıya bürünebilir bu da dünyanın genelinde hissedilebilir (Provencher vd. 2017). Dramatik bir şekilde değişen Arktik Bölgesi bir yandan ekonomik fırsatlar sunarken öte yandan ciddi çevresel ve sosyal sorunlara yol açabilir. Özellikle Arktik Bölgesi yerli halkı iklim değişikliği ve kaynak arayışı çalışmalarından olumsuz yönde etkilenmektedir (Greaves, 2020). Diğer bir yandan ele alındığında Arktik Bölgesi, daha adil ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi, çevresel olumsuzlukların minimize edilmesi yönünden uluslararası politikaların önemi büyüktür (Emin 2018).

Günümüzde Arktik Bölgesi zengin yer altı kaynakları ve küresel ısınmanın etkisiyle oluşması yüksek yeni ticaret rotalarıyla gündeme gelmektedir. Söz konusu potansiyelin tüm insanlığın yararına değil de bölge devletlerinin çıkarına uygun şekilde tartışılıyor olması çatışma-rekabet temelli yaklaşımların öne çıkmasına sebep olmaktadır. Arktik Bölgesi'nin barış alanına dönüşebilmesi için insanlığın ticaret kaygılarının ötesinde ortak değerlerine uygun şekilde hareket edip bilimsel faaliyetler yürütmesi önem arz etmektedir. Mevcut koşullar iş birliği yerine rekabet temelli bir yaklaşım olarak görünse de çıkarların oluşturulabileceği ortak noktalarda aktörlerin iş birliğine yönelmesi muhtemeldir. Küresel ısınmanın yaratabileceği yıkıcı koşulların etkileri yok edilemese bile Arktik Konseyi'nin etkin çözümler üretme potansiyeli oldukça fazladır (Kavas 2019).

Arktik Bölgesi'ndeki iklim değışikliğı, sadece doğal çevre üzerinde değil, aynı zamanda politika yapımı ve stratejik planlama üzerinde de derin etkilere sahiptir. Bu etkiler, bölgedeki ülkelerin enerji kaynaklarına erişimi, ticaret olanakları ve çevresel koruma çabaları gibi alanlarda belirgin hale gelmektedir. Dolayısıyla, Arktik politikalarının belirlenmesinde iklim değışikliğinin etkileri büyük önem taşır. Arktik Bölgesi'ndeki iklim değışikliğı, enerji kaynaklarına erişimi ve ticaretin artmasını sağlayan yeni fırsatlar yaratırken, aynı zamanda çevresel korumanın ve iklim değışikliğıyle mücadelenin öncelikli hale gelmesini gerektirir. Bu, bölgenin uzun vadeli sürdürülebilirliğı ve ekosistemlerin korunması açısından kritik bir öneme sahiptir. Özellikle, bölgedeki enerji zengini kaynaklara erişim ve bu kaynakların çıkarılması, ekonomik büyümeyi teşvik ederken, aynı zamanda çevresel riskleri artırabilir. Bu nedenle, Rusya gibi bölgedeki ülkeler, enerji politikalarını çevresel koruma önlemleriyle dengelemeli ve bölgedeki ekosistemlerin sürdürülebilirliğini sağlamak için uluslararası iş birliğini teşvik etmelidir. Enerji kaynaklarının çıkarılması ve taşınması süreçlerinde çevresel etkilerin minimize edilmesi, bölgedeki ekosistemlerin ve yerel toplulukların korunmasına yardımcı olabilir. Ayrıca, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel koruma çabalarını koordine etmek ve iklim değışikliğıyle mücadele etmek için uluslararası platformlarda iş birliğı yapılması önemlidir. Bu, bölgenin sürdürülebilirliğini sağlamak ve gelecek nesillere yaşanabilir bir çevre bırakmak için hayati bir adımdır.

Arktik Bölgesi'ndeki iklim değışikliğı, uluslararası iş birliğini ve diplomasiyi teşvik etme gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu bölgedeki ülkeler arasında, çevresel koruma, deniz güvenliğı, bilimsel araştırma ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi gibi konularda iş birliğı ve diyalog çok önemlidir. Çünkü Arktik'in karşı karşıya olduğı ortak sorunlar ve riskler, tek bir ülkenin veya aktörün tek başına çözebileceğı meseleler değildir. Uluslararası anlaşmalar ve kuruluşlar, Arktik'in sürdürülebilir kalkınmasını desteklemek ve bölgedeki çevresel riskleri azaltmak için kritik bir platform sağlar. Bu anlaşmalar, bölgedeki ülkeler arasında iş birliğini teşvik ederek, ortak çıkarların korunmasına ve çatışmaların önlenmesine katkıda bulunur. Örneğin, Arktik Konseyi gibi bölgesel forumlar, çevresel koruma, deniz güvenliğı ve bilimsel araştırma gibi konularda iş birliğini teşvik eder ve üye ülkeler arasında güven artırıcı önlemlerin alınmasını sağlar. Ayrıca, Arktik Bölgesi'ndeki uluslararası iş birliğı, yerel toplulukların ve yerli halkların haklarının korunmasına da yardımcı

olabilir. Bu, bölgedeki doğal kaynakların kullanımı ve çevresel koruma politikalarının belirlenmesinde paydaşların katılımını sağlamak için önemlidir.

Bilimsel bir araştırmada (Bloom 2022) Kuzey Kutbu'nun çeşitli ve karmaşık yönlerini ele almıştır. Bloom, kapsamlı bir şekilde ele aldığı çalışmasında Kuzey Kutbu'ndaki çok taraflı ve işbirlikçi yaklaşımları bir araya getirmiştir. Küresel iş birliğinin bölgedeki süreç yönetimin en etkin bir şekilde uygulanmasının önünü açacağını vurgulamıştır. Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ile mücadele etmek ve çevresel riskleri azaltmak için uluslararası iş birliği ve diplomasi önemlidir. Kapsamlı bir araştırmada (Limon 2021). Arktik Konseyinin geçmişten günümüze kadar değişim süreçleri incelenmiştir. Devletler arası yaşanan sorunların çözüm süreçleri için uluslararası kurumların varlığı önem taşıdığı vurgulanmıştır. Arktik Konseyi'nin bu anlamda önemli bir rolünün olduğu ve bu girişimin iş birliği anlamında Arktik Bölgesi'nin gelişiminde katkı sağladığının altı çizmiştir. Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği, jeopolitik dinamikleri, ekonomiyi ve çevresel dengeleri derinlemesine etkileyen birçok fırsat ve risk sunmaktadır. Bölgedeki enerji kaynaklarına ve stratejik deniz yollarına erişimdeki artış, uluslararası ticareti ve jeopolitik dengeleri değiştirirken, aynı zamanda çevresel tahribat riskini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınma ve çevresel koruma için uluslararası iş birliği ve diplomasi hayati öneme sahiptir. Arktik Bölgesi'ndeki ortak çıkarların korunması ve bölgedeki çevresel risklerin azaltılması, uluslararası platformlarda yapılan iş birliği ve koordinasyon sayesinde mümkün olacaktır. Bu koordinasyonu ve koordine olma motivasyonlarını daha iyi anlamak için Arktik Bölgesi'nde etkili olan aktörlerin durumu özetlenecektir.

Dünyadaki aktörler Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'de devam eden mücadelelere odaklanmışlardır. Ancak iklim değişikliği ile eriyen buzullar, Arktik Bölgesi'nde hem enerji hem de ticaret potansiyelini artırmıştır. Bu da uluslararası aktörlerin yeni bir mücadele alanı olarak Arktik Bölgesine yönelmesini sağlamıştır. Bu mücadele alanlarının en başında kıta sahanlığı mevzusu yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi 76. Maddesine göre ülkeler 200 deniz mili kıta sahanlığına sahip olabilir. Danimarka, ABD, Kanada ve Rusya bu maddenin aksi halini uygulamak istemektedirler. Bu mücadele ileriki zamanlarda daha çok toplumların gündeminde olması muhtemeldir (Akhiyadov 2019). Bölge ve bölge dışı aktörlerin ilgisini oldukça çeken Arktik Bölgesi son zamanlarda üzerine oldukça yoğun çalışmalar yürütülen bir politika noktası haline gelmiştir. Bölge önemli bir jeopolitik noktada yer almaktadır.

Bölgede Rusya'nın rolü oldukça belirleyicidir. Rusya, geniş kara sınırlarına sahip olması ve enerji kaynaklarının büyük bir kısmını kontrol etmesi nedeniyle bölgede stratejik bir konuma sahiptir. Ayrıca, Rusya'nın bölgedeki askeri varlığını artırması ve kıta sahanlığı taleplerini güçlendirmesi, Arktik'teki hakimiyetini pekiştirmeye çalıştığını göstermektedir. Rusya'nın Arktik politikasının temel hedefleri arasında bölgedeki enerji kaynaklarını kontrol etmek, ticaret yollarını denetlemek ve askeri varlığını güçlendirmek bulunmaktadır. Bu çerçevede, Rusya'nın bölgedeki stratejik hedeflerini destekleyen bir dizi politika ve yatırım bulunmaktadır. Örneğin, Rusya'nın Arktik Bölgesi'nde yeni askeri üsler kurması ve enerji kaynaklarını araştırmak için yeni teknolojiler geliştirmesi bu politikaların birer örneğidir.

24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya- Ukrayna Savaşı bölgenin jeopolitik önemini arttıran önemli gelişmelerden biri olmuştur. Bölgede uzun senelerdir tarafsızlık ilkesini koruyan İsveç ve Finlandiya NATO'ya üyelik başvurusunda bulunmuşlardır. Bu durum NATO'nun 2030 yılı Stratejik Hedeflerine uygun bir şekilde Arktik Bölgesi'nde hakimiyet alanını arttırmasının önünü açmıştır. NATO üyesi olan ABD, Rusya'yı Baltık Denizi etrafından kuşatma olasılığını arttırmanın yanı sıra bölgede bulunan doğal kaynaklar ve potansiyel ticaret yollarından faydalanma imkanını elde etmesi muhtemeldir (Erol vd. 2022).

Başka bir deyişle Rusya, Arktik Bölgesi'nde en etkili ve aktif aktörlerden biridir. Rusya'nın bölgedeki stratejisi, enerji kaynaklarına erişim sağlamak, yeni ticaret yolları açmak ve askeri varlığını güçlendirmek üzerine odaklanmıştır. Rusya, Arktik'teki enerji rezervlerini kullanarak ekonomisini güçlendirmeyi ve bölgedeki jeopolitik nüfuzunu artırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Rusya'nın Arktik'teki askeri varlığı, Kuzey Kutup Bölgesi'nde stratejik kontrolü elde tutma çabalarını yansıtmaktadır. Son zamanlarda (Mayıs 2024), Rusya'nın Britanya Antarktika bölgesinde petrol ve doğalgaz rezervleri bulması, bu stratejinin bir parçası olarak görülmektedir.²¹ Bu rezervler yaklaşık 511 milyar varil değerinde petrol içermekte olup, Kuzey Denizi'nin son 50 yıldaki üretiminin yaklaşık 10 katına denk gelmektedir. Bu gelişme, Rusya'nın enerji güvenliğini artırma ve küresel enerji piyasasındaki konumunu güçlendirme hedefine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, bu keşif, Rusya'nın bölgedeki bilimsel araştırmalar adı altında stratejik ve ekonomik çıkarlarını genişletme çabalarını yansıtmaktadır. Antarktika Antlaşması kapsamında korunan bu bölgede

²¹ <https://www.bloomberght.com/rusya-britanya-antarktika-bolgesinde-petrol-ve-dogalgaz-rezervleri-buldu-2352721> Erişim Tarihi: 08.06.2024

sondaj faaliyetlerinin yürütülmesi, uluslararası hukuk ve çevresel koruma açısından önemli tartışmalara yol açabilir.

Bölgede bir diğer etkili aktör ise ABD'dir. ABD, bölgedeki stratejik çıkarlara sahip bir aktördür ve enerji kaynaklarına ve ticaret yollarına erişim ABD'nin bölgedeki varlığını artırmak için bir motivasyon kaynağı oluşturmaktadır. ABD'nin Arktik politikası, askeri varlık, bilimsel araştırmalar ve bölgesel iş birliği gibi alanlarda odaklanabilir. ABD'nin Arktik politikasının ana hedeflerinden biri, bölgedeki deniz yollarının açılması ve enerji kaynaklarının geliştirilmesine yönelik çabaları desteklemektir. Bu amaçla, ABD'nin Arktik Bölgesi'nde düzenlediği askeri tatbikatlar ve bilimsel araştırmalar, bölgedeki varlığını artırmak için önemli bir araç olarak kullanılmaktadır.

Kanada'nın Arktik Bölgesi'nde etkisi de göz ardı edilmemelidir. Kanada, Arktik topraklarının geniş bir bölümünü kontrol etmekte olup, bu bölgede yaşayan yerli topluluklar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Kanada, Arktik'teki enerji kaynaklarını ve doğal yaşamı koruma politikalarını dengelemeye çalışmaktadır. Ayrıca, Kanada hükümeti, Arktik deniz yollarının güvenliğini sağlama ve çevresel koruma önlemlerini artırma konusunda önemli adımlar atmaktadır. Kanada'nın bölgedeki en büyük hedeflerinden biri, enerji kaynaklarını sürdürülebilir bir şekilde geliştirmek ve bölgedeki yerli halkların haklarını korumaktır. Bu amaçla, Kanada'nın uluslararası iş birliğini ve çevresel koruma politikalarını güçlendirme çabaları dikkat çekicidir.

Çin'in Arktik Bölgesi'ne olan ilgisi giderek artmaktadır. Çin, küresel ekonomik gücünü ve enerji ihtiyaçlarını karşılamak için Arktik'teki potansiyel enerji kaynaklarına erişim sağlamak istemektedir. Çin, aynı zamanda yeni ticaret yollarının açılmasıyla ilgili büyük fırsatlar görmektedir. Özellikle “Kuşak ve Yol” girişimi çerçevesinde, Çin'in Arktik Bölgesi'nde stratejik ortaklıklar kurarak ticaret yollarını genişletme çabaları dikkat çekmektedir. Çin'in bölgedeki varlığı, uluslararası iş birliği ve diplomatik ilişkiler yoluyla dengelenmeye çalışılmaktadır. Çin, Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsünde bulunmakta ve bölgedeki faaliyetlerini bilimsel araştırmalar ve ticaret anlaşmaları üzerinden sürdürmektedir. Arktik Bölgesi barındırdığı enerji potansiyeli, çevresel kaygıları, uluslararası konjonktüre etkileriyle devletler arası düzeyde önemli bir yere gelmiştir. Bu kapsamda düşünüldüğünde Çin'in bölgedeki etkisi hem küresel hem de bölgesel anlamda önemlidir. Hızla büyüyen bir ekonomiye sahip olan Çin, enerji kaynakları bakımından Arktik Bölgesine ilgi göstermeye başlamıştır. Bu kaynaklar Çin ekonomisinin enerji kaynakları açısından

çeşitlendirmesini sağlasa da bu çıkarlar uluslararası iş birliği ile dengelenmesi gerekmektedir. Öte yandan yeni ticaret yollarının elverişli hale gelmesi Arktik Bölgesi'nde Çin'in "Kuşak-Yol" girişimine hizmet edebilir (Arslan 2023). Çin'in artan bölge ilgisi, ABD ve diğer bölge ülkelerinin çıkarlarını rahatsız etse de uluslararası hukuk açısından Çin'in bölgedeki varlığı engellenememektedir (Ertekin 2022: 371).

Avrupa Birliği (AB) de Arktik Bölgesi'nde aktif bir rol oynamaktadır. AB, bölgedeki çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma politikalarına büyük önem vermektedir. AB'nin Arktik politikası, iklim değişikliğiyle mücadele, çevresel koruma, yerli halkların haklarının korunması ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı desteklemeye odaklanmaktadır. AB, Arktik Konseyi'nde gözlemci olarak yer almakta ve bölgedeki çevresel politikaların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, AB'nin enerji politikaları, yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve enerji güvenliğinin sağlanması konularında Arktik Bölgesi'ne büyük önem vermektedir. Danimarka (Grönland aracılığıyla) da Arktik Bölgesi'nde stratejik bir konuma sahiptir. Danimarka, Grönland'ın geniş Arktik topraklarını ve deniz alanlarını kontrol etmektedir. Bu durum, Danimarka'nın bölgedeki enerji kaynaklarına ve deniz yollarına erişim sağlamasına olanak tanımaktadır. Danimarka'nın Arktik politikası, enerji kaynaklarının geliştirilmesi, çevresel koruma ve yerli halkların haklarının korunması üzerine odaklanmaktadır. Ayrıca, Danimarka'nın Arktik Konseyi'nde aktif bir rol oynaması, bölgedeki uluslararası iş birliğini güçlendirmeye yönelik çabalarını artırmaktadır. Arktik Konseyi ise bölgedeki iş birliğini artırmak için önemli bir platform olarak son dönemlerde arttırdığı etkisi ile uluslararası iş birliği seviyesinin arttığını göstermektedir. Konsey, çevresel koruma, sürdürülebilir kalkınma ve yerli halkların haklarının korunması gibi konularda çalışmalar yürütmektedir. Ancak, kaynakların paylaşımı ve deniz ticaret yollarının kontrolü gibi konular, ülkeler arasında rekabeti artırmaktadır.

SONUÇ

21. Yüzyılın en büyük ekolojik ve güvenlik sorunlarından biri olan iklim değişikliği insanlığa ciddi problemler yaşatmanın yanı sıra Kuzey Kutup bölgesinde eriyen buzullar yeni ekonomik kaynakların oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bu tezde, Kuzey Kutup Bölgesi'nde iklim değişikliğinin neden olduğu dönüşümler ve bu dönüşümlerin uluslararası ilişkiler ve jeopolitik dinamikler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Arktik Bölgesi, soğuk sular ve buzlu bir ekosistemden oluşan benzersiz bir coğrafi alan olmasının ötesinde, küresel ısınma, çevresel değişiklikler ve uluslararası rekabetin kesişim noktası haline gelmiştir. Bu çalışmanın bulguları, Arktik Bölgesi'nin yalnızca bir çevresel değişim alanı değil, aynı zamanda jeopolitik önem taşıyan stratejik bir bölge olduğunu ortaya koymuştur.

İklim değişikliği, Arktik Bölgesi'nde hızlı ve belirgin etkiler yaratmaktadır. Buzulların erimesi, deniz seviyesinin yükselmesi ve ekosistemin değişmesi, bölgedeki biyolojik çeşitliliği tehdit etmektedir. Bu çevresel değişiklikler, sadece doğal yaşamı değil, aynı zamanda bölge halklarının yaşam biçimlerini de derinden etkilemektedir. Yerli toplulukların geleneksel yaşam tarzları, bu değişimlerden doğrudan etkilenmekte ve adaptasyon gerekliliği ortaya çıkmaktadır. İklim değişikliği, bölge halklarının yaşam biçimini etkilediği gibi devletlerin politikalarını ve uluslararası ilişkilerini de yeniden şekillendirmektedir. Özellikle, eriyen buzullar yeni deniz yollarının açılmasına ve bölgedeki doğal kaynakların daha erişilebilir hale gelmesine neden olmaktadır. Bu durum, devletlerarasında yeni ekonomik fırsatlar yaratırken, aynı zamanda ulusal güvenlik ve stratejik çıkarlar açısından da rekabeti artırmaktadır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde, Arktik Bölgesi'nin jeopolitik önemi daha da artmış ve bölgedeki devletlerarasında stratejik bir mücadele başlamıştır. ABD, Rusya, Çin ve Avrupa Birliği gibi küresel güçlerin Arktik politikaları, bölgedeki çıkar çatışmalarını ve iş birliği fırsatlarını şekillendirmektedir. Bu bağlamda, devletlerarası ilişkilerde güç dengeleri ve diplomatik girişimler önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Arktik Beşlisi, çeşitli çıkarları dengeleyerek bölgedeki dinamiklere uyum sağlamayı ve sürdürülebilir politikalar geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bölgedeki iklim değişikliği, buzulların erimesine ve deniz seviyesinin yükselmesine yol açarak

bölgedeki jeopolitik ve ekonomik dinamikleri değiştirmektedir. Bu durum, Arktik'teki enerji kaynaklarına erişimi artırırken, deniz taşımacılığı rotalarının açılmasına da olanak tanımakta ve bu da bölgedeki ticareti ve stratejik önemi artırmaktadır. Ancak, bu değişiklikler aynı zamanda çevresel riskleri de artırmakta ve yerli halkların yaşamını etkilemektedir. Artık Arktik Beşlisi, sadece çevresel koruma ve bilimsel araştırmalarla değil, aynı zamanda enerji, ulaşım, güvenlik ve yerli halkların hakları gibi daha geniş bir yelpazedeki konularla da ilgilenmektedir. Arktik Beşlisi, iklim değişikliği ile mücadele etmek ve sürdürülebilir politikalar geliştirmek için iş birliği yapmakta, hem çevresel korumayı hem de bölgenin ekonomik geleceğini güvence altına alacak önlemler almayı hedeflemektedir. Bu değişimler, Arktik Beşlisi'nin evrimini ve faaliyetlerinin kapsamını derinleşmesine neden olurken aynı zamanda bölgedeki dinamiklere uyum sağlanmasını gerektiren esnek bir bakış açısına sahip olma zorunluluğu ortaya çıkarmıştır.

Benzer şekilde, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel ve jeopolitik dinamikler, uluslararası iş birliği ve yönetim yapılarının önemini de artırmaktadır. Örneğin, Arktik Konseyi ve Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütler, bölgedeki çevresel sorunları ele almak ve iş birliğini teşvik etmek çalışmaktadırlar. Bu örgütler, devletlerarası diyalogu güçlendirmekte ve bölgesel istikrarı koruma çabalarına katkıda bulunmaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği'nin Arktik politikası, iklim değişikliği ile mücadele, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve bölgesel iş birliğinin teşvik edilmesi üzerine odaklanmaktadır. Grönland ve Kuzey Avrupa ülkeleri ile olan ilişkiler, AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki stratejik çıkarlarını dengelemeye yönelik önemli adımlar içermektedir.

Gelecekte, Arktik Bölgesi'nin sürdürülebilirliği ve uluslararası barışın korunması için etkili politikalar ve iş birliği stratejileri geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bazı noktalar dikkate alınmalıdır. Bu noktalardan ilki uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesidir. Arktik Konseyi ve diğer uluslararası örgütlerin rolü daha da güçlendirilerek, bölgesel sorunlara ortak çözümler üretilmelidir. Küresel iklim politikaları, Arktik Bölgesi'ndeki değişikliklerin etkilerini azaltmak için uyumlu hale getirilmelidir. Devletlerarası diplomatik girişimler artırılarak, bölgedeki rekabetin çatışmaya dönüşmesi engellenmelidir. İkincisi, sürdürülebilir kalkınma konusudur. Arktik Bölgesi'ndeki doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı için çevresel yönetim politikaları geliştirilmelidir. Üçüncüsü, yerli toplulukların hayat şartlarıdır. Yerli halkların adaptasyon sürecine destek

sağlanmalı ve onların geleneksel bilgi ve pratiklerinden faydalanılmalıdır. Bu çerçeve içinde, yeni deniz ticaret rotalarının oluşması, doğal kaynakların keşfi ve lojistik faaliyetlerin artması, Arktik Bölgesini gelecekteki jeopolitik rekabetin merkezi haline getirecektir. Bu dönüşüm, Avrasya'nın güneyindeki jeopolitik cazibenin kaybolmasına ve kuzeyinin daha stratejik hale gelmesine yol açabilme ihtimalini de beraberinde getirmektedir. Yapılan araştırmalar, ileriki yıllarda Kuzey Kutbunun kaynak savaşlarına, yetki alanı çatışmalarına sahne olabileceğini ortaya koymaktadır. Mevcut durumda Arktik Bölgesi'nde barışın korunması ve bölgenin geleceğini güvence altına alacak yenilikçi politikaların uygulanması önemlidir (Young 2011).

Küresel sistemde Vestfalya Anlaşması ile barış ve düzeni sağlamak isteyen insanlık sürekli değişimlere uğramış ve mutlak barışı sağlayamamıştır. Hegemonya savaşları ile ülkeler birbirleri üzerinden güçlerini arttırmak istemişlerdir. Arktik Bölgesi'nde çok kutuplu sistemden bahsetmek mümkündür. Bu kutuplar ABD, Rusya ve Avrupa'nın bir kısmını temsil eden Arktik Konseyi olarak ayrılabilir. Gözlemci olarak Arktik Bölgesi'nde yer alması muhtemel Çin, Türkiye, Japonya gibi ülkeler kutup oluşturabilecek bir pozisyonda olmayacaklardır. Dünyada artan enerji talepleri bir yandan aktörleri çatışmaya yönlendirirken bir yandan zorunlu iletişimi gerektirmektedir. Arktik Bölgesi'ndeki bu durum iki kutuplu bir dünyadan çok kutuplu bir dünya düzenine geçildiğinin bir örneğidir. Bölgede yaşanacak ittifaklar veya çatışmalar dünyadaki diğer devletleri de etkileyecektir. Karşılıklı artan bağımlılık göz önüne alındığında mutlak ve tek bir hegemonyanın sürdürülebilir olması mümkün olmayacaktır (Güçyetmez 2021).

Arktik Bölgesi günümüzde önemli bir sosyo-ekonomik değişim sürecine girmiştir. Söz konusu değişimlere küreselleşmenin eklenmesiyle ileriki zamanlarda bölgenin ticari ve ekonomik potansiyelini artırma olasılığı vardır. Bölgede artan aktör sayısı Arktik Konseyinin de yapı ve işleyişinde değişiklikler yapmasına yol açmıştır. Bölgenin geleceği ele alındığında bilim diplomasisinin artması söz konusudur. Bilim diplomasisi alanında devletler genellikle eğitime, araştırmalara, iletişim kurma becerileri anlamında gelişim göstermeleriyle yükselmektedir. Dünya üzerindeki iki kutup bölgesine yapmış olduğu bilim seferleri ile Türkiye'nin bilim diplomasisi alanında ilerlediğinin en önemli örneklerinden bir tanesidir. İlk Türk Arktik seferi 2019 yılında gerçekleşmiştir. Bu durum Türkiye'nin hem ulusal çıkarlarını koruduğunu hem de küresel anlamda bilime destek verdiğinin bir göstergesidir (Caymaz 2021). Arktik Bölgesi için gelecek tahminleri yaparken, Arktik Bölgesi'nin iklim değişikliği

sonucunda oluşan yeni jeopolitik dinamikler, ekonomi ve çevresel faktörler gibi alanlardaki gelişmeleri dikkate almak gerekmektedir. Bütün bu gelişmeler için hem olumlu hem de olumsuz tahminler yapmak mümkündür.

Bölgenin değişen ekonomik şartlarının oluşturduğu fırsatlar ve risklerden bahsetmek de gerekmektedir. İlk olarak, Arktik Bölgesi'ndeki enerji ve doğal kaynaklara erişimdeki artış, ekonomik fırsatları beraberinde getirme, çevresel ve ekolojik riskleri artırma ihtimalini de beraberinde getirecektir. Bu nedenle, bölgedeki ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliği için çevresel koruma önlemleri alınması ve gelecekte de bu önlemlerin uygulanması önem kazanabilir. Bu çevresel risklerle başa çıkmak için bölgede bilimsel araştırma ve yenilikçi çözümler önem kazanmıştır. Bu bağlamda, bölgedeki bilimsel araştırma ve iş birliği girişimlerinin gelecekte hız kazanması yüksek bir ihtimaldir. Ayrıca Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliği için çevresel koruma ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi daha da önem kazanması beklenmektedir. Bu bağlamda, bölgedeki politika yapıcılar ve işletmelerin sürdürülebilirlik ilkelerine daha fazla önem vermesi beklenmektedir. Bunun yanı sıra Arktik Bölgesi'ndeki enerji ve doğal kaynaklara erişim, yerli halkların yaşam alanlarını ve geleneksel geçim kaynaklarını etkileyebilir. Bu nedenle, yerli halkların haklarının korunması ve katılımının sağlanmasının önem kazanması beklenmektedir.

İkinci olarak çevresel koruma önlemleri, bilimsel çalışmalarda ve sürdürülebilir ekonomi faaliyetlerinde yaşanması beklenen artış ile bağlantılı bir konu olarak değişen jeopolitik dinamikler konusunu öne çıkarmaktadır. Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarına ve stratejik deniz yollarına erişimdeki artış, bölgedeki jeopolitik rekabeti daha da artırabilir. Özellikle büyük güçler arasında rekabetin artması, bölgedeki çatışma riskini artırabilir. Çatışma riskinin yanı sıra, Arktik Bölgesi'ndeki kıta sahanlığına ilişkin anlaşmazlıklar ve uluslararası hukukun uygulanması, bölgedeki jeopolitik dengeyi etkileyebilir. Bu nedenle, bu durum bölgesel gerilme ve çatışma potansiyelini arttıracak için uluslararası hukukun ve diplomatik çözümlerin önemi artabilir. Bunun yanı sıra değişen jeopolitik dinamikler devletlerarasındaki iş birliği, uluslararası ilişkiler, diplomasi ve bölgesel ve uluslararası örgütler arasındaki iletişimin artmasını gerektirdiğinden, ülkeler arasında iletişim ve iş birliğini de arttırmaktadır. Özellikle çevre ve ekonomi odaklı konular bölgede bulunan ve bölge ile ilgilenen aktörlerin katılımı ve ortak çabasını gerektirmektedir. Çevresel ve ekonomik konuların Arktik Bölgesi'ndeki öneminin

iklim değişikliği ile arttığını bildiğimiz için bu durumun dolaylı olarak uluslararası iletişimi de arttırdığını söylemek mümkün olacaktır.

Bu güncel bilgiler sonucunda Arktik Bölgesi'ndeki çevresel risklerin azaltılması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için uluslararası iş birliği ve diplomasinin gelecekte daha da önem kazanacağı konusundaki fikirlerin çoğunlukta olduğu çıkarımını yapmak uygun olacaktır. Çeşitli lkeler ve bölgesel kuruluşlar arasında yapılan anlaşmalar ve iş birliği girişimleri, bölgedeki çevresel dengenin korunmasına, değişen koşullara bölgesel düzeyde uyum sağlanmasına ve ortak platformlar aracılığıyla ortak kararlar alınmasına yardımcı olacaktır. Dolayısıyla, iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi zerindeki etkilerinin çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahip olduğunu söylenebilir. Bu bağlamda yaşanan çevresel değişimlerin bölgede ekonomik fırsatlar ile birlikte bilimsel araştırmaları arttıracağı, sürdürülebilir ekonomik politikalar ve yerli halkların refah seviyeleri ile geleneksel yaşam biçimlerinin korunması konularını daha önemli hale getireceği görülmektedir. Bu yeni ortamın aktörler arasındaki gerilimi arttıracağını belirten çalışmalar olsa da literatürün geneline bakıldığında aktörler arasında iletişimi arttırdığı sonucuna ulaşılabilir. Böylece, bölgesel ve küresel aktörler arasındaki iletişimin, etkileşimin ve diplomasinin artacağı öngörülebilir. Son dönemlerde Arktik Bölgesi'ndeki etkili örgütler olan Arktik Konsey ve Avrupa Birliği tarafından bölgenin geleceği hakkında yapılan görüşmelerin ve alınan kararların genel anlamda etkili olması, bu durumun bir kanıtıdır. Bölgede artan iletişim, bölgenin geleceğinin çatışmadan çok görüşme ve iş birliğine bağlı olacağını göstermektedir.

Sonuç olarak, Arktik Bölgesi, iklim değişikliği, jeopolitik rekabet ve uluslararası iş birliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Dolayısıyla, bu çalışma da Arktik Bölgesi'nin gelecekteki politik ve ekonomik dinamiklerini şekillendiren faktörleri analiz ederek, sürdürülebilir ve barışçıl bir gelecek için yol gösterici olmayı amaçlamaktadır. Çalışma, iklim değişikliği ile jeopolitik ve ekonomik faktörler arasındaki ilişkileri detaylı bir şekilde ele alarak, Arktik Bölgesi'ndeki çevresel değişikliklerin, uluslararası ilişkiler ve güç dengeleri üzerindeki etkilerini ortaya koyması bakımında, daha sonra bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmayı amaçlamaktadır. Diğer bir deyişle, bütüncül bir yaklaşımla ortaya koyulan değerlendirmeler ışığında sunulan geleceğe yönelik tahminlerle bu alışma, Arktik Bölgesi'nin sürdürülebilirliği ve barışçıl geleceği için bir kılavuz oluşturmayı ve bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

KAYNAKÇA

- ABANINA Elena N., vd. (2021), “Correlation of Branches of Law in Environmental and Legal Support of the Development of the Arctic Region”, *SHS Web Of Conferences* , Vol. 118, EDP Sciences, Moscow.
- ARCTIC COUNCIL (2024), About the Arctic Council, <https://arctic-council.org/about/>, ET. 2 Şubat 2024.
- AKHIYADOV Mokhmad (2019), “Yeni Bir Jeopolitik Mücadele Alanı: Arktik Bölgesi”, *İNSAMER*, Sayı 1, ss. 1-4.
- ALTUNKAYA Emirhan (2019), “US and the Arctic Region in the Era of Climate Change: A Brief Analysis of the Evolution of US Arctic Foreign Policy Since 2000s”, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, ss.183-199.
- ANDREASSEN Natalia (2016), “Arctic Energy Development in Russia—How “Sustainability” Can Fit?, *Energy Research & Social Science*, Sayı 16, ss. 78–88.
- ARCTIC CENTRE UNIVERSITY OF LAPLAND (2024), “Arctic Indigenous Peoples”, [https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Arctic-Indigenous-Peoples#:~:text=Arctic%20indigenous%20peoples%20include%20for,Inuit%20\(Kalaallit\)%20in%20Greenland](https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Arctic-Indigenous-Peoples#:~:text=Arctic%20indigenous%20peoples%20include%20for,Inuit%20(Kalaallit)%20in%20Greenland), ET. 23 Haziran 2024.
- ARCTIC COUNCIL (2009), *Arctic Marine Shipping Assessment 2009 Report*, Arctic Council, ET. 12 Temmuz 2024.
- ARCTIC MONITORING AND ASSESSMENT PROGRAMME (AMAP) (2010), “Definitions of the Arctic Region”, <https://www.amap.no/documents/doc/definitions-of-the-arcticregion/248>, ET. 8 Ocak 2024.
- ARSLAN Zafer Furkan (2023), “Arktik Bölgesi’nde Çin’in Yükselen Rolü: Enerji Kaynakları, Jeopolitik Çıkarlar ve Çevresel Etkiler”, *Tesam Strateji*, Cilt 9, Sayı 1, ss. 37-43.

- AXWORTHY Thomas S. (2013), “Changing the Arctic Paradigm From Cold War to Cooperation”, *In Fifth Polar Law Symposium at the Arctic Centre*, Rovaniemi, ss. 6-8, Finland.
- BARRY Tom, vd. (2020), “The Arctic Council: An Agent Of Change?”, *Global Environmental Change*, Cilt 63, <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2020.102099>.
- BAYRAÇ H. Naci (2009), “Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye: Petrol ve Doğal Gaz Kaynakları Açısından Bir Karşılaştırma”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, ss. 115-142.
- BECKMAN Robert (2013), “The UN Convention on the Law of the Sea and the Maritime Disputes in the South China Sea”, *American Journal of International Law*, Cilt 107, Sayı 1, ss.142 - 163.
- BIRD Kenneth J., vd. (2008), “Circum-Arctic resource appraisal: Estimates of undiscovered oil and gas north of the Arctic Circle”, *US Geological Survey*, <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>, ET. 23 Eylül 2024.
- BİLGETEKİN Tolga Kaan, vd. (2023), “Ozon Tabakası Verileri ile Toplam Küresel Deniz Buzu Verileri: Karşılaştırmalı Bir Analiz”, *7. Ulusal Kutup Bilimleri Sempozyumu*, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- BLOOM Evan T. (2022), “The Rising Importance Of Non-Arctic States in The Arctic”, *The Wilson Quarterly*, Cilt 46, Sayı 1, <https://www.wilsonquarterly.com/quarterly/the-new-north/the-rising-importance-of-non-arctic-states-in-the-arctic>., ET. 08 Ocak 2024.
- BORGERSON Scott G. (2008), “Arctic Meltdown-The Economic and Security Implications of Global Warming”, *Foreign Aff.*, Cilt 1, Sayı 87, ss. 63.
- BÖRZEL Tanja A. ve RISSE Thomas (2016), *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, Oxford University Press, New York.
- BRAŃKA Tomasz (2022), “In search of a new Arctic strategy for the European Union,” *İçinde, Eu External Actions In The Contested Global Order* Tadeusz Wallas, Ed. Beata Przybylska-Maszner, Maciej Walkowski, Publishing House of the Faculty of Political Science and Journalism Adam Mickiewicz University, ss. 175-189.
- BRIDGMAN Howard A., ve OLIVER John E. (2014), *The Global Climate System: Patterns, Processes, and Teleconnections*, Cambridge University Press, Cambridge.

- BRIGHAM Lawson (1994), “Environmental Protection for the Arctic Ocean”, *İçinde The Oceans and Environmental Security: Shared U.S. and Russian Perspectives*, Island Press, Washington.
- BRIGHAM Lawson W. (2019), *U.S. Arctic Policy: The Reluctant Arctic Power*, Arctic Yearbook, New York.
- BRUUN Johanne M. ve MEDBY Ingrid A. (2014), “Theorising the Thaw: Geopolitics in a Changing Arct”, *Geography Compass*, Cilt 8, Sayı 12, ss. 915-929.
- BURANELLI Filippo Costa ve TSKHAY Aliya (2019), “Regionalism”, *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*, Oxford University Press, New York.
- BYERS Michael (2019), “Cold, Dark, And Dangerous: International Cooperation in The Arctic And Space”, *Polar Record*, Cilt 55, Sayı 1, ss. 32-47.
- CARON David D. ve SCHEIBER Harry N. (2008), *The United States and the Arctic: International Relations and Domestic Issue*, UC Berkeley Public Law Research Paper.
- CAYMAZ Ebru (2021), “Arktik Bilim Diplomasisi ve Türkiye”, *Novus Orbis: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, ss. 36-53.
- CHIRCOP Aldo (2011), “The Emergence of China as a Polar-Capable State”, *Canadian Naval Review*, Cilt 7, Sayı 1, ss. 9-14.
- CHYLEK Petr vd. (2022), “Annual Mean Arctic Amplification 1970–2020: Observed And Simulated By CMIP6 Climate Models”, *Geophysical Research Letters*, Cilt 49, Sayı 13, ss. 1-13.
- COATES Ken S. ve BRODERSTAD Else G. (2020), “Indigenous Peoples of the Arctic: Re-taking Control of the Far North”, *The Palgrave Handbook of Arctic Policy and Politics*, Sayı 1, ss. 9-25.
- COHEN Ariel (2011), “Russia in The Arctic: Challenges to U.S. Energy and Geopolitics in the High North” *Russia in the Arctic*, Carlisle, US Army War College Press, ss. 1-43.
- CONLEY Heather A. ve ROHLOFF Caroline (2015), “The New Ice Curtain: Russia's Strategic Reach to the Arctic”, *Center for Strategic International Studies*, <https://www.csis.org/analysis/new-ice-curtain>., ET. 3 Şubat 2024.
- CRÉPIN Anne Sophie, vd. (2017), “Arctic Climate Change, Economy and Society, Integrated Perspectives”, *Ambio*, Sayı 46, ss. 341-354.

- CUSACK Asa K. (2018), “Venezuela, ALBA, and the Limits of Postneoliberal Regionalism,” *İçinde, Venezuela, ALBA, and the Limits of Postneoliberal Regionalism in Latin America and the Caribbean*, Ed. Asa K. Cusack, ss. 191–212, New York, Palgrave Macmillan US.
- DAL Adnan (2020), “Jeoekonominin Yükselişi: Enerji Kaynakları Bağlamında Arktika ve Doğu Akdeniz Bölgelerinin Analizi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 65, ss. 66-84.
- DALY Jack, vd. (2021), “Changing Climates in a Blue Economy: Assessing the Climate-Responsiveness of Canadian Fisheries and Oceans Policy”, *Marine Policy*, Sayı 131, ss. 104-623.
- DEAS Ian ve LORD Alex (2006), “From a New Regionalism to an Unusual Regionalism? The Emergence of Non-Standard Regional Spaces and Lessons for the Territorial Reorganisation of the State,” *Urban Studies*, Sayı 43, ss. 1847-1878.
- DEB Jiban C. ve BAILEY Sarah A. (2023), “Arctic Marine Ecosystems Face Increasing Climate Stress”, *Environmental Reviews*, Cilt 31, Sayı 3, ss. 403-451.
- DMITRIEVA Diana ve ROMASHEVA Natalia (2020), “Sustainable Development of Oil and Gas Potential of the Arctic and Its Shelf Zone: The Role of Innovations”, *Journal of Marine Science and Engineering*, Cilt 8, Sayı 12, ss. 10-13.
- DOLATA Petra (2020), *A balanced Arctic Policy for the EU*, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/603498/EXPO_IDA%282020%29603498_EN.pdf, ET. 09.07.2024.
- DUBREUIL Antoine (2011), “The Arctic of the Regions: Between Indigenous Peoples and Subnational Entities—Which Perspectives?”, *International Journal*, Cilt 66, Sayı 4, ss. 923-938.
- EGOROV Alexey S. vd. (2021), “Deep Structure, Tectonics and Petroleum Potential of the Western Sector of the Russian Arctic”, *Journal of Marine Science and Engineering*, Cilt 9, Sayı 3, ss. 258.

- EMİN Halil (2018), “Uluslararası İlişkilerde Yeşil Teori: İklim Değişimi ve Küresel Isınma Bağlamında Büyük Güçlerin Kuzey Kutbu Rekabeti: Arktika’nın Yeni Jeopolitiği”. *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kuramları ve Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar*, London: Transnational Press.
- EROL Mehmet S. (2022), “Arktik Jeopolitiğinin Artan Önemi Bağlamında ABD’nin Arktik Strateji Belgesi Üzerine Bir Okuma”, *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, ss. 294-322.
- ERTEKİN Bülent A. (2022), “Küresel Isınmanın Gölgesinde Kuzey Kutbu’nda Enerji Havzaları Üzerinde Buzkıran Gemiler ile Jeopolitik Oyun”, *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 71, ss. 369-401.
- EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE (2019), *EU in the Arctic: Protecting the Environment and Promoting Sustainable Development in the Region*. <https://www.eeas.europa.eu..> ET. 23 Eylül 2024.
- EXNER-PIROT Heather (2020), “The Arctic in International Affairs”, *the Palgrave Handbook of Arctic Policy and Politics*, Sayı 1, ss. 307-318.
- FAWCETT Louise (2004), “Exploring Regional Domains: A Comparative History of Regionalism,” *International Affairs*, Cilt 80, Sayı 3, ss. 429-447.
- FORD James D. vd. (2010), “Climate Change Policy Responses for Canada's Inuit Population: The Importance of and Opportunities for Adaptation”, *Global Environmental Change*, Sayı 20, ss. 177-191.
- GAHR STORE Jonas (2015), *Lowering Tensions in the High North, Medium: The Future Of Conflict*, [https://medium.com/the-future-of-conflict/ lowering-tensions-in-the-high-north-a915f0efb411..](https://medium.com/the-future-of-conflict/lowering-tensions-in-the-high-north-a915f0efb411..), ET. 23 Şubat 2024.
- GOODMAN Sherri ve FREESE Elisabeth (2018), “China’s Ready to Cash in on a Melting Arctic”, *Foreign Policy*, 1.
- GORBAÇOV Mihail (1987), *Murmansk Konuşması*, Barış Basın Yayın Sanayi, İstanbul.
- GOVERNMENT (2008), “2020 ve Sonrasına Kadarki Dönem İçin Kuzey Kutbu'ndaki Rus Devlet Politikasının Temelleri Hakkında”, [http://government.ru/info/18359/.](http://government.ru/info/18359/), ET. 13 Eylül 2024.
- GREAVES Wilfrid (2020), *Indigenous peoples*, Routledge Handbook on Arctic Security, Routledge.

- GUIFANG Julia Xue ve YU Long (2016), “The Changing Arctic and an Adaptive Approach to the Protection of Arctic Marine Ecosystems”, *İçinde, Challenges of the Changing Arctic*, Ed. Myron H. Nordquist, vd., ss. 326-362, Brill Nijhoff.
- GÜÇYETMEZ Ferdi (2021), *Yeni Hegemonya Alanı: Arktika*, https://www.academia.edu/79875597/Yeni_Hegemonya_Alanı_Arkti_ka., ET. 5 Mart 2024.
- HACQUEBORD Louwrens (2012), “The History of Exploration and Exploitation of the Atlantic Arctic and Its Geopolitical Consequences”, *History of Large Scale Resource Exploitation in Polar Areas*, Sayı 8, ss. 127.
- HALINEN Hannu (2016), “The Arctic Council in Perspective: Moving Forward”, *Iceland: Northern Research Forum Akureyri*, <https://arcticyearbook.com/images/yearbook/2016/Commentaries/1.Halinen.pdf>, ET. 05 Aralık 2023.
- HANAČEK Ksenija, vd. (2022), “On Thin Ice—the Arctic Commodity Extraction Frontier and Environmental Conflicts”, *Ecological Economics*, Sayı 191, ss. 107-247.
- HARRISON John (2006), “Re-reading the New Regionalism: A Sympathetic Critique”, *Space and Polity*, Sayı 10, ss. 21-47.
- HARSEM Øistein, EIDE Arne ve HEEN Knut (2011), “Factors Influencing Future Oil and Gas Prospects in the Arctic”, *Energy Policy*, Cilt 39, Sayı 12, ss. 8037-8045.
- HEININEN Lassi (2015), “Küreselleşmenin Etkileri ve Dünya Siyasetinde Kuzey Kutbu’nun Yeri”, *İçinde, Küresel Bakışla Kutup Çağı: Çatışmalar, İşbirlikleri ve Ulusal Çıkarlar*, Ed. D. Tunçeri vd., ss. 207-225, Siyasal Kitapevi, Ankara.
- HEININEN Lassi vd. (2020), “Arctic Policies and Strategies — Analysis, Synthesis, and Trends”, *International Institute for Applied Systems Analysis*, DOI: 10.22022/AFI/11-2019.16175.
- HENDERSON Ailsa (2009), “Institutional Boundaries and Regionalism: Social, Economic, and Political Regions in the Canadian Arctic”, *Journal of Canadian Studies*, Sayı 43, ss. 109-136.
- HJORT Jan vd. (2022), “Impacts of Permafrost Degradation on Infrastructure”, *Nature Reviews Earth & Environment*, Cilt 3, Sayı 1, ss. 24-38.
- HONG Nong (2020), *China’s role in the Arctic: Observing and Being Observed*, Routledge Publishing, New York.

- HONG Nong (2021), “Non-Arctic States’ Role in the High North: Participating in Arctic Governance through Cooperation”, *İçinde, Marine Biodiversity of Areas beyond National Jurisdiction*, Sayı 24, ss. 309-330.
- HONNELAND Geir (2017), “Norway’s High North Policies”, *Arctic Euphoria and International High North Politics*, Sayı 1, ss. 1-23.
- HONNELAND Geir (2017), *Arctic Euphoria and International High North Politics*, Springer Nature, New York.
- HOSSAIN Kamrul (2022), “Climate Change Challenges in the Arctic”, *İçinde, the Palgrave Handbook of Global Sustainability*, ss. 1-12, Palgrave Macmillan.
- HUEBERT Rob (2014), “Canada, the Arctic Council, Greenpeace, and Arctic Oil Drilling: Complicating an Already Complicated Picture”, *Canadian Defence & Foreign Affairs Institute*, Ocak 2014, https://www.cgai.ca/canada_the_arctic_council_greenpeace., ET. 03.08.2023.
- HUEBERT Rob (2019), “A new Cold War in the Arctic?! The Old One Never Ended!”, *Arctic Yearbook*, Cilt 1, Sayı 1, ss. 1-4.
- HUEBERT Robert (2009), “United States Arctic Policy: The Reluctant Arctic Power”, *University of Calgary, The School of Public Policy–University of Calgary Publications Series*, Cilt 2, Sayı 2, ss. 1-27.
- HUMPERT Malte ve RASPOTNIK Andreas (2012), “The Future of Arctic Shipping Along the Transpolar Sea Route”, *Arctic Yearbook*, Sayı 1, ss. 281-307.
- JIANG Xiaoyi, vd. (2017), “China and Maritime Sovereignty and Rights Issues in the Arctic: Chinese Legal Perspectives on Arctic Governance”, *İçinde, Arctic Law and Governance: The role of China, Finland and the EU*, Hart Publishing, Oxford.
- JOHNSTON Peter F. (2012), “Arctic Energy Resources: Security and Environmental Implications”, *Journal of Strategic Security*, Cilt 5, Sayı 3, ss. 13–32.
- KAPOOR Nivedita (2021), *Russia and the Future of the Arctic*, ORF Observer, India.
- KARABULUT Hüseyin (2021), “Adı Konmayan Kıta: Grönland Jeostratejik, Jeopolitik ve Jeoekonomik Boyutları”, *İçinde, Küresel Bakışla Kutup Çağı Dizisi Yedi Ada Yedi Sorun Yedi Çözüm*, ss. 259-288, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- KAVAS Alp Y. (2019), “Soğuk Savaş Sonrası Arktika Bölgesi Jeopolitiği ve Bölgesel İş Birliği Potansiyeli”, *Akdeniz İİBF Dergisi*, Sayı 19, ss. 25-44.

- KEIL Kathrin (2014), "The Arctic: A New Region of Conflict? The Case of Oil and Gas", *Cooperation And Conflict*, Cilt 49, Sayı 2, ss. 162-190.
- KEIL Kathrin ve KNECHT Sebastian (2017), *Governing Arctic Change: Global Perspectives*, Palgrave Macmillan, Londra.
- KEOHANE Robert O. ve NYE Joseph S. (1977), "Power and Interdependence", *Survival*, Cilt 15, Sayı 4, ss. 158-165.
- KIVIMAA Paula vd. (2024), "Evaluating Policy Coherence and Integration for Adaptation: The Case of EU Policies and Arctic Cross-Border Climate Change Impacts", *Climate Policy*, Sayı 1, ss. 1-17.
- KLUTH Michael F. ve LYNGGAARD Kennet (2017), "Small State Strategies in Emerging Regional Governance Structures: Explaining the Danish Advocacy For China's Inclusion in the Arctic Council", *European Politics and Society*, Sayı 19, ss. 103-119.
- KOIVUROVA Timo (2017), "Why and How to Study Arctic Law", *İçinde, Global Challenges in the Arctic Region: Sovereignty, Environment and Geopolitical Balance*, Ed. E. Conde and, S.I. Sánchez, Routledge, London.
- KOIVUROVA Timo ve HEINÄMÄKI Leena (2006), "The Participation of Indigenous Peoples in International Norm-Making in the Arctic", *Polar Record*, Cilt 42, Sayı 2, ss. 101-109.
- KOIVUROVA Timo, HASANAT Waliul, GRACZYK Piotr ve KUUSAMA Tuuli (2017), "China as an observer in the Arctic Council", *İçinde, Arctic Law And Governance: The Role Of China And Finland*, ss. 153-180, Hart Publishing, Australia.
- KRASKA James ve BAKER Betsy (2014), "Emerging Arctic Security Challenges", *Center for a New American Security*, <https://www.cnas.org/publications/reports/emerging-arctic-security-challenges>, ET. 11.06.2023.
- KUOKKANEN Rauna (2020), "Indigenous Self-government in the Arctic: Assessing the Scope and Legitimacy in Nunavut, Greenland and Sápmi", *İçinde, Routledge Handbook of Indigenous Peoples in the Arctic*, ss. 253-266. Routledge.

- KUUS Merje (2023), “Between an Archipelago and an Ice Floe: The Know-Where of Arctic Governance Expertise”, *İçinde, Polar Record*, <https://www.cambridge.org/core/journals/polar-record/article/between-an-archipelago-and-an-ice-floe-the-knowwhere-of-arctic-governance-expertise/E147023FB410B4493D4B9258AD2B6260>
- LAHN Bård ve ROWE Elana Wilson (2014), “How to be a ‘Front-Runner’: Norway and International Climate Politics”, *İçinde, Small State Status Seeking*, ss. 126-145, Routledge.
- LALONDE Suzanne, vd. (2022), “Marine Protected Areas and Other Effective Area-based Conservation Measures”, *Arctic Review on Law and Politics*, Sayı 13, ss. 312-337.
- LARSEN Joan Nymand & PETROV Andrey N. (2020), “The Economy of the Arctic” *İçinde, The Palgrave Handbook Of Arctic Policy And Politics*, Ed. Ken S. Coates ve Carin Holroyd, ss. 79-95, Palgrave Macmillan.
- LARUELLE Marlène (2020), “Russia’s Arctic policy: A power strategy and its limits”, *Russie IFRI: Institut Français des Relations Internationale*, S.117, file:///C:/Users/ipceu/Downloads/laruelle_russia_arctic_policy_2020.pdf, ET. 23.01.2024.
- LASSI Heininen (2004), “Circumpolar International Relations and Geopolitics”, *Arctic Human Development Report*, ss. 207-227, Finlandiya.
- LIM Kong S. (2020), “Soft law instruments on Arctic investment and sustainable development”, *Polar Record*, Sayı 56, ss. 11.
- LINCON Bruce W. (1996), *Vahşi Batı Sibiry ve Ruslar*, Çev. Harmancı M., Sabah Yayınları, İstanbul.
- LIU Nengye (2020), *Power, order, international law and the future of the Arctic*, The Arctic and world order, Brookings Institution Press.
- LİMON Onur (2021), “Arktik Konseyi ve Türkiye’nin Unutulan Arktik Konseyi Gözlemci Üyelik başvurusu: İsviçre örneği”, *International Journal of Politics and Security*, Cilt 3, Sayı Arktik Özel Sayısı, ss. 302-335.
- LJ Roketsky (2011), “Energoeffektivnost—Prioritet Tehnologicheskoi Modernizatsii Rossii Energy Efficiency is a Key Element of Russia’s Technological Modernisation”, *Zhurnal Rukovoditelia i Glavnogo Buhgaltera Housing And Public Utilities: A Journal for Managers and Chief Accountants*, Sayı 1, ss. 58-63.

- LUKOVICH Jennifer Verlaine ve MCBEAN Gordon A. (2009), “Addressing Human Security in the Arctic in the Context of Climate Change Through Science and Technology”, *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, Cilt 14, Sayı 8, ss. 697-710.
- MCCANNON John (2012), *A history of the Arctic: nature, exploration and exploitation*. London: Reaktion Books.
- MEHDIYEVA Nazrin (2022), Polar power: Russia’s twenty-first-century power base. In *Russian Grand Strategy in the era of global power competition*, ss. 128-154. Manchester University Press.
- MEHMETCİK Hakan (2019), “Bölgeselcilik Çalışmalarında Bölgeler Üstü Ve Bölgeler Arası İlişkiler: Avrupa Birliği Ve Afrika Birliği İlişkileri Örneği,” *International Journal of Political Science and Urban Studies*, Sayı 7, ss. 72–84.
- MEHMETCİK Hakan ve HAKSES Hasan (2022), “Globalizing IR: Can Regionalism offer a path for other Sub-Disciplines?”, *All Azimuth*, Cilt 11, Sayı 1, ss. 49-65.
- MISHRA Binaya Kumar vd. (2021), “Water Security in a Changing Environment: Concept, Challenges And Solutions”, *Water*, Cilt 13, Sayı 4, ss. 1-490.
- MORELL James B. (1992), *The law of the sea: an historical analysis of the 1982 treaty and its rejection by the United States*. Jefferson, NC: Mcfarland and Company.
- OSTROM Elinor (1990), *Governing the commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*, Cambridge University Press, Bloomington.
- OVERLAND Indra vd. (2021), “The Arctic Environmental Responsibility Index: A method to rank heterogenous extractive industry companies for governance purposes”, *Business Strategy and the Environment*, Sayı 30, ss. 1623-1643.
- ÖZÇAĞ Mustafa (2004), *Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde İklim Değişikliği ve Türkiye Analizi*, (Yayımlanmamış doktora tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- PARKINSON Alan J. vd. (2014), “Climate Change and Infectious Diseases in the Arctic: Establishment of a Circumpolar Working Group”, *International Journal of Circumpolar Health*, Sayı 73, ss. 25163.
- PAUL Michael ve SWISTEK Göran (2022), “Russia in the Arctic: Development Plans, Military Potential, and Conflict Prevention”, *Stiftung Wissenschaft Und Politik*, Sayı 3, ss. 1-46.

- PETURSSON Gustav (2011), “Cooperation in the High North: The Case of Iceland”, *Nordia Geographical Publications*, Cilt 40, Sayı 4, ss. 77-86.
- PREVIDI Michael, SMITH Karen. L., ve POLVANI Lorenzo M. (2021), “Arctic Amplification of Climate Change: A Review of Underlying Mechanisms”, *Environmental Research Letters*, Cilt 9, Sayı 16, DOI 10.1088/1748-9326/ac1c29.
- PRIP Christian (2022), “Arctic Ocean Governance in Light of an International Legally Binding Instrument on the Conservation and Sustainable Use of Marine Biodiversity of Areas Beyond National Jurisdiction”, *Marine Policy*, Sayı 142, ss. 103-768.
- PROVENCHER Jennifer vd. (2022), “An Ecosystem-Scale Litter and Microplastics Monitoring Plan Under the Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP)”, *Arctic Science*, Sayı 8, ss. 1067-1081.
- QUILLÉROU Emmanuelle vd. (2020), “The Arctic: Opportunities, Concerns and Challenges”, *Scientific Fact sheets of the Ocean ve Climate Platform*, https://www.ocean-climate.org/wp-content/uploads/2017/03/the-arctic_07-9.pdf, ET. 20 Haziran 2024.
- RIES Tomas ve JÄRVENPÄÄ Pauli (2011), *The Rise of the Arctic on the Global Stage*, Cambridge University Press, Cambridge.
- ROWE Elena Wilson (2020), “Analyzing Frenemies: An Arctic Repertoire Of Cooperation And Rivalry”, *Political Geography*, Sayı 76, ss. 102.
- SAKHUJA Vijay (2014), “The Polar Code And Arctic Navigation”, *Strategic Analysis*, Cilt 38, Sayı 6, ss. 803-811.
- SAKIB S. Nazmuz (2022), “Assessing the Impact of Arctic Melting in the Predominantly Multilateral World System”, *Asian Pacific Journal of Environment and Cancer*, Cilt 5, Sayı 1, ss. 25-43.
- SERGUNIN Alexander ve Konyshov Valery (2017), “Russian Military Strategies in the Arctic: Change or Continuity?”, *European Security*, Cilt 26, Sayı 2, ss. 171-189.
- SERGUNIN Alexander (2021), “Thinking About Russian Arctic Council Chairmanship: Challenges and Opportunities”, *Polar Science*, Sayı 29, ss. 1-9.
- SHARMINA Maria, ANDERSON Kevin ve BOWS LARKIN Alice (2013), “Climate Change Regional Review: Russia”, *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, Cilt 4, Sayı 5, ss. 373–396.

- SHARYI Viacheslav I. (2023), “The Arctic: The Struggle For Resources and Influence in the Region”, *Comparative Strategy*, Cilt 42, Sayı 6, ss. 776-788.
- SHIDAN Ren (2017), Legal Issues of MSR in the Arctic: A Chinese Perspective, *Arctic Science, International Law and Climate Change: Legal Aspects of Marine Science in the Arctic Ocean*, Heidelberg Bloomsbury Publishing, Berlin.
- SOLOV’YEV Boris vd. (2017), “Identifying a Network of Priority Areas For Conservation in the Arctic Seas: Practical Lessons From Russia”, *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems*, Sayı 27, ss. 30-51.
- SOLTVEDT Ida F. ve ROTTEM Svein V. (2017), *Arctic Governance, Law and Politics*, Bloomsbury Publishing, Londra.
- SØRENSEN Camilla T. (2019), “Intensifying US-China Security Dilemma Dynamics Play Out in the Arctic: Implications For China’s Arctic Strategy”, *Arctic yearbook*, Sayı 2, ss. 195-217.
- SÖDERBAUM Fredrik (2015), “Early, Old, New and Comparative Regionalism: The Scholarly Development of the Field”, *Freie Universität Berlin*, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2687942, ET. 25 Mart 2024.
- STEINBERG Philip ve KRISTOFFERSEN Berit (2018), *Building a Blue Economy in The Arctic Ocean: Sustaining the Sea or Sustaining the State? The Politics of Sustainability in the Arctic*, Routledge, London.
- STEINVEG Beate (2024), “Small States in World Politics: Norwegian Interests and Foreign Policy Challenges in The Arctic”, *Arctic Review on Law and Politics*, Sayı 15, ss. 3–24.
- STEPIEN Adam vd. (2014), “Arctic Indigenous Peoples and the Challenge of Climate Change”, *İçinde, Arctic Marine Governance: Opportunities For Transatlantic Cooperation*, ss. 71-99, Springer.
- STOLBERG Sheryl (2008), “Bush Calls for End to Ban on Offshore Oil Drilling”, *NY Times*, 18 Haziran 2008, <https://www.nytimes.com/2008/06/19/washington/19drill.html>, ET. 25 Mart 2024.
- ŞİMŞEK Aybüke İ. (2019), “Uluslararası Toplumun Kutup Politikaları: Arktik-Antarktika Karşılaştırması”, *Akdeniz İİBF Dergisi*, Cilt 19, Sayı Özel Sayı, ss. 207-237.

- TAMNES Rolf (2013), "Arctic Security and Norway", *İçinde, Arctic Security in an Age of Climate Change*, Ed. J. Kraska, ss. 47-65, Cambridge University Press, Cambridge.
- TOLVANEN Anne, vd. (2019), "Mining in the Arctic Environment - A Review From Ecological, Socioeconomic and Legal Perspectives", *Journal of Environmental Management*, Sayı 233, ss. 832-844.
- UMBACH Maiken ve BERGER Stefan (2006), "Municipalism, Regionalism, Nationalism: Hybrid Identity Formations and the Making of Modern Europe", *National Identities*, Cilt 8, Sayı 4, ss. 437-445.
- US GEOLOGICAL SURVEY (2008), *Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle*, <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>, ET. 25 Şubat 2024.
- VARTANOV Raphael V. ve ROGINKO Alexei Y. (1990), "New Dimensions of Soviet Arctic Policy: Views From the Soviet Union", *the ANNALS of the American Academy Of Political And Social Science*, Cilt 512, Sayı 1, ss.69-78.
- WALTZ Kenneth Neal (1979), *Theory Of International Politics, Communication*, Mcgraw-Hill, New York.
- WEGGE Njord ve KEIL Kathrin (2018), "Between Classical and Critical Geopolitics in a Changing Arctic", *Polar Geography*, Cilt 41, Sayı 2, ss.87-106.
- WUNDERLICH Jens-Uwe (2007), *Regionalism, Globalisation and International Order Europe and Southeast Asia*, Ashgate Publishing Company, Cornwall.
- YILMAZ Nihat ve ÇİFTÇİ Ali (2013), "Arktika Bölgesi'nin Siyasal Önemi ve Siyasal ve Hukuksal Statüsünün Karşılaştırmalı Değerlendirmesi", *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 31, ss.1-16.
- YOUNG Elspeth (1995), *Third World in the First: Development and Indigenous Peoples*, Routledge, London.
- YOUNG Oran (2011), "The Future of the Arctic: Cauldron of Conflict or Zone of Peace?", *International Affairs*, Sayı 87, ss. 185-193.
- YOUNG Oran (2012), "Arctic Politics in an Era of Global Change", *The Brown Journal Of World Affairs*, Sayı 19, ss.165-178.
- ZYSK Katarzyna (2011), "Military Aspects Of Russia's Arctic Policy", *Arctic Security in an Age of Climate Change*, Cambridge University Press, DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511994784.007>, ET. 13 Temmuz 2024.